

Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 32

Förflyttning på svenska

Om produktivitet utifrån ett
konstruktionsperspektiv

(English Summary)

Joel Olofsson

GÖTEBORGS UNIVERSITET

TITLE: Motion in Swedish – on productivity from a construction grammar perspective
SWEDISH TITLE: Förflyttning på svenska – om produktivitet utifrån ett konstruktionsperspektiv
LANGUAGE: Swedish and English (English summary)
AUTHOR: Joel Olofsson

Abstract

This thesis comprises four articles, in which I investigate Swedish motion event expressions, such as *Siri springer iväg till affären* ('Siri runs off to the store') and *Siri coolar omkring på stan* ('Siri is cooling around in the city'), from a usage-based construction grammar perspective. More particularly, the thesis uses corpus and experimental methods to explore how such motion expressions are commonly used, on the one hand, and used in novel ways with new verbs, or already established verbs with new functions, on the other.

The former issue concerns a correlation with high token frequency, which, according to usage-based construction grammar (and other cognitive linguistic approaches to grammar), leads to entrenchment; i.e., repeated use of a linguistic string of words with a certain structure presumably strengthens its representation in the minds of speakers.

The latter issue concerns more rare uses of motion expressions. This is elaborated in this thesis in terms of productivity, that is, the possibility of using motion expressions with new verbs (or using established verbs in a new way). The results show that productivity depends on the grammatical properties and frequencies of the specific motion construction, as well as on the context. Not only is there a difference in the degree of productivity among motion constructions, but also in different levels of abstraction in the same construction. Furthermore, the thesis shows that productivity benefits from the fact that motion constructions contribute motion information.

KEYWORDS: motion event, motion verb, construction grammar, Swedish, productivity, usage-based.

© Joel Olofsson, 2018

DISTRIBUTION: Institutionen för svenska språket
Box 200
405 30 Göteborg

OMSLAGSBILD: Sven Lindström

FOTO PORTRÄTT: Andreas Borg

ISSN: 1652-3105

ISBN: 978-91-87850-67-7

LÄNK TILL E-PUBLICERING: <http://hdl.handle.net/2077/56064>

SÄTTNING: Sven Lindström

TRYCKNING: Repro Lorensberg, 2018

Förord

Att skriva en avhandling om förflyttning är på sätt och vis ganska likt en förflyttning. Man börjar någonstans vid förflyttningens utgångspunkt, med någon vag idé. Sedan passerar man några punkter som förflyttningen sker i förhållande till, så som olika seminarier och konferensföredrag, för att till slut nå förflyttningens mål, den avhandling som du nu håller i din hand (eller läser på din skärm).

Att skriva en avhandling innebär att man stöter på flera problem som måste lösas. För detta behöver man hjälp och stöttning, vilket jag på ett eller annat sätt har fått av en mängd personer. Jag vill först rikta ett stort tack min huvudhandledare Benjamin Lyngfelt och min bihandledare Åsa Wengelin. Benjamin, du har alltid tagit dig tid att diskutera teoretiska frågor som jag inte förstår, eller som jag trodde att jag hade förstått men ändå inte gör. Du har en otrolig blick för detaljer samtidigt som du kan se helheten. Åsa, du har hela tiden fått mig att ta ett steg längre ut för att se texten utifrån, och med envishet fått mig att tydliggöra mina frågeställningar och skärpa till argumentationen. Benjamin och Åsa, med en vakande hand har ni har låtit mig gå min egen väg och samtidigt hjälpt mig förstå och formulera vad det är jag egentligen håller på med. Utan er ovärderliga hjälp hade den här avhandlingen varit i ett helt annat skick.

Tack vare donations- och resestipendier från Stiftelsen Paul och Marie Berg-haus och Hvitfeldtska stiftelsen har jag kunnat delta på en sommarskola och flera konferenser som varit värdefulla för avhandlingsarbetet.

Ett stort tack till redaktörerna för avhandlingens artiklar (Benjamin Lyngfelt, Camilla Wide, Henrik Rosenkvist, Elisabet Engdahl m.fl.) samt alla anonyma granskare för givande respons. Ett stort tack till Lena Rogström,

som redaktörläst manuset och Sven Lindström, för sättning och omslag. Ett ännu större tack till Steffen Höder, som i egenskap av granskare vid mitt slutseminarium kom med värdefull respons.

Jag har haft möjligheten att få diskutera mitt avhandlingsämne med några internationellt erkända forskare, så som Joan Bybee, Laura Michaelis och Maarten Lemmens. Detta är jag mycket tacksam för.

Det finns flera andra personer som bidragit med pepp i olika former: lunchjoggsgänget/aktiva verb (Linnéa Bäckström, Benjamin Lyngfelt, Lisa Loenheim, Louise Holmer, Rickard Ramhøj, Henrik Rosenqvist, Maarten Lemmens, Evie Coussé), CALP-gänget (Benjamin, Lisa, Julia Prentice, Camilla Håkansson, Sofia Tingsell), Workshop-gänget (Peter Andersson och Evie), grammatikbandet (Benjamin, Linnéa, Henrietta Adamsson Eryd, Per Malm, Kajsa Thyberg, Viktoria Börjesson, Liz Coppock, Anna Lindholm), samt det härliga doktorandgänget i Göteborg.

Jag vill rikta ett särskilt stort tack till Christian Sjögreen d.y., Lisa Loenheim och Linnéa Bäckström för frekvent pepp, avhandlingssnack, och samtal om andra, viktigare saker än språkvetenskap.

Jag vill också tacka mina föräldrar, Mona och Ralf, som alltid stöttat mig, vad jag än har företagit mig.

Sist men inte minst vill jag tacka Therese, Alma och Alfred. Jag älskar att vara med er.

Stenungsund den 25 mars 2018
Joel Olofsson

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Avhandlingens övergripande syfte	4
1.2 Avhandlingens disposition	5
2. Teoretisk ram.....	7
2.1 Bruksbaserat perspektiv på grammatik	7
2.1.1 The intimate relation between linguistic structures and instances of use of language	8
2.1.2 The importance of frequency	8
2.1.3 Comprehension and production as integral, rather than peripheral, to the linguistic system	10
2.1.4 Linguistic representations as emergent, rather than stored as fixed entities.....	11
2.1.5 Importance of usage data in theory construction and description	11
2.1.6 The interconnectedness of linguistic system with non-linguistic cognitive systems	11
2.1.7 The crucial role of context in the operation of the linguistic system	12
2.2 Konstruktionsgrammatik.....	12
2.2.1 Argumentstrukturkonstruktioner	15
2.2.2 Vidareutveckling av Goldberg (1995)	20
2.3 Ramsemantik	21
3. Förflyttning.....	25
3.1 Typologisk forskning om förflyttning.....	25
3.2 Förflyttningstyper	30
3.3 Förflyttningsskonstruktioner.....	33
3.4 Svenska (rörelse)verb.....	38

4. Produktivitet	41
4.1 Definitioner av produktivitet	43
4.2 Restriktioner på produktivitet	48
4.2.1 Strukturella restriktioner	48
4.2.2 Icke-strukturella restriktioner	49
4.3 Analogi och produktivitet	51
4.3.1 Skillnad mellan produktivitet och analogi.....	52
4.4 Syntaktisk och morfologisk produktivitet	54
4.5 Produktivitet och konstruktioner.....	56
4.6 Produktivitet i den här avhandlingen	61
5. Sammanfattning av artiklarna	63
Artikel 1	63
Artikel 2	65
Artikel 3	66
Artikel 4	67
6. Avslutande reflektioner och fortsatt forskning.....	69
6.1 Övergripande bidrag.....	69
6.2 Empiriska bidrag	70
6.3 Teoretiska bidrag	71
6.4 Metodologiska bidrag	72
6.5 Återkoppling till frågeställningarna	73
6.6 Fortsatt forskning och utblickar	74
Summary	77
Referenser.....	87
Ingående artiklar	99
I Argument structure constructions and syntactic productivity – The case of Swedish motion constructions	101
II Skramlande ölbackar och klirrande whiskyflaskor – om kontextuell påverkan på produktivitet.....	121
III Förhållandet mellan rörelseverb och förflyttningskonstruktioner – lexiko-grammatisk associationskraft och produktivitet	137
IV Frekvens som mått på produktivitet – en konstruktionsgrammatisk undersökning av förflyttningskonstruktioner i svenskan.....	161

Tabeller och figurer

Tabeller

TABELL 1. Konstruktioner med olika grad av schematicitet.	13
TABELL 2. Spatiala förflyttningstyper efter SAG (3:467ff.).	31
TABELL 3. Kategorier av rörelseverb (enligt Viberg 2013b).	38
TABELL 4. Typiska dikotomier för produktivitet och analogi.	52
TABELL 5. Morfologisk och syntaktisk produktivitet.	55
TABELL 6. Böjning vs. avledning.	58
TABELL 7. Morfologisk och syntaktisk produktivitet.	58

Figurer

FIGUR 1. Schematiseringsprocess.	10
FIGUR 2. Nätverk med rörelseramar i Berkeley Frame Net.	22
FIGUR 3. Förflyttning enligt Talmy (efter Viberg 2013:118).	27
FIGUR 4. [in i] på finska.	28
FIGUR 5. [in i] på spanska.	29
FIGUR 6. Hierarkiskt nätverk över (några) förflyttningskonstruktioner i svenskan.	37
FIGUR 7. Förhållandet mellan typfrekvens och semantisk koherens enligt Barðdal (2008).	59

1. Inledning

Det sägs ofta att vi är oändligt kreativa med språket då vi ständigt myntar nya ord och uttryck, och beskriver saker och ting på ett nytt och annorlunda sätt än förra gången. Men mycket talar för att detta inte är sant. Att vi i själva verket är ganska restriktiva och konservativa, vilket betyder att vi helst använder exakt samma ord, uttryck och fraser för samma ting och situationer. Bybee (2010:59) uttrycker det på följande vis: "[...] before examining novel utterances more closely, it is important to point out that many utterances are not novel or at least contain parts that are not thoroughly novel." Det betyder dock inte att vi aldrig myntar nya ord och uttryck. För det gör vi. Och då är vi kreativa. Den här avhandlingen handlar om just detta förhållande mellan nya och redan inlärda, konventionella uttryck. I avhandlingen visar jag detta genom att fokusera på användningen av förflyttningsuttryck i svenskan. I följande exempel visas några vanliga uttryck.

- (1) Siri springer iväg till bussen.
- (2) Siri älgar iväg till skolan.
- (3) Siri går runt på stan.
- (4) Siri simmade in till bryggan.

Verben i (1–4) betecknar olika rörelsesätt, vilket är relativt vanligt för svenska rörelseverb (jfr Andersson 1997; Viberg 1981, 2013). Uttrycken i (1–4) har liknande struktur där verbet kombineras med ett riktningssadverb (*iväg, runt, in*) och en prepositionsfras (prepositionerna *till* och *på*). Denna struktur kallas

dubbeladverbial i SAG (3:441), och det är primärt denna typ av uttryck som jag undersöker i den här avhandlingen.

Förflyttning har inte enbart med verbets semantik att göra, även om många av de vanligaste rörelseverben i svenskan motiverar en sådan tolkning (t.ex. *springa, krypa, skutta* osv.). Till skillnad från tidigare forskning om förflyttning på svenska, visar denna avhandling att även konstruktionen, dvs. kombinationen av verb, adverb och preposition som struktur betraktat, i sig själv spelar en viktig roll för att etablera tolkningen av förflyttning. Detta gäller inte minst när verbet inte klarar av det på egen hand, som i exempel (5–9) längre ner.

En stor del av avhandlingen handlar om produktivitet. Internationellt finns det ett antal studier där produktivitet behandlas, men för svenska konstruktioner är detta mer begränsat, i synnerhet när det gäller förflyttningskonstruktioner. I denna avhandling handlar produktivitet om hur språkbrukare använder förflyttningskonstruktioner med nya verb och/eller redan kända verb med en ny funktion. Titta på följande exempel med verb som är relativt ovanliga i förflyttningsscener.

- (5) Siri trallar iväg till bussen.
- (6) Siri skriker iväg till banken.
- (7) Siri skojar runt i matsalen.
- (8) Siri lattjar runt på stan.
- (9) Siri skramlar omkring i parken.

Verb som *tralla, skrika, skoja, lattja* och *skramla* är tämligen sällan betraktade som rörelseverb, på så vis att de i sig själva inte har någon förflyttningsskomponent. (5–9) är exempel på produktiv användning av förflyttningskonstruktioner. Det är bland annat detta den här avhandlingen handlar om: hur vi som språkbrukare är produktiva när vi beskriver förflyttning och vilka faktorer som möjliggör/gynnar ett sådant bruk.

Ett ganska intuitivt sätt att tänka på produktivitet hittar vi hos Fillmore & Kay (1997):

A common test of productivity is that if a new word is added to the language which meets whatever semantic or formal conditions might be imposed on the construction, speakers have no trouble using the construction with the new word.

Man kan lite enkelt säga att fungerar ett nytt ord i ett språkligt mönster (i den här avhandlingen kallade konstruktioner) tyder det på att konstruktionen är produktiv. I experimentella studier av produktivitet används ibland helt påhittade ord för att se i vilken mån konstruktioner kan användas produktivt (jfr Barðdal 2008). Om ett nytt ord inte fungerar att använda i en konstruktion bör det finnas någon semantisk eller formmässig restriktion som hämmar konstruktionens produktivitet. Det är dock inget som säger att en ny instans av ett mönster inte låter bra även om mönstret är högst begränsat och endast förekommer med ett listbart antal typer.

Exempelvis beror möjligheten till produktivitet på vilken förflyttning-konstruktion som används. I (5–6) används en konstruktion som kan kallas [VERB-*iväg-till*], i (7) konstruktionen [VERB-*runt-i*], i (8) konstruktionen [VERB-*runt-på*], och i (9) konstruktionen [VERB-*omkring-på*]. Jämför dem med följande exempel (10–12) där några av verben används i konstruktionen [VERB-*in-i*] istället.

(10) Siri trallar in i rummet

(11) Siri skriker in i rummet

(12) Siri skojar in i rummet

Verben är fullt grammatiska även i denna konstruktion, men här finns möjlighet till en annan tolkning än förflyttning, jämfört med exemplen i (5–9). Ta t.ex. (10) där trallandet lika gärna kan innebära att Siri står kvar utanför rummet och riktar det trallande ljudet in i rummet; det som förflyttas är ljudet, inte Siri. Motsvarande tolkning är möjlig för verbet *skrika* i (11) och *skoja* i (12).

Huvudsakligen kan man skilja mellan två typer av förflyttning: *egenförflyttning*, den/det som förflyttar sig fungerar som subjekt i en förflyttning-konstruktion, så som de i exempel (1–12) och *objektsförflyttning*, där den/det som förflyttar sig typiskt fungerar som objekt (jfr Viberg 1981:52–53, 2013), så som exempel (13).

(13) Siri kastade iväg stenen mot trädet

Här är det stenen som förflyttas, inte Siri som i (1–12). Denna förflyttningstyp har undersökts för svenska i Sjögren (2015) och internationellt i bl.a. Goldberg (1995). I den här avhandlingen fokuserar jag på egenförflyttning (jfr Talmy 1985, 2000) vilket utgör en stor del av avhandlingens innehåll.

Vi kan också jämföra med en [VERB-PP]-konstruktion, vilket är en konstruktion som till skillnad mot dem i (1–12) inte innehåller ett riktningssadverb.

- (14) Siri skojar i matsalen
- (15) Siri älgar till affären
- (16) ?Siri rasslar till affären

Exempel (14) behöver inte innebära någon förflyttning alls. Istället ligger tolkningen av uttrycket närmare den typiska betydelsen hos verbet *skoja*. Exempel (15) och (16) går att tolka som förflyttningsuttryck, men känns inte lika naturliga som sådana som när verben används i en konstruktion där även riktningadverbet är med (jfr Olofsson 2017).

Olika konstruktioner, dvs. olika kombinationer av verb, adverb och prepositioner, har olika förutsättningar att användas tillsammans, särskilt när verbet saknar rörelsebetydelse. Detta reder jag ut i avhandlingen.

Denna avhandling är en sammanläggning av fyra artiklar som med något olika vinklar belyser förhållandet mellan verb och förflyttningskonstruktioner, samt i vilken utsträckning olika förflyttningskonstruktioner i svenskan kan användas produktivt.

1.1 Avhandlingens övergripande syfte

Syftet med avhandlingen är att undersöka och beskriva produktiviteten hos förflyttningskonstruktioner i svenska. Huvudfokus ligger på dubbeladverbialkonstruktioner med vilka man uttrycker egenförflyttning. Även andra typer av förflyttningskonstruktioner behandlas, men i mer begränsad utsträckning.

De frågeställningar som avhandlingen bygger på är följande:

- Hur förhåller sig de syntaktiska förflyttningskonstruktionerna
 - a) till varandra, och
 - b) till de olika verb som används i dem?
- Hur används förflyttningskonstruktioner till att bilda nya uttryck?
- Skiljer sig graden av produktivitet åt mellan olika typer av förflyttningskonstruktioner?

Avhandlingen utgör framför allt ett empiriskt bidrag baserat på omfattande korpusundersökningar som visar hur förflyttningsuttryck används i skrift, men även ett teoretiskt bidrag genom att anlägga ett konstruktionsperspektiv på ett område som tidigare främst undersökts lexikalt, och framför allt genom en diskussion av begreppet *produktivitet*.

Det föreligger några få tidigare konstruktionsgrammatiska avhandlingar på svenska med svenska fenomen som studieobjekt (Martola 2007; Sjögreen 2015). Annan tidigare forskning (oberoende av teoretisk ram) som berör förflyttning på svenska har mestadels fokuserat på särskilda adverb och prepositioner som bland annat används för att uttrycka förflyttning (se Sjöström 1990; Norén 1996; Strzelecka 2003), men varken med huvudfokus på att beskriva förflyttning eller med det omfattande empiriska underlag som artiklarna i denna avhandling bygger på.

Tre av de ingående artiklarna presenterar korpusundersökningar som bygger på mellan 20 000 och 200 000 träffar i olika korpusar bestående av material från svenska bloggar. En fjärde artikel bygger på en experimentell studie, dvs. den presenterar en annan typ av empiri som bygger på deltagarnas bedömning av förflyttningskonstruktioner i kontext.

1.2 Avhandlingens disposition

Utöver detta inledande avsnitt har avhandlingen följande disposition:

Avsnitt 2 beskriver ett bruksbaserat perspektiv på grammatik i form av konstruktionsgrammatik (Goldberg 1995, 2006; Bybee 2013) och ramsemantik (Fillmore & Baker 2010), som utgör den teoretiska ramen i vilka förflyttningskonstruktioner analyseras.

Avsnitt 3 handlar om tidigare internationell och nationell forskning om förflyttning. Merparten av forskningen om förflyttning har bedrivits inom den typologiska forskning som tar sin utgångspunkt i Talmy (1985, 2000). I detta avsnitt redogör jag för huvuddragen i denna typologiska forskning. Jag beskriver också svenska rörelseverb och förflyttningstyper.

Avsnitt 4 handlar om produktivitet, dvs. möjligheten att använda språkliga mönster med nya lexikala enheter och/eller redan kända enheter med ny betydelse.

I avsnitt 5 ges en sammanfattning av avhandlingens fyra artiklar (se nedan).

I avsnitt 6 avslutas den här avhandlingen med diskussion och utblickar.

De fyra artiklarna som ingår i avhandlingen, Olofsson (2014), (2016), (2017), (inskickad), återfinns i Appendix.

2. Teoretisk ram

Grammar is a dynamic system of emergent categories and flexible constraints that are always changing under the influence of domain-general cognitive processes involved in language use (Diessel 2015:1).

I detta avsnitt presenterar jag avhandlingens teoretiska ramverk. Det handlar om bruksbaserad konstruktionsgrammatik (se Goldberg 2006; Bybee 2013; Diessel 2015; Perek 2015), som har många beröringspunkter med kognitiv lingvistik (t.ex. Langacker 1987, 2000; Talmy 1985, 2000), samt ramsemantik: en närbesläktad teori som ofta används för att analysera konstruktioners semantiska sida (t.ex. Fillmore & Baker 2010). Det bruksbaserade perspektivet, som beskrivs i mer detalj i avsnitt 2.1, sammanfattas med citatet här ovanför. Konstruktionsgrammatik beskrivs i avsnitt 2.2 och ramsemantik i 2.3.

2.1 Bruksbaserat perspektiv på grammatik

Termen *bruksbaserad* (eng. 'usage-based') i grammatikforskningen myntades ursprungligen av Langacker (1987). Det är ett perspektiv som utgår från att språkbruk spelar en viktig roll för hur det grammatiska systemet dels antas vara uppbyggt, dels beskrivs.

Barlow & Kemmer (2000:vii–xxii) listar ett antal drag som bruksbaserade teorier har gemensamt. Några av dessa följer här med tillhörande kommentarer.

2.1.1 The intimate relation between linguistic structures and instances of use of language

I en bruksbaserad modell grundar sig språksystemet i faktiskt språkbruk (eng. 'usage events'), vilket är instanser av både produktion och reception. "Grundar sig i" innebär att språklig struktur är tätt sammanlänkad med språkbruk.

2.1.2 The importance of frequency

Hur ofta ett ord eller en annan språklig struktur används, dvs. hur frekvent det/den är, påverkar hur språkbrukare även fortsättningsvis kommer använda dem. Eftersom användningen av språket spelar en sådan central roll ur det här perspektivet ägnas ofta frekvens särskild uppmärksamhet i bruksbaserade studier (Bybee 2010, 2013; Bybee & Thompson 2007). Dąbrowska (2004:25) menar att "[f]luent language users are remarkably sensitive to the statistical properties of their language". Trueswell (1996) visar till exempel att det är större sannolikhet för vissa engelska transitiva verb, så som *accuse*, att förekomma i passiv konstruktion än för andra transitiva verb, så som *watch*. Det finns inga uppenbara semantiska eller syntaktiska skillnader mellan verben som kan förklara varför det ena föredras framför det andra (jfr Stefanowitsch 2013; Schmid & Küchenhoff 2013; Hilpert 2014). Enligt Dąbrowska (2004:25) visar detta att språkbrukare har kunskap, inte bara om specifika ords relativa frekvenser och dess betydelser, utan också om hur ofta de förekommer i specifika konstruktioner.

Huvudsakligen kan man skilja mellan två typer av frekvens: tokenfrekvens och typfrekvens. Dessa två typer antas påverka språkets struktur på lite olika sätt; de kan sägas ha olika effekt på språklig struktur.

Tokenfrekvens handlar om hur många gånger ett ord eller en konstruktion förekommer i en text eller i en korpus, och i förlängningen i språket. Till exempel visar artiklarna i den här avhandlingen att verb som *gå* och *springa* förekommer oftare i förflyttningsuttryck än verb som *älga* och *susa*. De två förstnämnda har därmed högre tokenfrekvens än de senare. Tokenfrekvens kan således användas både för att beskriva hur frekvent något är generellt, i t.ex. en korpus, och för att beskriva hur frekvent något är i en given syntaktisk konstruktion.

Tokenfrekvensens påverkan på språklig struktur har framför allt att göra med *befästning* (eng. 'entrenchment', se Langacker 2000, 2009:629; eller 'strength' i Bybee 2010:18). Själva idén med befestning är att för varje gång man använder ett ord eller uttryck förstärks den mentala representationen av det, vilket leder till att det efter hand går snabbare att processa. Detta uttrycker Bybee & Thompson (2007) på följande vis:

[...] the more a form is used, the more its representation is strengthened, making it easier to access the next time. Words that are strong in memory and easy to access are not likely to be replaced by new forms created with the regular pattern (Bybee & Thompson 2007:271).

Ett exempel på detta hittar vi hos verbböjning i svenskan, där den svaga böjningen med *-de* i preteritumform tenderar att spridas, inte enbart med nya verb utan även med verb med tidigare starka böjning (t.ex. *simma*). En förklaring till att vissa verb ändå bibehåller sin oregelbundna form (t.ex. *gå-gick* och *springa-sprang*) är att de är vanliga i bruket, dvs. de har hög tokenfrekvens, vilket innebär att de blir konserverade i den formen. Man kan prata om en *konserverande effekt* (Bybee & Thompson 2007; Bybee 2010). Ett annat exempel på en sådan konserverande effekt av tokenfrekvens är bevarandet av kasusystem hos pronomen i svenskan. Då pronomen är så vanliga (hög tokenfrekvens) förändras de inte så lätt.

Uttryck som vi ofta utsätts för, dvs. har hög tokenfrekvens, tenderar vi att lagra som helheter, så kallade *chunks* eller *prefabs* (Langacker 2000, 2009; Dąbrowska 2004; Wray 2008; Bybee 2010). Detta kan beskrivas med följande två citat:

A fundamental notion in the usage-based approach is that much of the language we use is prefabricated – that we piece together expressions already learned as units (Langacker 2009:634).

[...] ready-made sentences and smaller units (phrases, inflected words) which can be combined into sentences with minimum effort (Dąbrowska 2004:18).

Låt oss titta på följande exempel från Bybee (2010:60) där hon har strukit under fraser som är högfrekventa och därför, enligt henne, kan antas vara lagrade som helheter:

I mean I can remember when I was
very young, much + young + er, and I
applied for a job
they said, well, are + n't + you planning to
have children? Well, I mean,
that's none of + their + business.

De två meningarna har sammanlagt trettiofem ord, men bara tjugo val görs om varje prefab (varje understryckning) betraktas som ett enda val, vilket underlättar den språkliga produktionen (Bybee 2010:60). Man kan i detta sammanhang prata om en automatisering av språket: "Automatization describes the process whereby a sequence of elements (e.g. a sequence of words) is gradually transformed through repeated use to a single chunk or holistic unit" (Diessel 2007:116). Tokenfrekvens "the processing of frequently used se-

quences as single chunks also leads to the loss of internal constituent structure” (Bybee & Thompson 2007:270), vilket gör uttrycken mindre analysbara.

Typfrekvens handlar om antalet *olika* enheter som förekommer i en korpus eller i en given konstruktion. I den här avhandlingen beräknas typfrekvens främst på antalet olika verb som förekommer i en förflyttningskonstruktion. På så vis utgör *springa* och *älg*a två olika typer, där det förstnämnda verbet generellt har högre tokenfrekvens i de aktuella konstruktionerna.

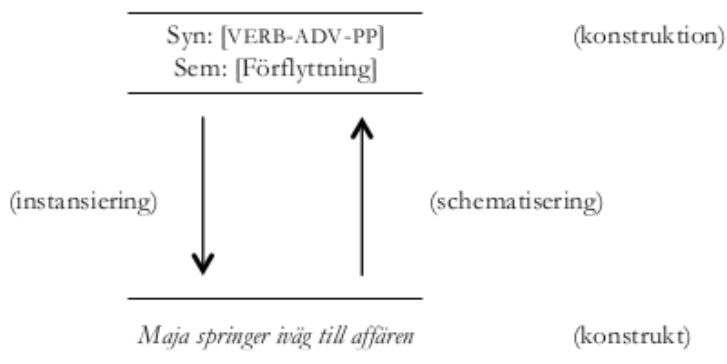
De huvudsakliga effekterna av typfrekvens har att göra med *produktivitet*, dvs. möjligheten att använda språkliga mönster med nya enheter, samt *schematisering*, dvs. med fler olika typer med liknande drag skapas successivt en mer generell och schematisk representation av dem.

Inom bruksbaserade teorier antar man att ju fler typer man associerar med ett visst språkligt mönster ju större är sannolikheten att man kan använda det även med nya typer (Bybee & Thompson 2007:275). På så vis hänger produktivitet och schematicitet ihop. Frågan om typfrekvensens roll för produktivitet diskuteras i mer detalj i avsnitt 4, som helt och hållet ägnas åt begreppet produktivitet.

2.1.3 Comprehension and production as integral, rather than peripheral, to the linguistic system

Konstruktioner uppdateras ständigt både genom produktion och reception. På så vis är språket dynamiskt och förändringsbart, inte bara lexikalt utan även grammatiskt.

Relationen mellan faktiska uttryck (s.k. *konstrukter*, se Fillmore & Kay 1997; Östman & Fried 2005) och generalisering över dem (s.k. *konstruktioner*, se nästa avsnitt) bygger på en schematiseringsprocess, som kan beskrivas som en slags implicit inlärning. Se figur 1.

FIGUR 1. Schematiseringsprocess.

Figur 1 visar hur konstruktioner antas bestå av generaliseringar över konkreta lexikala uttryck med liknande form och betydelse, dvs. över faktiskt språkbruk. Instansiering innebär användning av generaliseringen. I detta fall handlar det om en förflyttningskonstruktion, vilken i sig är uppbyggd genom schematisering, som är en typ av abstraktion över liknande konstrukter (Langacker 2000).

2.1.4 Linguistic representations as emergent, rather than stored as fixed entities

I mer traditionella perspektiv används ofta frasstruktur för att beskriva språkliga strukturer. För att fånga förändringar hos språklig struktur och hur dessa växer fram beskrivs ofta språklig struktur inom bruksbaserade perspektiv i form av relationer i strukturerade nätverk (Langacker 1987; Bybee 2010:138). Detta innebär att språkssystemet ses som redundant, på så vis att samma språkliga information kan finnas representerad på flera olika ställen i ett nätverk (se mer i avsnitt 3.3).

2.1.5 Importance of usage data in theory construction and description

Inom bruksbaserade teorier anser man att hypoteser behöver testas mot mer objektiva data, genom korpusundersökningar eller experimentella studier. Man menar att "[...] the primary object of study is the language people actually produce and understand" (Kemmer & Barlow 2000:xv).

Denna punkt handlar alltså om de metodologiska förusättningarna för ett bruksbaserat perspektiv. Introspektion (språkliga intuitioner/språkkänsla), som traditionellt varit en vanlig metod inom grammatikforskningen, har en mer nedtonad roll. Det betyder inte att man förnekar introspektion, eftersom forskare ständigt använder sig av den för att analysera data och formulera hypoteser (se Eddington 2008).

2.1.6 The interconnectedness of linguistic system with non-linguistic cognitive systems

Språket ska inte ses som en autonom modul i hjärnan utan istället antar man att språk utvecklas i samspel med andra kognitiva förmågor. Här spelar så kallade *domän-generella* processer (eng. 'domain-general', Bybee 2010 m.fl.) en

viktig roll. Bybee nämner till exempel *kategorisering* (jfr Ross & Makin 1999; Langacker 1987, 2000, 2009) och *analogi* (jfr Gentner & Markman 1997, 2005) som särskilt viktiga.

2.1.7 The crucial role of context in the operation of the linguistic system

Ofta görs en distinktion mellan *context* som “refers to language external factors, such as time, place, interlocutors and manner” (Bergs & Diewald 2009:3) och *co-text* som “refers to language internal factors, such as the syntactic or textual environment of a given element” (Bergs & Diewald 2009:3). I ett bruksbaserat perspektiv vävs kontext och ko-text ihop, på så vis att mer eller mindre specifika situationer kan påverka hur språket används. I artikel 2 i avhandlingen undersöks detta genom att deltagare i ett experiment fick ge ett omdöme om nya och ovanliga verb i en förflyttningskonstruktion, dels efter att de fått presenterat ett sammanhang som kunde relateras till det nya verbet, dels där de inte fick denna presentation.

I avhandlingen undersöks flera av de antaganden som görs inom bruksbaserade teorier. Inte minst diskuteras hur frekvens samspelar med användningen av olika verb och förflyttningsuttryck. Just samspelet mellan olika språkliga enheter är ofta föremål för diskussion inom konstruktionsgrammatik.

2.2 Konstruktionsgrammatik

Konstruktionsgrammatik är en grammatisk teori där språklig struktur beskrivs med konstruktioner, vilka är konventionaliserade mönster, som binder samman form (syntax, morfologi, prosodi) och betydelse (semantik, pragmatik) (t.ex. Goldberg 1995).

Många av de grundläggande antaganden som konstruktionsgrammatik bygger på har en nära koppling till det som utmärker det bruksbaserade perspektivet, inte minst det att språkliga mönster är konventionaliserade. Olika varianter av konstruktionsgrammatik är i olika grad kompatibla med språksbruksbaserade perspektiv.

Inom konstruktionsgrammatik görs ingen skarp distinktion mellan lexikon och grammatik. Så istället för ett lexikon och en grammatik, antar man ett s.k. *konstruktikon*, där alla konstruktioner lagras, både lexikala enheter och grammatiska strukturer, och en del däremellan. Grammatik utifrån den här teorin är en strukturerad uppsättning av konstruktioner med olika grad av schemati-

citet i ett s.k. syntax-lexikonkontinuum, där konstruktioner kan vara allt ifrån schematiska, dvs. öppna, icke lexikalt fyllda luckor, till specifika, dvs. lexikalt fyllda (eller fasta led), eller en kombination av lexikalt fyllda och schematiska led. Detta illustreras i Tabell 1 (Croft & Cruse 2004:255; Fried 2015, jfr en svensk variant i Lyngfelt m.fl. 2014:271).

TABELL 1. *Konstruktioner med olika grad av schematicitet.*

Schematicitetsgrad	Konstruktion
Fyllda och fixerade	<i>så att säga, gött mos</i>
Fyllda och delvis flexibla	<i>sista minuten-resa [NUM/SPEC]</i>
Delvis schematiska	<i>i ADJ-aste laget</i>
Helt schematiska	S [NP VP]

Det finns således inte någon grammatik utanför konstruktikonet; all den kunskap vi har för att kunna använda ett språk finns där.

Inom bruksbaserad konstruktionsgrammatik brukar man utgå från att konstruktioner är sammanlänkade i nätverk av olika slag, på olika nivåer (se t.ex. Goldberg 1995; Croft 2001; Diessel 2015). Om språklig struktur består av språkliga tecken (konstruktioner) kan man tänka sig att ett konstruktikon är organiserat på ett sätt som påminner om hur ett mentalt lexikon brukar beskrivas, där olika lexikala enheter relaterar till varandra genom olika typer av länkar (se t.ex. Bybee 2010:22–23).

Diessel (2015) beskriver fyra typer av nätverklänkar i (a–d), för hur konstruktioner relaterar till varandra i ett konstruktionsnätverk.

- (a) Taxonomiska länkar (konstruktioner på olika abstraktionsnivå)
- (b) Horisontella länkar (konstruktioner på samma abstraktionsnivå)
- (c) Syntaktiska länkar (konstruktioner och syntaktiska kategorier)
- (d) Lexikala länkar (konstruktioner och lexikala uttryck)

Den första typen, (a) taxonomiska länkar, omfattar en hierarkisk organisering av grammatisk struktur, som sträcker sig från abstrakta schematiska representationer till konkreta uttryck. Lexicality-Schematicity hierarchy (se Croft 2003) specificerar de olika nivåerna för en konstruktion, vilka sträcker sig från lexikalt fyllda led i botten till fullt schematiska i toppen av hierarkin. Denna typ av nätverklänkar kännetecknas alltså av att konstruktionerna har olika lexikalisk täckningsgrad beroende på var i hierarkin de befinner sig.

Ett exempel på en taxonomisk nätverklänkning mellan förflyttningkonstruktioner på olika abstraktionsnivå ser vi i (17).

- (17) [VERB-(ADVL)]
 [VERB-ADV-PP]
 [VERB-*iväg*-PP]
 [VERB-*iväg-till*]
springa iväg till

I (17) ser vi den mest abstrakta, schematiska konstruktionen högst upp. Längst ner visas ett exempel på det faktiska yttrandet. I bruksbaserade perspektiv antas lingvistisk information vara redundant på så vis att den kan finnas (lagrad) på flera olika abstraktionsnivåer samtidigt (se Langacker 2000). Detta innebär att information om de specifika instanserna följer med uppåt i det taxonomiska nätverket. Goldberg (1995) kallar detta instansieringslänk (eng. 'instance link'), där varje mer specifik nivå ses som en instans av den överordnade nivån.

Den andra typen av nätverkslänkar (b) horisontella länkar beskriver relationen mellan konstruktioner som befinner sig på samma abstraktionsnivå. Man kan jämföra med sidoordnade enheter i semantiska nätverk. Exempel på horisontell länkning visas i (18–19).

- (18) [VERB-*iväg*-PP] — [VERB-*runt*-PP]

- (19) [VERB-*iväg-till*-NP] — [VERB-*iväg-på*-NP] — [VERB-*iväg-mot*-NP]

I (18) ser vi två förflyttningskonstruktioner på samma nivå, där både verb- och prepositionsfraspositionen är öppna medan adverbet är lexikalt fyllt med *iväg* i den ena och *runt* i den andra. I (19) ser vi tre konstruktioner som på samma sätt är sammanlänkade men här på en mer specifik nivå där även prepositionspositionen är lexikalt fylld.

Den tredje typen, (c) syntaktiska länkar, handlar om relationen mellan konstruktioner och syntaktiska kategorier t.ex. grammatiska relationer och ordklasser. I bruksbaserade teorier antar man att syntaktiska kategorier i stor utsträckning beror på vilka konstruktioner de förekommer i (jfr Croft 2001). Till exempel kan man något förenklat ofta definiera ett subjekt i engelskan som ett nominalt led som föregår det finita verbet. Detta gäller för deklarativa sats, men inte nödvändigtvis för andra, så som subjektlösa frågesatser (se Diessel 2015:12).

Den fjärde typen (d) lexikala länkar, och för den här avhandlingen den kanske viktigaste nätverkslänkningen, beskriver relationen mellan syntaktiska och lexikala konstruktioner. Inom en del grammatiska teorier spelar de individuella orden en väldigt liten roll för den grammatiska analysen, men i bruksbaserade teorier bygger språklig struktur på språkbrukares erfarenheter med konkreta lexikala uttryck. Till exempel är vissa ord starkt förknippade med en

viss sorts konstruktioner, medan en del ord i stort sett endast förknippas med en enda konstruktion. Förhållandet mellan lexikala och syntaktiska konstruktioner kan bero på antingen semantiska faktorer (se 'semantic coherence principle' i Goldberg 1995; 'semantic fit' i Diessel 2015) eller frekvens (se 'collostructional analysis' i Stefanowitsch 2013; 'lexicogrammatical attraction' i Schmid & Küchenhoff 2013). En sådan beskrivning av förhållandet mellan verb och förflyttningskonstruktioner görs i Olofsson (2017).

2.2.1 Argumentstrukturkonstruktioner

Förflyttningskonstruktionerna som undersöks i den här avhandlingen är en typ av konstruktioner som brukar kallas *argumentstrukturkonstruktioner* (eng. 'argument structure constructions'). Termen *argument* används normalt för att beteckna en deltagare i den aktion som verbet uttrycker, dvs. ett led som tar en semantisk roll (se t.ex. SAG 1:154).¹ I argumentstrukturkonstruktioner avses både semantiska och syntaktiska funktioner. Argumentstruktur kan sägas vara ett gränssnitt för att förena semantiska roller med syntaktiska funktioner.

Ofta används argumentstruktur synonymt med *valens*,² vilket avser huruvida verbet (även adjektiv och substantiv i viss utsträckning) kan, bör eller måste konstrueras med objekt och/eller andra komplement.³ Låt oss titta på följande exempel (20).

(20) Siri gav Urban bollen i går.

Verbet *ge* är bitransitivt då det kombineras med ett direkt objekt som semantiskt är 'det som ges' vilket motsvarar den semantiska rollen *TEMA* och ett indirekt objekt som semantiskt är 'mottagare av det som ges', dvs. den semantiska rollen *MOTTAGARE*. Dessa komplement, liksom subjektet *Siri*, ingår i verbets *valens*.

1 Semantiska roller har sitt ursprung i Fillmores (1968) djupkasus. Uppsättningen av roller brukar variera, dels i antalet, dels hur en och samma roll definieras, beroende på vilka språkliga fenomen som ska beskrivas. För en svensk uppsättning av semantiska roller, se Järborg (2001). Se även Sköldberg (2004), Martola (2007) och Rydstedt (2012).

2 Skillnaden mellan argumentstruktur och valens kan sägas ligga i att det förra är generella strukturer, så som transitiv struktur [VERB-OBJ] eller bitransitiv struktur [VERB-OBJ-OBJ], medan det senare är ett huvudords lexikala struktur.

3 För gedigna genomgångar av argumentstruktur och konstruktioner i svenskan se Martola (2007) och Sjögreen (2015).

Vidare kan man skilja mellan fyllnadsled och tilläggsled, där de förstnämnda är nära knutna till huvudordet, t.ex. *bollen* och *Urban* till verbet *ge* i (20), medan de senare är lösare anknutna, t.ex. prepositionsfrasen *i går*. Tilläggsleden kan i regel tas bort utan problem, men försöker vi göra detsamma med fyllnadsleden i (20) får vi en orgammatisk sats (*#Siri gav, #Siri gav Urban, #Siri gav bollen*).

De obligatoriska och de optionella fyllnadsleden utgör, enligt Malmgren (1994:76), huvudordets valens.

Goldberg (1995:11) problematiserar påståendet att alla strukturer som ett verb förekommer i skulle styras av dess valens. I exempel (21) visas det att engelska verbet *kick* kan användas i åtminstone åtta olika strukturer.

- (21)
- a. Pat kicked the wall.
 - b. Pat kicked Bob black and blue.
 - c. Pat kicked the football into the stadium.
 - d. Pat kicked at the football.
 - e. Pat kicked his foot against the chair.
 - f. The horse kicks.
 - g. Pat kicked his way out of the operating room.

Goldberg menar att det både är orimligt att en av betydelseerna hos verbet *kick* till exempel skulle beteckna ett sätt att förflytta sig på, som i (21g), och oekonomiskt att lexikalt behöva redogöra för så många olika betydelser och valensuppgifter som i (21). Istället för en strikt lexikal utgångspunkt tar Goldberg (1995) sin utgångspunkt från strukturerna, vilka hon kallar argumentstrukturkonstruktioner.

En av huvudpöängerna hos Goldberg (1995:1) är att även abstraka syntaktiska mönster, så som argumentstruktur, i sig själva har betydelse delvis oberoende av vilka lexikala enheter som används i dem.⁴ Ett argument för att anta syntaktiska mönster som betydelsebärande är de många exemplen på oväntade betydelser hos etablerade verb, likt *kick* i (21g), som ligger långt ifrån dess typiska betydelse.⁵

4 Ett alternativt synsätt på argumentstruktur finner man i Sign-Based construction grammar (se Sag 2012; Michaelis 2013) som är en vidareutveckling av Berkely Construction Grammar (Fillmore 2013) och HPSG (Sag & Wasow 1999). Det är en i grunden lexikalistisk inriktning, vilken tar sin utgångspunkt i lexikala konstruktioner och dess valens. Den centrala skillnaden mellan SBCG och Goldberg är att den förra inte antar frasala argumentstrukturkonstruktioner, utan lägger motsvarande betydelse/funktion i lexikal valens och avledningskonstruktioner som modifierar valensen. Dessa kombineras sedan med fraskonstruktioner som i sig själva *inte* har någon betydelse motsvarande argumentstrukturkonstruktioner. Med andra ord ses argumentstruktur som huvuddriven snarare än syntaktiskt driven (jfr Müller 2006; Lyngfelt 2008).

5 Oväntade betydelser förklaras ibland med s.k. *coercion* (Michaelis 2005; Boas 2011).

Den intransitiva förflyttningskonstruktionen *intransitive motion construction* i Goldberg (1995:78), som för övrigt har en ytterst undanskymd roll i hennes omfattande genomgång av argumentstruktur i engelskan, representerar enbart den typ av förflyttning som innehåller ett verb och en prepositionsfras som anger MÅL, så som *The fly buzzed into the room*.⁶ Några andra varianter, så som de i (22–24) behandlas inte.

(22) Siri springer iväg från skolan

(23) Siri älgar fram.

(24) ?Siri älgar.⁷

I exempel (22) visas en konstruktion med verb (*springer*), riktningssmarkör (*iväg*) och förflyttningens utgångspunkt (*från skolan*). I (23) visas en konstruktion med verb och endast en riktningssmarkör (*fram*). Exempel (24) fångas med Goldbergs beskrivning av den intransitiva konstruktionen då prepositionsfrasen anges som optionell. De mer specifika konstruktioner som visas i (22–24) illustrerar att det finns flera skillnader dem emellan som inte bara består av olika antal konstituenten eller att de har olika lexikalt fyllda led, utan att det är skillnad i huruvida de används produktivt.

I den här avhandlingen kommer vi se att det finns gott om varianter av konstruktioner på olika nivåer, som alla har sina egna egenskaper och potential till produktiv användning, så som de i (25–26):

(25) Siri skojade runt i rummet.

(26) Siri hjortade iväg till veterinären.

Det finns experimentella studier som tyder på att syntaktiska konstruktioner av den sort som Goldberg presenterar bidrar med betydelse (t.ex. Bencini &

Michaelis (2005:51) menar att detta sker enligt 'the Override Principle', vilken förklaras på följande vis: "If a lexical item is semantically incompatible with its syntactic context, the meaning of the lexical item conforms to the meaning of the structure in which it is embedded."

⁶ Dock redogör hon för way-konstruktionen (*The wounded soldiers limped their way across the field*) som är en annan typ av förflyttningskonstruktion (jfr även Israel 1997). En svensk motsvarighet beskrivs av Lyngfelt (2007) som en reflexiv konstruktion.

⁷ Konstruktionen fungerar bättre i kontext, t.ex. *Anders trippar försiktigt, men Siri älgar*. Kontexten spelar en viktig roll i den här avhandlingen, och det är intressant att (24) känns mindre naturlig än (23) enligt min språkkänsla.

Goldberg 2000; Kaschak & Glenberg 2000). Studierna visar att deltagarna i experimenten i större utsträckning kategoriserar språkliga enheter baserat på den konstruktion som de förekommer i än baserat på deras prototypiska lexikala betydelse.

Kaschak & Glenberg (2000) visade att deltagarna förlitar sig på konstruktionens betydelse när de förstår och tolkar nominaliserade verb i nya sammanhang, så som det engelska 'to crutch' i (27–28).

(27) Lyn crutched Tom the apple so he wouldn't starve.

(28) Lyn crutched the apple so Tom wouldn't starve.

Exempel (27) instansierar en BITTRANSITIV konstruktion, vilket i detta fall ska tolkas som att Lyn överför äpplet till Tom genom att *krycka* 'to crutch'. I exempel (3) är det en TRANSITIV som instansieras, vilket ger tolkningen att Lyn på något sätt agerade mot äpplet.

Experimentet gick till på så vis att deltagarna visades en av meningarna, *Tom got the apple* eller *Lyn acted on the apple*. De blev sedan ombedda att avgöra vilket av exemplen i (27) och (28) som var mest semantiskt förenliga med den meningen de läst. Då det lexikala innehållet i de jämförande meningarna var mer eller mindre samma, var de huvudsakliga skillnaderna deras syntaktiska form. Det visade sig att deltagarna oftare matchade meningen *Tom got the apple* med den bitransitiva konstruktionen och meningen *Lyn acted on the apple* med den transitiva konstruktionen. Kaschak & Glenberg (2000) drog slutsatsen att när vi tolkar och förstår språkliga uttryck av typen i (27–28) beror det inte på verbets semantik utan snarare på de syntaktiska konstruktioner som uttrycken bygger på.

Bencini & Goldberg (2000) genomförde ett sorteringsexperiment där de undersökte konstruktionens respektive verbets bidrag till ett uttrycks semantik. Materialet i experimentet byggde på sexton meningar skapade genom att kombinera de fyra verben *throw*, *get*, *slice* och *take* med en av de fyra konstruktionerna TRANSITIV, BITTRANSITIV, OBJEKTSFÖRFLYTTNING och RESULTATIV (jfr Goldberg 1995). Tillvägagångssättet illustreras i (29–32) med verbet *slice*:

(29) Barbara sliced the bread (TRANSITIV)

(30) Jennifer sliced Terry an apple (BITTRANSITIV)

(31) Meg sliced the ham onto the plate (OBJEKTSFÖRFLYTTNING)

(32) Nancy sliced the tire open (RESULTATIV)

Av de sju deltagare som utförde experimentet, sorterade sju deltagare meningarna uteslutande baserat på konstruktionen, medan tio gjorde en blandad sortering. Det avgörande var att ingen av deltagarna sorterade meningarna uteslutande baserat på verbet. Slutsatsen som Bencini & Goldberg (2000) drog av experimentet var i grunden parallellt med slutsatsen i Kashack & Glenberg (2000), dvs. att konstruktionens betydelse är avgörande för språkförståelse.

För att undersöka om de ovan nämnda idéerna om konstruktionell kategorisering även gäller för svenska, och mer specifikt för den typ av förflyttningkonstruktioner som behandlas i den här avhandlingen genomförde jag en experimentell pilotstudie (som inte tidigare har presenterats). Materialet för studien var exempelmeningar, så som dem i (33–34) och semantiska definitioner, så som dem i (35–38):

- (33) Hon susade iväg till affären.
- (34) Träden susade.
- (35) Def A: En kommersiell transaktion med en köpare och en säljare som byter pengar och varor.
- (36) Def B: Ngn/ngt förflyttar sig från en punkt till en annan.
- (37) Def C: En beskrivning av någons kroppsform, eller en egenskap som beskriver en persons kropp.
- (38) Def D: Ngn eller ngt avger ett ljud.

Åtta deltagare (samtliga med svenska som modermål) fick i uppgift att para ihop olika meningar som innehöll konstruktionen [VERB-*iväg-till*-NP], som den i (33), med en av de fyra definitionerna i (35–38).⁸ De fick också para ihop definitionerna med en mening där samma verb användes, men i en konstruktion som inte var en förflyttningkonstruktion. Verbet *susa* uppfattas oftast som ett ljudhärmande verb. Om man utgår från verbets semantik ligger troligtvis definition D i (38) närmast till hands.

Exempelmeningarna betod av 20 verb, där 10 typiskt har en betydelse som stämmer överens med definition D (t.ex. *susa*, *prassla*, *knastra*) och 10 verb

8 Dessa definitioner är löst baserade på semantiska ramar i Berkeley FrameNet (<https://framenet.icsi.berkeley.edu/>, jfr. Fillmore & Baker 2010).

som typiskt stämmer överens med definition C (t.ex. *tjocka*, *knubba*, *spinka*). När verben användes i förflyttningskonstruktionen, som i (33), parade deltagarna konsekvent ihop det med definition B.⁹ Resultatet tyder på att deltagarna kategoriserade exempelmeningarna i förhållande till konstruktionen snarare än verbets lexikala betydelse, vilket således stöder resultaten hos Kashack & Glenberg (2000) och Bencini & Goldberg (2000).

2.2.2 Vidareutveckling av Goldberg (1995)

Som nämnades i avsnitt 2.2.1 antar Goldberg (1995) att konstruktioner på den högsta abstrakta nivån är tillräckliga för att kunna generera grammatiska uttryck. Croft (2003) problematiserar detta genom att vidareutveckla Goldbergs beskrivning av argumentstruktur med utgångspunkten att det inte behöver finnas en motsättning mellan ett lexikalt och ett konstruktionellt perspektiv. Både Croft och Boas (2008) menar i princip att specifik information som är avgörande för att veta huruvida det går att generera ett visst uttryck eller inte även finns representerat på en lägre abstraktionsgrad. För att hantera detta behöver man anta fler nätverkslänkar mellan olika typer av konstruktioner, t.ex. den taxonomiska länkningen i avsnitt 2.2.

Croft och Boas menar att grundproblemet med Goldbergs abstrakta konstruktioner är att de övergenererar (se även Lyngfelt 2008), och därmed inte fångar de specifika egenheter som finns för vissa verb. Baserat på Goldbergs beskrivningar av lexikala enheter, i detta fall verb, (t.ex. *talk* <talker>, *speak* <speaker>), kan man uttrycka *Miriam talked (to Joe)* och *Miriam spoke (to Joe)*. Och därför kan man anta att denna lexikala enhet räcker för att licensiera även andra typer av konstruktioner också. Enligt Boas (2008b:120–121) är detta inte fallet:

(39) *Miriam talked herself blue in the face.*

(40) **Miriam spoke herself blue in the face.*

Så även om en uppsättning verb är semantiskt lika, kan de ändå inte (alltid) förekomma i samma konstruktioner. Baserat enbart på en ”independent meaningful construction” är det därför svårt att avgöra vilka verb den ska kom-

9 Endast en deltagare gjorde två avvikande bedömningar av de 20 exempelmeningarna. Verbet *knastra* kategoriserades enligt definition D, och verbet *spinka* kategoriserades enligt definition C. Dessa två var således de enda bedömningarna i hela pilotstudien som baserades på verbets betydelse.

bineras med (Boas 2008b:123). Boas föreslår istället s k *mini-konstruktioner* (se också Sjögreen 2015:72), vilka är konventionaliserade argumentstrukturer knutna till specifika verb. Det innebär att argumentstruktur kan analyseras även på en lexikal nivå ('at the level of lexical units' (Boas 2011:1271). Croft (2003) föreslår på samma sätt verb-specifika konstruktioner och verbklass-specifika-konstruktioner.

En fördel med mini-konstruktioner är att man inte behöver anta en abstrakt nivå (likt Goldberg) som övergenererar (Boas 2011:1275). Boas utesluter dock inte abstrakta argumentkonstruktioner, utan dessa kan ses som komplement till varandra, dvs. Boas och Goldberg beskriver bara olika abstraktionsnivåer (se Boas 2013:239): "This means that while very broad generalizations are captured by Goldberg-type abstract meaningful constructions, more limited conventionalized patterns are captured by more concrete constructions at various midpoints of the hierarchical network".

På svenska har minikonstruktioner beskrivits av Sjögreen (2015), som undersöker transitiva *bort*-konstruktioner (*han äter bort sin ångest*), och visar att vissa typer av denna konstruktion är väldigt lexikala, genom att de i större utsträckning bygger på verbets egenskaper, medan andra är mer generella, och i högre grad bygger på konstruktionens struktur för att få en motsvarande betydelse.

Argumentstrukturkonstruktioner i den här avhandlingen analyseras på både en generell nivå, likt Goldberg (1995), och på en lexikal nivå, likt (Croft 2003; Boas 2008b, 2011; Sjögreen 2015).

2.3 Ramsemantik

En semantisk teori som brukar kopplas ihop med konstruktionsgrammatik är ramsemantik (Fillmore 1982; Fillmore & Baker 2010). En semantisk ram är en schematisk beskrivning av en scen eller situation som innehåller deltagare och andra konceptuella roller (jfr Fillmore & Baker 2010), vilka brukar kallas ramelement (FE = 'frame element'). Ramen, som aktualiseras av språkliga uttryck (ord och fraser), utgör den bakgrundsinformation vi behöver för att förstå ords betydelse.

Den semantiska ramen *Motion* kan förklaras med definitionen (hämtad från Berkeley FrameNet) i (41) och språkexemplet i (42) där ramelementen är markerade i anslutning till de led som representerar dem.¹⁰

10 Ramens namn anges med typsnittet Courier, medan ramelement, i likhet med semantiska roller, anges med kapitäl.

- (41) Some entity (Theme) starts out in one place (Source) and ends up in some other place (Goal), having covered some space between the two (Path). Alternatively, the Area or Direction in which the Theme moves or the Distance of the movement may be mentioned.

(42) [Dean_{THEME}] traskade [iväg_{DIRECTION}] [till apoteket_{GOAL}]

Definitionen i (41) beskriver en relativt generell förflyttningsscen, där de viktigaste ramelementen markeras. Man brukar därför skilja mellan centrala och perifera ramelement.

I exemplet (42) kan vi se att det syntaktiska subjektet *Dean* utgör det *THEME* som förflyttar sig i en *DIRECTION*, vilket i detta fall realiseras i adverbet *iväg*. Prepositionsfrasen *till apoteket* utgör ramelementet *GOAL*, vilket betecknar förflyttningens slutpunkt.

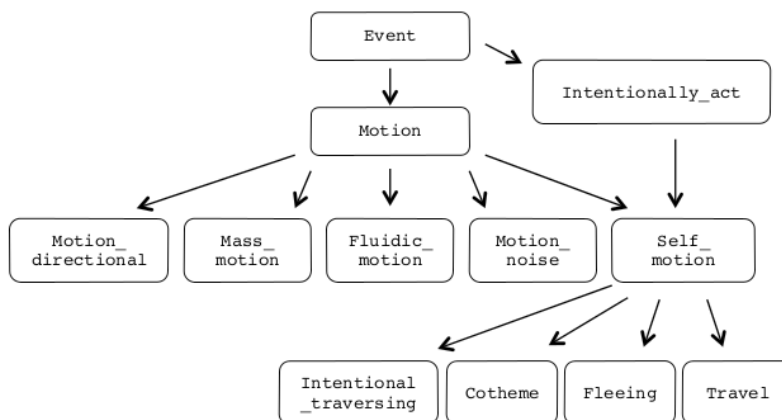
De perifera elementen är element som inte är särskilt utmärkande för ramen, utan används som extrainformation vid beskrivningar av rörelsescener, exempelvis *Duration*, *Manner*, *Frequency*, *Result*, *Purpose*. Dessa illustreras med språkexempel (43) och (44):

(43) [Hon_{THEME}] springer [i fyra minuter_{DURATION}]

(44) [Hon_{THEME}] skyndade [in_{DIRECTION}] [för att inte bli blöt av regnet_{PURPOSE}]

Distinktionen mellan centrala och perifera ramelement påminner på så vis om den mellan argument och adjunkt eller fyllnads- och tilläggsled.

Semantiska ramar är precis som konstruktioner ordnade i nätverk där ramarna relaterar till varandra på olika sätt och på olika abstraktionsnivåer (jfr eng. 'frame-to-frame relations'). Ett sådant nätverk över rörelseramar illustreras i Figur 2.

FIGUR 2. Nätverk med rörelseramar i Berkeley Frame Net.

I figuren kan vi se att den övergripande (mer generella) rörelseramen, som definierades i (41), ärver drag från den ännu mer generella semantiska ramen Event som betecknar en scen.

Fem ramar ärver i sin tur drag från Motion-ramen. Dessa ramar är mer specifika på så vis att de har någon särskild egenskap som utmärker ramen, så som flytande rörelse eller ljudmässig rörelse.

Av de fem ramarna skiljer sig Self_motion från de andra genom att den inte bara ärver drag från Motion utan också från ramen Intentionally_act, vilket betyder att Self_motion betecknar en förflyttning som är en medveten handling.

Ramsemantik, särskilt så som den yttrar sig i FrameNet, har en lexikal utgångspunkt, vilket betyder att ords betydelser kan förklaras med de ramar och ramelement som orden aktualiserar. Men många påpekar även att syntaktiska konstruktioner kan aktualisera ramar (t.ex. Fillmore, Lee-Goldman & Rhomieux 2012), i synnerhet i de fall där konstruktionens betydelse spelar en stor roll för förståelsen av ett uttryck.

Jag utnyttjar ramsemantik dels för att beskriva betydelsesidan hos förflyttningskonstruktioner, dels för att kategorisera de olika verb som förekommer i konstruktionerna.

3. Förflyttning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning om förflyttning och rörelseverb, som är avhandlingens studieobjekt. Först, i avsnitt 3.1, redogör jag för den typologiska forskningen om förflyttning som tar sin utgångspunkt i Talmy (1985, 2000). Därefter presenteras olika förflyttningstyper i avsnitt 3.2, följt av en översikt över svenska förflyttningskonstruktioner i 3.3. Avslutningsvis presenteras ett avsnitt om rörelseverb och hur dessa kan kategoriseras i avsnitt 3.4.

För svenskans del föreligger ett fåtal avhandlingar som beskriver förflyttning i relation till andra språk (t.ex. Blomberg 2014; Montero-Melis 2017). Ett sådant kontrastivt perspektiv medför ofta viktiga observationer som kan vara svåra att upptäcka när man enbart fokuserar på ett språk. Men oftast ligger fokus då på själva jämförelsen vilket oftast inte ger utrymme till en uttömmande beskrivning av de enskilda språken. Några avhandlingar beskriver svenska partiklar och prepositioner i spatiala relationer (Sjöström 1990; Norén 1996; Strzelecka 2004; Martola 2007; Sjögreen 2015) liksom en del andra akademiska arbeten (artiklar, uppsatser) (t.ex. Andersson 1997; Viberg 1981, 2013; Zlatev & David 2003; Zlatev & Yangklang 2004; Strömquist & Ragnarsdóttir 2004). Det som saknas är forskning om vilka verb som används i beskrivningar av förflyttningsscener, vilka grammatiska strukturer dessa verb används i, hur ofta de används, samt vilka strukturer nya eller ovanliga verb vanligtvis används i.

3.1 Typologisk forskning om förflyttning

Merparten av den forskning som handlar om rörelseverb och förflyttning har sin utgångspunkt i Talmy (1985, 2000). I denna tradition är bl.a. Strömquist

& Ragnarsdóttir (2004), Viberg (2013b), Blomberg (2014) studier som sätter in svenska språket i en internationell kontext.

Talmy undersöker vilka semantiska egenskaper som realiseras med vilka morfosyntaktiska led i relation till rörelse och befintlighet. Talmy (2000:25) beskriver en rörelsehändelse (*Motion event*) på följande vis: ”The basic Motion event consists of one object (the **Figure**) moving or located with respect to another object (the reference object or **Ground**)”.

Förutom FIGUR (‘figure’) och GRUND (‘ground’) består Talmys rörelsehändelse av ytterligare två semantiska komponenter: VÄG (‘path’), vilken refererar till den väg som FIGUR rör sig längs, samt RÖRELSE (‘motion’), vilken markerar huruvida det handlar om rörelse eller befintlighet, se följande exempel:

(45) The pencil rolled off the table (rörelse)

(46) The pencil lay on the table (befintlighet)

I (45) är pennan i rörelse och därmed den semantiska komponenten FLYTT, medan i (46) är pennan i samma läge och därmed saknas FLYTT.

Talmy skiljer mellan translokativ rörelse (eng. *translational motion*), där ett ”object’s basic location shifts from one point to another in space” (Talmy 2000b:35) och lokativ rörelse (eng. *self-contained motion*) där ett ”object keeps its same basic, or average, location” (Talmy 2000b:35). I den förstnämnda har vi en förflyttning mellan två referenspunkter, medan det i den senare inte nödvändigtvis sker någon förflyttning alls.¹¹ Talmy illustrerar detta med följande exempel (min översättning):

(47) Bollen studsade ner längs hallen. (translokativ rörelse)

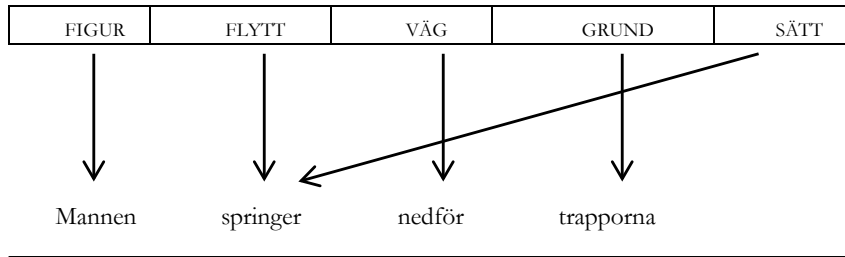
(48) Bollen studsade upp och ner på samma ställe. (lokativ rörelse)

I (47) har bollen en riktning och därmed en referenspunkt mot vilken den rör sig och en referenspunkt som den utgick från, även om dessa inte är explicita.

I (48) studsar bollen istället upp och ner på ett och samma ställe.

En analys av rörelseuttrycket *Mannen springer nedför trappan* kan med Talmys komponenter se ut på följande sätt:

11 Detta kan jämföras med Lakoffs (1987:275) source-path-goal schema som han förklarar på följande vis: ”Every time we move anywhere there is a place we start from, a place we wind up at, a sequence of contiguous locations connecting the starting and ending points, and a direction”.

FIGUR 3. Förflyttning enligt Talmy (efter Viberg 2013:118).¹²

I Figur 3 är de olika komponenterna sammankopplade med de olika delarna i uttrycket. *Mannen*, som är den som förflyttar sig, är FIGUR, *nedför*, som anger riktning, är VÄG och *trapporna*, som anger den referenspunkt mannen rör sig i förhållande till, är GRUND. Verbet *springer* är sammankopplat dels med komponenten FLYTT eftersom det är ett rörelseverb, dels med komponenten SÄTT eftersom det beskriver rörelsesätt.

Talmy använder en annan uppsättning semantiska komponenter än Fillmores (1968) semantiska roller (som i viss utsträckning diskuterades i avsnitt 2.3). Detta är värt att nämna då jag i stort sett använder Fillmores terminologi vid beskrivning av förflyttningsuttryck. I stora drag refererar de dock till samma semantiska fenomen, och kan ofta kombineras. Talmys FIGUR, som alltså beskriver den/det som rör sig, brukar beskrivas med rollen TEMA. Det är värt att påpeka att både FIGUR och TEMA även kan referera till den/det som är lokaliserat/befintligt någonstans vilket innebär att man även kan använda modellen för att analysera positionsverb så som *sitta* och *stå* (se t.ex. Lemmens 2005). I den här avhandlingen ligger dock fokus på förflyttning snarare än position. Men där Talmy är mer generell med GRUND, dvs. det objekt som rörelsen sker i förhållande till, utgår Fillmore från flera mer specifika roller beroende på om referenten utgör UTGÅNGSPUNKT (eng. *source*), SLUTPUNKT (eng. *goal*), VÄG (eng. *path*) och PLATS (eng. *location*). Enligt Talmy (2000:26) missar man med Fillmores roller de gemensamma egenskaperna för de tre förstnämnda gentemot PLATS.

Ur ett typologiskt perspektiv kanske det är rimligt att abstrahera för att kunna fånga likheter och skillnader mellan språk med väldigt olika struktur. Jag har valt att utgå från Fillmores uppdelning eftersom olika förflyttningskonstruktioner har olika egenskaper på en relativt specifik nivå, även med avseende på spatial typ.

12 Notera i figuren att Viberg använder etiketten FLYTT istället för RÖRELSE.

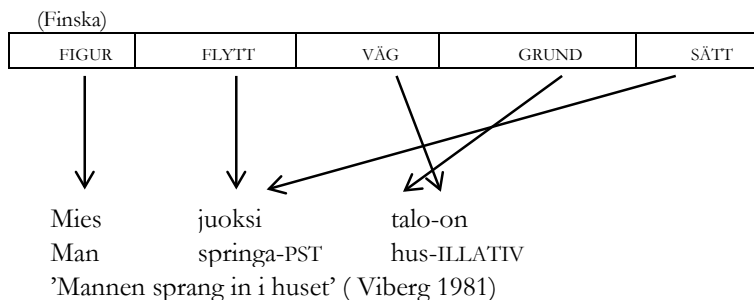
Dubbeladverbial är den typ av förflyttningskonstruktion som jag fokuserar på i den här avhandlingen, som i (49).

(49)	Mannen	springer	in	i huset
	FIGUR	FLYTT _{SÄTT}	VÄG	GRUND

Den här strukturen, där rörelsesätt realiseras i verbet och riktningen i ett adverb och/eller en prepositionsfras är vanlig i germanska språk, så som svenska och engelska.¹³ Sådana språk kan kallas för *satellitespråk* (eng. 'satellite-framed languages' i Talmy 2000) eftersom riktningen realiseras i en s.k. satellit, dvs. "It is the grammatical category of any constituent other than a noun-phrase or prepositional-phrase complement that is in a sister relation to the verb root. It relates to the verb root as a dependent to a head" (Talmy 2000:102). Som citatet antyder kan satelliten ta olika former beroende på vilket språk det handlar om. För svenskans del handlar det främst om riktningadverb, så som *in* i (49).

Satellitespråk skiljer sig från s.k. *verbspråk* (eng. 'verb-framed languages' i Talmy 2000), så som spanska och italienska, där riktningen realiseras i ett verb, medan SÄTT kan uttryckas i ett optionellt led.

För att illustrera skillnaden mellan satellitespråk och verbspråk följer här först ett exempel från finska (figur 4) som är ett satellitespråk, och därefter ett exempel från verbspråket spanska (figur 5).¹⁴

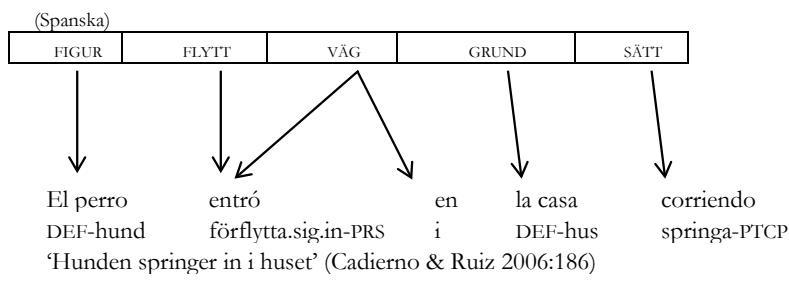

FIGUR 4. [*in i*] på finska.

13 "Generally, the Path is expressed fully by the combination of a satellite and a preposition [...]. But usually the satellite can also appear alone" (Talmy 2000:103). Både Talmy och Viberg analyserar prepositionen som en del av VÄG. Här skiljer jag mig från dem då jag analyserar hela prepositionsfrasen som rollbärare. Därmed är *i huset* GRUND (eller mer specifikt MÅL).

14 Glossningen bygger på *The Leipzig Glossing Rules*. Några av de förkortningar som används i denna avhandling är: DEF = definit, INF = infinitiv, PRS = presens, PST = preteritum, PTCP = particip, SG = singular, PL = plural, 1 = första person, 3 = tredje person, Ø = ett led som inte uttrycks. För en fullständig lista, se <<https://www.eva.mpg.de/lingua/pdf/Glossing-Rules.pdf>>

Precis som i analysen av den svenska motsvarigheten i (49) kopplas verbet i Figur 4 ihop med både FLYTT och SÄTT. I och med att finska är ett språk som använder morfologiskt kasus uttrycks VÄG med illativböjningen *-on* (jfr Källström 1985:20). Detta är att betrakta som en satellit.

FIGUR 5. [*in i*] på spanska.

I figur 5 visas den spanska motsvarigheten till den finska strukturen i figur 4. Här kan vi se att den stora skillnaden mellan ett satellitspråk och ett verb-språk är att VÄG-komponenten är inbakad i verbet, så som *entró* 'förflyttat sig in' i figur 5.

Huruvida ett språk kategoriseras som satellit- eller verb-språk handlar om vad som är det mest typiska sättet att strukturera förflyttning på i ett språk. Talmy (1985:277) har tre kriterier för att avgöra vilken strukturell typ som utmärker ett språk: "(i) It is colloquial in style, rather than literary, stilted, etc. (ii) It is frequent in occurrence in speech, rather than only occasional. (iii) It is pervasive, rather than limited, that is, a wide range of semantic notions are expressed in this type."¹⁵

Det finns språk som inte så enkelt kan placeras i någon av de två typerna. Viberg (2013a:117) ger ett exempel på ett sådant språk: montagnais, ett nord-amerikanskt språk, som har ett antal frekventa verb där VÄG, MÅL/KÄLLA och SÄTT anges. Till exempel *nitaue* med betydelsen 'förflytta sig nedför en trappa eller steg'. Se följande exempel:

- (50) Napeu nitaue-pata-u
 man 3SG(Ø)-go.down.stairs.or.ladder.run-3SG

15 En tredje typologisk typ har föreslagits: *equipollently-framed languages*, (Zlatev & Yangklang 2004; Ameka & Essegbey 2013). Denna typ innefattar språk med seriella verb så som thai (Zlatev & Yangklang 2004) eller det västafrikanska språket emai (Schaefer 1986), där RÖRELSESÄTT uttrycks med ett huvudverb och RIKTNING uttrycks med ett annat huvudverb.

Istället för en strikt uppdelning mellan de olika typologiska typerna, kan man därför istället tänka sig en skala mellan mer typiska satellitgenskaper och verbegenskaper (jfr Slobin 2004).

Avslutningsvis kan man säga att svenska är ett typiskt satellitspråk. Det kanske till och med är det mest typiska satellitspråket av alla indo-europeiska språk. ”Svenskan tillhör tvivelsutan de satellitbaserade språken, och även om man kan hitta ett antal verb som ensamma uttrycker ’närmande’ eller ’väg’ (*komma*, *närma sig* eller *korsa*) utgör de i det stora hela snarare undantag än regel” (Strzelecka 2003:33, fotnot 11). Det är inte nödvändigtvis antalet VÄG-verb som avgör vilken typologisk typ det handlar om, utan hur ofta de verben används. Enligt Özçalışkan (2004) har verbspråk och satellitspråk ungefär lika stort antal VÄG-verb. Det betyder att svenska inte nödvändigtvis har färre vägverb än exempelvis spanska, utan skillnaden ligger i hur vanliga de är (jfr Verkerk 2014:335).

Vi kan konstatera att de flesta studier om förflyttning handlar om typologiska perspektiv, vilka främst utgår från Talmy (1985, 2000). Typiskt för den typen av studier är att man fokuserar på de mest etablerade rörelseverben i ett språk, vilket undertrycker intressanta generaliseringar som kan göras om man tar ett bredare spektrum av verb i beaktande. Lägg därtill att frågan om produktivitet är så gott som obefintlig i typologiska studier. Olofsson (2014) visar att vi ibland använder djurnominal som verb i en rörelsekonstruktion (t.ex. *hjorta*, *krabba*). Huruvida detta är möjligt på andra språk är sällan ämne för diskussion i typologiska studier. Vill man hitta jämförbara uttryckssätt i olika språk är det fullt rimligt att man utgår från verb som är vanliga i språk (*gå*, *komma* osv.). Men även ovanliga verb skulle kunna säga något intressant typologiskt. Det finns exempel på djurverb från andra germanska språk än svenskan (*krabbe* och *elge* i norska, *krabbe* i danska, *crab* i engelska och *krabbeln* i tyska). Men hur är det med t.ex. romanska språk? Eller de västafrikanska seriella verbspråken? Detta är frågeställningar som inte kan besvaras i den här avhandlingen, utan får undersökas i framtida studier.

3.2 Förflyttningstyper

Huvudsakligen kan man skilja mellan två typer av förflyttning: *egenförflyttning*, där den/det som förflyttar sig fungerar som subjekt i en förflyttningsskonstruktion, så som (51) och *objektsförflyttning*, där den/det som förflyttar sig typiskt fungerar som objekt (jfr Viberg 1981:52–53, 2013), så som exempel (52).

- (51) Siri skuttar iväg mot trädet
- (52) Siri kastade iväg stenen mot trädet.

I (52) är det stenen som förflyttas genom att Siri kastar, inte Siri som med egen kraft förflyttar sig som i (51). Objektsförflyttning har undersökts för svenska i Sjögren (2015) och internationellt i bl.a. Goldberg (1995). I den här avhandlingen fokuserar jag på egenförflyttning (jfr Talmy 1985, 2000).

Vidare kan man dela in förflyttning efter olika spatiala typer. SAG redogör för en uppsättning sådana typer som främst utgår från de prepositionsfraser som verb kombineras med. Dessa visas i Tabell 2.

TABELL 2. *Spatiala förflyttningstyper efter SAG (3:467ff.).*

Typ	Definition	Exempel
Mål	- rörelse med hänsyn till målet	När Eino var 10 år flyttade han <i>till Sverige</i> .
Riktmarke	- rörelse med hänsyn till det tilltänkta målet	Maria sprang <i>mot ett hyreshus</i> .
Utgångspunkt	- rörelse med hänsyn till utgångspunkten	Statsministern kommer direkt <i>från Paris</i> .
Väg	- en rörelses bana	Lotta gick <i>uppför fjället</i> . Vi passerade <i>Motala</i> .
Befintlighet	”anger subjektreferentens plats i vila (eller i rörelse som inte påverkar befintligheten)” (SAG 3:468)	Det står en kaffebryggare <i>på diskbänken</i> .

De spatiala typerna relaterar till de semantiska rollerna eller ramelementen med samma namn. MÅL refererar till förflyttningens uppnådda mål, medan RIKTMÄRKE, som också är målinriktat, refererar till en förflyttning där målet inte nödvändigtvis nås. Det betyder att aktionsarten normalt är oavgränsad i det senare, jämfört med MÅL där aktionsarten normalt är avgränsad. Typerna förknippas ofta med prepositionerna *till* (MÅL) och *mot* (RIKTMÄRKE).

UTGÅNGSPUNKT refererar till förflyttningens startpunkt. Enligt SAG (2:701) anges utgångspunkt ”med hjälp av prepositionerna (*i*)*från*, *av*, *ur* eller sammansättning med *-ifrån* som efterled” (SAG 2:701).¹⁶ Denna typ realiseras i prepositionsfrasen *ur grottan* i följande exempel:

- (53) Siri simmar ut ur grottan

¹⁶ Denna roll kallas också ibland för KÄLLA.

vÄG refererar till den förhållningspunkt som förflyttningen sker i förhållande till och som inte är ett mål eller en utgångspunkt.

BEFINTLIGHET, som vanligtvis förknippas med något statiskt och inte förflyttning, kan ändå beskriva en förflyttning som sker inom ett begränsat område, till exempel *Lotta rusade omkring i parken*.¹⁷

Riktning i form av adverb förekommer ofta närmare verbet och före prepositionsfrasen, jämför (54) och (55) (se även Andersson 1997), men i komplexa vägbeskrivningar, med exempelvis två PP är tendensen att utgångspunkten placeras före målet, jämför (56) och (57) (se SAG 1999). Denna skillnad är dock snarare pragmatisk än grammatisk.

(54) Mannen springer in i rummet.

(55) ?Mannen springer i rummet in.

(56) Vi åker från Borås till Göteborg.

(57) Vi åker till Göteborg från Borås.

Anderssons (1997) indelning av MÅL och BEFINTLIGHET är inte helt självklar. Han menar att MÅL markeras med adverb och partiklar medan befintlighet markeras med prepositioner. MÅL exemplifierar han på följande sätt: "[e]n avsedd befintlighet uttrycks gärna med till [...]" (Andersson 1997:38). Men MÅL kan exempelvis realiseras både med adverb och prepositionsfras. Avgörande för uttryckets helhet är prepositionsfrasen (i de fall där både adverb och PP är med). Ta följande exempel:

(58) Han gick iväg till bilen

Uttrycket handlar om en förflyttning till en bil, även om adverbet *iväg* antyder en utgångspunkt.

Den syntaktiska variationen, dvs. olika konstituenters schematiska placering, spelar dock en mindre roll för den här avhandlingen. I nästa avsnitt ges en överblick av de förflyttningskonstruktioner som finns i svenskan.

17 Den roll kallas ibland för PLATS.

3.3 Förflyttningskonstruktioner

Beskrivningar av förflyttning kan ske på en mängd olika sätt med avseende på både lexikon och grammatik. I det här avsnittet redogör jag för de typer av förflyttningsbeskrivningar som jag fokuserar på i den här avandlingen, vilket främst är dubbeladverbial med adverb och prepositionsfras. Jag ger också exempel på en mängd strukturer som behandlas i mer begränsad utsträckning eller inte alls, så som konstruktion med enbart prepositionsfras och transitiva konstruktioner.

Huvudfokus ligger på s.k. *dubbeladverbialkonstruktioner*, vilka enligt SAG (3:441) ”är en kombination av två (eller flera) adverbial som tillsammans utgör ett primärt satsled, vilket kan stå som satsbas eller utbrutet led”, dvs. i den här avhandlingen handlar det om konstruktioner med verb, riktningsadverb och prepositionsfras. Konstruktionerna som följer kan kategoriseras efter fyra av de fem förflyttningstyperna som visades i föregående avsnitt. Detta visas i följande exempel.

(59) [VERB – ADV_{RIKTNING} – PP_{UTGÅNGSPUNKT}]
Flaskan flöt ut ur grottan

(60) [VERB – ADV_{RIKTNING} – PP_{RIKTMÄRKE}]
Flickan sprang iväg mot huset

(61) [VERB – ADV_{RIKTNING} – PP_{MÅL}]
Bollen rullar in i målet

(62) [VERB – ADV_{RIKTNING} – PP_{BEFINTLIGHET}]
Sångaren fjanar omkring på scenen

(63) [VERB – ADV_{RIKTNING} – PP_{VÄG}]
Hon smet ut förbi vakterna

Exempel (59–63) visar att dubbeladverbialkonstruktionerna kan vara UTGÅNGSPUNKT, RIKTMÄRKE, MÅL, BEFINTLIGHET eller VÄG baserat på prepositionsfrasens semantik.

I en annan typ av konstruktion kombineras verbet enbart med en prepositionsfras, som liksom dubbeladverbialkonstruktionen anger förflyttningens UTGÅNGSPUNKT, MÅL, RIKTMÄRKE OCH BEFINTLIGHET, men skiljer sig från den samma genom att prepositionsfrasen också kan ange en punkt som förflyttningen sker i förhållande till, dvs. VÄG. Denna enkeladverbialkonstruktion illustreras i följande exempel.

- (64) [VERB – PP_{MÅL}]
Siri går till stranden
- (65) [VERB – PP_{UTGÅNGSPUNKT}]
Siri gick från jobbet
- (66) [VERB – PP_{VÄG}]
Jag gick förbi kyrkan
- (67) [VERB – PP_{VÄG}]
Hon seglade över Kattegatt
- (68) [VERB – PP_{BEFINTLIGHET}]
Janne springer i tvättstugan
- (69) [VERB – PP_{RIKTMÄRKE}]
Jag springer mot bussen

Den enda enkeladverbialkonstruktionen som i större utsträckning behandlas i avhandlingen är den målriktade [VERB-*till*-NP], som i Olofsson (2017) jämförs med den någorlunda semantiskt lika [VERB-*iväg-till*-NP].

Vidare finns det också konstruktioner liknande de tidigare, men där verbet kombineras med enbart ett adverb. I dessa fall saknas den referent som normalt uttrycks med prepositionsfrasen, vilket i följande exempel markeras med tecknet \emptyset .

- (70) [VERB – ADV_{MÅL}]
Siri går in \emptyset
- (71) [VERB – ADV_{KÄLLA}]
Siri gick ut \emptyset
- (72) [VERB – ADV_{PLATS}]
Janne springer runt \emptyset
- (73) [VERB – PP_{RIKTMÄRKE}]
Jag springer fram \emptyset

I samtliga fall kan man tänka sig att referenten till \emptyset , till exempel det som Siri går in i (70) eller det som hon går ut från (71), har nämnts tidigare i sammanhanget och på så vis redan är känt för mottagaren (se Lyngfelt 2012; Bäckström 2013).

En typ som skiljer sig ganska mycket från de tidigare konstruktionerna i det här avsnittet är de där verbet kombineras med ett objekt, som kan ta lite olika semantiska roller. Detta visas i följande exempel.

- (74) [VERB – NP_{TEMA}]
Hon sprang ett marathon
- (75) [VERB – NP_{BEFINTLIGHET}]
Hon passerar kyrkan
- (76) [VERB – NP_{VÄG}]
Stina hoppar den stora bommen
- (77) [VERB – NP_{INSTRUMENT}]
Charlie hoppar Ego Boy

Det vanliga är att rörelseverben klassas som intransitiva, och följaktligen används i intransitiva strukturer så som de tidigare nämnda konstruktionstyperna, men här handlar det alltså om en typ av transitiv struktur i och med att verbet kombineras med ett objekt. Exempel (74–77) skiljer sig dock åt på några sätt. I (74) betecknar objektet *ett marathon* typiskt ett evenemang eller en sträcka (jfr *sträcka* i SAG 1:226). Evenemang är i detta fall lika relevant med tanke på att sträckan inte alltid står i fokus, även om den är implicit. Jämför till exempel *Hon sprang 4,2 mil* (sträcka), *Hon sprang ett marathon* (sträckal evenemang), *Hon sprang en tävling* (evenemang, men inte nödvändigtvis lika framträdande sträcka). Vad som utmärker den här konstruktionen är dels det konventionaliserade förhållandet mellan verb och objekt, dels att nominalfrasen “anger samma aktion som verbet självt” (SAG 3:312). Detta kallas ibland *innehållsobjekt*, och är i det här sammanhanget begränsat till några få rörelseverb.

När det gäller (75) begränsat till rörelseverb som uttrycker riktning snarare än rörelsesätt (jfr **Hon sprang kyrkan*). Här är nominalfrasen, som betecknar en befintlig plats som förflyttningen sker i förhållande till, mer öppen än i (73) och behöver således inte vara konventionaliserad med verbet. Dessutom anger inte nominalfrasen samma aktion som verbet, vilket betyder att det inte handlar om ett innehållsobjekt.

I (76) är *den stora bommen* också en förhållningspunkt, som hoppandet sker i förhållande till, men exemplet skiljer sig från (75) genom att *VÄG* kodas i objektet, inte i verbet. Levin (1993) pratar i dessa sammanhang om *prepositional drop*, i och med att vi vanligtvis använder en konstruktion med preposition i de här sammanhangen. I (77) handlar det normalt om prepositionen *över*.

Objektet i (77) betecknar INSTRUMENT, dvs. det redskap som används för att utföra aktionen. I det här fallet handlar det om en häst. Det är värt att poängtera att både (76) och (77) endast verkar användas inom en snäv domän, i det här fallet hästsport.

Denna transitiva typ av konstruktioner behandlas inte vidare i avhandlingen, utan får undersökas närmare i framtida forskning.

Förflyttningskonstruktioner har i viss utsträckning behandlats tidigare i svenskan, främst med fokus på andra typer av konstruktioner än i den här avhandlingen. I följande exempel visas några av dessa typer av konstruktioner.

- (78) [VERB-*bort*-NP-PP] (Sjögreen 2015)
Kim nös bort dammet från bordet
- (79) [VERB-PARTICIP] 'verba verbandes' (Blensenius 2009)
Siri kom springandes
- (80) [VERB-*sig*-PP] (Lyngfelt 2007)
Bussen segade sig uppför backen
- (81) [VERB-*åt*-NP] (Martola 2007)
De gick åt samma håll.

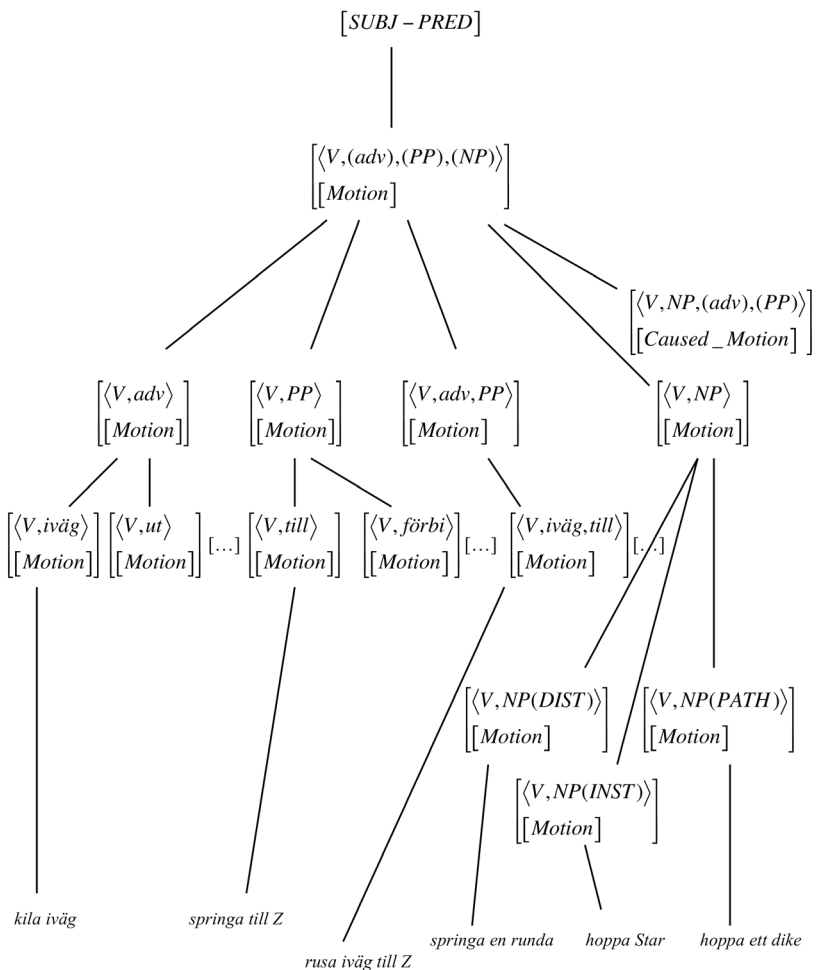
Exempel (78) är från Sjögreens (2015) avhandling där han undersöker kausativa konstruktioner med partikeln *bort*. Exempelt illustrerar objektsförflyttning, eller det som i internationell litteratur brukar kallas *caused motion* (se Goldberg 1995).

I (79) ser vi exempel på en typ av participkonstruktion, undersökt av Blensenius (2009), där verbet anger riktning och participet anger rörelsesätt.

I sin genomgång av reflexivkonstruktioner urskiljer Lyngfelt (2007) en typ av förflyttningskonstruktion med reflexivt pronomen, som kan användas med en stor mängd olika verb, så som *sega* i (80).

På liknande sätt urskiljer Martola (2007) en typ av förflyttningskonstruktion i sin avhandling om konstruktioner med prepositionen *åt*.

I figur 6 visas ett hierarkiskt nätverk över de konstruktioner som jag presenterat i det här avsnittet. Dock ska det påpekas att figuren är förenklad och inte alls fångar variationen av spatiala typer som de olika konstruktionerna kan ha. Dessutom anger figuren framför allt en taxonomisk relation mellan konstruktionerna med den mest generella nivån överst, subjekt-predikat-konstruktionen, och specifika nivåer ju längre ner i figuren man kommer. Men även den horisontella länkningen finns med på så vis att konstruktioner av samma specificitetsgrad är placerade på samma rad.

FIGUR 6. Hierarkiskt nätverk över (några) förflyttningskonstruktioner i svenskan.

I figur 6 kan vi se att varje konstruktion har den generella semantiska ramen Motion, förutom en konstruktion, som har ramen Caused_Motion (vilket motsvarar objektsförflyttning). Återigen bör det nämnas att detta är en något förenklad bild då olika mer specifika ramar kan aktualiseras i olika konstruktioner, beroende antingen på vilket verb som används, eller på vilka adverb och/eller prepositioner som används.

3.4 Svenska (rörelse)verb

Precis som förflyttningkonstruktioner kan rörelseverb sorteras på lite olika sätt. Till exempel skiljer Viberg (1981) mellan verb som i sig själva uttrycker *egenförflyttning* (t.ex. *springa* och *gå*) och verb som uttrycker *objektsförflyttning* (t.ex. *placera*, *lägga*, *ställa*). Andersson (1997) gör en annorlunda distinktion mellan s k *normala rörelseverb* och *placeringsverb*, där de förstnämnda är typiskt intransitiva (*anlända till stan*, *gå*, *släntra*, *jogga*, *tassa*, *krypa*) men även vissa transitiva (*rulla bollen till dörren*). Den senare typen, placeringsverben, är istället typiskt transitiva (*ställa vasen på bordet*) men kan också vara intransitiva (*hamna i garderoben*).

Denna avhandling handlar primärt om egenförflyttning, men jag tangerar objektsförflyttning, inte minst som kontrast för att tydliggöra mitt studieobjekt, både här i kappan och i några av avhandlingens artiklar.

Med rörelseverb menar Andersson (1997) ”de verb som kan uttrycka en konkret förflyttning från en plats till en annan” (1997:35). Definitionen verkar rimlig, men medför också vissa problem. Till exempel är den translokativa egenskapen inte alltid inkluderad i själva verbet, utan ges främst i samarbete med konstruktioner. Dessutom fångar inte denna definition verb som (inte sällan) fungerar som rörelseverb, men som saknar tydlig förflyttning i sin betydelse. Ett exempel är verbet *flyta*, som uppenbart är något man kan syssla med utan att lämna den ursprungliga platsen. Och även med typiska rörelseverb kan vi ha en scen där omständigheterna gör att förflyttning inte blir en rimlig tolkning, som i *Jag springer på ett löpband* där *springa* inte nödvändigtvis handlar om att förflytta sig mellan två platser, även om detta är vanligt. Istället är det själva sättet att röra sig på som är verbets främsta egenskap (jfr Slobin 2004).

Viberg (2013b:28) delar in svenskans rörelseverb i följande fyra huvudkategorier, med tillhörande undertyper (se Tabell 3).

TABELL 3. Kategorier av rörelseverb (enligt Viberg 2013b).

Typ	Subtyp -->		
(a) source-and-goal-oriented verbs	Deictic (komma, gå)	Arrival & disappearance (anlända, försvinna)	
(b) bodily locomotion	Ground (gå, springa, krypa)	Water (simma, vada)	Air (flyga)
(c) vehicle	General (åka, resa, köra)	Medium (Ground: bila, rida), (Water: ro, paddla), (Air: flyga)	
(b) directional	Up (stiga, resa sig)	Down (falla, ramla)	Other (vända, återvända, kryssa, passera)

I den första kolumnen visas de fyra huvudtyperna. I de följande kolumnerna visas undertyper. Typ (a) handlar om verb som uttrycker mål eller utgångspunkt, där en undertyp är deiktiska verb så som *komma* och *gå*. Typ (b) handlar om kroppsrörelse, där verben typiskt uttrycker rörelsesätt, där de tre subtyperna bygger på vilket underlag rörelsen sker på. Typ (c) handlar om rörelse med hjälp av fordon, där subtyperna bygger på huruvida verbet är generellt eller fordonsspecifikt. Typ (d) handlar om verb som har en inbakad riktning i sin betydelse, där subtyperna bland annat behandlar vertikal rörelse (*falla*, *sjunka* osv.), vilket skiljer sig från de övriga tre typerna som främst är horisontell rörelse (*springa*, *gå* osv.).

Förflyttning med hjälp av fordon, s.k. fordonsverb, har uppmärksammats i en handfull artiklar (t.ex. Viberg 2008, 2013a; Forsskåhl 2015). Viberg (2013a) skiljer mellan tre typer av fordonsverb: a) förflyttning i fordon som passagerare, b) förflyttning i fordon som förare, c) förflyttning av passagerare eller gods. Dessa tre typer kan illustreras med följande exempel (82–84):

(82) Per åkte buss till skolan (a)

(83) Per körde bil till skolan (b)

(84) Per körde barnen till skolan (i sin bil) (c)

Exempel (82–84) visar att skillnaden mellan egenförflyttning och objektsförflyttning i vissa fall kan vara komplex. Enligt Viberg (2013a:122) kan fordonsverb ses som mindre agentiva än verb som uttrycker RÖRELSESÄTT, då subjektet visserligen (i bästa fall) är aktiv i kontrollerandet av fordonet, men är mindre aktivt i förflyttningen eftersom själva (kraften i) förflyttningen utförs av fordonet.

Ett annat sätt att kategorisera rörelseverb är att dela in dem baserat på de semantiska ramar de aktualiserar (Olofsson 2010, 2011, 2014; Forsskåhl 2015) eller baserat på vilken funktion verbet har i en förflyttningskonstruktion (Olofsson 2014, 2016; jfr Talmy 2000).

En annan typ av verb, normalt inte klassade som rörelseverb, som ibland har en konventionaliserad förflyttningsbetydelse är ljudhärmande verb. Ralph (1991) delar in de ljudhärmande verben i två typer: de som betecknar ljudets egenskap och de som betecknar frambringandet av ljud. Ett verb som *susa*, som både har en ljud- och en rörelsebetydelse (se Olofsson 2011) tillhör den förstnämnda kategorin. De sistnämnda är enligt Andersson (1997) problematiska i förflyttningssammanhang. Han menar att "[l]judangivelser som hosta, hicka, snörvla, väsa är redan en aning marginella som rörelseverb, och andra ljudangivelser som sjunga, prata är i det närmaste omöjliga" Andersson (1997:42).

Det är en riktig iakttagelse i det avseendet att de nämnda verben saknar förflyttning i sin inneboende betydelse. Men om man utgår från en konstruktion och vilka funktioner som verb kan ha i den, är det fullt möjligt, och dessutom fullt rimligt med uttryck av typen i exempel (85):

(85) Jag sjunger iväg till badrummet.

Dessa uttryck är relativt ovanliga, men inte alls i det närmaste omöjliga som Andersson (1997) menar. Malmgren (2001b) ger några liknande exempel, som de i (86–87).

(86) Göring brusar tvärs igenom salen.

(87) det var "Hindenburg" [luftskeppet] som koketterade förbi flera gånger.

I detta sammanhang kallar Malmgren verben *brusa* och *kokettera* för *expressiva rörelseverb*, dvs. "verb som egentligen inte uttrycker en rörelse utan något som ackompanjerar en rörelse" (Malmgren 2001b:18). Till exempel ska (86) tolkas som att Göring går genom salen samtidigt som det brusar. Dock redogörs inte för varifrån rörelsen kommer, eller någon beskrivning av relationen mellan verbet och den lexikogrammatiska omgivningen.

Wellander (1964:202) ger exemplet *Bilen brakade in genom skyltfönstret*, och anger att "braka uttrycker ingen rörelse, vars riktning kan anges genom in, det är först sammansättningen som uttrycker en rörelse". "[...] verbet braka [anger] endast [...] en 'Begleiterscheinung', en åtföljande företeelse". Wellander ger här en förklaring som liknar en konstruktionsgrammatisk förklaring, dvs. att betydelsen ligger i kombinationen av ett verb och en riktningspartikel, inte enbart hos verbet.

Det är värt att notera att många av de typer som finns om man utgår från en lexikal klassifiering inte används produktivt i svenskan. Det myntas inte nya deiktiska verb eller verb med inbakad riktningsbetydelse. Det är också relativt sällsynt med nya fordonsverb. *Skejta*, som enligt SO (2009) har använts sen 1992, är ett exempel på ett relativt nytt fordonsverb. Ett ännu nyare exempel på ett fordonsverb är *segwaya* 'förflytta sig med hjälp av en segway', som i *Sen Segwayade jag till Coop för att släpa hem Ben och Jerry* (Google).

Däremot är det vanligare med nya verb som uttrycker rörelsesätt.

4. Produktivitet

Produktivitet handlar om möjligheten att använda ett mönster, vare sig det gäller morfologiska eller syntaktiska mönster, för att skapa nya ord och uttryck.

I det här avsnittet presenterar jag dels hur produktivitet brukar beskrivas, dels diskuterar jag olika aspekter av produktivitet som slutligen leder fram till hur det används i den här avhandlingen. Jag argumenterar för att det är lika väsentligt att beskriva produktivitet i termer av produktiva språkbrukare som i termer av produktiva mönster. Jag kommer därför att göra en skillnad mellan *strukturell produktivitet* (i fortsättningen s-produktivitet) som bland annat innefattar grammatiska egenskaper vilka gynnar möjligheten att använda en konstruktion produktivt, och *bruksbaserad produktivitet* (i fortsättningen b-produktivitet) som fokuserar på språkbrukarens roll. Denna distinktion är dock inte skarp, utan produktivitet som helhetsbegrepp består av båda delarna.

I tidigare arbeten om produktivitet har språkbrukaren inte fått någon särskilt framträdande roll. Ett av få exempel där språkbrukaren trots allt får ett visst fokus är Malmgren (2001a:2), som uttrycker att inte enbart språkliga mönster är produktiva utan också språkbrukare på följande sätt:

Det är inte suffixen som är produktiva utan språkbrukarna, eller åtminstone vissa språkbrukare. Att ett suffix är produktivt betyder alltså att ett – troligen relativt litet – antal språkbrukare skapar nya ord med hjälp av suffixet och att åtminstone någon del av dessa nybildningar tas i bruk inom språksamfundet.

Utifrån ett bruksbaserat perspektiv är det därför rimligt att ta sin utgångspunkt i just språkbrukaren och språkanvändningen. Detta innefattar, förutom den direkta kontext i vilket språket brukas, givetvis vår kunskap om språkliga mönster, dvs. både b-produktivitet och s-produktivitet.

Hur man definierar produktivitet beror i stor utsträckning på vilken teoretisk ram man beskriver språkssystemet i. I det generativa paradigmet (se t.ex. Chomsky 1965, 1995) utgår man från att språkssystemet bygger på att en (medfödd) begränsad uppsättning generella grammatiska regler kan generera en oändlig mängd grammatiska korrekta språkliga uttryck, samtidigt som de inte genererar ogrammatiska dito.¹⁸ Produktivitet handlar ofta, i dessa sammanhang, om grammatiska, generella regler och huruvida de kan generera grammatiska uttryck. En regel är därför antingen produktiv eller inte produktiv alls, vilket innebär att termer som regelbundenhet och förutsägbarhet spelar en central roll när man definierar produktivitet utifrån ett generativt paradigm. Tänker man sig dessutom att de grammatiska regler som en språkbrukare besitter är relativt statiska (och kanske enbart förändras över generationsgränser), spelar en faktor som frekvens en väldigt liten roll för produktivitet.

I bruksbaserade teorier (se avsnitt 2) utgår man från att språkssystemet är dynamiskt och ständigt förändringsbart, och inte enbart består av generella regler, utan också av mer specifika mönster.¹⁹ Därför ses produktivitet oftast som något gradvist, som sträcker sig från starkt till svagt produktiva mönster.

Detta betyder att de teoretiska antaganden man utgår ifrån påverkar förutsättningarna för hur produktivitet kan eller bör definieras.

En sak som potentiellt är problematisk oavsett vilken teori man utgår ifrån är det faktum att ett språk som svenska består av en mängd avvikelser och oregelbundenheter. För att belysa detta brukar man ofta inom forskningen om produktivitet göra en distinktion mellan produktivitet och analogi. Distinktionen bygger på att produktivitet främst antas handla om produktiva regler, där produktionen sker mer eller mindre automatiskt. Till exempel anger SAG (2:183) det adjektivbildande suffixet *-bar* med verbstam (ex. *googlebar*) som exempel på ett produktivt mönster.

Analogi innebär att redan existerande ord och uttryck står som modell för skapandet, dvs. ett mönster läses ut från själva ordet eller uttrycket. Produktionen antas därför vara en medveten och kreativ process (Bauer 2001). Genom analogi kan nya ord och satser myntas även utifrån mönster som är improduktiva, exempelvis *tvåsam*, *tresam* och *fyrsam* med det adjektivbildande

18 Detta är en grov förenkling. Precis som inom det konstruktionsgrammatiska fältet finns det givetvis en stor variation inom det generativa paradigmet i hur centralt olika aspekter ska spela. Till exempel utgår många forskare inom detta paradigm från språkbruk och korpusar, trots den ursprungliga generativa idén om en strikt uppdelning mellan kompetens och performans.

19 Konstruktionsgrammatik är också en generativ teori på så vis att syftet är att beskriva hur grammatiska uttryck produceras (se Goldberg 1995:7), även om detta betonas mer i formella versioner som är mer lika det generativa paradigmet (t.ex. Sag 2012) och mindre i bruksbaserad konstruktionsgrammatik.

suffixet *-sam* i *ensam* (jfr SAG 2:183). Om regler används för att förklara det som är generellt och regelbundet i språket, så används analogi ofta som förklaring till undantag.

En sådan strikt uppdelning mellan produktivitet och analogi är en fullt rimlig lösning om man utgår från att språkssystemet består av ett begränsat antal generella regler som ska producera det som är grammatiskt, för att på så vis ändå kunna förklara avvikelser.

Utifrån ett bruksbaserat perspektiv tar man istället fasta på gråzoner, där det som ofta ses som avvikande, icke fullt regelbundna mönster integreras i produktivetsbegreppet tillsammans med de fullt produktiva reglerna (se t.ex. Barðdal 2008).

Produktivitet har främst diskuterats inom den morfologiska litteraturen. I det här avsnittet om produktivitet visar jag dock att det inte finns några vattentäta skott mellan t.ex. morfologisk och syntaktisk produktivitet och att de faktorer och perspektiv som brukar användas i den morfologiska diskussionen om produktivitet i stor utsträckning kan användas även för den syntaktiska (se avsnitt 4.4 för en sådan diskussion).

I det följande presenteras olika sätt att definiera produktivitet i 4.1, restriktioner på produktivitet i 4.2, skillnaden mellan produktivitet och analogi i 4.3, förhållandet mellan syntaktisk och morfologisk produktivitet i 4.4, produktivitet och konstruktioner i 4.5, och avslutningsvis hur produktivitet används i den här avhandlingen i 4.6.

4.1 Definitioner av produktivitet

I detta avsnitt kommer jag presentera en uppsättning beskrivningar av produktivitet. Det finns redan etablerade och grundliga genomgångar av produktivitet i Bauer (2001), Barðdal (2008) och Zeldes (2012). I min genomgång utgår jag även från svensk litteratur för att på så vis återge det nationella forskningsperspektivet. I det här avsnittet redogör jag för hur produktivitet brukar beskrivas främst inom den morfologiska litteraturen.

Enligt SO (2009) betyder substantivet *produktivitet* 'det att vara produktiv', och adjektivet *produktiv*, som ingår i definitionen av det förra, betyder 'som har (stor) förmåga att producera'. Författare och jordbruksmark anges som exempel på någon/något som har förmåga att producera.

Inom språkvetenskapen beskrivs termen produktivitet på flera olika sätt. I detta avsnitt ger jag exempel på några sådana beskrivningar. De drag som ofta används i definitioner av produktivitet kan sammanfattas i sex kategorier:

1. Nyproduktion – handlar om att skapa nya typer.
2. Reproduktion – handlar om att skapa nya tokens.
3. Restriktioner – handlar om faktorer som begränsar att mönster används produktivt. (Se mer om restriktioner i avsnitt 4.2.)
4. Förutsägbarhet – handlar om förhållandet mellan regelbundenhet och produktivitet.
5. Gradvishet – handlar om huruvida mönster är mer eller mindre produktiva, snarare än kategoriskt produktiva eller improduktiva.
6. Frekvens – handlar om i vilken utsträckning frekvens utgör en central aspekt av produktivitet.

En viktig distinktion är den mellan nyproduktion och reproduktion. Nyproduktion handlar om att skapa nya ord och uttryck med hjälp av språkliga mönster. Ta t.ex. Svenska Akademiens grammatiks sätt att beskriva produktivitet på:

om suffix eller ordbildningsmönster som ännu nyttjas vid bildning av nya ord (SAG 1:213)

improduktiv, om affix eller mönster för avledning eller böjning som inte längre används för att bilda nya ord. (SAG 1:180)

Båda citaten, där det första handlar om produktiva mönster och det senare om icke produktiva mönster, utgår från att produktivitet har med bildandet av nya ord, dvs. nyproduktion att göra. Som exempel på det förstnämnda ger SAG det adjektiviserande suffixet *-bar* som produktivt på så vis att man kan använda det för att skapa nya adjektiv. Ett exempel på ett improduktivt suffix är *-dom*, som i *barndom*, som inte används för att skapa nya substantiv.

Hultman (2003) gör också en skillnad mellan produktiva och improduktiva mönster.

[...] produktiva, d.v.s. användbara när vi bildar nya ord i svenskan, medan andra är improduktiva, d.v.s. inte längre kan användas vid ordbildning” (Hultman 2003:33).

Något som är intressant med detta citat är ordet *användbar*, som i någon mån implicerar en språkbrukare som väljer, eller inte väljer, att använda ett mönster.

Ett liknande sätt att beskriva produktivitet, bortsett från den pragmatiska vinkeln, hittar vi hos Bolander (2005).

Svenskan innehåller ett par hundra avledningsaffix. En del är produktiva, dvs de används då vi idag bildar nya ord, t ex *o-fin* och *gömm-are*, och andra är improduktiva, t ex *tävl-an*, *barn-dom*, *kär-lek*... (Bolander 2005:91)

Här är prefixet *o-* ett exempel på ett produktivt mönster. Däremot är inte *o-fin* ett exempel på ett nytt ord, dvs. en ny användning av prefixet, då *ofin* har funnits i svenskan sedan slutet av 1800-talet (SO 2009). Möjligtvis är *o-googlebar* ett bättre exempel på att mönstret fortfarande är produktivt.

Det kan vara värt att nämna att avledningar ibland ses som mindre produktiva i jämförelse med böjning, som en del menar är mer produktiv (se Scalise 1986; Katamba 1993). Denna uppdelning, som inte alls är helt självklar, diskuteras närmare i avsnitt 4.4 nedan.

Reproduktion handlar främst om att reproducera ord och uttryck, dvs. att på nytt frambringa ord och uttryck som språkbrukare redan är bekanta med och har hört eller producerat tidigare. Ett ord som *bilkudde* eller ett uttryck som *cykla iväg till skolan* är sådant som de flesta språkbrukare redan har erfarenhet av, även om de i något skeede varit ett resultat av nyproduktion, i det förstnämnda med sammansättningskonstruktionen [N-N] och i det senare med förflyttningskonstruktionen [VERB-*iväg-till*]. Med reproduktion skapas inte nya [N-N]-ord eller nya förflyttningsuttryck. I följande citat kan man tolka det som att Bauer beskriver produktivitet som reproduktion.

In sum, the productivity of a morphological process is its potential for repetitive non-creative morphological coining. (Bauer 2001:98)

Bauer skiljer sig här en aning från många av de tidigare definitionerna, då det inte enbart verkar handla om helt nya former, eller skapandet av nya typer, utan skapandet kan lika gärna handla om nya tokens.²⁰

Förutsägbarhet handlar som sagt om förhållandet mellan regelbundenhet och produktivitet. Teleman (1972) beskriver detta på följande vis:

De fullt produktiva ordbildningsreglerna kännetecknas av två saker: (a) Man ska kunna ge en gemensam grammatisk och/eller semantisk beskrivning av de ordstammar som kan ingå i den aktuella typen av sammansättning eller avledning. (b) Man ska kunna förutsäga betydelsen hos varje enskild ordstam som är bildad med den fullt produktiva regeln (Teleman 1972:19)

20 Distinktionen mellan nyproduktion och reproduktion liknar Jackendoffs (1975) distinktion mellan a) lexical rules that relate two stored lexical entries, och b) lexical rules that license new lexical items. Reproduktion som motsvarar idén i (a) handlar således om att använda och kombinera sådana enheter/mönster som vi redan har lagrat och som hör till våra språkliga resurser. Nyproduktion appellerar till (b) som alltså handlar om de resurser vi har att tillgå för att skapa nya ord och/eller uttryck. Reproduktion handlar främst om att skapa nya tokens, medan nyproduktion handlar om att skapa nya typer (se Barðdal 2008: 29 för en liknande diskussion).

Det är framför allt punkt (b) i citatet som beskriver förusägbarhet. Teleman ger följande exempel för att illustrera vad han menar, ”Om ordstammen X är ett passiverbart verb, så kan den avledas med adjektivsuffixet *-bar* till *X-bar*, varvid betydelsen blir ’som är möjlig att X’, ’som kan X:s.’” (Teleman 1972:19). Om ett nytt verb *sirra* dyker upp i svenskan, och som är möjligt att passivera, så ska detta verb automatisk kunna användas som adjektiv *sirrbar*. Detta betyder att om man antar ett perspektiv på produktivitet där förutsägbarhet är ett centralt drag får det inte förekomma några undantag när det handlar om fullt produktiva mönster.²¹ I och med att språk ofta består av en stor mängd undantag och avvikelser, brukar man istället använda analogibegreppet för att beskriva användningen av ett mönster som ger en annorlunda eller oväntad betydelse. Uppdelningen mellan produktivitet och analogi diskuteras närmare i avsnitt 4.3.²²

Det näst sista draget, gradvishet, handlar om huruvida mönster är mer eller mindre produktiva, snarare än kategoriskt produktiva eller improduktiva. Ett exempel på det förstnämnda hittar man hos Åkermalm (1967) som beskriver produktivitet i termer av stark produktivitet, vilket då står i motsats till svagare produktivitet. SAG (1:180, 1:213) är ett exempel på en mer kategorisk beskrivning. Produktivitet som ett gradvist fenomen hänger ihop med frekvens, som är den sjätte och sista punkten i listan.

Frekvens uttrycks bl.a. av Malmgren (2001a, 2002) som *antalet nybildningar*, *antalet belägg* och *antalet nya ord*. Detta handlar om både token- och typfrekvens. Antalet olika nya ord är mönstrets typfrekvens, medan antalet belägg refererar till de nya ordens tokenfrekvens. Till exempel kan man jämföra produktiviteten hos två olika mönster genom att jämföra hur mycket oftare det ena används än det andra. Malmgren (2002) ger följande exempel.

En jämförelse mellan produktiviteten hos *-enlig* och produktiviteten hos *-riktig* utfaller utan tvekan till *riktig*s förmån, trots att beläggen på *riktig*-ord är mindre än hälften så många som beläggen på *enlig*-ord. Det viktiga är naturligtvis dels antalet olika nya ord, dels antalet belägg på dessa nya ord (Malmgren 2002:174).

21 Det här perspektivet på produktivitet blir lätt problematiskt i och med ett språk är fullt av undantag och oregelbundenheter. Ta t.ex. **dödbar* som är just ett undantag för *-bar*.

22 Regularitet kan enligt Bauer (2001: 54) betyda lite olika saker, så som ’utan några morfofonetiska undantag’, eller ’en process som används för att mynta/skapa majoriteten av lämpliga/passande former i ett språk’.

Exakt vilken status frekvens har när det kommer till produktivitet råder det ingen konsensus om. En del menar att frekvens enbart är en konsekvens av produktivitet på så vis att ett produktivt mönster genererar en stor mängd ord. Andra menar att frekvens är en förutsättning för produktivitet. Till exempel har det engelska suffixet *-ment* (t.ex. *investment*) hög typpfrekvens men används inte för särskilt många nya ord i modern tid, dvs. suffixet verkar ha en låg grad av produktivitet trots hög typpfrekvens. Detta kan jämföras med suffixet *-ese* (t.ex. *journalese*) som istället har låg typpfrekvens men är tillgänglig för att skapa nya ord som uttrycker ett speciellt språk eller jargon (se Haspelmath & Sims 2010:130), dvs. suffixet verkar ha en hög grad av produktivitet trots en låg typpfrekvens. I båda fallen kan det vara värt att påpeka, oavsett vilken betydelse man tillmäter frekvens att frekvens har, att även andra faktorer spelar in. I det förstnämnda fallet har merparten av de typer som associeras med *-ment* skapats en tid tillbaka i historien, vilket betyder att suffixet inte längre är lika produktivt som det en gång har varit. Här kan alltså tidsapsekten spela roll. Det andra fallet berör egentligen en större fråga, nämligen den om huruvida ett mönster är produktivt för *att* det används eller för att det inte verkar föreligga några hinder att *kunna* använda det produktivt. Det handlar om distinktionen mellan potential och resultat. Det ena behöver dock inte utesluta det andra, och i många fall är det kanske svårt att avgöra vad det handlar om på så vis att om det inte föreligger några hinder att använda ett mönster används det ofta.

Vilken status frekvens antas ha beror, som tidigare nämnts, i stor utsträckning på vilken språksyn man generellt har. Med ett bruksbaserat perspektiv, enligt vilket grammatisk struktur ständigt utvecklas och förändras, är det ganska givet att frekvens spelar en central roll, så även när det kommer till produktivitet.

Ytterligare en aspekt av produktivitet, där språkbrukaren har en central roll, är det som Malmgren (2002) kallar den upplevda produktiviteten. Detta illustreras i följande citat:

Ju fler ord, helst hyggligt frekventa, som på detta sätt kan identifieras som nya av många språkbrukare, desto större är den upplevda produktiviteten, och desto större möjligheter bör det finnas att vissa språkbrukare själva bildar nya ord med den givna efterleden (Malmgren 2002:174).

Malmgren gör en skillnad mellan den upplevda produktiviteten och den verkliga produktiviteten. Skillnaden har att göra med huruvida språkbrukarna är medvetna om och själva uppfattar ett mönster som användbart till nya ord. Enligt Malmgren bygger detta i stor utsträckning på frekvens. Däremot har inte den upplevda kontra den verkliga produktiviteten så mycket att göra med de sex punkterna i listan över hur man definierar produktivitet, utan har mer att göra med förhållandet mellan s-produktivitet och b-produktivitet.

4.2 Restriktioner på produktivitet

Det har föreslagits en mängd olika restriktioner som antas påverka produktivitet på olika sätt (Plag 1999; Bauer 2001; Haspelmath & Sims 2010). Olika typer av restriktioner kan antas påverka s-produktivitet respektive b-produktivitet på så vis att det kan handla om restriktioner som gäller mönstret i sig eller sådant som gäller mer generellt. Man skulle kunna tala om interna och externa restriktioner. Plag (1999) skiljer mellan *strukturella restriktioner* och *icke-strukturella restriktioner*, där det förstnämnda handlar om fonologiska, morfologiska, semantiska och syntaktiska faktorer, medan det senare handlar om pragmatiska och kontextuella faktorer, vilka har mindre med ett mönsters strukturella egenskaper att göra.

Precis som med uppdelningen mellan s-produktivitet och b-produktivitet, ska inte uppdelningen mellan strukturella och icke-strukturella restriktioner ses som en skarp dikotomi, då det ibland är svårt att dra gränsen mellan dem.

I det här avsnittet redogör jag först för typiskt strukturella restriktioner och sedan för typiskt icke-strukturella restriktioner.

4.2.1 Strukturella restriktioner

Plag (1999) delar in strukturella restriktioner i två typer: *rule-specific mechanisms* och *general mechanisms*, där den förstnämnda gäller strukturella egenskaper som gäller för ett specifikt mönster, och den senare gäller mer generella mekanismer som antas gälla för strukturen hos alla (eller merparten) av mönster, så som *kompositionalitet*, *rekursion*, *blocking* osv. (se Plag 1999:45; Bauer 2001:127). I det här avsnittet presenteras endast specifika strukturella egenskaper.

En fonologisk restriktion är att vissa ord och uttryck är problematiska att processa eller att uttala (Haspelmath & Sims 2010:118). Ett exempel på en sådan restriktion är det spanska diminutiv-suffixet *-illo*, vilket inte fungerar efter fonemet / λ / (stavat *ll*), vilket illustreras i (87–90):

- (88) mesa mesilla ‘(little) table’
- (89) grupo grupillo ‘(little) group’
- (90) gallo *gallillo ‘(little) rooster’
- (91) camello *camellillo ‘(little) camel’

Morfologiska restriktioner handlar om speciella krav på morfologiska egenskaper hos basen som ett affix ska kombineras med. Exempelvis kan det ryska femininsuffixet *-ja* endast kombineras med en bas som i sig själv är en avledning med suffixet *-un* (Švedova 1980: 203), så som i *govor-un* → *govor-un'-ja* 'tala/talare'. Det här förhållandet gäller utan undantag, men eftersom suffixet *-un* är så ovanligt är inte substantiv med *-ja* särskilt vanliga heller.

I många fall begränsar ett affix betydelse vilka enheter det kan kombineras med, av skälet att uttrycket blir obegripligt, vilket tyder på en semantisk restriktion. Haspelmath & Sims (2010:119) menar att det exempelvis skulle vara ologiskt och konstigt att använda det tyska femininum-substantiverande suffixet *-in* med ett maskulint substantiv som *baum* 'träd' (**bäum-in*), eftersom vi inte tänker oss att träd har olika kön.²³ Ett annat exempel ger (Švedova 1980: 179) med det ryska substantivsuffixet *-stvo* som endast kan kombineras med adjektiv som beskriver animata egenskaper (ex. *bogat-stvo* 'rikhet', *udal'-stvo* 'djärvhet', men inte **priemlem-stvo* 'acceptabilitet').

Syntaktiska restriktioner handlar ofta, inom morfologi, om att vissa affix bara kan kombineras med antingen intransitiva eller transitiva verb.²⁴ Ett exempel är de två distinkta affixen *-ne* och *-kety* i apalai, som båda betecknar 'agents of present action'. Det förstnämnda används endast med transitiva verb, medan det senare endast används med intransitiva verb, vilket illustreras i (92–93) med exempel från (Koehn & Koehn 1986):

(92) parata wo-ne
rubber cut-AGT
'rubber-cutter'

(93) wa-kety
dance-AGT
'dancer'

4.2.2 Icke-strukturella restriktioner

När det kommer till icke-strukturella restriktioner får språkbrukaren på sätt och vis större plats; det är dennes behov av och motivation till att använda ett språkligt mönster på ett nytt sätt som står i fokus. Som exempel på icke-struk-

23 Man kan diskutera huruvida genusöverensstämmelse verkligen är en *semantisk* restriktion. Det kan det säkert vara i vissa fall, men inte nödvändigtvis när det gäller träd.

24 Detta handlar i viss mån också om semantik.

turella restriktioner ges ofta följande pragmatiska faktorer inom litteraturen om morfologisk produktivitet: mode, genre behov och användbarhet.

Mode

Mode innebär att vissa mönster blir mer använda inom ett särskilt område (Plag 1999:39). Se även följande citat från Malmgren (2002):

Den främsta förutsättningen för detta är naturligtvis att grundordet är nytt eller – [...] – har fått ökad användning och kanske blivit modeord (Malmgren 2002:174).

De kan kallas modeord eller modemönster. Exempel på sådana är prefixen *mega-*, *giga-*, *super-*. De används inte sällan i reklam och produktnamn för att man tror att de har någon effekt. På så vis hänger mode ihop med genre.

Genre

Som exempel på genre nämner Bauer (2001:135) att suffixet *-va:ra* (med den ungefärliga betydelsen *-vis*) i det indiska språket Kannada endast används i byråkratiskt språk, och därmed är pragmatiskt begränsad.

Behov

Plag (1999:39) beskriver på följande sätt: ”Another general pragmatic constraint is that there must be a need for a new form”. Behov beskrivs vidare i relation till användbar vilket är nästa faktor.

Användbarhet

Enligt Haspelmath & Sims (2010:120) handlar pragmatiska restriktioner om att myntningen av nya ord eller uttryck måste vara användbara. Det finns ingen poäng med att producera enheter som vi inte behöver. Som exempel anges det tyska suffixet *-in*, som inte används för att beteckna nominala led i femininum i fråga om småkryp, så som *würmin* (’mask av honkön’), av den enkla anledningen att det inte verkar meningsfullt att hålla isär kön mellan maskar och flugor osv. På så vis hänger användbarhet och behov samman. Behov kan handla mer om en språkbrukares behov av att uttrycka en sak, t.ex. verbet *facebooka* för att tala om användningen av internetjänsten Facebook. Användbarhet kan handla om det språkliga mönstret, t.ex. att avledningen *-a* är användbar för att skapa verbet *facebooka*. Behov är således främst en fråga om b-produktivitet medan användbarhet främst är en fråga om s-produktivitet. Visserligen knyter användbarhet förstås an till b-produktiviteten eftersom det ska vara användbart *för språkbrukarna* i den aktuella funktionen, men användbarhet är ändå en egenskap som tillskrivs uttrycket medan behovet entydigt hör till språkbrukarna.

Avslutningsvis är det viktigt att poängtera att ett bruksbaserat perspektiv sällan utgår från hårda restriktioner, som att vissa saker är syntaktiskt eller semantiskt omöjliga. Sådana restriktioner kan möjligtvis vara tendenser. Till exempel är subjektet typiskt animat när förflyttningkonstruktioner används med nya rörelsesättsverb eller verb som uttrycker en samtidig aktivitet (t.ex. *hosta*), då de typiskt uttrycker mänskliga egenskaper och mänskliga aktiviteter.

4.3 Analogi och produktivitet

I diskussionen om produktivitet brukar man ofta göra en distinktion mellan produktivitet och analogi. I detta avsnitt redogör jag för vad analogi är och hur det brukar beskrivas. I nästa avsnitt går jag in mer i detalj på vad som brukar anses som typiskt för det ena och det andra, och hur en distinktion dem emellan kan beskrivas.

Låt oss börja med att redogöra för vad som menas med analogi utifrån ett traditionellt språkvetenskapligt perspektiv.²⁵ Det centrala med analogi är att ett ord eller konkret uttryck står som modell för nyproduktionen, inte ett produktivt mönster. Ett exempel på detta är ordet *småsint* i analogi med *storsint* (Lundbladh 2001). Lundbladh (2001:56) menar att *småsint*, som är belagt från och med 1835, sannolikt har bildats i analogi med ordet *storsint*. Det finns alltså inget produktivt mönster *-sint* som ligger bakom en sådan myntning.

Analogi kan definieras på följande sätt:

The fundamental principle underlying the notion of analogy is that any new form can be created as long as there is a suitable pattern for it to be formed on (Bauer 2001:76)

An analogical change is said to occur when speakers form a new word on the model of (or *by analogy with*) another word (Haspelmath & Sims (2010:127).

Det första citatet skiljer sig inte så mycket från hur SAG definierar produktivitet.²⁶ Där handlar det om ett mönster som ännu nyttjas, och här handlar det

25 Detta är för att hålla isär denna diskussion med diskussionen om analogi som domän-generell egenskap, där man ser generellt på analogiskt tänkande (se t.ex. Gentner & Markman 1997, 2005; Itkonen 2005; Bybee 2010).

26 Definition av analogi saknas i SAG. Analogi nämns vid några enstaka exempel. Både produktivitet och analogi används ofta i vetenskaplig text på ett ganska oprecist sätt; det är sällan författarna redogör för vad de menar med begreppen.

om ett passande mönster. I det andra citatet blir skillnaden mellan produktivitet och analogi något tydligare, då det säger att det är ett ”färdigt” ord snarare än en produktiv regel som står som modell för det nya ordet.

Saussure (1969:228) ger följande beskrivning av ord som modeller för analogibildning, så som Bauer (2001:13) återger i sin översättning:

‘On pourrait classer les mots d’après leur capacité relative d’en engendrer d’autres selon qu’ils sont eux-mêmes plus ou moins décomposables [It would be possible to classify words according to their relative capacity to generate others, depending on their own degree of analysability].’

Citatet ringar in vad analogi handlar om rätt bra. Det är egentligen inte det befintliga ordet som används utan en utvunnen struktur som man uppfattar att ordet är uppbyggt på. Alltså måste man förstå ordet *storsint*:s struktur för att kunna använda det för att bilda *småsint*.²⁷ På så vis görs en abstraktion vid analogi precis som vid produktivitet, om än möjligtvis på en något lägre abstraktionsnivå (jfr Itkonen 2005). I nästa avsnitt presenteras några föreslagna skillnader mellan produktivitet och analogi.

4.3.1 Skillnad mellan produktivitet och analogi

I det här avsnittet presenterar jag fem dikotomier som typiskt brukar härledas till distinktionen mellan produktivitet och analogi. Avsnittet bygger främst på Bauer (2001) och Haspelmath & Sims (2010), vars huvudfokus är morfologi, men även några syntaktiska exempel kommer att ges.

I Tabell 4 visas det som typiskt förknippas med produktivitet i vänsterkolumnen och det som förknippas med analogi står till höger.

TABELL 4. *Typiska dikotomier för produktivitet och analogi.*

Produktivitet	Analogi
Regelbunden	Oregelbunden
Vanlig	Ovanlig
Ingen konkret modell	En konkret modell
Automatisk produktion	Medveten/kreativ produktion
Icke märkbar	Märkbar

27 Inom analogiforskning brukar analogi definieras i stil med: ”analogy is a device for conveying that two situations or domains share relational structure despite arbitrary degrees of difference in the objects that make up the domains.” (Gentner & Markman 1997:46)

Ett produktivt mönster är regelbundet, dvs. det följer en regel eller ett mönster, medan analogi däremot inte följer någon regel eller ett generellt mönster. Plag menar att "[a] process is 'regular' if shape and meaning of the derivatives are highly predictable" (Plag 1999:34). Det handlar i stor utsträckning om att kunna förutse form och betydelse och att ett mönster inte genererar avvikelser.

Dikotomin vanlig/ovanlig för produktivitet och analogi handlar i stor utsträckning om frekvens. Den här typen av uppdelning kan bero på vad man menar med vanlig och ovanlig. Det kan handla om vanlig i fråga om antal tokens (det totala antalet en lexikal enhet, eller ett mönster som ett visst suffix förekommer i en text eller korpus). Det kan också handla om vanlig i fråga om typer (det antal olika lexikala enheter som förekommer med ett mönster, exempelvis utgör alla de olika baser som kan kombineras med ett visst suffix dess typfrekvens).

Ett exempel på att uppdelningen vanlig/ovanlig är problematisk är icke produktiva mönster med hög typfrekvens, exempelvis det redan tidigare nämnda engelska suffixet *-ment* (*payment, statement*) (se avsnitt 4.1). Trots att mönstret är vanligt i fråga om antal typer används det inte för att mynta nya ord. Ett annat exempel är produktiva mönster med liten output, dvs. mönster som används produktivt för att mynta nya ord eller uttryck, men som inte används särskilt ofta, så som det engelska suffixet *-ese* (t.ex. *journalese*) som har låg typfrekvens men som används för att skapa nya ord som uttrycker en jargon eller ett speciellt språk (se Haspelmath & Sims 2010:130). Trots att mönstret är produktivt är det relativt ovanligt i fråga om både tokens och typer.

I det här sammanhanget nämns ibland analogi som något listbart, dvs. det som avviker från en regel är oftast så ovanligt att det går att skriva en lista över antalet typer, medan produktivitet förknippas med något som är olistbart, eftersom det är så vanligt att det skulle bli svårt att skriva ner alla typer.

Nästa dikotomi handlar om konkreta eller icke konkreta modeller. Det antas ofta att analogi utgår från en konkret modell, medan produktivitet snarare utgår från ett mönster än från någon konkret tillämpning av mönstret. Låt oss återigen ta exemplet med *småsint* och *storsint* där det förra är bildat i analogi med det senare. Om Lundbladhs (2001) analys är riktig, kan man utgå från att det bara finns en enda möjlig modell för *småsint*; nämligen *storsint*. Men enligt Bybee finns det många fall där det finns fler än bara en modell, vilket hon poängterar på följande vis: "in morphological analogy the cases in which there is only one instance of a pattern which attracts another instance are vanishingly rare" (Bybee 2010:59).²⁸

28 Becker (1990:28–30) menar att den enda skillnaden mellan produktiva regler och analogier är att de har olika grad av produktivitet; regler ger fler former än analogier. Skillnaden mellan be-

Vidare brukar en produktiv process beskrivas som något automatiskt, medan analogi är en kreativ och medveten process. Det är dock inte helt enkelt att avgöra om något är medvetet eller inte. Detta kan i sin tur kopplas till frågan om regelbundhet.

Dikotomin icke märkbar/märkbar handlar om att resultatet av ett produktivt mönster är sådant som språkbrukare inte lägger märke till, eftersom produktiva processer sker automatiskt, medan analogibildningar är sådant vi lägger märke till. Haspelmath & Sims beskriver detta på följande vis: "the less productive a rule is, the greater the chance a neologism will be noticed" (Haspelmath & Sims 2010:117).

Det har framförts kritik både mot en analogisk språkbeskrivning och mot språkbeskrivningar som strikt utgår från produktiva regler. Kritiken mot analogi handlar om att allt är möjligt, att det inte finns några restriktioner, och att om något är möjligt så kommer språkbrukare att göra det. Även denna kritik är något orättvis, då förespråkare för sådana språkbeskrivningar anser att det finns både strukturella och icke-strukturella restriktioner, likt dem vi såg i avsnitt 4.2, som mycket väl kan begränsa analogiska utvidgningar.

Kritik mot produktiva regler är av förklarliga skäl inte lika omfattande. Produktiva regler är normen, och analogi används ofta som ett sätt att beskriva det som avviker från normen. Den kritik som ändå framförs mot produktiva regler är att det är svårt att hantera den inte förkastliga mängd oregelbundenheter som finns i ett språk.

4.4 Syntaktisk och morfologisk produktivitet

Som nämnts tidigare har produktivetsbegreppet tidigare främst haft en morfologisk utgångspunkt och således har de föregående avsnitten mestadels haft ett sådant fokus. I det här avsnittet visar jag hur man kan tillämpa det som brukar sägas om morfologisk produktivitet på syntaktiska mönster. I och med att man inom konstruktionsgrammatik utgår från att språklig struktur sträcker sig från det mest grammatiska till det mest lexikala i ett kontinuum, finns det ingen uppenbar anledning att göra en strikt uppdelning mellan syntaktisk och morfologisk produktivitet. Detta har uppmärksammats även tidigare, så som i de två följande citaten.

greppen handlar snarare om 'ovanlig' eller 'vanlig' analogi.

The productivity of any pattern – derivational, inflectional, or syntactical – is the relative freedom with which speakers coin new grammatical forms by it (Hockett 1958:307).

[Det finns] inte så stor skillnad mellan regler för bildning och tolkning av ordstammar och regler för bildning och tolkning av satser. De regler, med vilka sådana ordstammar byggs upp, är produktiva på nära nog samma sätt som den vanliga grammatikens regler (Teleman 1972:19).

Det är därför rimligt att se på syntaktisk produktivitet på samma sätt som morfologisk produktivitet. Detta exemplifieras med Tabell 5:

TABELL 5. *Morfologisk och syntaktisk produktivitet.*

Huvudord	+ Mönster	= Produkt
Bas (<i>google</i>)	+ Affix (-bar)	= Nytt ord (<i>googlebar</i>)
Verb (<i>googla</i>)	+ Argumentstruktur (NP – VERB – på/efter NP ^{TEMA/PATIENT})	= Ny satskärna ²⁹ (<i>Jag googlar efter kläddaffärer</i>)

Grundprincipen är densamma: konstruktioner kan ha både fyllda led och schematiska/öppna led. En del konstruktioner har endast en variabel, vilket är typiskt för ett morfologiskt mönster som suffixet *-bar*, medan andra konstruktioner kan ha flera variabler, vilket är typiskt för en syntaktisk konstruktion.

I Tabell 5 ges ges konkreta exempel inom parentes. I det morfologiska exemplet kombineras basen *google* med suffixet *-bar* vilket resulterar i ordet *googlebar*. Vidare stoppar vi in verbet *googla* i ett syntaktiskt mönster som består av en NP (nominalfras med den syntaktiska funktionen subjekt) + verb + prepositionsfras med prepositionen *efter* och där rektionen utgörs av en NP med den semantiska rollen *TEMA*.

Barðdal (2008) gör en liknande uppdelning mellan morfologisk och syntaktisk produktivitet genom att jämföra produktivitet i form av böjning (eng. *inflection*) och produktivitet i form av avledning (eng. *derivation*). Det som skiljer dem åt är att det skapas nya typer med avledning, dvs. nyproduktion med mina termer. Men med böjning skapas det inga nya ord, bara nya former av samma ord. Detta motsvarar distinktionen mellan typ och token på en lexikal nivå. I Tabell 5, är det samma typ (*googla*) som i exemplet i Tabell 6.

²⁹ Syntaktisk produktivitet behöver inte enbart handla om kombinationen av verb och argumentstruktur, utan kan lika gärna gälla andra huvuden och syntaktiska strukturer (t.ex. NP-konstruktioner).

TABELL 6. *Böjning vs. avledning.*

Inflection = new tokens	The application of a morphological pattern to create new word forms of already existing words (Barðdal 2008:30)	Ex. googla – googlade - googlat
Derivation = new types	The extension of a morphological pattern to create new words (Barðdal 2008:30)	Ex. googla - googling

I Tabell 6 visas hur Barðdal skiljer mellan böjning och avledning, där böjning avser nya tokens, medan avledning avser nya typer.

I Tabell 7 visas hur resonemanget om böjning och avledning även kan appliceras på syntaktisk produktivitet.

TABELL 7. *Morfologisk och syntaktisk produktivitet.*

	Morfologisk produktivitet	Syntaktisk produktivitet
inflection = new tokens	The application of a morphological pattern to create new word forms of already existing words (Barðdal 2008:30)	"The application of a syntactic pattern to create new instances of already existing syntactic patterns"
derivation = new types	The extension of a morphological pattern to create new words (Barðdal 2008:30)	"The extension of a syntactic pattern or argument structure to new verbs" ³⁰

I Tabell 7 kan man säga att översta raden motsvarar det jag kallar reproduktion och den undre raden motsvarar nyproduktion. Tvärtemot resonemanget i Tabell 6 och 7 finns det de som menar att böjning är produktivt och avledning mer begränsad i produktivitet (Scalise 1986; Katamba 1993; Stump 1998).

4.5 Produktivitet och konstruktioner

I det här avsnittet presenteras hur produktivitet beskrivs i uttalat konstruktionsgrammatiska sammanhang. Merparten av de titlar jag presenterar fokuserar på argumentstruktur på ett eller annat sätt. Man kan därmed säga att det här avsnittet kommer att handla mer om syntaktisk produktivitet än morfologisk.

Det finns två ganska olika synsätt på produktivitet som förts fram inom konstruktionsgrammatik; dels Kay (2013) som med en ganska generativ syn fram-

³⁰ Detta är något för snävt. Syntax handlar inte bara om verb och argumentstruktur, även om det är just det som Barðdal är fokuserad på i detta fall.

håller regelbundenhet, dels Goldberg (1995, 2006), Barðdal (2008) och Bybee (2013) som med ett bruksbaserat perspektiv framhåller frekvens, semantisk variabilitet och olika kognitiva förmågor. Jag kommer först att kortfattat presentera Kays synsätt för att sedan ägna merparten av avsnittet till att presentera det andra synsättet, dels för att det är det synsätt som dominerar inom konstruktionsgrammatiken, dels för att det är ett synsätt som ligger i linje med den bruksbaserade ram jag tillämpar.

Kay (2013) presenterar alltså en syn på produktivitet som skiljer sig från de övriga författarna i det här avsnittet. Hans syn på produktivitet är förknippad med hans sätt att definiera en konstruktion, på så vis att endast de mönster som är fullt produktiva är att betrakta som konstruktioner, medan mönster med begränsad produktivitet inte är att betrakta som konstruktioner, utan istället bygger på s.k. *patterns of coinage*, dvs. analogi.

För att illustrera detta jämför Kay två typer av grammatiska mönster, dels All- och That-satser i engelskan (*All I want is to get it out of the flat*; *What I want is to get it out of the flat*), dels [A as NP] (*dumb as an ox*; *green as grass*). De första är exempel på fullt produktiva mönster, dvs. de är att betrakta som konstruktioner, eftersom de licensierar en obegränsad mängd nya uttryck med liknande betydele och tolkning oavsett vilka nya lexikala enheter man än använder. Det senare är enligt Kay ett mönster med begränsad produktivitet och därmed inte att betrakta som en konstruktion. Mönstret är visserligen produktivt på så vis att många olika uttryck kan genereras av det, och om man stöter på ett tidigare okänt exempel är det lätt att förstå dess betydelse. Men det är inte fullt produktivt. Kay ger exempel på användningar, så som *strong as a horse* och *heavy as a truck*, som är fullt förståeliga, men inte idiomatiska instanser av detta mönster.

Hos Kay spelar alltså regelbundenhet en stor roll för hur man definierar produktivitet, och han avfärdar samtidigt oregelbundenheter till analogi. På så vis har Kay mer av ett generativt synsätt på grammatik än t.ex. Goldberg (1995, 2006), Barðdal (2008) och Bybee (2013).

Ur ett bruksbaserat perspektiv behöver inte konstruktioner vara fullt produktiva i den mening som Kay antar. Istället antas konstruktioner och deras produktivitet växa fram som generaliseringar över förekommande exempel och därmed bli gradvis mer användbara. Här spelar framför allt typfrekvens en viktig roll.

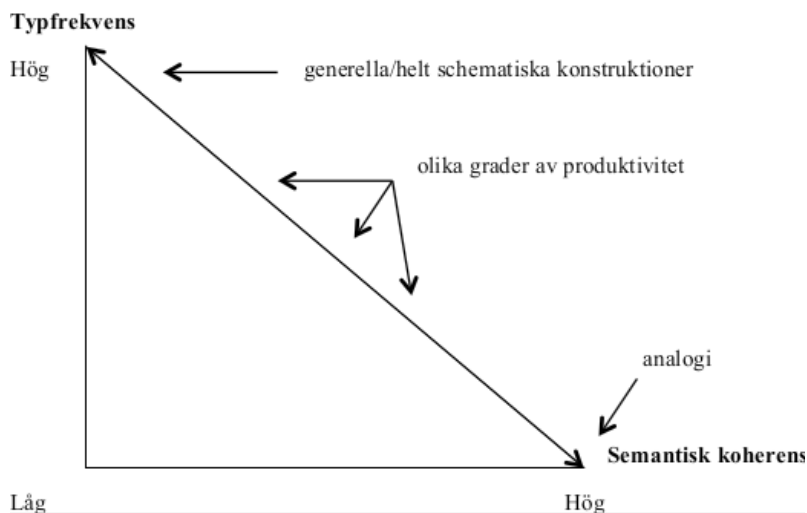
Förutom typfrekvens framhålls ytterligare flera faktorer som påverkar hur konstruktioner kan användas produktivt: a) semantisk variabilitet, b) likhet (eng. 'similarity'), c) tokenfrekvens, d) statistisk blockering, och e) kontext.

Semantisk variabilitet (eng. 'openness' i Goldberg 2006) handlar om den semantiska variationen mellan de verb och grupper av verb som används i en konstruktion. Variabilitet antas påverka produktivitet på så vis att ju större

variabilitet desto högre grad av produktivitet.³¹ Ett sätt att beskriva en konstruktions variabilitet är att dela in de verb som används i konstruktionen i verbklasser för att åskådliggöra den semantiska bredden. Som exempel redogör Goldberg (1995:126) för 69 verb fördelade på nio olika verbklasser, som kan användas i bitransitiv konstruktion i engelskan (*ditransitive construction*). För svenskans förflyttningkonstruktioner kan vi se en typ av variabilitetsbeskrivning i Olofsson (2014), där verben sorteras efter vilken semantisk ram de typiskt aktualiserar. Här kan vi se att konstruktionen [VERB-*iväg-pp*] kan användas med alltifrån typiska rörelseverb, via en stor mängd ljudhärmande verb, till mer ovanliga verb så som djurverb, partyverb och verb som beskriver kroppsform. I Olofsson (inskickad) visas inte enbart en stor variabilitet inom en konstruktion, utan också viss skillnad i variabilitet mellan olika konstruktioner. Till exempel har en konstruktion som [VERB-*runn-i*] en stor variabilitet på så vis att flera verb och verbgrupper används med den konstruktionen, inklusive annars ovanliga typer som skojverb (t.ex. *skojja, leka, ploja, spexa*). Att det råder så pass stora skillnader i fråga om typfrekvens och variabilitet är ett argument för att anta dem som olika konstruktioner, snarare än att enbart anta en väldigt generell konstruktion. I realiteten är det ingen som enbart antar en nivå, även om Boas (2008) m.fl. anklagar Goldberg för att göra det. I själva verket bygger konstruktionsgrammatik på att konstruktioner existerar på flera olika abstraktionsnivåer. Att Goldberg (1995) redogör för den mest abstrakta nivån betyder inte att hon förkastar idén om att göra analysen på en mer specifik nivå.

Barðdal (2008) beskriver produktivitet som ett samspel mellan typfrekvens och semantisk koherens, där det senare är “the internal consistency found between all the members of each schema or a category” (2008:27), vilket i princip är samma sak som semantisk variabilitet hos Goldberg (2006) fast omvänt, dvs. ju högre variabilitet desto lägre koherens. Hennes utgångspunkt är att produktivitet är något gradvist, där starkt produktiva konstruktioner kännetecknas av hög typfrekvens och låg grad av koherens, medan svagt produktiva konstruktioner kännetecknas av låg typfrekvens och hög grad av semantisk koherens. Hennes modell kan illustreras med följande figur.

31 Sjögreen (2015:87) använder främst produktivitet som ett mått på variabilitet, dvs. ”En produktiv konstruktion innebär här en konstruktion som kan instansieras av ett antal olika verb”.

FIGUR 7. Förhållandet mellan typfrekvens och semantisk koherens enligt Barðdal (2008).

Högst upp i figuren hittar vi den nivå där konstruktioner inte bara är starkt produktiva, utan i regel även är generella och regelbundna. På så vis är det typiskt här vi hittar de konstruktioner som Kay (2013) kallar produktiva. Men i ett bruksbaserat perspektiv, där produktivitet ses som något gradvist, kan vi se att det finns olika nivåer. Figuren visar att konstruktioner med låg typfrekvens kräver en hög grad av semantisk koherens mellan den eller de befintliga typerna och det nya som ska myntas för att konstruktionen ska kunna användas produktivt. Detta, att utgå från en eller ett fåtal modeller, är hur analogi brukar definieras (se avsnitt 4.3). På så vis för Barðdal samman de mer traditionella uppfattningarna om produktivitet och analogi, och låter dem verka på olika produktivitetsnivåer.

Om Barðdal (2008) gör ett försök att integrera analogibegreppet i produktivitetsbegreppet, kan man säga att Bybee (2010, 2013) tar det ett steg längre. Enligt henne används analogibegreppet för att "[...] refer to the process by which a speaker comes to use a novel item in a construction" (Bybee 2010:57), vilket betyder att nyproduktion i princip alltid är en fråga om analogi, vare sig det handlar om en ny instans inom eller utanför konstruktionens etablerade domän. Analogi har således en central ställning i det bruksbaserade perspektivet. Bybee (2010:57) menar att "Analogy is considered to contrast with rule-governed productivity because it is heavily based on similarity to existing items rather than on more general symbolic rules."

Likhet, som vi såg i föregående stycke, handlar om att det anses lättare att använda en argumentkonstruktion produktivt med ett nytt verb om verbet i sig är semantiskt likt ett annat verb som redan använts i konstruktionen (jfr

Bybee 2010, 2013; Goldberg 2006:93). Dessutom är likhetsrelationer väl argumenterade för i annan närliggande forskning om språkstruktur (jfr Gentner & Markman 1997, 2005). Likhet förhåller sig till variabilitet på så vis att ju högre semantisk variabilitet desto fler kandidater finns det att basera den nya instansen på.

Tokenfrekvens kan bl.a. användas som ett mått på den konventionella förbindelsen mellan redan kända ord och en syntaktisk konstruktion (jfr Olofsson 2017). Bybee (2010) menar att hög tokenfrekvens därmed har en negativ inverkan på produktivitet eftersom ett extra starkt band mellan exempelvis ett specifikt verb och en argumentkonstruktion kan ge intrycket att endast det verbet kan användas. Dessutom leder hög tokenfrekvens av en instans till att man uppfattar den som en helhet (chunk), och att det därmed är svårare att analysera uttryckets beståndsdelar. Bybee refererar till konstruktionens analysbarhet.

Statistisk blockering (eng. 'statistical pre-emption') är en typ av restriktion vilken begränsar möjligheten att kombinera t.ex. en argumentstrukturkonstruktion och ett verb, inte för att verbets semantik och konstruktionens semantik inte är kompatibla, utan för att andra, statistiskt starkare alternativ, ges företräde.

Goldberg (2006) ger följande exempel när semantisk variabilitet spelar in, samtidigt som statistisk blockering inte begränsar produktionen:

(94) The truck schreeched down the street.

Goldberg menar att verbet *screech* kan användas i detta sammanhang eftersom andra liknande ljudverb används i en intransitiv rörelsekonstruktion med liknande betydelse, t.ex. verbet *rumble* 'mullra' med betydelsen 'förflytta sig och orsaka ett mullrande ljud', samtidigt som det inte är särskilt sannolikt att betydelsen 'förflytta sig och orsaka ett skrikande ljud' skulle vara statistiskt blockerad av en annan konstruktion.

Thus a combination of both conservative extension based on semantic proximity to a cluster of attested instances, together with statistical pre-emption can go a long way toward an avoidance of overgeneralizations in the domain of argument structure (Goldberg 2006:101).

Kontext är, som också nämndes i avsnitt 2, en central faktor i det bruksbaserade perspektivet och således även när det kommer till produktivitet. Boas (2011:1284) ger följande exempel, där han menar att kontextuell bakgrundsinformation måste vara tillgänglig för att möjliggöra en association mellan icke konventionaliserade uttryck som (96) och redan konventionaliserade uttryck som (95). Exempel (96) myntas, enligt Boas, i analogi med det prototypiska

resultativuttrycket i (95) om kontexten är rätt. Som exempel på kontextuell bakgrundsinformation ges (97).

(95) Ed hammered the metal flat.

(96) Ed hammered the metal safe.

(97) The door of Ed's old dodge had a piece of metal sticking out. When getting out of the car, Ed had cut himself on the metal and had to go to the hospital to get stitches. The next day, Ed hammered the metal safe.

Exemplen visar betyder att kontextuella aspekter spelar en viktig roll för produktivt språkbruk, vilket framhålls i Olofsson (2016).

4.6 Produktivitet i den här avhandlingen

Det har blivit ganska tydligt att produktivitet inte är en enda sak, utan påverkas av flera perspektiv och faktorer. Avhandlingens artiklar behandlar främst faktorer som frekvens, semantisk variabilitet och i viss utsträckning kontext, vilket innebär att de förknippas med hur produktivitet beskrivs i den bruksbaserade konstruktionsgrammatiken.

Allt som allt är detta sådant som språkbrukare antas ha kunskap om, vilket Malmgren uttrycker på följande sätt:

Man kan alltså anta att det i språkbrukarnas kunskap om ett suffix ingår kunskap – eller intuitioner – om huruvida det kan användas för att bilda nya ord eller inte. (Malmgren 2001a:3).

Med andra ord bygger produktivitet på språkbrukarnas kunskap om vilka möjligheter som finns för att använda ett språkligt mönster för att bilda nya uttryck. Denna kunskap handlar bl.a. om konstruktionens egenskaper i sig, liksom tidigare erfarenheter med konstruktionen, dvs. både s-produktivitet och b-produktivitet.

En rad konsekvenser uppstår när man antar ett sådant perspektiv som jag gör i avhandlingen, och lyfter fram även b-produktivitet som en central del i det övergripande produktivitesbegreppet. En av de viktigaste konsekvenserna är att man inte lika lättvindigt som tidigare kan avfärda en konstruktion som improduktiv, dvs. jag gör ingen distinktion mellan produktiva konstruktioner å ena sidan och improduktiva å andra sidan. Jag ser produktivitet som något gradvist, mellan starkt och svagt produktivt.

Produktivitet i den här avhandlingen handlar om användandet av förflyttningsskonstruktioner med nya verb, vare sig det är ett typiskt (inom konstruktionens domän) eller otypiskt verb (utanför konstruktionens domän).

5. Sammanfattning av artiklarna

I det här avsnittet ges kommenterade sammanfattningar av de fyra ingående artiklarna. Samtliga artiklar antar ett konstruktionsgrammatiskt perspektiv på förflyttning, men med varierande undersökningsobjekt och metod. Artiklarna är följande:

1. Argument structure constructions and syntactic productivity - The case of Swedish motion constructions. 2014.
2. Skramlande ölbackar och klirrande whiskyflaskor – om kontextuell påverkan på produktivitet. 2016.
3. Förhållandet mellan rörelseverb och förflyttningskonstruktioner – lexikogrammatisk associationskraft och produktivitet. 2017.
4. Frekvens som mått på produktivitet – en konstruktionsgrammatisk undersökning av förflyttningskonstruktioner i svenskan. [inskickad].

Artikel I

I artikeln (Olofsson 2014) undersöks produktiviteten hos och bruket av konstruktionen [VERB-*iväg*-(PP)], med fokus på typfrekvens och (semantisk) variabilitet. Artikeln bygger på två fallstudier.

I den första studien undersöks konstruktionen i en storskalig korpus av bloggtexter (<http://spraakbanken.gu.se/korp/>), dvs. metoden är korpuslingvistisk. Studien visar att konstruktionen, som förekommer över 17 000 gånger i korpusen, används med 193 olika verb (typfrekvens) fördelat på 41 semantiska ramar (semantisk variabilitet) varav merparten omfattar olika typer av

förflyttning, så som *self_motion* (*springer iväg till skolan*) och *operate_vehicle* (*cyklade iväg till affären*). Men även mer otypiska ramar så som *make_noise* (*svishade iväg till Style*), *experiencer_focus* (*panika iväg till bussen*) och *perception_active* (*kika iväg på ett möte*).

Den andra studien knyter an till den första men fokuserar mer på semantisk variabilitet genom ett nedslag på några semantiska kategorier som typiskt inte förknippas med förflyttning. Metoden skiljer sig från den typiska korpuslingvistiska i den första studien. Här är utgångspunkten den lista av lexikala enheter som förknippas med sex semantiska ramar, så som *body_description_holistic* (*knubba iväg till pizzerian*) och *animals* (*hjordta iväg till veterinären*) i det svenska frasnätet (<http://spraakbanken.gu.se/eng/swefn>). Dessa lexikala enheter har testats i förflyttningskonstruktionen [VERB-*iväg*-(PP)] mot sökmotorn Google. Totalt gav undersökningen 135 olika verb. Frågeställningen handlar mer om huruvida det går att använda dessa förhållandevis ovanliga verb i en förflyttningskonstruktion, snarare än att visa hur vanliga de är med pålitliga frekvensuppgifter (jfr Kilgarriff 2007).

Resultatet från de två fallstudierna visar dels att produktivitet kan variera inom konstruktionen beroende på vilken preposition som används, dels att konstruktionen på ett till synes systematiskt sätt kan användas med ett stort antal verb som inte har någon inherent rörelsekomponent.

I artikeln görs en formaliserad analys inspirerad av Sign-based construction grammar (förkortad SBCG, se Sag 2012; Michaelis 2013). Det är dock värt att påpeka att analysen utgår från att konstruktionen är en verbfras-konstruktion, vilket skiljer sig från SBCG, som är en lexikalistisk inriktning med fokus på verbet som huvud (jfr Müller 2006). Man kan säga att analysen är en modifierad version av Goldberg (1995). Det nya med mitt tillvägagångssätt är sättet att baka in extra semantiska ramar i de fall där verbet skulle aktualisera andra ramar än rörelseramar. Dessutom försöker analysen behandla frekvensuppgifter in i formaliseringen.

Man kan givetvis fråga sig varför man ska göra formella analyser av syntaktiska konstruktioner. Låt oss titta på följande två citat.

If we formalize linguistic descriptions then it is easier to recognise what exactly a particular analysis means. We can establish what predictions it makes and we can rule out alternative analyses (Müller 2016:6).

As is frequently pointed out but cannot be overemphasized, an important goal of formalization in linguistics is to enable subsequent researchers to see the defects of an analysis as clearly as its merits; only then can progress be made efficiently (Dowty 1979: 322).

Baserat på båda citaten kan man säga att den främsta förtjänsten är att den formella analysen är ett pedagogiskt verktyg som kan användas, dels för att tydliggöra analysen för andra, dels som ett arbetsverktyg mot vilket man kan testa hypoteser och empiri. Och när formaliseringen inte klarar att hantera empirin behöver man utveckla och uppdatera den formella beskrivningen snarare än hantera den avvikande empirin som något kvalitativt annorlunda än den empiri som passar (jfr Eddington 2008). Frågan är dock hur exakt beskrivning av syntaktisk struktur som är möjlig, utan att man förlorar poängen med formalismen, dvs. att fånga det som är generellt. Analysen i Olofsson (2014) är formulerad på ett sådant sätt att den ska tillåta både välkända och nya verb, vilket innebär att verbpositionen saknar särskilda restriktioner. Samtidigt går det ju inte att använda vilka verb som helst. En typ av restriktion var att försöka inkorporera frekvensuppgifter i den formella analysen.

Artikel II

När det kommer till många av de nya verb som presenterats i avhandlingens artiklar, verkar kontexten spela en viktig roll. Just kontexten brukar framhållas som viktig på så vis att ett i vanliga fall obegripligt eller ogrammatiskt yttrande i rätt kontext kan uppfattas som fullt grammatiskt (Sag & Wasow 1999:3) eller fullt begripligt (Boas 2011). Kontextuella faktorer lyfts dock sällan fram när det kommer till språklig produktivitet (se icke-strukturella restriktioner i avsnitt 4.2.2).

I artikel II (Olofsson 2016) undersöks vilken betydelse kontextuella faktorer har för vår förståelse av ovanliga verb (så som *chansa* och *shoppa*) i en förflyttningskonstruktion. Denna artikel skiljer sig från de övriga tre genom att den har en experimentell metod (jfr Cowart 1997; Kjellberg & Sörqvist 2011), där deltagarna i experimentet får ge sin bedömning av verb i förflyttningskonstruktionen [VERB-*iväg*-(PP)] dels när verbet förekommer i en kontext som innehåller semantiska beröringspunkter med verbet (aktiverad kontext), dels när det inte föreligger någon sådan kontext (icke aktiverad kontext).

Med en experimentell metod kan man komma närmare språkbrukarens upplevelse av produktiv användning av förflyttningskonstruktioner, som annars är svårt att nå med en korpuslingvistisk metod. Man kan helt enkelt ställa andra typer av frågor och därmed få andra typer av svar med denna metod. Man skulle visserligen kunna titta närmare i en korpus med utökad kontext, för att mer kvalitativt undersöka huruvida nya verb förekommer i en aktiverad kontext. Men i den här undersökningen har jag istället tagit utgångspunkt i språkbrukarna.

Resultatet visar att kontexten spelar roll, åtminstone i de fall där verbet i fråga skiljer sig semantiskt från de typer av verb som brukar förekomma i en förflyttningskonstruktion. Man kan sammanfatta det som att kontext ökar förståelsen av förflyttningskonstruktioner *när det behövs*.

Artikel III

I artikel III (Olofsson 2017) undersöks analys av förhållandet mellan 40 mer eller mindre vanliga svenska rörelseverb och de två konstruktionerna [VERB-*till*-NP] och [VERB-*iväg-till*-NP].

Det empiriska materialet är hämtat från korpusen Bloggmix 2012–2013, dvs. insamlad med samma typ av korpuslingvistiska metod som i artikel I, men den här artikeln har mer fokus på tokenfrekvens snarare än enbart typfrekvens. Baserat på det empiriska underlaget görs två typer av analyser.

Den första är en s.k. *distinktiv lexikogrammatisk analys* (jfr Stefanowitsch 2013; Schmid & Küchenhoff 2013). En lexikogrammatisk analys går ut på att mäta den lexikogrammatiska associationskraften mellan två konstruktioner, där den ena typiskt är en syntaktisk konstruktion (t.ex. förflyttningskonstruktion) och den andra är en lexikal konstruktion (t.ex. rörelseverb). En distinktiv analys går ut på att ta en lexikal konstruktion och se vilken av de två jämförbara syntaktiska konstruktionerna som den är starkast associerad med.

Den andra är en analys av konstruktionernas produktivitet som utgår från typfrekvens och *hapax-conditioned degree of productivity* (se Baayen 1993). Det senare bygger på att man mäter produktivitet genom att beräkna förhållandet mellan antalet hapaxer för ett givet mönster i en korpus och det totala antalet hapaxer i samma korpus.³² Hapax är en beteckning på ord och uttryck som

32 Det har föreslagits andra sätt att mäta produktivitet. Baayen & Lieber (1991) menar att produktivitet kan mätas genom att man beräknar förhållandet mellan den totala andelen tokens för ett specifikt morfologiskt mönster och antalet hapaxer bildade med det mönstret i samma korpus. Metoden kallas *P measure* eller *Category-conditioned degree of productivity*. Andra sätt att mäta, som inte innefattar hapaxer, har föreslagits av Aronoff (1976, 1983). Aronoff (1976) föreslår att morfologisk produktivitet kan mätas genom att undersöka förhållandet mellan de redan befintliga lexikala enheterna och potentiella lexikala enheter hos ett visst mönster. Metoden kallas *degree of exhaustion*. Problemet med denna metod är att mäta de potentiella enheterna, då man måste formulera de exakta restriktionerna. Dessvärre ser inte språk ut på det viset, än mindre skapandet av nya ord och uttryck, av det enkla skälet att vi inte kan förutspå vilka ord och uttryck som kommer att myntas i framtiden och vilka som inte blir det. I Aronoff

bara förekommer en enda gång i en korpus. I den här artikeln används hapax om ett verb som endast förekommer en gång i en specifik förflyttningskonstruktion i korpusen. Detta även om verbet skulle förekomma flera gånger i andra konstruktioner.

Artikeln visar två tendenser: dels att olika verb kan ha en starkare associationskraft till vissa konstruktioner även om konstruktionerna i sig har liknande semantiskt innehåll, dels att verb med hög tokenfrekvens tenderar att förekomma i konstruktionen utan riktningsadverb medan verb med låg tokenfrekvens tenderar att förekomma i konstruktionen med riktningsadverb.

Vidare visar artikeln att konstruktionen med riktningsadverbet *iväg* verkar mer produktiv än konstruktionen utan. En möjlig slutsats av detta är att ”ju mer förflyttningsrelaterad information som förmedlas med konstruktionen desto mindre krav läggs på verbet att bidra med det” (Olofsson 2017:101). När det kommer till konstruktionen med enbart preposition behöver verbet bidra med sådan information i större utsträckning.

Artikel IV

I artikel IV (Olofsson, inskickad) presenteras en korpusbaserad studie av 17 dubbeladverbialkonstruktioner som uttrycker förflyttning. Artikeln knyter an till artikel III genom att materialet är hämtat från samma korpus (Bloggmix 2013–2014), samt att frekvens används för att jämföra olika konstruktioners grad av produktivitet. Fokus i artikeln ligger dels på olika mått av typfrekvens dels på hur dessa kan hjälpa till att fånga konstruktionernas produktivitet. Till exempel brukar man inom bruksbaserad konstruktionsgrammatik anta att typfrekvens spelar en central roll för en konstruktions produktivitet. I den här artikeln problematiseras bland annat huruvida alla typer som utgör en konstruktions typfrekvens är lika goda indikatorer på produktivitet.

Även tokenfrekvens problematiseras. Enligt Bybee (2010) har hög tokenfrekvens som effekt att den bland annat begränsar en konstruktions produktivitet. Men studien som presenteras i artikeln tyder på att samspelet mellan de olika frekvenstyperna är mer komplext. Till exempel har de konstruktioner

(1983) utvecklar han sin jämförande metod och föreslår att man ska jämföra en lexikal enhets tokenfrekvens i en korpus med medelvärden av tokenfrekvens för andra lexikala enheter (dvs. de enheter som man avser att jämföra med). Grundtanken är att de enheter som har låg tokenfrekvens har bildats med produktiva regler eftersom de, till skillnad från högfrekventa enheter, inte är lagrade i det mentala lexikonet utan genererade i stunden.

som förekommer med flest typer, och därmed har högst produktivitet, en genomsnittlig tokenfrekvens. Alltså finns det konstruktioner som både har lägre och högre tokenfrekvens än de mest produktiva konstruktionerna.

Den här artikeln visar att olika förflyttningskonstruktioner är i olika grad produktiva, dvs. i olika stor utsträckning har olika stor potential att användas med nya verb eller redan kända verb med ny funktion.

6. Avslutande reflektioner och fortsatt forskning

I avhandlingen har jag behandlat förflyttning i svenskan utifrån ett bruksbaserat konstruktionsgrammatiskt perspektiv med både korpuslingvistiska och experimentella metoder.

De frågeställningar som jag i avhandlingens inledning avsåg att besvara, och som knyter an till det övergripande syftet, är följande:

- Hur förhåller sig de syntaktiska förflyttningskonstruktionerna
 - a) till varandra, och
 - b) till de olika verb som används i dem?
- Hur används förflyttningskonstruktioner till att bilda nya uttryck?
- Skiljer sig graden av produktivitet åt mellan olika typer av förflyttningskonstruktioner?

Innan jag besvarar frågorna, vilket jag gör i avsnitt 6.5, vill jag presentera de viktigaste resultaten, vilka är sammankopplade med varandra.

6.1 Övergripande bidrag

Avhandlingen har i huvudsak tre övergripande resultat: att schematiska förflyttningskonstruktioner är betydelsebärande, de är produktiva, att de utgör ett intrikat nätverk av mer eller mindre specifika konstruktioner (med varierande grad av produktivitet på olika abstraktionsnivåer).

Förflyttningskonstruktioner kan konstrueras både med typiska rörelseverb och icke-rörelseverb. Det senare, förflyttningsuttryck med t.ex. modalverb, ljudverb och djurverb, som i sig själva saknar uppenbar rörelsebetydelse, är exempel på när själva förflyttningskonstruktionen bär på (eller bidrar med) betydelsen. Detta i sin tur motiverar en konstruktionsgrammatisk analys med argumentstrukturkonstruktioner. Vidare visar flera av icke-rörelseverben även exempel på att konstruktionerna kan användas produktivt, dvs. användas med nya verb och/eller redan kända verb med en ny betydelse, och att produktiviteten gynnas av att den syntaktiska konstruktionen bidrar med förflyttningsinformation. Vad gäller produktivitet kan de viktigaste resultaten sammanfattas enligt följande:

- förflyttningskonstruktioners produktivitet (och begriplighet) gynnas av förflyttningselement
 - som finns i verbet, i adverbialet eller i kontexten
- förflyttningskonstruktioner används med
 - typiska rörelseverb, vilka i regel är frekventa och starkt befästa
 - icke-typiska verb, vilka i regel är mindre frekventa, men påverkar en konstruktions produktivitet
- resultaten motsvarar språkbruksbaserade hypoteser
- konstruktioners produktivitet kan operationaliseras genom olika frekvensmått

I relation till tidigare forskning med ett bruksbaserat konstruktionsgrammatiskt perspektiv är dessa resultat inte särskilt oväntade. Men i relation till andra grammatiska perspektiv, som vanligtvis fokuserar på andra aspekter, är mina resultat mer oväntade.

Vidare kan resultaten i avhandlingen delas in i tre typer av bidrag, som jag i korta drag kommer att diskutera i det följande: empiriska, teoretiska och metodologiska.

6.2 Empiriska bidrag

I avhandlingen presenterar och analyserar jag en bred uppsättning av syntaktiska förflyttningskonstruktioner i svenskan. Huvudfokus har legat på dubbeladverbialkonstruktioner där ett verb kombineras med riktningsadverb och prepositionsfras. I de tre första artiklarna har konstruktioner med riktningsadverbet *iväg* fått stor uppmärksamhet, genom att olika aspekter och abstraktionsnivåer hos konstruktionen belyses.

Resultaten fvisar att graden av produktivitet inte bara skiljer sig mellan olika förflyttningskonstruktioner, utan också mellan olika abstraktionsnivåer. Till exempel är konstruktionen [VERB-*iväg*-PP] vanligare med *till* än med t.ex. *mot* och *från* både vad gäller token- och typpfrekvens (se Olofsson 2014). Vidare visar resultaten att graden av produktivitet kan variera beroende på hur mycket förflyttningsinformation som konstruktionen bidrar med (se Olofsson 2017). Konstruktionen [VERB-*iväg*-till-NP] används med fler verb som är lågfrekventa och som saknar rörelsebetydelse än konstruktionen [VERB-*till*-NP]. Detta antas till stor del bero på att den förstnämnda konstruktionen bidrar med förflyttningsinformation genom riktningssadverbet *iväg*, vilket saknas i den senare.

Resultaten visar i sin tur att vilken nivå som är lämpligast att beskriva konstruktionen på beror på vilken forskningsfråga man vill besvara. Det är en styrka med en konstruktionsgrammatisk analys att man kan få låta empiri och frågeställning få styra vilken nivå som är mest relevant för varje specifik beskrivning.

I den här avhandlingen har jag haft en bruksbaserad utgångspunkt och de empiriska resultaten stödjer i stora drag detta synsätt på språkstruktur. Det kan visserligen tyckas vara ett cirkulärt resonemang på så vis att med en viss utgångspunkt får en viss typ av resultat, men frågan är om man kan förklara empirin med en teori där frekvens inte antas påverka språklig struktur eller där kategorier ses som binära. Det empiriska resultatet i avhandlingen visar att förflyttningskonstruktioner används med många fler typer av verb än de mest typiska rörelseverben; verb som inte lika enkelt låter sig placeras i prydliga kategorier. Dessutom visas en stor variation i användning både av förflyttningskonstruktionerna och av de verb som används i dem.

För undersökningen av förflyttningskonstruktioner är bruksbaserad konstruktionsgrammatik på många sätt en rimlig utgångspunkt, inte minst för att man därigenom empiriskt kan fånga oväntade verbanvändningar och hur dessa relaterar till syntaktisk struktur. Detta är inte ett strikt empiriskt bidrag utan faller även in i nästa kategori: de teoretiska bidragen.

6.3 Teoretiska bidrag

Detta avsnitt behandlar i första hand produktivitet, ett begrepp som visat sig vara komplicerat att definiera (Plag 1999; Bauer 2001; Barödal 2008; Zeldes 2012).

Att produktivitet är ett komplext och svårdefinierat fenomen, har tidigare främst diskuterats inom morfologi och ett av avhandlingens teoretiska bidrag är att diskussionen här utvidgas till att omfatta också syntaktiska mönster.

Ett annat teoretiskt bidrag är indelningen i s-produktivitet (*strukturell produktivitet*) och b-produktivitet (*bruksbaserad produktivitet*). Där tidigare forskning om produktivitet i stor utsträckning har fokuserat på det som typiskt är s-produktivitet, har jag med denna indelning uppmärksammat språkbrukarens roll i produktivetsbegreppet.

Avhandlingen visar också att kontext spelar roll för produktivitet, något som i tidigare forskning oftast hanterats i periferin (se t.ex. Bauer 2001; Haspelmath & Sims 2010) eller utan att ha ordentligt empiriskt stöd (t.ex. Boas 2011). Kontext spelar i synnerhet roll när verbet i fråga skiljer sig semantiskt från de typer av verb som brukar förekomma i en förflyttningskonstruktion.

Frekvens är den faktor som ofta framhålls som mest central i bruksbaserad konstruktionsgrammatik (t.ex. Bybee 2013). Det är också den faktor som huvudsakligen undersöks i avhandlingen. Avhandlingen visar, precis som med produktivetsbegreppet i stort, att frekvens som mått på produktivitet är komplext och därför både kan och bör problematiseras. Ett exempel på det gäller typfrekvens, som omfattar alla de verb som används i en konstruktion. En fråga som jag belyser är om alla verb är lika bra indikatorer på produktivitet. I arbetet med den frågan (i artikel 4) har jag försökt använda snävare mått som tydligare pekar ut konstruktionernas produktivitet. Det kan handla om antalet olika verb som saknar inherent rörelsebetydelse eller antalet unika verb, vilket är verb som uteslutande används i en av de undersökta konstruktionerna och inte de andra.

6.4 Metodologiska bidrag

I avhandlingen används en kombination av metoder som samspelar med varandra och som gör det möjligt att beskriva produktiviteten hos förflyttningsskonstruktioner från lite olika perspektiv. Med korpuslingvistiska metoder kan man fånga det kollektiva bruket. Med experimentella metoder kan man komma närmare individen och fånga både hur språkbrukare hanterar produktiva användningar av förflyttningsskonstruktioner och individuella skillnader (jfr Dąbrowska 2010, 2015). Tillsammans ger denna kombination av metoder en mer sammansatt bild.

Huvuddelen av undersökningarna bygger på korpusundersökningar, med vilka man kan göra olika typer av analyser. Med tokenfrekvens och en lexikogrammatisk analys (se Stefanowitsch 2013; Schmid & Küchenhoff 2013) visas att vissa verb har en särskild dragning till vissa specifika konstruktioner. Med typfrekvens och hapaxer visas att konstruktionerna i olika utsträckning kan användas produktivt.

Jag vill understryka att jag i avhandlingen används *hapaxer* (ibland *hapax le-gomena*) på ett speciellt sätt. Hapaxer är en beteckning på ord och uttryck som bara förekommer en enda gång i en korpus (se t.ex. Baayen & Lieber 1991; Baayen 1993), och antas vara särskilt viktiga när man mäter produktivitet, eftersom de tenderar att vara ord eller uttryck som generellt sett inte redan är kända för språkbrukare. Det är således bland hapaxer som vi finner merparten av nya ord och uttryck. I den här avhandlingen syftar hapaxer på en instans av en viss konstruktion som enbart förekommer en gång i en korpus. Det betyder att verbet *älga* i [VERB-*iväg-till*-NP] kan ses som en hapax då just den strängen (av ord) endast förekommer i en korpus (se Olofsson 2017), även om det enskilda verbet förekommer i andra konstruktioner än de undersökta eller utanför den avgränsade mängd data som korpus är.

6.5 Återkoppling till frågeställningarna

Låt oss återvända till avhandlingens frågeställningar. De har visserligen indirekt blivit besvarade i de föregående avsnitten om empiriska, teoretiska och metodologiska bidrag, men kommer för tydlighet skull i det följande besvaras kortfattat.

Den första frågeställningen handlar om hur de syntaktiska förflyttningskonstruktionerna förhåller sig till varandra å ena sidan och konstruktionerna till de olika verb som används i dem å andra sidan. Svaret på den första delen av frågeställningen är att konstruktionerna ingår i ett nätverk, och relaterar till varandra genom länkar både på olika abstraktionsnivå (taxonomiska länkar) och på samma nivå (horisontella länkar), där de senare skapar och stärker de mer abstrakta genom användning. Svaret på den andra delen är att konstruktionerna används med både typiska rörelseverb, med olika stark associationskraft, och otypiska verb, som i stor utsträckning bidrar till konstruktionernas produktivitet, dvs. konstruktionernas möjlighet att användas med nya verb och/eller redan kända verb med ny betydelse.

Den andra frågeställningen handlar om hur förflyttningskonstruktioner används till nya uttryck. Till att börja med kan vi, utifrån avhandlingens resultat, konstatera att förflyttningskonstruktioner används produktivt. Framför allt används konstruktionerna för att skapa mer eller mindre nya förflyttningsuttryck där rörelsesätt fokuseras (t.ex. *hjorta* och *krabba*). Men även förflyttningsuttryck med andra fokus, så som förflyttningsresultat (t.ex. *prassla* och *rassla*) och samtidig aktivitet (t.ex. *hosta* och *skratta*).

Den tredje frågeställningen handlar om huruvida graden av produktivitet skiljer sig åt mellan olika typer av förflyttningskonstruktioner. Det korta svaret,

vilket också har framgått av de tidigare avsnitten, är att graden av produktivitet inte bara skiljer sig mellan förflyttningskonstruktioner på samma abstraktionsnivå, utan också mellan konstruktioner på olika abstraktionsnivå.

6.6 Fortsatt forskning och utblickar

I det här avsnittet ger jag först exempel på vidare forskning om produktivitet, och därefter om förflyttning.

Den teoretiska beskrivningen i avhandlingen antyder att det finns ett komplext förhållande mellan produktivitet å ena sidan och analogi å andra. Man skulle kunna tänka sig att analogi är själva processen vid skapandet av nya uttryck och att produktivitet är potentialen hos ett mönster samt något mer kopplat till själva resultatet (jfr Bybee 2010). Men exakt hur förhållandet ser ut behöver redas ut i framtiden.

I avhandlingen har jag diskuterat hapaxer, dvs. instanser av en konstruktion som endast förekommer en gång i en korpus, som indikator på produktiviteten hos förflyttningskonstruktioner. Till exempel har jag gjort en snävare analys av hapaxer för att tydligare få fram vilka konstruktioner som används med nya verb. Men i framtiden skulle det vara viktigt att vidare undersöka hapaxnära fenomen, t.ex. där man fångar instanser som inte endast förekommer en gång, utan ett fåtal gånger.

Även om avhandlingen främst använder korpuslingvistiska metoder finns det behov av att vidare undersöka produktivitet med experimentella metoder, detta för att se hur specifika individer använder språkliga mönster (jfr Dąbrowska 2010, 2015). Inom bruksbaserad konstruktionsgrammatik antar man att utvidgning av en konstruktion bygger på språkbrukares tidigare erfarenheter av konstruktionen (t.ex. Goldberg 2006), dvs. den nya instansen ska vara semantiskt lik befintliga instanser. Men frågan är om denna utvidgning bygger på en instans med ett prototypiskt verb (t.ex. *gå* eller *springa* i en förflyttningskonstruktion) eller en instans med ett verb som är mer semantiskt närbesläktat med den nya instansen (t.ex. *älga* i en förflyttningskonstruktion när den nya instansen innehåller verbet *hjorta* eller *krabba*). Med experimentella studier är det möjligt att reda ut sådana frågor.

Det finns också en rad olika områden att utveckla utifrån förflyttning, områden där det redan bedrivs forskning, men där en synkron konstruktionsgrammatisk genomgång kan ge ett viktigt bidrag. Låt mig nämna några möjliga grenar att ta sig an i framtiden. I den del fall handlar det om att forstätta utforska själva förflyttningsstrukturen, i andra fall handlar det om att använda förflyttningskonstruktioner som ett exempel för att belysa en mer

övergripande teoretisk diskussion, och i vissa (bästa) fall är det en kombination av de båda.

Det första är det **typologiska perspektivet** (t.ex. Talmy 1985; Slobin 2004; Zlatev & Yangklang 2004; Ameka & Essegbey 2013). Som redan nämnts i avhandlingens kappas har Talmy och Slobin på sätt och vis ett konstruktionstänk genom att beskriva strukturers form och betydelse. De fokuserar visserligen både på lexikon och grammatisk struktur, men tenderar att undersöka en uppsättning vanliga rörelseverb i ett fåtal strukturer. I mina undersökningar har jag hittat flera intressanta möjligheter att använda de svenska förflyttningkonstruktionerna produktivt. Frågan är i vilken utsträckning dessa är möjliga även i andra språk. Är det skillnad i hur man kan använda konstruktionerna produktivt i svenska jämfört med exempelvis spanska? I andra germanska språk finns det några fåtal djurverb som kan användas i förflyttningsscener (t.ex. *krabba* i norska, danska, tyska och engelska). Är detta möjligt även i andra språk, och vad kan det i så fall säga om förflyttningkonstruktioner i olika språk? Talmy (2017) påpekar att rörelsesätt dominerar forskningen om vilken semantisk information som kodas i verben, medan annan typ av semantisk information (så som samtidig aktivitet och resultat) i stor utsträckning är åtsidosatt. Här finns mycket arbete kvar att göra.

Nästa möjliga utvecklingsområde är förflyttning ur ett **L2-perspektiv** (t.ex. Cadierno & Ruiz 2006; Cadierno 2008; Özçalışkan 2015), som fokuserar på hur inlärare av ett andraspråk lär sig och processar förflyttningssuttryck. Här finns en ganska naturlig koppling till undervisning som skulle vara intressant att beforska med tanke på den till omfattningen begränsade forskning som gjorts om konstruktioner i undervisning i allmänhet och förflyttningkonstruktioner i synnerhet.³³ På samma sätt som vid det typologiska perspektivet hamnar fokus lätt på en relativt lexikal nivå, med utgångspunkt i vanligt förekommande rörelseverb. Liksom det typologiska perspektivet skulle undervisningsperspektivet tjäna på att ta sitt avstamp i en ordentlig empirisk genomgång av förflyttningkonstruktioner, dels som utgångspunkt för att undersöka hur frekventa respektive mindre frekventa verb och konstruktioner påverkar inlärning, dels som utgångspunkt för att undersöka vilken roll konstruktionsgrammatik faktiskt spelar i undervisning. Även om man utgår från att vår språkliga kompetens består av konstruktioner är det inte givet att det är ett effektivt sätt att bedriva undervisning på.

Avslutningsvis har vi det **diakrona perspektivet** (t.ex. Israel 1996 och Verkerk 2014 om förflyttning, och t.ex. Coussé, Andersson & Olofsson 2018

33 Exempel på några som trots allt undersöker konstruktionsgrammatik och undervisning är Loenheim m.fl. (2016) och Prentice m.fl. (2016).

om diakron konstruktionsgrammatik). Det finns många beröringspunkter mellan en synkron studie av produktivitet som denna avhandling och diakrona studier av hur en konstruktion växer fram. Inom grammatikalisering brukar man tala om s.k. *host-class expansion* vilket Traugott (2008:222) beskriver på följande sätt: “a grammaticalizing form will increase its range of collocations with members of the relevant part of speech (noun, adjective, verb, or adverb). This is increase in type-frequency, i.e. productivity.” (se även Himmelmann 2004:32–33). En synkron studie visar potentialen hos en konstruktion eller flera konstruktioner vid en tidpunkt. En diakron studie visar hur den har utvecklats och kommit fram till denna potential. Diakrona studier med konstruktionsgrammatiskt perspektiv är än så länge reativt få i svenskan (t.ex. Hilpert 2008; Andersson 2014).

Summary

The overall aim of this thesis is to investigate and describe the productivity of Swedish motion constructions from a usage-based construction grammar perspective (e.g. Goldberg 2006; Bybee 2010, 2013).

The main focus concerns so-called *double adverbial constructions*, which consist of a verb followed by a directional adverb and a prepositional phrase (cf. SAG 3:441), such as the ones in (1–3).³⁴

- (1) Siri springer in i rummet
PN run-PRS in in room-DEF
'Siri runs into the room'
- (2) Siri hjortar iväg till veterinären
PN deer-PRS off to vet-DEF
'Siri deers off to the vet'
- (3) Siri skojar runt på stan
pn joke-prs around on city
'Siri is joking around in the city'

In (1) the motion verb *springa* 'run' is used in a [VERB-in-INP] 'verb-into' construction, in (2) the verb *hjorta* 'to deer' is used in a [VERB-iväg-tillNP] 'verb-off to' construction, and in (3) the verb *skoja* 'to joke' is used in a [VERB-runt-påNP]

³⁴ Glossing is based on *The Leipzig Glossing Rules*. Some of the following abbreviations are used: AUX = auxiliary, DEF = definite, INF = infinitive, PRS = present tense, PST = past tense, PN = proper name, SG = singular, PL = plural, 1 = first person, 2 = second person, 3 = third person, DIR = direction, LOC = locative.

‘verb-around-in’ construction. Both (2) and (3) are examples of productive uses of motion constructions.

The thesis is based on the following research questions:

1. What characterizes the relations between the syntactic motion constructions and the different verbs used in them?
2. How do speakers use motion constructions to create novel expressions in Swedish?
3. To what extent is there a difference in the degree of productivity between different motion constructions?

The thesis comprises four articles, each of which addresses aspects of the overall aim and research questions.

This summary is structured as follows: a short description of the theoretical background, including motion events, construction grammar and productivity, then a summary of the four articles, followed by the main results of the thesis.

The titles of the articles are listed below. Artikel I is written in English, while articles 2, 3 and 4 are originally written in Swedish.

Article I: Olofsson, Joel (2014). Olofsson, J. (2014). Argument structure constructions and syntactic productivity – The case of Swedish motion constructions. *Constructions* 1-7/2014.

Article II: Olofsson, Joel (2016). Skramlande ölbackar och klirrande whiskyflaskor – om kontextuell påverkan på produktivitet [‘Clattering beer cases and clinking whisky bottles – on contextual effects on the productivity of motion constructions’]. In Gustafsson, Anna W, Lisa Holm, Katarina Lundin, Henrik Rahm & Mechtild Tronnier (Eds.), *Svenskans beskrivning* 34. Lund: Lund universitet, 371–384.

Article III: Olofsson, Joel (2017). Förhållandet mellan rörelseverb och förflyttningskonstruktioner – lexikogrammatisk associationskraft och produktivitet [‘The relationship between motion verbs and motion constructions – lexicogrammatical attraction and productivity’]. *Norsk lingvistisk tidsskrift* 35(1), 87–107.

Article IV: Olofsson, Joel (submitted). Frekvens som mått på produktivitet – en konstruktionsgrammatisk undersökning av förflyttningskonstruktioner i svenskan [‘Frequency as a measure of productivity – a construction grammar study of motion constructions in Swedish’].

Theoretical background

In this thesis, motion expressions in Swedish are analyzed as more or less productive syntactic constructions, using the framework of construction grammar. In the following sections, I will give a brief overview of motion events in typological research as well as with regard to Swedish, a brief introduction to usage-based construction grammar, and a description of how the notion of productivity is used in the thesis.

Motion events in Swedish

A major part of the research on motion expressions takes a typological perspective, most notably in relation to Talmy's (1985, 2000) framework. For instance, Swedish motion expressions have been contrasted with counterpart expressions in Icelandic (Strömquist & Ragnarsdóttir 2004), Spanish (Montero-Melis 2017), and French and Thai (Blomberg 2014), among other languages.

An illustration of a Swedish motion expression and its fundamental semantic components is shown in Figure 1.

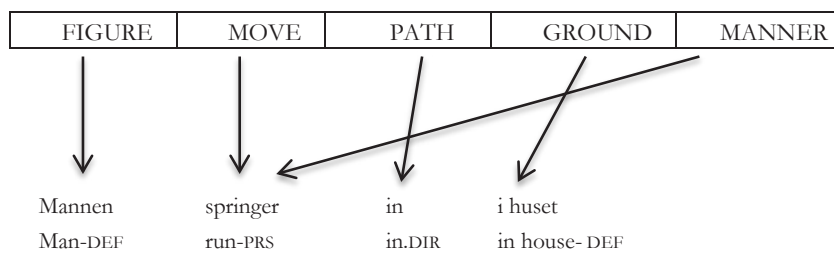

FIGURE 1. *Motion event in Swedish (according to Viberg, 2013a).*

In Figure 1, *Mannen* 'the man' is the moving FIGURE, and *huset* 'house' is the reference GROUND, while the PATH is realized in the adverb *in* 'in', which is illustrated with the arrowed lines from the semantic components to the corresponding lexical units. Similarly, the MOVE component and the MANNER event are coded in the verb *springa*.

There is a distinction between subject-centered motion, where the moving entity is typically the grammatical subject, as in (4), and object-centered motion, where the moving entity is typically the grammatical object, as in (5) (e.g. Viberg 2013b, among others).

- (4) Jag springer iväg till affären
 1SG run-PRS off to store-DEF
 'I run off to the store'
- (5) Jag kastar iväg bollen
 1SG throw-PRS off ball-DEF
 'I throw the ball away'

The moving entity in (4) is the subject *jag* 'I', while in (5) it is the object *bollen* 'the ball'. This thesis mainly concerns subject-centered motion.³⁵

Swedish makes a morphological distinction between directional and locative adverbs (SAG 2:673f.), in which the former typically consist of a single morpheme (e.g. *ut* 'out', *in* 'in', *upp* 'up', *ner* 'down', *hem* 'home', etc.), while the latter are derivatives where the stem typically consists of a directional adverb and the suffix *-e* or *-a* (e.g. *ute* 'outside', *inne* 'inside', *uppe* 'up', *nere* 'down', *hemma* 'at home'). This distinction is illustrated in (6–7).

- (6) Siri gick *in* i rummet
 PN walk-PST in-DIR in-LOC room-DEF
 'Siri walked into the room'
- (7) Siri gick *in-ne* i rummet
 PN walk-PST inside in-LOC room-DEF
 'Siri walked in the room'

Swedish is considered a satellite language (cf. Talmy, 1985, 2000) since *PATH* is generally realized in a complement to the verb (e.g. adverb or prepositional phrase), in contrast with a language such as Spanish, in which the *PATH* is typically integrated in the verb. Directional adverbs are satellites typically used to describe *translocative* scenes, where the moving entity shifts from one point to another (Talmy, 2000; Zlatev & David, 2003), including boundary-crossing scenes (see Slobin, 1996), as opposed to locative scenes. These situations are illustrated in (8–10):

- (8) Siri gick in i huset
 PN walk-PST in-DIR in-LOC house-DEF
 'Siri walked into the house'

35 For Swedish object-centered constructions, see Sjögreen's (2015) research on causative *bort* 'away' constructions.

- (9) Siri gick till huset
 PN walk-PST to house-DEF
 'Siri walked to the house'
- (10) Siri gick i huset
 PN walk-PST in-LOC house-DEF
 'Siri walked in the house'

Examples (8) and (9) are both translocative, but only in (8) is a boundary crossed, as indicated by the adverb *in*. The subject *Siri* is at one point outside of the house and at the next inside the house, crossing a boundary by moving in. The subject in (9) is also moving between two points but without crossing a boundary. The subject in (10) moves within a specified area, which means that it is neither translocative nor boundary crossing.

Usage-based construction grammar

In construction grammar (Fillmore et al. 1988; Goldberg 1995, 2006), linguistic patterns are analyzed as constructions, which are conventionalized form-meaning configurations, where form concerns phonological, morphological, syntactic properties, and meaning concerns semantic and functional properties. From this perspective, language is seen as a (large) set of constructions, with varying degrees of complexity. In usage-based approaches to (construction) grammar (e.g. Goldberg 2006; Langacker 2009; Bybee 2010, 2013), a major tenet is that experience (with language) shapes the structure of language; experience has an impact on the cognitive representation of language. This point of view thus refutes the sharp distinction between the notions of competence and performance (see Chomsky 1965:3 for this distinction). In this view, the language system is not organized in a modular fashion; instead, it is a product of the interaction between different cognitive abilities, for instance domain-general processes such as categorization, cross-modal association, chunking and analogy (Bybee 2010).

Categorization is a central process in the emergence of linguistic generalizations, that is, constructions are built up by categorization of instances:

The levels of abstraction found in usage-based grammar are built up through categorization of similar instances of use into more abstract representations (Bybee 2010:9)

For instance, high token frequency is assumed to lead to entrenchment (the strengthening of a string of tokens, which ultimately leads to automatization),

while high type frequency is assumed to increase the productive use of constructions (Goldberg 1995, 2006; Barðdal 2008; Dąbrowska 2008; Bybee 2010, 2013).

Essentially, constructions may contain both open (more general/schematic) and/or lexically filled (more specific) slots. For instance, in the [VERB-*iväg*-(PP)] construction, illustrated in (4) above, the directional adverb slot is filled by *iväg* ‘off’, while the verb and the optional PP are slots open for a variety of established and new items. These (schematic) slots “encompass sets of items that have been sorted into categories” (Bybee 2010:57). According to Langacker (2009), a specific instance of a construction leads to an abstraction through recurrence, that is, it becomes more entrenched in the minds of the speakers (*lexical strength* in Bybee’s 1985 terms). Entrenchment is mainly discussed as a token frequency effect, that is, highly frequent instances not only serve as prototypical instances of a construction, but are also proposed to be more accessible and thus easier to process in language production (cf. Langacker 2009; Bybee 2010).

Categorizing, i.e. adding new members into a category, is rather a matter of type frequency. When speakers hear utterances, they classify them into categories. According to Goldberg (2006), “[v]erb-centered categories are categorized together, ultimately resulting in general, abstract argument structure constructions.” (Goldberg 2006: 59). The motion constructions investigated in this thesis are analyzed as argument structure constructions.

Productivity

Productivity, which is a central notion in construction grammar, concerns the possibility of using a certain construction with new lexical items or an already known item with a new meaning (e.g. Goldberg 1995, 2006; Barðdal 2008; Bybee 2010, 2013). In usage-based construction grammar, two factors are often proposed to contribute to productivity: type frequency and semantic variability.

Type frequency refers to the number of different items that occur in a schematic slot in a construction (e.g. the verb slot or the prepositional phrase slot). It is assumed to contribute to productivity, since the higher the type frequency the higher the likelihood that speakers will use new items in the slot. Type frequency differs from token frequency, which refers to the number of times a specific item occurs in a slot. For instance, if the verb *springa* ‘run’ occurs 20 times in a corpus, then its token frequency is 20 but it is only 1 type.

Semantic variability refers to the semantic range of the types that occur in a schematic slot in a construction. Speakers are generally conservative, mainly using constructions productively when the novel instantiation is similar to al-

ready familiar instances (Goldberg 2006:93). Thus, variability contributes to productivity by the same logic as type frequency, that is, the wider the range of semantic types the higher the likelihood that speakers will use a construction productively, since there will be more semantic types in similar usage.

In the thesis, I make a distinction between structural productivity (s-productivity) and usage-based productivity (ub-productivity). The former concerns the potential productivity of the construction based on factors such as syntactic or semantic restrictions, as well as frequency. The latter concerns the role of the speaker, based on individual differences between speakers.

Summary of the four articles

In this section, I will give a brief account of the specific aims, methods and results of each of the four articles that constitute this thesis.

Article I: Argument structure constructions and syntactic productivity – The case of Swedish motion constructions.

Article I (Olofsson 2014) investigates the productivity of the Swedish intransitive motion construction VERB.intr-*iväg* ‘off’, which contains a verb, the directional adverb *iväg* ‘off’ and an optional PP.

The article is based on two case studies. The first study investigates this construction in a corpus of blogs. The study gave 17,330 hits, with a type frequency of 193 verbs and a semantic variability of 41 frames. These usage findings are incorporated into a formal description of the construction.

The second study investigates the semantic variability of the construction by using lexical units associated with six semantic frames in the Swedish FrameNet. The study accounts for 135 verbs, the majority of which are considered rare as motion expressions.

The article shows that the VERB.intr-*iväg* construction can be used both with *common prototypes* (highly entrenched instances of the construction with certain types of verbs) and *rare items* (verbs with a low token frequency in the construction). Even though speakers tend to use the same small prototypical set of verbs in this construction, it is also possible to use the construction with a wider variety of verbs, which are used with the same functions as the more established ones.

Article II: Clattering beer cases and clinking whisky bottles – on contextual effects on the productivity of motion constructions

Article II (Olofsson 2016) investigates the role of context in the comprehension of non-motion verbs (e.g. *chansa* ‘take a chance’ and *shoppa* ‘to shop’) used in a motion construction. Context is often claimed to be important in the sense that normally incomprehensible or ungrammatical expressions can be apprehended as comprehensible (Boas 2011) or fully grammatical (Sag & Wasow 1999:3) in a specific context. However, context is rarely emphasized as a central factor in the research on linguistic productivity.

This article uses an experimental method (see Cowart 1997), in which participants gave judgments of verbs in the motion construction [VERB-*iväg*-(PP)] used in context. In one condition, the motion construction was presented with a contextual background that related to the novel verb. For instance, the verb *shoppa* ‘to shop’ appeared in a context where buying clothes was mentioned. In the article, this was referred to as *active context*. In another condition, the same motion expression was presented in a context that did not have the same related concepts. This was referred to as *inactive context*.

The article shows that context, to some extent, affects the possibility of using a motion construction productively. This especially concerns cases where the novel verb is semantically different from the verbs that are usually used in the construction. In summary, context facilitates the comprehension of novel verbs in motion constructions *when needed*.

Article III: The relationship between motion verbs and motion constructions – lexicogrammatical attraction and productivity

Article III (Olofsson 2017) discusses two Swedish motion constructions: the [VERB-*iväg-till*-NP] construction, which consists of a verb combined with the directional adverb *iväg* ‘off’ and a prepositional phrase headed by the preposition *till* ‘to’, and the [VERB-*till*-NP] construction, which is similar except that it lacks the adverb.

I present a corpus investigation of 40 verbs, of which most are known motion verbs in Swedish, and their occurrences in the two motion constructions. The purpose of the article is to elucidate why some verbs have a stronger relationship to one construction than to the other, even when the constructions themselves have similar semantic content.

The article shows that this lexicogrammatical relationship can be explained by frequency of use and productivity of constructions in the sense that highly frequent motion verbs tend to appear in the [VERB-*till*-NP] construction while low frequent verbs tend to appear in the [VERB-*iväg-till*-NP], which, despite lower overall frequency, appears to be more productive.

This paper shows that the additional information about direction in the [VERB-*iväg-till*-NP] construction makes it easier to use with novel verbs, especially in cases where the verbs do not have any inherent motion meaning.

Article IV: Frequency as a measure of productivity – a construction grammar study of motion constructions in Swedish

Article IV (Olofsson submitted) investigates 17 double-adverbial constructions and their occurrence in a large corpus.

The study shows that there is a big difference between the constructions in both token and type frequency, as well as with regard to the number of rare types used in the constructions. For instance, the [VERB-*runt-i*] ‘verb-about-in’ construction occurs with 225 different verbs even though the overall token frequency of the construction is only intermediate, while a construction such as [VERB-*ner-till*] ‘verb-down-to’ only occurs with 107 verbs, even though the construction itself is more common. Thus, the former construction appears to be more productive than the latter.

The article shows that the productivity of Swedish motion constructions shows up even more clearly by applying more refined frequency measurements than raw type frequency, such as the amount of construction unique types, i.e. types occurring in only one of the investigated constructions, and the amount of types without a conventionalized motion meaning. For instance, verbs like *skoja* ‘joke’ and *busa* ‘play’ are exclusively found in the [VERB-*runt-på*] construction.

Main results

The main results of this thesis are summarized in the following list.

Schematic motion constructions in Swedish are productive

- productivity (and comprehension) benefits from motion elements
 - in the verb, in the adverbial or in the context
- motion constructions are used with both
 - typical motion verbs, which are frequent and highly entrenched
 - non-typical verbs, which are less frequent, but affect the productivity of a construction
- the empirical results support a view of language as usage-based
- the productivity of constructions can be operationalized through different measures of frequency.

Swedish motion constructions can be constructed both with typical motion verbs and non-motion verbs. The latter, for instance modal verbs (e.g. *ska* ‘shall’, *vill* ‘want’), sound denoting verbs (e.g. *rassla* ‘rustle’) and joke verbs (e.g. *skoja* ‘to joke’, *busa* ‘to play’, *spexa* ‘to horse around’, *clowna* ‘to clown’), which themselves lack inherent motion meaning, illustrate how the motion construction itself carries (or contributes to) the motion meaning. This, in turn, justifies a construction grammar analysis with argument structure constructions. Furthermore, several non-motion verbs, as well as novel motion verbs (e.g. *hjorta* ‘to deer’, *krabba* ‘to crab’, *hara* ‘to hare’) also show that Swedish motion constructions can be used productively, i.e. with new verbs and/or already known verbs with a new meaning.

The thesis shows that not only is there a difference in the degree of productivity among motion constructions, but also in different levels of abstraction of the same construction. For instance, the [VERB-*iväg*-PP] constructions are more common with the preposition *till* ‘to’ than with *mot* ‘against’ and *från* ‘from’, both in terms of token and type frequency.

Furthermore, the thesis shows that the degree of productivity may vary depending on how much motion information the construction contributes. For instance, the [VERB-*iväg*-till-NP] construction is used with more low frequency verbs that lack inherent motion meaning than is the case with the [VERB-*till*-NP] construction. This is assumed to be due to the fact that the former construction contributes additional motion information through the directional *iväg*, which is missing in the latter. Hence, productivity benefits from the fact that motion constructions contribute motion information.

Referenser

- Ameka, Felix & James Essegbey 2013. Serialising languages: satellite-framed, verb-framed or neither. *Ghana Journal of Linguistics* 2.1, s. 19–38.
- Andersson, Erik 1997. Svenska rörelseverb och måladverbial. I: Haapamäki, Saara (red.), *Svenskan i Finland* 4. Skrifter från svenska institutionen vid Åbo Akademi Nr. 3. Åbo universitet, s. 35–50.
- Andersson, Peter 2014. The fast case. Constructionalization of a Swedish concessive. *Nordic Journal of Linguistics*, 37(2), s. 141–167.
- Aronoff, Mark 1976. *Word Formation in Generative Grammar*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Aronoff, Mark 1983. “Potential words, actual words, productivity and frequency”. *Proceedings of the 13th International Congress of Linguists*. Oslo: Oslo University Press.
- Baayen, Harald 1993. On frequency, transparency and productivity. I: Booij, Geert & Jaap van Marle (red.), *Yearbook of Morphology 1992*. Dordrecht: Kluwer, s. 181–208.
- Baayen, Harald & Rochelle Lieber 1991. Productivity and English derivation: A corpus-based study. *Linguistics* 29, s. 801–44.
- Barðdal, Jóhanna 2008. *Productivity. Evidence from case and argument structure in Icelandic*. Amsterdam: John Benjamins Pub Co.
- Barlow, Michael & Suzanne Kemmer (red.) 2000. *Usage-Based Models of Language*. Stanford: CSLI Publications.
- Bauer, Laurie 2001. *Morphological Productivity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Becker, Thomas 1990. *Analogie und morphologische Theorie*. München: Fink.

- Bencini, Giulia & Adele Goldberg 2000. "The contribution of argument structure constructions to sentence meaning". *Journal of Memory and Language* 43, s. 640–51.
- Bergs, Alexander & Gabriele Diewald 2009. *Context and constructions*. Amsterdam: John Benjamins.
- Blensenius, Kristian 2009. *Springa flåsande* och andra progressiva participkonstruktioner i svenskan. *Språk och stil* 19, s. 172–201.
- Blomberg, Johan 2014. *Motion in Language and Experience: Actual and Non-actual motion in Swedish, French and Thai*. The Faculties of Humanities and Theology. Lund: Lunds universitet.
- Boas, Hans 2008a. Resolving form-meaning discrepancies in Construction Grammar. I: Leino, Jaakko (red.), *Constructional Reorganization*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins, s. 11–36.
- Boas, Hans 2008b. Determining the structure of lexical entries and grammatical constructions in Construction Grammar. *Annual Review of Cognitive Linguistics* 6, s. 113–144.
- Boas, Hans 2011. Coercion and leaking argument structures in Construction Grammar. *Linguistics* (49.6), s. 1271–1303.
- Boas, Hans 2013. Cognitive construction grammar. I: Hoffmann, Thomas & Graeme Trousdale (red.), *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 233–254.
- Bolander, Maria 2005. *Funktionell svensk grammatik*. Stockholm: Liber.
- Bybee, Joan 1985. *Morphology: An Inquiry into the Relation between Meaning and Form*. Amsterdam: John Benjamins.
- Bybee, Joan 2010. *Language, usage and cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bybee, Joan 2013. Usage-based theory and exemplar representation. I: Hoffmann, Thomas & Graeme Trousdale (red.), *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 49–69.
- Bybee, Joan & Sandra Thompson 2007. Three frequency effects in syntax. I: Bybee, Joan (red.), *Frequency of use and the organization of language*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 269–278.
- Bäckström, Linnea 2013. "Det har blivit en statussymbol att hämta tidigt." En studie om orsaker till objektsutelämning vid fyra verb i svenskan. Magisteruppsats i svenska. Institutionen för svenska språket. Göteborgs universitet.
- Cadierno, Teresa 2008. Learning to talk about motion in a foreign language. I: Ellis, Nick & Peter Robinson (red.), *Handbook of Cognitive Linguistics and Second Language Acquisition*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, s. 239–275.

- Cadierno, Teresa & Lucas Ruiz 2006. Motion events in Spanish L2 acquisition. *Annual Review of Cognitive Linguistics* 4, s. 183–216.
- Chomsky, Noam 1965. *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Chomsky, Noam 1995. *The Minimalist Program*. Cambridge, MIT Press.
- Coussé, Evie, Peter Andersson & Joel Olofsson (red.) 2018. *Grammaticalization meets Construction Grammar*. Amsterdam: John Benjamins.
- Cowart, Wayne 1997. *Experimental syntax: Applying Objective Methods to Sentence Judgments*. London: Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Croft, William 2001. *Radical Construction Grammar. Syntactic Theory in Typological Perspective*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Croft, William 2003. Lexical rules vs. constructions: a false dichotomy. I: Cuyckens, Hubert, Thomas Berg, René Dirven, & Klaus-Uwe Panther (red.), *Motivation in Language: Studies in honour of Günter Radden*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, s. 49–68.
- Croft, William & Alan Cruse 2004. *Cognitive linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press
- Dąbrowska, Ewa 2004. *Language, mind and brain: some psychological and neurological constraints on theories of grammar*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Dąbrowska, Ewa 2008. The effects of frequency and neighborhood density on adult speakers' productivity with Polish case inflections: An empirical test of usage-based approaches to morphology. *Journal of Memory and Language* 58, s. 931–951.
- Dąbrowska, Ewa 2010. Naive v. expert competence: An empirical study of speaker intuitions. *The Linguistic Review* 27, s. 1–23.
- Dąbrowska, Ewa 2015. Individual differences in grammatical knowledge. I: Ewa Dąbrowska & Dagmar Divjak (red.), *Handbook of Cognitive Linguistics*. Berlin: De Gruyter Mouton, s. 649–667.
- De Knop, Sabine, & Gaëtanelle Gilquin (red.) 2016. *Applied Construction Grammar*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Diessel, Holger 2007. Frequency effects in language acquisition, language use, and diachronic change. *New Ideas in Psychology* 25, s. 108–127.
- Diessel, Holger 2015. Usage-based construction grammar. I: Dąbrowska, Ewa & Dagmar Divjak (red.), *Handbook of Cognitive Linguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter, s. 295–321.
- Dowty, David R. 1979. *Word meaning and montague grammar* (Synthese Language Library 7). Dordrecht/Boston/London: D. Reidel Publishing Company.
- Eddington, David 2008. Linguistics and the scientific method. *Southwest Journal of Linguistics*, 27(2).

- Fillmore, Charles 1968. The Case for Case. I: Bach, Emmon & Robert T. Harms (red.), *Universals in Linguistic Theory*. New York: Holt, Rinehart, and Winston, s. 1–88.
- Fillmore, Charles 1982. Frame semantics. I: The Linguistic Society of Korea (red.), *Linguistics in the Morning Calm*. Seoul: Hanshin, s. 111–137.
- Fillmore, Charles 2013. Berkeley Construction Grammar. I: Hoffman, Thomas & Graeme Trousdale (red.), *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 111–132.
- Fillmore, Charles, Paul Kay & Mary Catherine O'Connor 1988. Regularity and idiomaticity in grammatical constructions. The case of *Let alone*. *Language* 64 (3), s. 501–538.
- Fillmore, Charles & Collin Baker 2010. A Frames Approach to Semantic Analysis. I: Heine, Bernd & Heiko Narrog (red.), *The Oxford Handbook of Linguistic Analysis*. (Oxford Handbooks) Oxford: Oxford University Press, s. 313–339.
- Fillmore, Charles & Paul Kay 1997. Lecture notes 2. <http://www1.icsi.berkeley.edu/~kay/bcg/lec02.html> [tillgänglig 161214]
- Fillmore, Charles J., Russell Lee-Goldman & Russell Rhomieux 2012. The FrameNet constructicon. I: Boas, Hans & Ivan Sag (red.), *Sign-Based Construction Grammar*. Stanford: CSLI, s. 309–372.
- Forsskåhl, Mona 2015. Färdas på finlandssvenska. I: Sandström, Caroline, Ilse Cantell, Eija-Riitta Grönros, Pirkko Nuolijärvi & Eivor Sommardahl (red.), *Perspektiv på lexikografi, grammatik och språkpolitik i Norden*. Institutet för de inhemska språken 39. Helsingfors: Institutet för de inhemska språken s. 245–270.
- Fried, Miriam 2015. Construction Grammar. I: Alexiadou, Artemis & Tibor Kiss (red.), *Syntax – Theory and Analysis*. Berlin: de Gruyter, s. 974–1003.
- Gentner, Dedre & Arthur Markman 1997. Structure mapping in analogy and similarity. *American Psychologist*, 52, s. 45–56
- Gentner, Dedre & Arthur Markman 2005. Defining Structural Similarity. *Journal of Cognitive Science* 6, s. 1–20.
- Goldberg, Adele 1995. *Constructions. A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Goldberg, Adele 2006. *Constructions at Work. The Nature of Generalization in Language*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Haspelmath, Martin & Andrea Sims 2010. *Understanding Morphology*. London: Arnold.
- Hilpert, Martin 2008. Where did this future come from? The constructional grammaticalization of Swedish *komma att* V. I: Bergs, Alexander & Gabriele Diewald (red.), *Constructions and Language Change*. Berlin: De Gruyter Mouton, s. 105–129.

- Hilpert, Martin 2014. Collostructional Analysis: Measuring associations between constructions and lexical elements. I: Glynn, Dylan & Justyna Robinson (red.), *Polysemy and Synonymy. Corpus Methods and Applications in Cognitive Linguistics*, Amsterdam, s. 391–404.
- Himmelman, Nikolaus 2004. Lexicalization and grammaticalization: Opposite or orthogonal? I: Bisang, Walter, Nikolaus Himmelman & Björn Wiemer (red.), *What Makes Grammaticalization – A Look from its Fringes and its Components*. (Trends in Linguistics; Studies and Monographs 158.) Berlin/New York: De Gruyter Mouton, s. 19–40.
- Hockett, Charles F. 1958. *A Course in Modern Linguistics*. New York: Macmillan.
- Hultman, Tor G. 2003. *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Israel, Michael 1996. The way constructions grow. I: Goldberg, Adele (red.), *Conceptual Structure, Discourse and Language*. Stanford: CSLI Publications, s. 217–230.
- Itkonen, Esa 2005. *Analogy as Structure and Process: Approaches in Linguistics, Cognitive Psychology and Philosophy of Science*. Amsterdam: Benjamins.
- Jackendoff, Ray 1975. Morphological and semantic regularities in the lexicon. *Language* 51, s. 639–671.
- Järborg, Jerker 2001. Roller i Semantisk databas. (GU-ISS-01-3.) Inst. för Svenska språket, Göteborgs universitet: Göteborg.
- Kaschak, Michael & Arthur Glenberg 2000. Constructing meaning: The role of affordances and grammatical constructions in sentence comprehension. *Journal of Memory & Language* 43(3), s. 508–529.
- Katamba, Francis 1993, *Morphology*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kay, Paul 2013. The Limits of Construction Grammar. I: Hoffmann, Thomas & Graeme Trousdale (red.), *Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 32–48.
- Kilgarriff, Adam 2007. Googleology is bad science. *Computational Linguistics* 33(1), s. 147–151.
- Kjellberg, Anders & Patrik Sörqvist 2011. *Experimentell metodik för beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur.
- Koehn, Edward & Sally Koehn 1986. Apalai. I: Derbyshire, Desmond C. & Geoffrey K. Pullum (red.), *Handbook of Amazonian Languages*, vol. 1. Berlin: De Gruyter Mouton, s. 33–127.
- Korp, Bloggmix. <<http://spraakbanken.gu.se/korp/>>.
- Källström, Roger 1985. *Finska. En kontrastiv beskrivning*. Stockholm: Skriptor förlag.
- Langacker, Ronald 1987. *Foundations of Cognitive Grammar, Vol 1. Theoretical Prerequisites*. Stanford.

- Langacker, Ronald 2000. A dynamic usage-based model. I: Barlow, Michael & Suzanne Kemmer (red.), *Usage-Based Models of Language*. Stanford: CSLI Publications, s. 1–63.
- Langacker, Ronald 2009. A dynamic view of usage and language acquisition. *Cognitive linguistics* 20–3, s. 627–640.
- Lemmens, Maarten 2005. Motion and location: toward a cognitive typology. I: Girard, G. (red.), *Parcours linguistiques. Domaine anglais*. [CIEREC Travaux 122], Publications de l'Université St Etienne, s. 223–244.
- Levin, Beth 1993. *English Verb Classes and Alternations. A Preliminary Investigation*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Loenheim, Lisa, Benjamin Lyngfelt, Joel Olofsson, Julia Prentice & Sofia Tingsell 2016. Constructicography meets (second) language education. On constructions in teaching aids and the usefulness of a Swedish construction. I: de Knop, Sabine, & Gaëtanelle Gilquin (red.), *Applied Construction Grammar*. Berlin: De Gruyter Mouton., s. 327–355.
- Lundbladh, Carl-Erik 2001. Ord för personliga inre egenskaper. Tillgänglig på: <spraakdata.gu.se/ordat/pdf/ORDAT9.pdf> [tillgänglig 180322]
- Lyngfelt, Benjamin 2007. Mellan polerna. Reflexiv- och deponenskonstruktioner i svenskan. *Språk och Stil* 17, s. 86–134.
- Lyngfelt, Benjamin 2008. ”Huvuddriven valens – konstruktionsdriven argumentstruktur?”. I: Kristinn Jóhannesson, Hans Landqvist, Aina Lundqvist, Lena Rogström, Emma Sköldberg & Barbro Wallgren Hemlin (red.), *Nog ordat? Festskrift till Sven-Göran Malmgren den 25 april 2008*. (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 34.). Göteborg., s. 272–279.
- Lyngfelt, Benjamin 2012. Re-thinking FNI. On Null Instantiation and Control in Construction Grammar. *Constructions and Frames* 4(1), s. 1–23.
- Lyngfelt, Benjamin, Lars Borin, Linnéa Bäckström, Markus Forsberg, Leif-Jöran Olsson, Julia Prentice, Rudolf Rydstedt, Emma Sköldberg, Sofia Tingsell & Jonatan Uppström 2014. Ett svenskt konstruktikon, Grammatik möter lexikon I: Lindström, Jan, Sofie Henricson, Anne Huhtala, Pirjo Kukkonen, Hanna Lehti-Eklund & Camilla Lindholm (red.), s. 268–279.
- Malmgren, Sven-Göran 1994. *Svensk lexikologi. Ord, ordbildning, ordböcker och orddatabaser*. Lund: Studentlitteratur.
- Malmgren, Sven-Göran 2001a. Förnybart, reliabelt och tvåsamt föräldraskap: om subjektiv och objektiv produktivitet hos några suffix. I Allén, Sture (red.), *Gäller stam, suffix och ord: festskrift till Martin Gellerstam den 15 oktober 2001*, s. 302–311.
- Malmgren, Sven-Göran 2001b. Kring stilen i Bangs tidiga utrikesreportage. I: Marcos Cantera Carlomagno (red.), *När Alving blev Bang*. Lund: Historiska Media. s. 13–32.

- Malmgren, Sven-Göran 2002. (Pseudo)suffixen *-enlig*, *-stridig*- och *-vidrig* i svenskan 1750–2000. *Folkmålsstudier* 2002:41, s. 167–176.
- Martola, Nina 2007. *Konstruktioner och valens: Verbfraser med åt i ett jämförande perspektiv*. Nordica Helsingiensia nr 9. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Michaelis, Laura 2005. Entity and Event Coercion in a Symbolic Theory of Syntax. I: Östman, Jan-Ola & Miriam Fried, (red.), *Construction Grammar(s): Cognitive Grounding and Theoretical Extensions*. Constructional Approaches to Language, Volume 3. Amsterdam: Benjamins, s. 45–87.
- Michaelis, Laura 2013. Sign-based Construction Grammar. I: Hoffmann, Thomas & Graeme Trousdale (red.), *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 133–152.
- Montero-Melis, Guillermo 2017. *Thoughts in motion: the role of long-term L1 and short-term L2 experience when talking and thinking of caused motion*. Stockholm: Department of Swedish and Multilingualism, Stockholm University.
- Müller, Stefan 2006. Phrasal or Lexical Constructions? *Language* 82(4), s. 850–883.
- Müller, Stefan 2016. *Grammatical theory: From transformational grammar to constraint-based approaches* (Textbooks in Language Sciences 1). Berlin: Language Science Press.
- Norén, Kerstin 1996. *Svenska partikelverbens semantik*. (Nordistica Gothoburgensia 17. Acta Universitatis Gothoburgensis.) Göteborg.
- Olofsson, Joel 2009. ”Han flög ut burk” – rörelsekonstruktioner i inläraarsvenska. Examensarbete inom lärarprogrammet, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Olofsson, Joel 2011. ”Det känns lite som att googla in i en frybox” – Om rörelsekonstruktioner och produktivitet. I: Edlund, Ann-Catrine & Ing-Marie Mellenius (red.), *Svenskans beskrivning* 31. Umeå: Umeå universitet, s. 294–303.
- Olofsson, Joel 2014. Argument structure constructions and syntactic productivity – The case of Swedish motion constructions. *Constructions* 1-7/2014.
- Olofsson, Joel 2016. Kontextuell påverkan på produktivitet. I: Gustafsson, Anna W, Lisa Holm, Katarina Lundin, Henrik Rahm & Mechtild Tronnier (red.), *Svenskans beskrivning* 34. Lund: Lunds universitet, s. 371–384.
- Olofsson, Joel 2017. Förhållandet mellan rörelseverb och förflyttningkonstruktioner – lexikogrammatisk associationskraft och produktivitet. *Norsk lingvistisk tidskrift* 35(1), s. 87–107.
- Olofsson, Joel inskickad. Frekvens som mått på produktivitet – en konstruktionsgrammatisk undersökning av förflyttningkonstruktioner i svenskan. Manus.

- Peirce, Jonathan 2007. PsychoPy - Psychophysics software in Python. *J Neurosci Methods* 162 (1-2), s. 8–13.
- Perek, Florent 2015. *Argument structure in usage-based construction grammar: experimental and corpus-based perspectives*. (Constructional Approaches to Language 17.) Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Plag, Ingo 1999. *Morphological Productivity: structural constraints on English derivation*. Berlin & New York: de Gruyter Mouton.
- Prentice, Julia, Lisa Loenheim, Benjamin Lyngfelt, Joel Olofsson & Sofia Tingsell 2016. Bortom ordklasser och satsdelar: konstruktionsgrammatik i klassrummet. I: Gustafsson, Anna W, Lisa Holm, Katarina Lundin, Henrik Rahm & Mechtild Tronnier (red.), *Svenskans beskrivning 34*. Lund: Lunds universitet, s. 385–397.
- Ralph, Bo 1991. Strömningar inom ordforskningen. I: Thelander, Mats, Britt-Louise Gunnarsson, Olle Hammermo, Olle Josephson, Caroline Liberg, Bengt Nordberg & Carin Östman (red.), *Svenskans beskrivning 18*. Lund: Lund University Press, s. 9–28.
- Ross, Brian & Valerie Makin 1999. Prototype versus exemplar models. I: Sternberg, Robert (red.), *The Nature of Cognition*. Cambridge, MA: MIT Press, s. 205–241.
- Rydstedt, Rudolf 2012. *En matchningsdriven semantisk modell. Mellan ordboken och den interna grammatiken*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 19.) Inst. för svenska språket, Göteborgs universitet: Göteborg.
- SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Norstedts Ordbok.
- Sag, Ivan & Thomas Wasow 1999. *Syntactic theory. A formal introduction*. Stanford: CSLI.
- Sag, Ivan 2012. Sign-Based Construction Grammar. An Informal Synopsis. I: Boas, Hans & Ivan Sag (red.), *Sign-Based Construction Grammar*. Stanford: CSLI, s. 69–202.
- Saussure, Ferdinand de 1969 [1915]. *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot.
- Scalise, Sergio 1986. *Generative morphology*. Dordrecht: Foris.
- Schaefer, Ronald P. 1986. Lexicalizing directional and nondirectional motion in Emai. *Studies in African Linguistics* (17:2).
- Sjögreen, Christian 2015. *Kasta bort bollen och äta bort sin huvudvärk. En studie av argumentstrukturen i kausativa bort-konstruktioner*. Uppsala: Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 94.
- Sjöström, Sören 1990. *Spatial Relations. Towards a Theory of Spatial Verbs, Prepositions, and Pronominal Adverbs in Swedish*. (Gothenburg monographs in Linguistics 8.) Göteborg.

- Sköldberg, Emma 2004. *Korten på bordet. Innehålls- och uttrycksmässig variation hos svenska idiom.* (Meijerbergs arkiv för svenska ordforskning 31). Göteborg.
- Slobin, Dan 1996. Two ways to travel: Verbs of Motion in English and Spanish. I: Shibatani, Masayoshi & Sandra A. Thompson (red.), *Essays in semantics*. Oxford: Oxford University Press, s. 195–317.
- Slobin, Dan 2004. The many ways to search for a frog: Linguistic typology and the expression of motion events. I: Strömquist, Sven & Ludo Verhoeven (red.), *Relating Events in Narrative: Typological and Contextual Perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, s. 219–257.
- Schmid, Hans-Jörg & Helmut Küchenhoff 2013. Collostructional analysis and other ways of measuring lexicogrammatical attraction: Theoretical premises, practical problems and cognitive underpinnings. *Cognitive Linguistics* 24-3, s. 531–577.
- Stefanowitsch, Anatol 2013. Collostructional analysis. I: Hoffmann, Thomas & Graeme Trousdale (red.), *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 290–306.
- Strzelecka, Elzbieta 2003. *Svenska partikelverb med in, ut, upp och ner: En semantisk studie ur kognitivt perspektiv*. Uppsala: Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 62.
- Strömquist, Sven & Hrafnhildur Ragnarsdóttir 2004. Time, Space and Manner in Icelandic and Swedish. I: Strömquist, Sven & Ludo Verhoeven (red.), *Relating Events in Narrative: Typological and Contextual Perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, s. 113–141.
- Stump, Gregory 1998. Inflection. I: Spencer, Andrew & Arnold Zwicky (red.), *The handbook of morphology*. Oxford: Blackwell.
- Švedova, Natalija Jul'evna (red.) 1980. *Russkaja grammatika*. Moskva: Nauka.
- Svenskt Frasnät, <<http://spraakbanken.gu.se/eng/swefn>>
- Talmy, Leonard 1985. Lexicalization patterns: semantic structure in lexical forms. I: Shopen, Timothy (red.), *Language typology and syntactic description*, vol. III: *Grammatical categories and the lexicon*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 57–149.
- Talmy, Leonard 1991. Path to realization: a typology of event integration. *Buffalo Working Papers in Linguistics*, 91-01, s. 147–87
- Talmy, Leonard 2000. *Toward a Cognitive Semantics Vol.2: Typology and Process in Concept Structuring*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Talmy, Leonard 2017. Foreword: Past, present, and future of motion research. I: Ibarretxe-Antuqano, Iraide (red.), *Motion and space across languages and applications*. Amsterdam: John Benjamins, s. 1–12.
- Teleman, Ulf 1972. *Om svenska ord*. Lund: Gleerup.

- The Leipzig Glossing Rules, <<https://www.eva.mpg.de/lingua/pdf/Glossing-Rules.pdf>>. [Tillgänglig 180302]
- Traugott, Elisabeth Closs 2008. Grammaticalization, constructions and the incremental development of language: Suggestions from the development of degree modifiers in English. I: Eckardt, Regine, Gerhard Jäger, & Tonjes Veenstra (red.), *Variation, Selection, Development – Probing the Evolutionary Model of Language Change*. Berlin/New York: De Gruyter Mouton, s. 219–250.
- Verkerk, Annemarie 2014. The correlation between motion event encoding and path verb lexicon size in the Indo-European language family. *Folia Linguistica Historica* 35, s. 307–358.
- Viberg, Åke 1981. Svenska som främmande språk för vuxna. I: Hyltenstam, Kenneth (red.), *Språkmöte. Svenska som främmande språk, hemspråk, tolkning*. Lund: Liber läromedel, s. 21–65.
- Viberg, Åke 2008. Riding, driving and traveling: Swedish verbs describing motion in a vehicle in crosslinguistic perspective. I: Nivre, Joakim, Mats Dahllöf, Beáta Megyesi (red.), *Resourceful language technology: festschrift in honor of Anna Sågvald Hein*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, s. 173–201.
- Viberg, Åke 2013a. Ord om konsten att förflytta sig: Svenskans *gå*, *åka* och *köra* i tvärspråkligt perspektiv. I: Lindblom, Björn (red.), *Text, tal & tecken. Några perspektiv inom språkforskningen*. [KVHAA Konferenser 83]. Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien (KVHAA), s. 116–138.
- Viberg, Åke 2013b. Seeing the lexical profile of Swedish through multilingual corpora. The case of Swedish *åka* and other vehicle verbs. I: Aijmer, Karin & Bengt Altenberg (red.), *Advances in corpus-based contrastive linguistics. Studies in honour of Stig Johansson*. Amsterdam: Benjamins, s. 25–56.
- Wellander, Erik 1964. Aktionsart och aspekt: Anteckningar till föredrag i ”Samfundet för nordisk språkforskning” 7.12.1964. *Nysvenska studier* 44, s. 184–252.
- Wray, Alison 2002. *Formulaic Language and the Lexicon*. Cambridge.
- Zeldes, Amir 2012. *Productivity and Argument Selection. From Morphology to Syntax*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Zlatev, Jordan & Peerapat Yangklang 2004. A third way to travel: the place of Thai in the motion event typology. I: Strömquist, Sven & Ludo Verhoeven (red.), *Relating Events in Narrative: Typological and Contextual Perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, s. 159–190.
- Åkermalm, Åke 1967. *Modern svenska: språk- och stilfrågor*. Lund: Gleerup.

- Östman, Jan-Ola & Miriam Fried (red.) 2005. *Construction Grammar(s): Cognitive Grounding and Theoretical Extensions*. Constructional Approaches to Language, Volume 3. Amsterdam: Benjamins.
- Özçalışkan, Şeyda 2004. Typological variation in encoding the manner, path, and ground components of a metaphorical motion event. *Annual Review of Cognitive Linguistics* 2, s. 73–102.
- Özçalışkan, Şeyda 2015. Ways of crossing a spatial boundary in typologically distinct languages. *Applied Psycholinguistics* 36, s. 485–508.

Ingående artiklar

Olofsson, Joel 2014. Argument structure constructions and syntactic productivity – The case of Swedish motion constructions. *Constructions* 1-7/2014.

Olofsson, Joel 2016. Skramlande ölbackar och klirrande whiskyflaskor – om kontextuell påverkan på produktivitet. I Gustafsson, Anna W, Lisa Holm, Katarina Lundin, Henrik Rahm & Mechtild Tronnier (red.), *Svenskans beskrivning* 34. Lund: Lund universitet, 371–384.

Olofsson, Joel 2017. Förhållandet mellan rörelseverb och förflyttningskonstruktioner – lexikogrammatisk associationskraft och produktivitet. *Norsk lingvistisk tidsskrift* 35(1), 87–107.

Olofsson, Joel (inskickad). Frekvens som mått på produktivitet – en konstruktionsgrammatisk undersökning av förflyttningskonstruktioner i svenskan.

I

Argument structure constructions and
syntactic productivity –
The case of Swedish motion constructions

I

Argument structure constructions and syntactic productivity

The case of Swedish motion constructions

Joel Olofsson

University of Gothenburg
joel.olofsson@svenska.gu.se

Abstract

This article investigates the productivity of the Swedish intransitive motion construction *verb.intr-iväg* ‘off’, which contains a verb, the directional adverb *iväg* ‘off’ and an optional PP.

In a usage-based construction grammar (Goldberg 1995; Goldberg 2006; Barödal 2008; Bybee 2010) syntactic productivity concerns the possibility of using argument constructions with new verbs (or other argument taking heads) as well as with ordinary verbs with a new function. This notion of productivity is based on type frequency, semantic variability and similarity.

The article is based on two case studies. The first study investigates this construction in a corpus of blogs. The study gave 17,330 hits, with a type frequency of 193 verbs and a semantic variability of 41 frames. These usage findings are incorporated into a formal description of the construction. The second study investigates the semantic variability of the construction by using lexical units associated with six semantic frames in the Swedish FrameNet. The study accounts for 135 verbs, the majority of which are considered rare.

The article shows that even though speakers tend to use the same small prototypical set of verbs in this construction, it is also possible to use the construction with a wide variety of verbs, which are used with the same functions as the more established ones.

Keywords: syntactic productivity, constructions, Swedish, motion, type frequency, semantic frames

1. Introduction

In this article¹ I investigate the syntactic productivity of a Swedish motion construction called *verb.intr-iväg* ‘off’, with a focus on the variety of lexical units (especially verbs) that can occur in the construction.

According to Talmy’s (2000b) typological distinction, Swedish can be classified as a *satellite language*, since verbs used in Swedish motion descriptions usually encode manner of motion, while adverbs encode direction. Previous studies of Swedish motion expressions (Strömqvist 2009; Zlatev & David 2003) have mainly focused on the lexicon, and on the fact that Swedish is considered a satellite language mainly because of the number of verbs containing manner of motion in their inherent lexical meaning. However, with a constructional approach it is also possible to describe the variety of verbs that can function as manner of motion verbs (as well as having other functions), even though they

do not include any sense of motion. This is illustrated with the following examples:²

- (1) a. Vi sprang iväg till affär-en
1 PL run-PST off to store-DEF
‘We ran off to the store’
- b. Börja med att knäcka
Start-INF by to-INFM crack-INF
iväg till Chocobo Square
off to Chocobo Square
‘Start by cracking off to Chocobo Square’

The examples in (1) instantiate the *verb.intr-iväg* ‘off’ construction, which is used to encode translocative motion in Swedish. They include the adverb *iväg* ‘off’, describing the direction of the motion, and a PP with the preposition *till* ‘to’, describing the goal. (1) illustrates how speakers use not just ordinary motion verbs like *springa* ‘run’ (1a), but also verbs such as *knäcka* ‘crack’ (1b). *Knäcka*, in this context, could be interpreted as a manner of motion verb, meaning ‘move in a forceful manner’, because it is used in the same way as other manner of motion verbs, such as the verb *klampa* ‘tramp’, which also denotes force. The possibility of using such a variety of verbs is evidence of the productivity of motion constructions, and will be the focus of this article, since this has not been dealt with before with regard to Swedish motion constructions.

In this article I will describe two case studies involving the *verb.intr-iväg* ‘off’. One aim of the case studies is to discuss the construction from the perspective of productivity, providing an overview of the kinds of lexical items (especially verbs) that can be used, and the potential of the construction to be used with new lexical items, as well as with established items with a new function. Another aim is to combine a formal description (an enriched Goldberg 1995 analysis by using the toolbox used in *Sign-Based Construction Grammar*, henceforth SBCG, Sag 2012) with a usage-based approach (Tomasello 2003; Israel 1996; Bybee 2010; Goldberg 2006; Ellis 2012), a perspective rarely taken in constructional approaches.

2. Motion in Swedish

In this section I will give a brief overview of how motion scenes are typically described in Swedish. Thereafter, in Section 2.1 I present a set of subtypes and motion frames, and finally, in Section 2.2, I present four functions that a verb may have in a motion construction.

Swedish makes a lexical (morphological) distinction between directional and locative adverbs, the former typically consisting of a single morpheme (*ut* ‘out’, *in* ‘in’, *upp* ‘up’, *ner* ‘down’, *hem* ‘home’, etc.), while the latter are derivatives where the stem usually consists of a directional adverb and the suffix *-e* or *-a* (*ute* ‘outside’, *inne* ‘inside’, *uppe* ‘up’, *nerre* ‘down’, *hemma* ‘at home’, etc.). The difference is illustrated in (2):

- (2) a. Kim gick in I rumm-et
Kim walk-PST in-DIR in-LOC room-DEF
‘Kim walked into the room’
- b. Kim gick in-ne i rumm-et
Kim walk-PST inside in-LOC room-DEF
‘Kim walked in the room’

Directional adverbs are used in Swedish to describe *translocative* scenes, where the moving object shifts from one point to another (Talmy 2000b; Zlatev & David 2003), as well as marking whether a boundary has or has not been crossed (Slobin 1996 refers to this as *boundary crossing*). Both ideas are illustrated in (3):

- (3) a. Mann-en springer in i hus-et
man-DEF run-PRS in to house-DEF
‘The man runs into the house’
- b. Mann-en springer till hus-et
man-DEF run-PRS to house-DEF
‘The man runs to the house’
- c. Mann-en springer i hus-et
man-DEF run-PRS in house-DEF
‘The man runs inside the house’

Both (3a) and (3b) are translocative, but only in (3a) is a boundary crossed; this is marked by the directional adverb *in*. In (3a) the *man* is at one point outside the house and at the next inside the house, crossing a line when moving in. The subject in (3b) is also moving between two (imaginary) points but without crossing a boundary. Finally, (3c) is locative, which means that it is neither translocative nor boundary crossing, but rather a movement within a specified area.

2.1 Subtypes and frames of motion

A construction grammar assumes that structures form networks with other related structures (Goldberg 1995: 67). In this sense we can talk about families of constructions, where the members share a set of features. In such a model, one construction type within a family has a central status, to which the other types are related.

In Olofsson (2010), the subtypes of an intransitive motion construction (shown in Figure 1) were observed through a study of the PAROLE corpus.⁵ The subtypes in the figure are roughly based on different motion frames in the Berkeley FrameNet (henceforth BFN, <https://framenet.icsi.berkeley.edu>). The figure shows how verbs, depending on their lexical information, give different interpretations of the overall abstract motion construction.

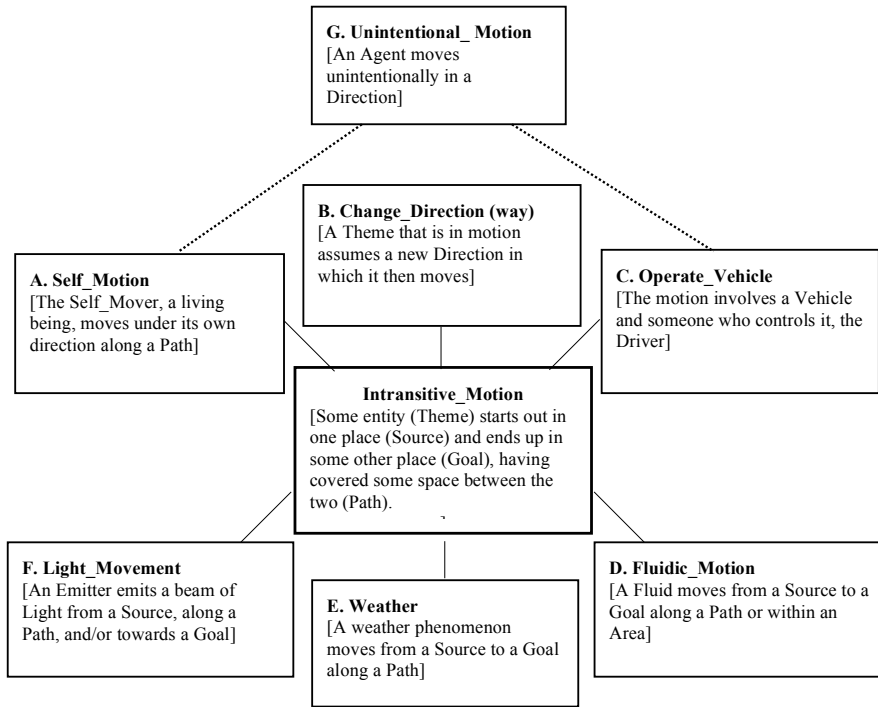

Figure 1. *Subtypes of intransitive motion*

Self_Motion (A in Figure 1) can be seen as the prototypical type found in the Swedish motion construction. Of the 96 motion verbs found in the corpus study (Olofsson 2010), 50 were typically Self_Motion verbs, i.e. where the subject argument has the intention of moving in one direction, and where the verb indicates the manner in which the subject is moving, as in (4):

- (4) Lars rusa-de in i bod-en
Lars rush-PST in-DIR in-LOC shed-DEF
'Lars rushed into the shed' [A]

Changed_Direction (B) is a scene, often with an Agent as subject, where the verb has an inherent path or direction:

- (5) Reine återvänd-e
Reine went.back-PST
in i ateljé-n.
in-DIR in-LOC studio-DEF
'Reine went back into the studio.' [B]

Operate_Vehicle (C) is a scene where someone is moving into a space by using some kind of vehicle. These verbs generally have a vehicle argument, e.g. the verb *cykla* is associated with an assumption that a bike is involved. Sometimes the vehicle argument is omitted, as in (6), where it is understood that the Swedish Viking is using a boat:

- (6) den svenske viking-en segla-de
DEF Swedish viking-DEF sail-PST
in i nuvarande Ryssland-s
in-DIR in-LOC current Russia-GEN
floddelta
river.DELTA
'the Swedish Viking sailed into the current
Russian River Delta' [C]

Fluidic_Motion (D), Weather (E) and Light_Movement (F) are based on the fact that the subjects consist of specific phenomena with which the verbs are typically associated. For example, it is a typical feature of water to *strömma* 'flow' (7a), of the wind to *blåsa* 'blow' (7b), and of the sun to *skina* 'shine' (7c). These three types could also be regarded as subtypes of a more general type: Natural_Phenomena. Common to all three is that the

subject is typically inanimate and has the role of Theme.

- (7) a. [...] att vatten strömma-t
 [...] that water flow-SUP
 in i skepp-et
 in-DIR in-LOC ship-DEF
 'water flowed into the ship' [D]
- b. vind-en blåste in
 wind-DEF blow-PST in-DIR
 i rumm-et
 in-LOC room-DEF
 'the wind blew into the room' [E]
- c. Vårsol-en lyser in
 spring.sun-def shine-prs in-DIR
 i rumm-et^t
 in-LOC room-DEF
 'The spring sun shines into the room' [F]

Unintentional Motion (G) is associated with verbs such as *ramla* 'fall', *snubbla* 'stumble' and *halka* 'slip', i.e. where the motion is accidental. In example (8), the subject of both *snubbla* 'stumble' and *ramla* 'fall' has no intention of coming into physical contact with the painting:

- (8) Då snubbla-de hon och ramla-de
 Then stumble-PST 3SG and fall-PST
 in i Pablo Picassos
 in-DIR in-LOC Pablo Picassos
 "Skådespelaren".
 'the Actor'
 'Then she stumbled and fell into Pablo
 Picasso's "the Actor".' [G]

Unintentional_motion is not a subtype of motion construction per se, but rather a type that can be connected with Self_Motion (A) and Operate_Vehicle (C), illustrated by the dashed lines in Figure 1, since it contrasts with the intentionality of those types.

It seems reasonable to raise the question of whether these types should be regarded as constructional polysemy (Goldberg 1995), or whether they are better analyzed as being one construction type within which the verbs that occur evoke different semantic frames. One reason for assuming the latter is that one motion frame may be expressed through many different constructions. In this article I will move towards the latter approach.

2.2 Manner, means, incremental or result

The verb in a motion construction can have different functions, which means that it can connect to a certain frame element or evoke an additional frame. It may be used to describe the way someone moves (manner), the way the motion is achieved (means), some activity that occurs at the same time as the movement (incremental), or a result of the motion.

The first function, illustrated in (9), is called *manner of motion*, i.e. the verb describes some

characteristic of the motion, the way someone moves, etc.

- (9) John sprang in i rumm-et
 John run-PST in-DIR in-LOC room-DEF
 'John ran into the room'

According to Slobin (2004: 255): "'Manner' covers an ill-defined set of dimensions that modulate motion", including motor pattern (*hoppa* 'jump', *skutta* 'skip'), rate of motor pattern (the difference between *gå* 'walk', *lunka* 'jog' and *springa* 'run'), attitude (*flanera* 'stroll' compared to *gå* 'walk'), rhythm, posture (*krypa* 'crouch'), force dynamics (*klampa* 'tramp'), how the motion is performed (*simma* 'swim', *gå* 'walk') and so on.

The next function is *means of motion* (Goldberg 1995; Israel 1996), that is, the means by which the motion is achieved. (10) is an example of means from Goldberg (1995: 199), with the Swedish counterpart from Lyngfelt (2007):

- (10) Frank grävde sig ut ur fångelse-t.
 Frank dig-PST REFL out from prison-DEF
 (Lyngfelt 2007)
 'Frank dug his way out of prison.'
 (Goldberg 1995: 199)

A verb with a means function, such as *dig* in (10), evokes the Means frame:

- (11) An Agent makes use of a Means (either an action or a (system of) entities standing in for the action) in order to achieve a Purpose. (BFN)

Besides the digging in (10), verbs associated with the Operate_Vehicle type typically evoke means (*rida* 'ride', *cykla* 'bike'), since the vehicle could be seen as the Means that the Agent in (11) uses in order to achieve the motion.

The third function is *incremental* (Israel 1996), that is, some activity occurring at the same time as the movement, as in the following example taken from Lyngfelt (2008):

- (12) några par skratta-de iväg
 some couples laugh-PST off
 nerför trapp-or-na och ut
 downwards stair-PL-DEF and out
 på grusplan-en.
 on gravel-DEF
 'some couples went laughing off down the
 stairs and out onto the gravel.'

The laughing is an incremental activity, because it happens while the couples are moving, and is not considered part of the motion itself.

The fourth function is *result* (Goldberg 1995), and implies that the verb denotes a result or a consequence of the motion act. This function is typically represented by sound verbs such as *susa* 'whistle', *braka* 'crash', *krascha* 'smash':

- (13) Boll-en susa-de in
 Ball-DEF whistle-PST in-DIR
 i bortre gavel-n
 in-LOC far gable-DEF
 ‘The ball whistled into the far gable’
 (Olofsson 2010)

Of the four functions presented in this section, the *manner* function roughly corresponds to the *Self_Motion* type in the former section, while *means*, as pointed out, could be associated with *Operate_Vehicle*. The *result* function is sometimes associated with *Self_Motion*, while the *incremental* function is rarely associated with any of the motion types in Section 2.1, allowing the construction to be combined with a variety of activities.

3. Productivity

In a usage-based construction grammar (Goldberg 1995; Goldberg 2006; Barðdal 2008; Bybee 2010), syntactic productivity concerns the possibility of using argument constructions (or other argument-taking heads) with new verbs as well as with ordinary verbs with a new function.

According to Suttle & Goldberg (2011: 1239), there are two very general restrictions that must be fulfilled for a novel verb to be used with an argument construction:

- (14) a. The coinage must be semantically sensical.
 b. The coinage must not be preempted by a conventional formulation with the same or a more appropriate function.

(14a) basically means that if we want people to understand us, we do not coin expressions that do not make sense. In order to make sense, the semantics of the lexical units that occur in the expression must be consistent with the semantics of the construction, and/or sometimes “[c]ontext can often ameliorate otherwise ill formed expressions if it serves to provide a sensical interpretation” (Suttle & Goldberg 2011: 1239). Preemption (14b) means that speakers learn not to use a construction if a competing construction with the same function is consistently experienced. However, in this article I will not take preemption in consideration. For more on preemption see Goldberg (2006), Suttle & Goldberg (2011).

In addition there are three gradient factors that contribute to productivity: a) type frequency, b) semantic variability and c) similarity.

- a) Type frequency refers to how many different items occur in a schematic slot in a construction (e.g. the verb slot or the prepositional phrase slot). It is assumed to contribute to productivity, since the higher the type frequency the higher the likelihood that speakers will use new items in the slot. Type frequency differs from token frequency, which refers to the number of times a specific item occurs in a slot. For

instance, if the verb *springa* ‘run’ occurs 20 times in a corpus, then its token frequency is 20 but it is only 1 type.

- b) Semantic variability corresponds to the semantic range of the types experienced. One way to map a construction’s variability is to categorize the verbs that occur into semantic verb classes (Levin 1993; Goldberg 1995; Barðdal 2008; Olofsson 2010). Another way is to categorize them into the semantic frames they evoke (lexically). In this article I will approach semantic variability with the latter method.
- c) One way of defining *similarity* is to say that “Coinages are acceptable to the extent that they are similar to an existing attested instance” (Suttle & Goldberg 2011: 1239). This statement is based on the idea that productivity is fundamentally related to patterns of analogy. Similarity is often confounded with type frequency and semantic variability: if speakers experience a high proportion of types, then it is more likely that the verbs represent different semantic features, and there will be more candidates (types) from which to make analogical extensions.

Some authors have argued for an approach that allows for both item-based analogy and generalizations (Ross & Makin 1999; Goldberg 2006). This distinction could be illustrated by following Itkonen (2005), where two types of generalizations are proposed, as shown in Figure 2.

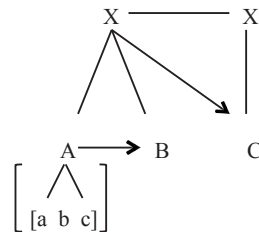

Figure 2. Two types of analogical generalizations (Itkonen 2005)

X in Figure 2 represents the first type of generalization, and concerns the structural-functional similarities between A and B. That is, the similarity between A and B is not only based on similarity in shape, with the three constituents (a, b, c), but also on the relationship between the constituents, which is based on their functions (Itkonen 2005: 1). The X generalization corresponds to the typical case of item-based analogy where the new expression (B) is coined based on structural-

functional similarity with a specific attested model (A).

The X' generalization in Figure 2 is the case in which C is coined in analogy with a previous generalization (X), where the generalization X' is a more abstract structure, and the extension would go from X to C instead of from B to C. This is a kind of generalization of previous generalizations, which shows how abstract constructions are built from concrete expressions. Accordingly, there is no sharp line between the two types of generalizations. For instance, in cases where there is only one possible candidate (low type frequency) on which to base the extension (the traditional view of analogy), it is likely an X type of generalization. However, even in cases with many candidates (high type frequency) we cannot exclude the possibility that both X and X' are accessible (I discuss this further in Section 6.).

In the following sections (4 and 5), I will present two case studies that investigate the three factors given above (a-c), as well as what makes a coinage sensical (14a). Both studies will focus on the intransitive motion construction [verb-*iväg* 'off'], which consists of a verb, the directional adverb *iväg* 'off' and an optional PP, as illustrated in example (1).

4. Case study 1: Corpus of blogs

In this section I will first present a corpus study that investigates the token and type frequencies for the construction. Then I will present a formal analysis of the construction, using feature structures as in SBCG (Sag 2012), and show a way to incorporate the usage-based information (frequency) from the corpus study into the analysis (following Zeldes 2012), since a usage-based approach builds on the idea that constructions are statistical abstractions of patterns of form-meaning correspondence in usage experience (Tomasello 2003; Bybee 2010; Ellis 2012).

4.1 Method

The empirical data is taken from the corpus Bloggmix, using searches with the corpus tool Korp (<http://spraakbanken.gu.se/korp/>). Bloggmix is a corpus of 344,826,785 tokens, 22,253,688 sentences, which consists of material from a selection of Swedish blogs.

I have used the following search string: [pos = "VB"] [word = "*iväg*"] [pos = "PP"]. The search string is locked to the word order where the verb is followed immediately by the adverb *iväg* 'off', which in turn is followed immediately by a PP. This implies a risk of missing some relevant results, where such expression has an inverted word order. However, the survey gave a total of 17,330 hits, which is more than enough to draw some reasonable conclusions.

4.2 Results

In this section I present the results of the corpus study. Section 4.2.1 deals with the token and type frequencies of the verb.intr-*iväg* construction, and

Section 4.2.2 deals with the semantic variability of the construction, measured in semantic frames.

4.2.1 Tokens and types

Table 1 shows the token and type frequency of the construction based on the corpus findings.

Structure	Tokens	Types (verb)
V- <i>iväg</i> -PP 'V-off-PP'	17330	193
V- <i>iväg</i> -till 'V-off-to'	10484	170
V- <i>iväg</i> -på 'V-off-on'	5753	81
V- <i>iväg</i> -mot 'V-off-towards'	474	68
V- <i>iväg</i> -från/ifrån 'V-off-from'	358	57
V- <i>iväg</i> -övrigt 'V-off-other'	261	-

Table 1. Token and types for VERB.INTR-*IVÄG* 'OFF'

At the top of Table 1, the left column shows the structure that applies to the entire corpus search, that is, the investigated construction itself. This is followed by all the prepositions that are instantiated in the structure.

The middle column shows the number of tokens for each structure, i.e. the total number of times the structure is represented in the corpus. We can see that the most common preposition to be combined with the directional adverb *iväg* 'off' is *till* 'to' (10484), which is the head in a PP denoting the Goal of the motion:

- (15) a. Men mak-en går iväg
But husband-DEF walk-PRS off
till jobb-et.
to work-DEF
'But the husband walks off to work.'
- b. Kilar iväg till frisör-en!
Scamp-PRS off to hairdresser-DEF
'Scampering off to the hairdresser!'

Instances with *till* 'to' represent more than half of the search's total number of tokens (17,330). The second most common preposition is *på* 'on' (5753), which in turn is equivalent to about half the occurrences of *till* 'to'. So far, the results follow Zipf's law (Zipf 1935), which assumes that the words or patterns that have the highest frequency in a language constitute the majority of the tokens in that language, and the most common occurs about twice as often as the next most common. The second most common is in turn assumed to be twice as common as the next most frequent unit, but as we see in Table 1, Zipf's reasoning does not hold all the way, because there is a large gap before *mot* 'towards' and *från* 'from'. Instances with *på* 'on' correspond to Goal (16a), *mot* 'towards' corresponds to Benchmark (16b), and *från* 'from' corresponds to Source (16c):

- (16) a. sen var jag tvungen att
then was 1SG forced to-INFM
cykla iväg på fotbollsträning.
bike off on soccer.practice
'then I had to bike off to soccer practice.'
- b. Plötsligt vände sig den
Suddenly turn-PST REFL DEF
äldre och stappla-r iväg
elderly and stumble-PRS off
mot torg-et.
towards square-DEF
'Suddenly the elderly person turns and
stumbles off towards the square.'
- c. Petra och jag kila-de iväg
Petra and 1 SG scamper-PST off
från kontor-et och köpte sushi till lunch
from office-DEF [...]]
'Petra and I scampered off from the office
and bought sushi for lunch'

The category *övrigt* 'other', on the lower line in the left column, contains 28 less frequent preposition types, such as *över* 'across', *mellan* 'between', *genom* 'through', *nerför* 'down', and so on. These are exemplified in (17):

- (17) a. Springer iväg över sovrumsgolv-et.
run-PRS off across bedroom.floor-DEF
'Running off across the bedroom floor.'
- b. men förhoppningsvis så hinner
but hopefully so manage-PRS
vi åka iväg mellan Alice
1PL go off between Alice
och Melli-s kulle.
and Melli-GEN hill.
'but hopefully we will manage to go
between Alice and Melli's hill.'
- c. och sedan började alla
and then begin-PST all
deltagare vandra iväg
participant wander-INF off
genom skog-en
through wood-DEF
'and then all participants began to wander
through the woods'
- d. Jag landar på fötter-na
1SG land-PRS on feet-DEF
som en katt, och försvinner
like a cat, and disappear-PRS
iväg nerför gata-n
off down street-DEF
'I land on my feet like a cat, and disappear
down the street'

Table 2 shows the five most common verbs, i.e. the number of tokens for each verb and each structure.

	V-iväg-till 'V-off-to' (10484)	V-iväg-på 'V-off-on' (5753)	V-iväg- mot 'V-off- towards' (474)	V-iväg- från 'V-off- from' (358)
1.	<u>åka</u> (2260) 'go by vehicle'	skola (1335) 'shall/ should'	<u>åka</u> (72) 'go by vehicle'	komma (95) 'come'
2.	dra (1215) 'move'	<u>åka</u> (1287) 'go by vehicle'	dra (64) 'move'	gå (36) 'walk'
3.	skola (1065) 'shall/ should'	vara (1002) 'be/exist'	gå (30) 'walk'	springa (36) 'run'
4.	komma (674) 'come'	dra (668) 'move'	fara (26) 'go travel'	<u>åka</u> (36) 'go by vehicle'
5.	gå (628) 'walk'	komma (338) 'come'	traska (26) 'trudge'	smita (17) 'shirk'
To tal	(5842)	(4630)	(218)	(220)

Table 2. The 5 most common verbs for each structure

The top row shows the structures and their total number of hits (tokens) in parentheses. On rows 1-5, the five most frequent verbs for each structure are presented, with the number of tokens in parentheses. The bottom row of the table shows the total number of tokens for the five verbs.

Åka 'go by vehicle' (underlined in the table) is by far the most common verb.⁵ It is also the only verb that is among the top five in all of the four structures.

- (18) Anders, Lina, Kajsa och jag
Anders, Lina, Kajsa and 1SG
åkte iväg till sandbank-ar-na.
go-PST off to sandbank-PL-DEF
'Anders, Lina, Kajsa and I
went off to the sandbanks.'

In (18) the subject is moving to *sandbankarna* with some unexpressed vehicle (which sometimes is understood from the context and sometimes irrelevant). The total number of tokens for the verb *åka* is 3668. The verb can therefore be seen as one of the most prototypical verbs occurring in the construction.

The verbs *dra* 'move', *komma* 'come' and *gå* 'walk' appear among the top five verbs in three of the columns:

- (19) a. Nu har jag packat
Now have I SG pack-SUP
väska-n och drar iväg
bag-DEF and move-PRS off
mot World Class
towards World Class
'Now I've packed the bag and will move off to the World Class.'
- b. Carina & Caroline kanske inte
Carina & Caroline might not
kommer iväg till New York imorn!
come-PRS off to New York tomorrow
'Carina and Caroline might not come to New York tomorrow!'
- c. Han gick iväg till
I SG walk-PST off to
jobb-et för några timm-ar sedan.
work-DEF for some hour-PL ago
'He walked off to work a few hours ago.'

Table 2 consists of 12 different verbs, which constitute about 6% (6,2 %) of the total number of 193 verb types for the overall corpus search. Yet these 12 verbs represent the majority of tokens for the corpus search. The total number of tokens for the five most frequent verbs for each structure is 10,910 (= 5,842 + 4,630 + 218 + 220). This is more than half (~ 63%) of the hits for the overall corpus search (V-*iväg*-PP, 17330). This supports the idea that there are a few verbs that are lexically strong in the construction, and therefore often associated with it.

Another common verb is *skola* 'shall'. In Swedish it is possible to use an auxiliary verb alone in a motion construction, typically describing a possible motion, i.e. we do not know if it actually has or will take place (Olofsson 2010), as in (20).

- (20) a. Vi ska iväg till Gefle och
I PL AUX off to Gefle and
grilla med E och J och ett
grill-INF with E and J and one
till par.
more pair
'We shall head off to Gefle and grill with E and J and another pair.'
- b. Thomas skulle iväg till
Thomas AUX off to
CityGross imorse
CityGross this.morning
'Thomas should head off to
CityGross this morning'

Table 2 shows that the verb *skola* 'should, shall, would' represent a total of 2,400 tokens (1,335 + 1,065), which is almost 30% (29.4%) of the number of tokens for the five most common verbs, and nearly 18% (17.6%) of the total number of tokens for the overall search. While it is unsurprising that

some verbs are more prototypical than others, it is noteworthy that a verb that lacks any component of motion in its lexical meaning is so dominant in a motion construction.

The use of auxiliary verbs in a motion construction gives a good example how the verb does not necessarily evoke the motion frame and the related frame elements, but may deliver an additional frame. In a way one can say that one frame is being evoked by the verb and one by the construction. The verb *skola* evokes the Desiring frame, defined in (21):

- (21) An Experiencer desires that an Event occur.
(BFN)

The ability to use an auxiliary verb in a motion construction seems to be language specific. For instance, there is no obvious counterpart construction in English, as indicated by the examples in (23):

- (22) a. *I will into the room
b. ?I must into the room
c. I will go into the room
d. I must go into the room

In English it seems to be more or less mandatory for the auxiliary verbs *will* and *must* to be constructed with a main verb as in (22c-d), since (22a) is ungrammatical and (22b) is doubtful.

4.2.2 Semantic variability

Turning to semantic variability in the construction, Table 3 presents the variability by listing the semantic frames evoked by the verbs that occur. The frames are arranged primarily on the basis of which frames the verbs are linked to in the lexical infrastructure Karp (<http://spraakbanken.gu.se/karp/>), which means that the verbs are classified based on their (prototypical) lexical information, and not on how they function in the construction (in which case all of them would be classified as motion verbs in one way or another).

Frame	Types
Self_motion	70
Operate_vehicle	23
Motion	14
Make_noise	12
Bungling, Fluidic_motion, Moving_in_place	5
Attempt, Departing, Fleeing	3
Bringing, Communication_manner, Communication_noise, Desiring, Mental_property, Sounds	2
Absorb_heat, Becoming, Being_active, Being_obligated, Body_movement, Cause_change_of_position_on_a_scale_dec rease, Cause_change_of_state, Cause_motion, Cause_to_fragment, Cause_to_move_in_place, Change_direction, Desirable_event, Entity_specific_modes_of_being, Escaping, Existence, Experiencer_focus, Experiencer_obj, Impact, Motion_directional, Perception_active, Posture, Quitting_a_place, Removing, Ride_vehicle, Travel	1
Other (hard to categorize)	12
Total: 41 Frames	

Table 3. *Semantic variability*

All in all, the verbs in the corpus search could be connected to 41 different semantic frames. These are shown in Table 3, with the semantic frame in the left column, and the number of verbs associated to the specific frame in the right column.

As shown in the table, the most common verb types are motion verbs that evoke the Self_motion frame (70 types), including verbs such as *springa* 'run', *traska* 'trudge', *hoppa* 'jump' and *rusa* 'rush'. This is the prototypical frame with the verb.intr-*iväg* construction (as mentioned in Olofsson 2010, suggested as a prototypical subtype), even though Self motion evoking verbs were less represented in Table 2. This shows a difference between prototypicality based on type versus token frequency.

The second most common frame is the Operate_Vehicle frame (23 types), including verbs such as *cykla* 'bike' and *paddla* 'paddle', which involve a vehicle and someone who operates it in order to perform a motion.

The third most common semantic frame is the overall Motion frame, which includes motion verbs with less specific information about manner, means or path, such as *glida* 'glide' which may involve Self motion when intentionally 'moving in a gliding manner', or Unintentional motion when gliding unintentionally. *Rulla* 'roll' could also evoke different motion frames: Self motion frame as a manner verb, Operate vehicle if it is a rolling vehicle. The Motion frame is also used for scenes

where the subject is realized as an unintentional entity (Theme). The difference is illustrated in (23):

- (23) a. John rullar iväg (på golv-et)
John roll-PRS off on floor-DEF
till nästa rum
to next room
'John rolls off (on the floor)
to the next room' (Self_motion)
- b. Bil-en rullar iväg till stan
car-DEF roll-PRS off to town
'The car rolls off to town' (Operate_vehicle)
- c. Boll-en rullar iväg till målvakt-en
ball-DEF roll-PRS off to keeper-DEF
'The ball rolls off to the keeper' (Motion)

The definition of the overall motion frame, illustrated in Figure 1 in Section 2.1, indicates that the Agent element is more specific than the Theme element.

Some frames in Table 3 are more closely related to each other than others. Overall there are 14 frames that relate to motion (including the transitive Cause_motion and Cause_to_move_in_place). The Ride_vehicle frame, with only one occurrence, could be counted as Operate_vehicle. Four frames (Communication_manner, Communication_noise, Sounds, Make_noise) all have something to do with a sound-denoting verb, accounting for 18 verbs, as in (24):

- (24) innan jag svischade iväg till Style
before 1SG swish-PST off to Style
'before I swished off to Style'

Some frames relate to types of mental process, experience or being:

- (25) a. (Experiencer_focus)
Jag måste panika iväg till buss-en
1SG AUX panic-INF off to bus-DEF
'I must panic off to the bus'
- b. (Perception_active)
Nu ska jag kika iväg
now AUX 1SG peek-INF off
på ett möte
on a meeting
'Now I shall head off to a meeting'

Perception verbs such as *kika* 'peek' in (25b) are often interpreted as fictive motion when used in a motion construction (see Talmy 2000a, chapter 2; Olofsson 2010), which refers to variants where the motion is not physically present. However, (25b) is to be interpreted as physical motion, and not as fictive motion.

The corpus study gave both common prototype verbs that are high in token frequency (as shown in both Table 1 and 2) and some rare items

that are low in token frequency and unlexicalized with a sense of motion (see Zeldes 2012). In between, there are lexicalized types ranging from low to relatively high token frequency. The distribution of the three categories of verb types is illustrated in Table 4:

Construction	Common prototypes	Other stored types	Rare items
V- <i>iväg</i> -PP	19	131	43

Table 4. Prototypes and rare items

The 19 most common prototypes have already been presented in Table 2. The other 131 stored types mainly consist of Self_Motion and Operate_Vehicle verbs, illustrated in Table 3. These verbs vary in terms of token frequency, some low, some high (up to 100 tokens), but all have some type of motion in their lexical meaning. The 43 rare types consist of a variety of verbs, including 7 sound verbs, as well as the hard-to-categorize items in the category *övrigt* ‘other’ in Table 3. The rare verb *smurfa* is illustrated in (26):

- (26) Strax ska jag smurfa
 in.a.minute AUX 1SG smurf-INF
 iväg till jobb-et
 off to work-DEF
 ‘Soon I will smurf off to work’

Smurfa in (26) can be interpreted as manner of motion, meaning something like ‘act like a smurf’, or ‘move in the style of a smurf’.

4.3 A formal analysis

In this section, I will present a formal analysis, which consists of feature structures, in the style of SBCG (Sag 2012). However, it is important to point out that this is not an SBCG analysis per se, which is a lexicalist approach. Instead, I assume an enriched Goldberg (1995) approach, where the verb, the adverb and the PP constitute a phrasal construction.⁶ The main reason for this enriched description is increased formal precision for capturing properties of the construction that is not possible with the original Goldberg analysis for argument structure constructions. For instance, the addition of frames and frame elements evoked by the verb.

The analysis is illustrated in Figure 3. The top box presents the construction’s external properties, i.e. the properties that apply to the construction as a whole. This is the mother (MTR) in the construction. SYN captures syntactic features such as lexical category and grammatical function. SEM shows semantic features such as the semantic frame evoked by the construction, and the frame elements that go along with the semantic frame. The syntactic and the semantic features are linked through unification indexes.

VAL indicates that the construction is yet to be combined with a syntactic subject. So, the subject NP-argument in the VAL, indexed with #1, is linked

with the semantic role Agent or Theme in SEM, representing ‘the thing that is moving’.

The Adv-argument is lexically filled with the directional adverb *iväg* ‘off’, and is linked to the semantic role Direction through the index #2. The optional PP-argument is linked to the semantic role that denotes the Goal, the Source or the Path of the motion, coindexed by #3. The verb is indexed somewhat differently from the Adv and the PP. The index s_1 is used to show how the verb is linked to one of the functions *manner*, *means*, *incremental* or *result* (illustrated in Section 2.2 above).

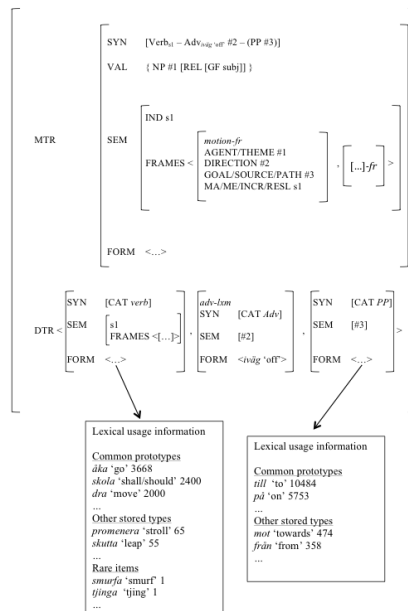

Figure 3. Formal analysis of VERB.INTR-IVÄG

This analysis allows for any of the four functions, depending on the semantics of the verbs and/or how the verb is used. This index is connected to the semantic feature IND s1 in the mother SEM, indicating a situational index, which refers to the kind of situation that is at stake (Sag 2012: 89).

The [..]-fr in the semantic features indicates that the occurring verb can sometimes bring an additional frame, especially when the verb does not evoke an motion frame. For example, the auxiliary verb *ska* ‘shall’ does not evoke any motion at all, but evokes the frame Desiring, which will be shown later, in Figure 5.

The boxes underneath the mother in Figure 3 represent the internal properties, that is, properties that apply to the different constituents of the construction, i.e. the daughters (DTR). It contains

three daughters: a verb construction, an adv-lexeme construction and a PP construction, which are coindexed with their corresponding elements in the mother construction.

The two boxes outside the construction contain lexical usage information, which is a way of incorporating the usage-based frequency information from the corpus study into the formal analysis (following Zeldes 2012; also proposed by Wulff 2013: 284; Boas 2008: 137; cf. Hilpert 2010, and further discussed in Olofsson 2014).⁷ The left box shows the kind of verbs that are typically used in the verb slot in the construction, as presented in Tables 2 and 3 above, and the right box shows the prepositions that occur in the construction, as presented in Table 1. In this sense this is not an analysis that restricts the kind of lexical units that may be generated with the construction, but is rather a usage-based generalization about how the construction is used. This also shows that the formal description is based on actual usage, and that it is formalized flexibly enough to account for the variety of lexical content found in the corpus study, and is therefore also open for possible future extensions, since those are expected to be built from the items already attested (Goldberg 2006; Bybee 2010).

In the following, I will give two examples of construct analyses based on the formal analysis above. By *construct* I mean the actual use of the construction. The first analysis, illustrated in Figure 4, is based on the following utterance:

- (27) Vi cyklade iväg till affär-en
 1PL bike-PST off to store-DEF
 'We biked off to the store'

One difference between the analysis of the construction and this construct is that the valency feature has been fulfilled with *vi* 'we-1pl', and that the verb *cykla* 'bike' evokes the more specific motion frame Operate_vehicle, which replaces the motion frame in the semantic feature of the mother, and is coindexed #6 with the semantic feature frame in the verb daughter. Furthermore, the index s1 indicates that the verb is to be interpreted with a means function. Since this frame has more specific frame elements than the motion frame evoked by the construction, the verb will add the roles Driver and possibly Vehicle, which may be expressed or may be null (optional null). These frame elements are unified, since the Driver is a more specific subtype of the general Agent type, and is therefore compatible according to the semantic coherence principle, which states that "only roles which are semantically compatible can be fused" (Goldberg 1995: 50).

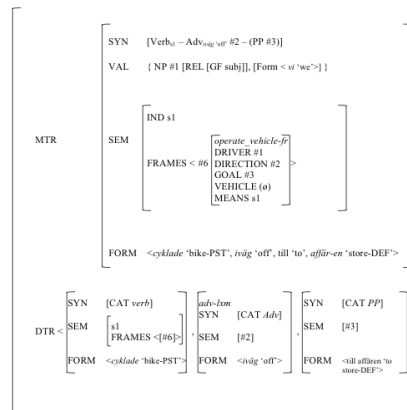

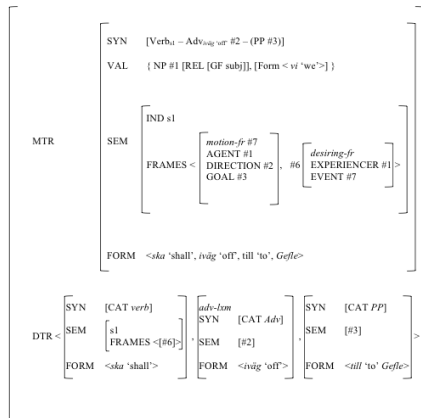
Figure 4. Construct analysis of *cykla* 'cycle'

The next construct analysis, illustrated in Figure 5, is based on the following utterance:

- (28) Vi ska iväg till Gefle.
 1PL AUX off to Gefle
 'We shall off to Gefle'

The interpretation of (28) is that of an 'possible motion', where the construction evokes the motion frame and the verb the Desiring frame, since all the information we get from (28) is that there is a desire for a motion, but we do not know if the motion will occur. The frame element Experiencer of #6 is unified with the Agent of #7 by the index #1, and the Event that the Experiencer is desiring is coindexed #7 with the whole motion frame.

A difference between the analysis for the Operate_vehicle verb above and the Desiring verb is that the latter can not be interpreted as a manner/means/incremental/result function; it will only bring an additional frame.

Figure 5. Construct analysis of *ska* ‘shall’

In this section, I have showed a way of combining the usage-based ideas of generalizing over linguistic experiences with an explicit formal model (cf. Zeldes 2012).

5. Case study 2: Variability (and semantic frames)

The case study in this section builds on the idea that semantically similar verbs occur in the same types of syntactic constructions (Levin 1993), which is also a prerequisite for productivity, since speakers use novel verbs that are semantically close to verbs they have already experienced in a construction (Goldberg 2006; Bybee 2010; Suttle & Goldberg 2011). This study aims to show the semantic variability of the verb-intr-*iväg* construction. I do this by investigating a sample of six semantic frames whose lexical units are rarely associated with a motion frame. Five of the frames are from the Swedish FrameNet (henceforth, SweFN) and one frame is created by myself.

5.1 Method

The central object of investigation in this case study is the list of lexical units (LU) associated with the five semantic frames (Cause_to_fragment, Make_noise, Communication_noise, Body_description_holistic, Animals) in the SweFN (which uses the same frame definitions as BFN), using the search engine Google to see whether the different LUs occur in the construction or not. One additional frame, the so called Party frame, is being investigated, but since there is no such frame in either BFN or SweFN, there is no available list of lexical units. In this case I have used synonyms of the prototypical verb *festa* ‘to party’ instead.

In the Google search engine I created search strings to see if I could find any examples of the LUs

in the verb slot of the construction. An example of such a search string is (29):

- (29) a. “bryta iväg”
‘break off’
b. “bryta iväg till”
‘break off to’

In (29a) there is a combination of the verb *bryta* ‘brake’ and the adverb *iväg* ‘off’, corresponding to the typical elements of the construction. I have then varied the tense of the verb, *bryta/bryter/bröt* ‘brake/brake/broke’. (29b) has the preposition *till* ‘to’ added.

A LU list in FrameNet often contains words from different categories (nominals, verbs, participles and so on). However, in some frames there are no verbs in the LU list, as in the Animals frame, which mostly contains nominals (*hund* ‘dog’, *katt* ‘cat’ *älg* ‘moose’). In these cases I have verbalized the nominals (*älg* ‘moose’ → *älga* ‘to moose’). Other LU lists contain both verbal and nominal versions of a unit, e.g. *trasa* ‘tear’, *trasande* ‘tearing’ in the Cause_to_fragment frame. I count them only as one unit in this study, even though they represent two lexemes. In some lists compounds have been deleted if the main unit of the compound has already been spotted. This is first and foremost due to the limitations of the study, but also because it is not likely that compounds like *björnhund* ‘bear dog’ and *båndhund* ‘watchdog’ in the Animals frame will be used productively as motion verbs if *hund* ‘dog’ is not.

Most of the verbs that are presented in this case study have no (or rather vague) motion in their inherent lexical meaning. However, a few verbs have been conventionalized with a motion construction, while some of the verbs may not even exist outside the motion context (e.g. units from the Body_description and Animals frames, which are mainly based on adjectives and nouns).

5.2 Results

In this section I will present the six frames investigated. For each frame I will present a definition, together with some examples that illustrate how the LUs are used in motion constructions. I will end this section with a summarizing table showing the number of LUs the respective frame is associated with, and the number of types from that LU list that have been found in the construction.

5.2.1 Cause_to_fragment

The Cause_to_fragment frame contains a list of 15 LUs in SweFN, of which 8 (e.g. *knäcka* ‘crack’, *bryta* ‘brake’, *trasa* ‘tear’) are used in the construction. The frame is defined as follows:

- (30) An Agent suddenly and often violently separates the Whole_patient into two or more smaller Pieces, resulting in the Whole_patient no longer existing as such. (BFN)

There is no trace of a motion scene in the definition in (30); however, there are some Cause_to_Fragment verbs that can be used in the construction:

- (31) Går upp kl 05.00 och
walk-PRS up clock time and
trasar iväg i mörkr-et.
tear-PRS off in dark-DEF
'Wakes up at 5:00 and
tears off in the darkness.'

For verbs such as *trasa* to be semantically sensical in a motion context, they have to be interpreted as manner verbs, that is, expressing the manner component of the motion act. In this case the verbs express some kind of effort, corresponding to the "violent" part of the definition (30), and meaning something like 'moving in a forceful manner'. They could also be interpreted as means of motion since they seem to describe some sort of resistance, e.g. defying the morning tiredness.

5.2.2 Make_noise

The Make_noise frame contains a list of 85 LUs in SweFN, of which 62 (e.g. *dåna* 'boom', *gnisla* 'squeak', *bullra* 'rumble', *prassla* 'rustle') are used in the construction. The frame is described in (32):

- (32) A physical entity, construed as a point-Sound_source, emits a Sound. (This includes animals and people making noise with their vocal tracts. Sometimes the sound itself is referred to with a nominal expression, in which case it is called the Sound.) (BFN)

One of the most established verbs in this category, which also contains a lexicalized motion meaning, is *susa* 'whistle', even though the most prototypical meaning of the verb is 'generate a whistling sound'. In (33) *susa* could mean 'moving at high speed causing a whistling sound', which denotes a consequence of the motion act, i.e. the sound is a result of the motion.

- (33) Nicho och Emma susar iväg
Nicho and Emma whistle-PRS off
till skola-n
to school-DEF
'Nicho and Emma whistle off to school'

5.2.3 Communication_noise

The Communication_noise frame contains a list of 14 LUs in SweFN, of which 11 (e.g. *knorra* 'grumble', *mumla* 'mumble', *vråla* 'roar') are used in the construction. The frame is defined in (34):

- (34) This frame contains words for types of noise which can be used to characterize verbal communication. (BFN)

(35) is an example of the type of incremental activity the verb can denote, that is, activity the subject is doing while moving.

- (35) det är dags att knorra
it is time to grumble-INF
iväg till säng-s
off to bed-GEN
'it's time to grumble off to bed'

Knorra is not to be seen as a result of the motion, such as 'to move causing a grumbling sound'. Instead the grumbling is something that the subject is doing on its way to the bed, and may even be a consequence of the fact that the subject must go to bed, but not a consequence directly of the motion act.

5.2.4 Body_description_holistic

The Body_description_holistic frame contains a list of 61 LUs in SweFN, of which 15 (e.g. *knubbig* 'chubby', *plufsig* 'flabby', *spänstig* 'springy', *fet* 'fat') are used in the construction. The frame is defined as in (36):

- (36) This frame covers descriptions of an entire human body, viewed as a gestalt (as opposed to descriptions based on salient body parts). (BFN)

As the frame definition indicates, items of this type have a lot to do with the manner of motion. For example, the verb *slinka*, with the meaning 'move quickly and almost imperceptibly', originates from the adjective *slank* 'slim'. The combination of the construction and the adjective can be interpreted as 'moving as if the body was slim'. (37a-b) are two other examples of such adjectives used in the motion construction:

- (37) a. ska nog inte äta
aux probably not eat-INF
för jag ska knubba iväg
because I SG AUX chubb-INF off
till Pizzeria-n sen
to pizzeria-DEF later
'I probably should not eat because I'll be chubby off to the pizzeria later'
- b. Nu ska jag plufsa iväg och
now AUX I SG flab-INF off and
checka in på närmaste sci-fi rehab.
[...]
'Now I will flabby off to check into the nearest sci-fi rehab.'

The adjectives are what enable the manner of motion interpretation. So, (37) means 'moving in a chubby/flabby manner' or 'moving like someone who is chubby/flabby'.

5.2.5 Party

There is no specific party frame in either BFN or SweFN, but the verbs (e.g. *parta* 'to party', *slarva* 'be on a spree', *kalasa* 'feast', *svira* 'binge') associated with this concept (of partying) could be related to the Social Event frame, which is defined in (38):

- (38) A Social_event occurs at which Attendees are present to conduct a social function or joint activity. (BFN)

In a party frame, the partying people are unified with the Attendees in (38) as well as the Agent movers in (39). The party verbs specify simultaneous activity (incremental) and often the Intoxication frame, which concerns people being in an altered mental state that is induced by an Intoxicant.

- (39) a. Så vi partajade iväg till Kajskjul 8
so 1PL party-PST off to Kajskjul 8
'So we partied off to Kajskjul 8'

- b. jag ska hänga med
1SG aux hang-INF with
tjej-er-na för att sen
girl-PL-DEF for to then
kröka iväg till Femman
booze-INF off to Femman

'I'll hang out with the girls and then booze off to Femman'

5.2.6 Animals

The Animals frame contains a list of 316 LUs in SweFN, of which 32 (e.g. *älg* 'moose', *snigel* 'snail', *mås* 'gull', *hjort* 'deer', *groda* 'frog', *apa* 'monkey', *krabba* 'crab') are used in the construction. The frame has no definition in BFN, but is described in the SweFN with the core element *animal*, and the non-core elements *Age*, *Descriptor*, *Origin*, *Persistent characteristics* and *Systematics*.

At least two verbs associated with this frame are conventional motion verbs: *älga* 'moose' and *ormä* 'snake', shown in (40) and (41) with valency descriptions and lexical definitions from the dictionary *Svensk Ordbok* [Swedish Dictionary] (2009):

- (40) Älga 'moose' (~ (forward or to) somewhere)
Definition: 'walk or run with big strides'

- (41) Orma 'snake' (~ (refl.) (somewhere))
Definition: 'move along the surface with sinuous movements'

According to both definitions (40-41), the verbs describe the manner in which the act of motion is being performed. This seems to be the case for other animal verbs as well:

- (42) a. Med det mena-de jag
with that mean-PST 1SG
ju absolut INTE att
to.be.sure absolutely not that
person-en i fråga skulle
person-DEF in question AUX
hjorta iväg till veterinär-en och
deer-INF off to vet-DEF and
få operera bort problem-et!
have surgery away problem-DEF

'With that, I meant the person in question would absolutely NOT deer off to the vet and have surgery to remove the problem!'

- b. Nå, sedan var det bara att
well, then was it just to
krabba iväg ut på plan-en
crab-INF off out on field-DEF
och börja öva.
and start-INF practice-INF
'Well, then it was just to crab off out on the field and start practicing.'

The manner of moving like a *hjort* 'deer' (42a) could be interpreted as moving flexibly and fast, while *krabba* 'crab' (42b) could give a sense of quickness and/or the sideways movement which is characteristic for that animal.

5.2.7 Summary

In this section, I summarize the results of the second case study. In Table 5 the leftmost column shows the frame investigated, followed by the number of LUs associated with it, and thereafter the number of those LUs that were found as types in the verb.intr-iväg construction. The rightmost column shows the typical verb function for the LUs within a particular frame.

Frame	LU	Types in the V-iväg construction	Typical function
Cause to fragment	15	8	Manner
Make noise	85	62	Result
Communication noise	14	11	Incremental
Body_description_holistic	61	15	Manner
Party	-	7	Incremental
Animals	316	32	Manner
Total	-	135	

Table 5. Summary – frames and semantic variability

This study shows that the verb.intr-iväg construction can be used with at least 135 different verbs, not counting ordinary motion verbs or other frames. Most of them are considered rare items, which implies they are unlexicalized with motion content. This take on semantic variability gives a very different picture from the semantic variability of the corpus investigated in the previous case study.

The most common types are the items associated with the Make noise frame, where 62 of the 85 lexical units in the frame occurred in the construction. The next most common type is

Animals, but with a lower proportion than *Make_noise* since only 32 types, out of the 316 LUs in the frame, have been found. The rest of the frames have relatively low numbers of types, although *Cause_to_fragment* and *Communication_noise* have been found to constitute the majority of their respective LU lists. The right column of Table 5 shows that most of the verbs in the study function as manner verbs or incremental activities, and could therefore also be analyzed in line with the formal analysis given in Section 4.2.3.

6. Discussion

Case study 1 shows that there are some highly entrenched instances of the constructions that speakers tend to prefer in usage, called *common prototypes*. These are typically ordinary motion verbs (e.g. *åka* ‘go by vehicle’) with high token frequencies. For example, of the 193 verbs found in the corpus, the 12 most common verbs represent 63% of the tokens. This indicates that speakers are quite conservative in their use of language. According to Bybee (2010: 95–96), token frequency seems to have a negative effect on productivity, since high token frequency gives the impression that the construction is only associated with these specific prototypes, and not open to others.

On the other hand, there are some verbs (e.g. *smurfa* ‘smurf’) in the study with a low token frequency, some of them occurring only once. These verbs are termed *rare items*. However, the rare aspect of type frequency is proposed to contribute to productivity, since a slot with a high proportion of rare items has an advantage in attracting novel items because it prevents the loss of analyzability due to highly entrenched instances (Bybee 2010; Zeldes 2012). Furthermore, it adds to the type frequency of the construction, thereby strengthening its productivity.

The rare aspect is explored further in case study 2, which shows that the construction can be used with a number of rare verbs, most of which lack translocative motion in their inherent lexical meaning. For example, adjectives describing body shape (*plufsig* ‘flabby’) can be used as verbs in the construction, and transitive verbs such as *knäcka* ‘crack’ and *bryta* ‘brake’ may be used intransitively. Furthermore, there are verbs that would hardly be perceived as verbs outside this construction, but rather as nominals or adjectives (e.g. verbs derived from animal nominals). The study is based on the idea that semantically similar verbs occur in similar constructions, as well as the proposal that similarity to already attested types is an important factor when a construction is extended to include new items (Goldberg 2006; Bybee 2010; Suttle & Goldberg 2011). One question to be raised at this point is whether such extensions are exclusively based on an item-based analogy, or on a more general/schematic level.⁸ In usage-based construction grammars, it is widely recognized that high type frequency tends to

lead to more general/schematic constructional slots (Barðdal 2008; Bybee & Thompson 2007):

The more lexical items that are heard in a certain position in a construction, the less likely it is that the construction will be associated with a particular lexical item and the more likely it is that a general category will be formed over the items that occur in that position. The more items the category must cover, the more general will be its criterial features and the more likely it will be to extend to new items (Bybee & Thompson 2007: 275).

The quote above implies that as the type frequency goes up it is more likely that extension is the result of more abstract generalization than by the exemplar/item-based processes described in Bybee (2010).

According to Itkonen (2005: 3), “A typical analogy is a similarity between relations, not between entities”. However, the lexical content is obviously also important when extending a construction. For example, consider the following examples of Animal verbs:

- (43) a. Jag älga-de iväg till buss-en
 1SG moose-PST off to bus-DEF
 ‘I moosed off to the bus’
- b. Vi skulle hjorta iväg till vetrinär-en
 1PL AUX deer-INF off to vet-DEF
 ‘We would deer off to the vet’
- c. Jag krabba-de iväg till park-en
 1SG crab-PST off to park-DEF
 ‘I crabbed off to the park’

(43a) and (43b) could easily be thought of as examples of item-based analogy, as in the generalization X in Itkonen’s (2005) model (Figure 2 in Section 3), because of the structural-functional similarity provided by the construction and the lexical similarity of the verbs.

However, the verb *krabba* ‘crab’ (44c), is not similar to (43a) and (43b) in the same way, even though they share the semantic features of referring to animals. This coinage could instead be explained in terms of the generalization over Animal types giving speakers the competence that it is possible to use some sort of animal as a verb in a motion construction as long as that verb has the same function as other attested animal verbs (i.e. manner of motion).

A more clear case of X’ concerns the *Make_noise* verbs, where it seems to be possible to use almost any sound-denoting item as a verb in a motion construction. It is therefore more likely that the extension of the construction with those verb types is the work of a more general process, rather than an item-based one.

On the other hand, since Itkonen’s (2005) model shows how the expansion can take place both on an item-based level (X) and on a more abstract level (X’), a final assumption is that the construction

I can apply to multiple levels of abstraction simultaneously. It does not necessarily need to be a case of one or the other, as is the case with the Animal verbs in (43). Some Animal verb coinages might be more item-based because of stronger content similarity, while some are more general and abstract. The relationship between similarity, level of abstraction and productivity needs to be further investigated in future work.

The conclusion from the two case studies is that the Swedish motion construction verb.intr-iväg can be used with a wide variety of verbs with different semantic content, as long as the verb can be associated with one of the four functions: Manner, Means, Incremental, Result, or in some cases, it can evoke another frame in addition to the motion frame (e.g. the auxiliary verb *ska* 'shall' adds the Desiring frame to the motion scene).

By following ideas from Zeldes (2012) and Wulff (2013), among others, I have shown a way of incorporating the usage-based frequency information from the corpus study into a formal analysis. The challenge is to create an analysis that accounts for both soft and hard constraints. Future work might investigate improvements and further developments to such a model, as well as the relationship between frequency information and the co-occurrence of constructional elements, as in a collostructional analysis (cf. Stefanowitsch 2013).

References

- Barödal, Jóhanna. 2008. Productivity. *Evidence from Case and Argument Structure in Icelandic*. Amsterdam: John Benjamins.
- Boas, Hans C. 2008. Determining the structure of lexical entries and grammatical constructions in Construction Grammar. *Annual Review of Cognitive Linguistics* 6, 113–144.
- Bybee, Joan. 2010. *Language, Usage and Cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bybee, Joan & Sandra Thompson. 2007. Three frequency effects in syntax. In Joan Bybee (ed.), *Frequency of Use and the Organization of Language*, 269–278. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Croft, William. 2003. Lexical rules vs. constructions: a false dichotomy. In H. Cuyckens, T. Berg, R. Dirven, & K.-U. Panther (eds.), *Motivation in Language: Studies in Honour of Günter Radden*, 49–68. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Ellis, Nick C. 2012. Formulaic language and second language acquisition: Zipf and the Phrasal Teddy Bear. *Annual Review of Applied Linguistics*, 32, 17–44.
- Goldberg, Adele. 1995. *Constructions. A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Goldberg, Adele. 2006. *Constructions at Work. The Nature of Generalization in Language*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Hilpert, Martin. 2010. Comparing comparatives: A corpus-based study of comparative constructions in English and Swedish. In Hans C. Boas (ed.), *Contrastive Studies in Construction Grammar*, 21–42. Amsterdam: John Benjamins.
- Israel, Michael. 1996. The way constructions grow. In Adele Goldberg (ed.), *Conceptual Structure, Discourse and Language*, 217–230. Stanford: CSLI Publications.
- Itkonen, Esa. 2005. *Analogy as Structure and Process: Approaches in Linguistics, Cognitive Psychology and Philosophy of Science*. Amsterdam: Benjamins
- Levin, Beth. 1993. *English Verb Classes and Alternations. A Preliminary Investigation*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Lyngfelt, Benjamin. 2007. Mellan polerna. Reflexiv- och deponenskonstruktioner i svenskan. [Between the poles. Reflexive and deponent constructions in Swedish]. *Språk och Stil* 17, 86–134.
- Lyngfelt, Benjamin. 2008. Huvuddriven valens – konstruktionsdriven argumentstruktur? [Head-driven valency – construction-driven argument structure?] In Kristinn Jóhannesson, Hans Landqvist, Aina Lundqvist, Lena Rogström, Emma Sköldbberg & Barbro Wallgren Hemlin (eds.), *Nog ordat? Festskrift till Sven-Göran Malmgren den 25 april 2008*, 272–279. (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 34.). Gothenburg: University of Gothenburg.
- Müller, Stefan. 2006. Phrasal or Lexical Constructions? *Language* 82(4), 850–883.
- Olofsson, Joel. 2010. “Bollen susade in i borte gaveln” – En studie i rörelsekonstruktioner och produktivitet. [“The ball whistled into the far gable” – A study of motion constructions and productivity]. Masters thesis. Gothenburg: University of Gothenburg.
- Olofsson, Joel. 2014. Are there any signs of a formalism based on usage? Talk at the *8th International Conference on Construction Grammar (ICCG-8)*. Osnabrück, Germany.
- Ross, Brian. H. & Valerie S. Makin. 1999. Prototype versus exemplar models. In R. J. Sternberg (ed.), *The Nature of Cognition*, 205–41. Cambridge, MA: MIT Press.
- Sag, Ivan. 2012. Sign-Based Construction Grammar. An informal synopsis. In Hans Boas & Ivan Sag (eds.), *Sign-Based Construction Grammar*, 69–202. Stanford: CSLI.
- Slobin, Dan. 1996. Two ways to travel: verbs of motion in English and Spanish. In M. Shibatani & S. A. Thompson (eds.), *Essays in Semantics*, 195–317. Oxford: Oxford University Press.
- Slobin, Dan. 2004. The many ways to search for a frog: Linguistic typology and the expression of motion events. In Sven Strömquist & L. Verhoeven (eds.), *Relating Events in Narrative: Vol. 2. Typological and Contextual Perspectives*, 219–257. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Stefanowitsch, Anatol. 2013. Collostructional analysis. In Thomas Hoffmann & Graeme Trousdale (eds.), *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Strömquist, Sven. 2009. *Språkets öga. Om vägarna mellan tankar och ord*. [Eye of the language. About

- the paths between thoughts and words]. Lund: Studentlitteratur.
- Suttle, Laura & Adele Goldberg. 2011. Partial productivity of constructions as induction. *Linguistics* 49–6. 1237–1269.
- Svensk ordbok, utgiven av Svenska Akademien* [Swedish Dictionary]. 2009. Stockholm: Norstedt.
- Talmy, Leonard. 2000a. *Toward a Cognitive Semantics Vol.1: Concept Structuring Systems*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Talmy, Leonard. 2000b. *Toward a Cognitive Semantics Vol.2: Typology and Process in Concept Structuring*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Tomasello, Michael. 2003. *Constructing a Language. A Usage-Based Theory of Language Acquisition*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Wulff, Stefanie. 2013. Words and idioms. In Thomas Hoffmann & Graeme Trousdale (eds.), *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Zeldes, Amir. 2012. *Productivity and Argument Selection. From Morphology to Syntax*. Berlin: De Gruyter.
- Zlatev, Jordan & David, Caroline. 2003. Motion event constructions in Swedish, French and Thai: Three different language types? *Manusya* 6. 18–42.

Resources

- Berkeley FrameNet
<http://fndrupal.icsi.berkeley.edu>
- Korp
<http://spraakbanken.gu.se/korp/>
- Karp
<http://spraakbanken.gu.se/karp/>
- The Leipzig Glossing Rules
<http://www.eva.mpg.de/lingua/pdf/LGR08.02.05.pdf>
- Swedish FrameNet
<http://spraakbanken.gu.se/eng/swefn>

Notes

- ¹ I would like to thank Benjamin Lyngfelt, Åsa Wengelin, John Löwenadler and two anonymous reviewers for valuable comments on previous versions of this article. Special thanks to Laura Michaelis for comments on the formal analysis in case study 1, and to Joan Bybee for discussions concerning case study 2. Also, I would like to thank the audience at ICCG-8 for comments on a presentation partly based on this article. All errors and oversights are my own.
- ² The glossing analysis is based on *The Leipzig Glossing Rules*. The following abbreviations are used: AUX = auxiliary, DEF = definite, INF = infinitive, PRS = present, PST = past, PL = plural, SG = singular, DIR = direction, LOC = locative, 1 = first person, 2 = second person, 3 = third person.
- ³ Olofsson (2010) investigates a Swedish motion construction that consists of a verb, the directional adverb *in* 'in' and a PP with the preposition *i* 'in'. The PAROLE corpus <<http://spraakbanken.gu.se/korp/>> mostly consists of newspaper texts and fiction.
- ⁴ One can argue whether *shine* is to be classified as a Light Movement or if it is a case of fictive motion (see Talmy 2000a, chapter 2), i.e. a static direction. From a physics point of view, the rays of sun are a moving energy, so in this article I classify it as a concrete motion.
- ⁵ The Swedish verb *åka* 'go by vehicle' is constrained to the use of some kind of vehicle, as opposed to the English counterpart *go*.
- ⁶ For more on the debate on lexical versus phrasal approaches, see Croft (2003), Müller (2006), Boas (2008).
- ⁷ Collostructional analysis (Stefanowitsch 2013) is another attempt to account for frequency, but somewhat different from my approach.
- ⁸ Ross & Makin (1999) elaborate on this question through a discussion of prototype and exemplar models.

Processing Information

- Submitted: 06.12.2013
 Review results sent out: 11.07.2014
 Resubmitted: 22.10.2014
 Accepted: 14.11.2014

II

Skramlande ölbackar och klirrande whiskyflaskor – om kontextuell påverkan på produktivitet

II

II

Skramlande ölbackar och klirrande whiskyflaskor

– om kontextuell påverkan
på produktivitet

*Joel Olofsson*¹

*Göteborgs Universitet, Institutionen för svenska språket,
joel.olofsson@svenska.gu.se*

Inledning

Kontexten antas spela en viktig roll för vår förmåga att förstå språkliga uttryck, då ett i vanliga fall obegripligt eller ogrammatiskt yttrande i rätt kontext kan uppfattas som fullt begripligt (Boas 2011) eller fullt grammatiskt (Sag & Wasow 1999:3). Trots detta lyfts kontextuella faktorer sällan fram när det kommer till språklig produktivitet, dvs. när etablerade språkliga mönster används för att skapa nya ord och uttryck (SAG 1:213).²

Låt oss ta följande exempel med förflyttningskonstruktionen [VERB-iväg-(PP)] (Olofsson 2014) i slutet av (1):

¹ Tack till deltagarna vid Svenskans beskrivning 34 i Lund 2014 för givande respons på den presentation som ligger till grund för denna artikel. Extra tack till Benjamin Lyngfelt, Åsa Wengelin och två anonyma granskare för värdefulla synpunkter på en tidigare version av artikeln.

² Ett fåtal pragmatiska restriktioner, (ex. behov, mode, användbarhet) brukar nämnas i litteraturen om morfologisk produktivitet (se Plag 1999:39–40; Bauer 2001:135), men ses sällan som centrala faktorer.

- (1) Jag köpte en back öl och två flaskor whisky, lånade en pirra och [skramlade iväg till Affes ateljé].

Uttrycket består av verbet *skramla*, riktningsadverbet *iväg* och prepositionsfrasen *till Affes ateljé*. Frågan är varför man väljer ett verb som *skramla* istället för ett mer etablerat rörelseverb. Kan det möjligtvis bero på det som händer före förflyttningen? Dvs. att vår erfarenhet av ljudet när man bär en back med ölfaskor eller en påse med två whiskyflaskor som slår mot varandra eller ljudet som uppstår när man kör flaskor på en vagn bäddar för valet av verbet *skramla*, i och med att just dessa skramlande saker är aktiverade i kontexten?

I den här artikeln undersöker jag vilken betydelse kontextuella faktorer har för hur vi förstår nya verb i en förflyttningskonstruktion av den typ som illustreras i (1). Jag gör detta genom en experimentell studie, där resonemanget om kontextuell aktivering testas genom att försöksdeltagarna får ge sin bedömning av verb i förflyttningskonstruktionen [VERB-*iväg*-(PP)] dels när verbet förekommer i en aktiverad kontext, dels när det inte föreligger någon aktivering. Detta ger möjlighet att kasta ljus över hur kontexten faktiskt påverkar produktivt språkbruk.

Bakgrund

Undersökningen utgår från ett språkbruksbaserat (eng. *usage-based*) perspektiv (Langacker 2000; Goldberg 2006; Bybee 2010). Ett grundläggande antagande i detta perspektiv är att språkbruket i sig inverkar på språkets struktur, dvs. att input påverkar och formar output, vilket innebär att språkssystemet är under ständig utveckling. Om vi hör eller producerar något nytt (t.ex. ett ord eller en fras), så påverkar och uppdaterar alltså detta vårt språkssystem, vilket leder oss in på produktivitet. Produktivitet handlar om att existerande mönster nyttjas vid bildning av nya ord och uttryck (SAG 1:213). Ofta beskrivs produktivitet som en egenskap hos morfo-syntaktiska mönster (jfr Bauer 2001), snarare än en egenskap eller aktivitet hos språkbrukaren. Malmgren (2001:2) hävdar dock att produktiviteten ligger hos språkbrukarna, inte i språket, något som ter sig fullt rimligt ur ett språkbruksbaserat perspektiv. Jag

tar min utgångspunkt i följande citat: ”Productivity is a matter of how available a pattern is for the sanction of novel expressions” (Langacker 2000:26). Att språkbrukare väljer att använda ett mönster produktivt (med nytt lexikalt innehåll) beror på hur tillgängligt mönstret är. Tillgänglighet kan påverkas av en uppsättning faktorer, exempelvis frekvens (Goldberg 2006; Barödal 2008; Bybee 2010). I den här artikeln fokuserar jag främst på kontext som en sådan faktor.

Generalisering över språkliga mönster analyseras som *konstruktioner* i konstruktionsgrammatisk mening (Goldberg 2006), dvs. konventionaliserade form–betydelse-par, där form kan vara fonologiska och morfo-syntaktiska egenskaper, och betydelse pragmatiska och semantiska egenskaper.

Följande två grundläggande antaganden beträffande konstruktioner och produktivitet är centrala för diskussionen i den här artikeln:

- Konstruktioner är generaliseringar över konkreta användningar, vilket betyder att varje ny lexikal enhet man erfar med konstruktionen uppdaterar generaliseringen i någon utsträckning. (Goldberg 2006; Bybee 2010; Hilpert 2015)
- Nya lexikala enheter i konstruktionen är oftast semantiskt lika redan etablerade enheter. (Goldberg 2006; Bybee 2010)

Detta betyder att en redan etablerad konstruktion i vissa fall kan användas med nya enheter även om kontexten inte är särskilt framträdande. Det andra antagandet ger en alternativ eller möjligtvis kompletterande förklaring till valet av *skramla* i (1) då verbet också kan vara motiverat genom att det är relativt vanligt med ljudhärmande verb i förflyttningsscener (Olofsson 2014), och på så vis liknar uttryck som är vanligt förekommande i konstruktionen.

Den semantiska analysen av konstruktioner görs ofta med *semantiska ramar* (Fillmore & Baker 2010), vilka är schematiska konceptualiseringar av en viss typ av scener eller händelser. Man kan säga att ord och fraser aktualiserar de semantiska ramar som de typiskt associeras med. Till varje ram hör en uppsättning centrala och perifera deltagarroller, s.k. *ramelement*, som används för att beskriva den situation som ramen handlar om. I (2) illustreras hur de semantiska egenskaperna i

konstruktionen [VERB-*iväg*-(PP)] kan beskrivas med några centrala ram-element från en rörelseram.

(2) Dean_[THEME] traskade *iväg*_[DIRECTION] till apoteket_[GOAL].

Det syntaktiska subjektet *Dean* utgör det [THEME] som förflyttar sig i en [DIRECTION], vilket i detta fall realiseras i adverbet *iväg*. Prepositionsfrasen *till apoteket* utgör [GOAL], vilket betecknar förflyttningens slutpunkt.

De perifera elementen är element som inte är särskilt utmärkande för ramen, utan används som extrainformation vid beskrivningar av rörelsescener, exempelvis *Duration, Manner, Frequency, Result, Purpose*.³

Aktivering av kontextuella faktorer

”Verb meanings cannot be defined in pure isolation” skriver Croft (2003:64), och syftar framför allt på att ett verb alltid förekommer i en konstruktion som påverkar dess betydelse. Även om konstruktionen i sig spelar en central roll för hur vi tolkar ett verb, så spelar den vidare kontexten också en viktig roll.

Boas (2011:1271–1272) visar hur kontexten kan påverka ett vanligtvis oacceptabelt uttryck som (3a) att uppfattas som fullt acceptabelt genom att det sätts in i ett förklarande sammanhang, som i (4). Enligt Boas (2011:1284) måste någon kontextuell bakgrundsinformation vara tillgänglig för att möjliggöra en association mellan icke konventionaliserade uttryck som det i (3a) och redan konventionaliserade uttryck som det i (3b), dvs. kontexten spelar en viktig roll för produktivt språkbruk.

(3) a. ??Ed hammered the metal safe.

b. Ed hammered the metal flat.

(4) The door of Ed’s old Dodge had a piece of metal sticking out. When getting out of the car, Ed had cut himself on the metal and had to go to the

³ Olofsson (2014) visar att faktorer som *sätt* (eng. ’manner’) och *resultat* är centrala verbfunktioner när rörelsekonstruktioner används produktivt i svenskan. Även andra funktioner förekommer, så som *samtidig aktivitet* (eng. ’incremental activity’) och *medel* (eng. ’means’).

hospital to get stitches. The next day, Ed hammered the metal safe.

Ett kontextuellt begrepp som är centralt för den här artikeln är *aktivering*, som förefaller vara en faktor som påverkar en konstruktions tillgänglighet för produktivt bruk.⁴ Hilpert (2014:108) beskriver *aktivering* på följande vis: ”A term that has been established for the ideas that are more or less present in the hearer’s consciousness is the one of activation”. Hilpert ger följande exempel på aktivering:

(5) John speaks excellent Finnish although he never lived there.

Trots att Finland aldrig nämns i (5) har vi inga problem att förstå att det är just detta land som *there* syftar på. En anledning är att ordet *Finnish* bidrar med olika associationer, framför allt att Finland är det land som man i huvudsak talar finska i. I ramsemantiska termer kan man säga att *Finnish* aktualiserar ramen Languages, vars semantiska element utgörs av bland annat vilket område språket talas i. Området, som i detta fall är Finland, aktualiserar i sin tur ramen Countries. *Finnish* aktiverar alltså någon slags kunskap om världen som vi använder oss av för att förstå (5).

I den här artikeln använder jag aktivering för att undersöka huruvida en bedömning av nya verb i en förflyttningskonstruktion påverkas av aktiverad eller icke aktiverad kontext. Med kontextuellt aktiverad menar jag att en mening eller fras innehåller någon slags referens till sådant som nämns eller har nämnts tidigare i sammanhanget. Exempelvis kan det handla om en rubrik, eller en inledande text med bakgrundsinformation som bäddar för ett uttryck, som i (6):

(6) Följande text är hämtad från en blogg om mode och kläder. Den handlar om att köpa nya kläder till en fest: Jag behövde en ny tröja till helgens galej. Så det var bara att *shoppa iväg till HM* (för att hitta något lämpligt).

⁴ *Aktivering* används vanligtvis i studier om informationsstruktur, som brukar handla om huruvida informationen i en sats är ny eller känd i sammanhanget, där termerna *fokus* och *topik* ofta används för att beteckna det förra respektive det senare.

I (6) aktiveras en shoppingram genom ord och fraser (*mode och kläder, köpa nya kläder, behöver en ny tröja*), vilket bäddar för användningen av verbet *shoppa*. Detta kan kontrasteras med (7), där aktiverad kontext saknas.

(7) Följande text är hämtad från ett studentforum. Den handlar om en tenta: Jag måste plugga inför grammatiktentan. Så det var bara att *shoppa iväg till biblioteket* (för att nöta satsdelar).

II

Att aktiverad kontext saknas i (7) innebär att det inte finns något i exemplet som uppenbart har något med *shoppa* att göra, dvs. det finns inga ord och fraser som kan ha bäddat för verbet på samma sätt som i (6).

Tidigare studier visar att aktivering av relevant bakgrundskunskap är nödvändig för förståelse av texter.⁵ I Bransford & Johnson (1973) presenterades deltagare en text som saknar utmärkande lexikala enheter, likt *Finnish* i exempel (5), som avslöjar vad texten handlar om. Först när man får veta att textens tema är *att tvätta kläder* blir texten mer lättförståelig. Studien visar att förståelse för texten inte enbart beror på ko-texten, utan också på kontexten.

En annan studie som visar att bakgrundsinformation och aktivering underlättar vår förståelse är Anderson m.fl. (1977). Där fick deltagare läsa exakt samma text, fast med den skillnaden att rubriken var *A Wrestler in a Tight corner* i det ena fallet och *A Prisoner Plans His Escape* i det andra. Experimentet visade att rubrikerna fick deltagarna att göra två väldigt olika tolkningar av texten, därför att rubriken aktiverade olika bakgrundskunskap. För att tala i termer av semantiska ramar, kan vi tänka oss att två olika rubriker triggar olika ramar, vilket öppnar upp för helt olika associationer.

I detta avsnitt har jag visat att kontextuella faktorer verkar påverka hur vi förstår språkliga uttryck. Men frågan är i vilken utsträckning

⁵ Detta kallas ibland för *diskurstopik*, som är ett liknande sätt att beskriva vad som är aktiverat i kontexten och vad den handlar om (Brown & Yule 1983:71). *Diskurstopik* skiljer sig från *satstopik*, genom att den förra anger en vidare kontext, medan den senare fokuserar på den avgränsade satsen.

detta gäller användandet av nya verb i en förflyttningskonstruktion, så som [VERB-*iväg*-(PP)]. I nästa avsnitt beskriver jag en experimentell studie som undersöker just detta.

Metod

Hypoteserna för experimentet var att deltagarna skulle bedöma exempel där verbet är aktiverat i kontexten som mer acceptabla än exempel i vilka verbet saknar aktivering, och att en aktiverad kontext spelar en större roll när konstruktionen används med nya verb som är (semantiskt) otypiska (*chansa, shoppa*), medan nya verb som liknar uttryck som är vanligt förekommande i konstruktionen (*skramla*) är mindre beroende av en aktiverad kontext.

42 deltagare genomförde experimentet. Samtliga var språkstudenter (svenska, svenska som andraspråk, japanska, översättning, lingvistik) vid Göteborgs universitet i åldrarna 21–53 år (medel: 30), med svenska som modersmål.⁶ Det är värt att påpeka att en annan urvalsgrupp hade kunnat ge ett annat resultat. Exempelvis en grupp utan språkutbildning, med andra modersmål än svenska eller med en högre genomsnittsålder.⁷

Experimentet utformades och genomfördes med *PsychoPy* (Peirce 2007), som är en mjukvara där olika språkliga exempel kan presenteras i slumpvis ordning. Genom att varje deltagare får en unik ordning säkerställs att inte vissa omdömen beror på att ett visst exempel alltid presenteras i början eller alltid i slutet.

Varje exempel bestod av en kort beskrivning om varifrån texten var hämtad och vad den handlade om, följt av ett kort textutdrag, se (8).

(8) Följande text är hämtad från ett forum om hundar. Den handlar om huruvida man bör kastrera en hormonstinn jakthund eller inte:
Med det menade jag ju absolut INTE att personen i fråga skulle hjorta iväg till veterinären och få operera bort problemet!

⁶ Ytterligare 2 deltagare genomförde experimentet, men plockades bort pga. annat modersmål.

⁷ Dąbrowska (2010) visar att språkbrukare gör olika acceptabilitetsbedömningar beroende på vilken akademisk bakgrund de har.

Instruktionerna var att läsa hela texten så noggrant att de förstod vad texten handlade om. Därefter fick deltagarna, med en tangent, trycka fram en fras hämtad ur textutdraget, se (9).

(9) hjorta iväg till veterinären

II

Deltagarnas uppgift var att ge ett omdöme om hur begriplig eller obegriplig frasen var. Omdömet markerades på en *visual analog scale* (VAS) som ger ett värde mellan 1 och 100 på en linjär skala som sträcker sig från *obegriplig* till *fullt begriplig*.⁸

Materialet utgjordes av 32 exempel, varav 12 var s.k. *fillers* som används för att deltagarna inte ska 'lista ut' vad experimentet går ut på. Fillers bör därför vara så lika de centrala exemplen som möjligt (se Cowart 1997). Materialet bygger på autentiskt språkbruk från korpusen *Bloggmix* samt sökmotorn *Google*. Det bör dock påpekas att materialet i viss utsträckning har redigerats i syfte att nå en viss effekt med experimentet. Det kan betyda att en viss kontext har skapats för att framhäva en aktivering som motivering för ett verb.

Deltagarna delades in i två grupper, enligt tabell 1. Varje deltagare fick se två fullt begripliga exempel (ex. *springa iväg till skolan*), två obegripliga (ex. *döda iväg till förrådet*),⁹ fyra exempel med aktiverad kontext (som i (6)), och fyra exempel där aktiverad kontext saknas (som i (7)) samt 12 fillers. Varje deltagare fick således se 24 exempel.

⁸ Det kan diskuteras om det är en fråga om begriplighet eller acceptabilitet. Jag har valt att använda begreppet *begriplighet* eftersom fokus för den här artikeln huvudsakligen är innehåll och *acceptabilitet* ofta associeras med form.

⁹ De två obegripliga skiljer sig från de åtta undersökta verben genom att de senare förekommer både med aktiverad och utan aktiverad kontext. De två obegripliga presenterades endast utan aktiverad kontext, och fungerade mer som kontroll exempel.

Tabell 1. Fördelningen av exempel på grupp 1 och 2.

Betingelse ¹⁰	Grupp 1	Grupp 2
Fullt begripliga	(a-b)	(a-b)
Obegripliga	(c-d)	(c-d)
Aktiv kontext	(e-h)	(i-l)
Inaktiv kontext	(i-l)	(e-h)
Fillers	(m-y)	(m-y)
Total:	24 exempel	24 exempel

Tabell 1 visar att grupperna fick samma uppsättning av fullt begripliga respektive obegripliga exempel. Dessa användes på sätt och vis som fillers, men också för att kontrollera att deltagarna har förstått uppgiften, då de fullt begripliga förväntas få ett högt omdöme, de obegripliga ett väldigt lågt. Skillnaden mellan grupperna är att grupp 1 fick de fyra exempel där verbet har aktiverad kontext (e-h) som grupp 2 fick utan aktiverad kontext. Följaktligen fick grupp 2 de fyra verb i aktiverad kontext (i-l) som grupp 1 fick utan. På så vis testas alla exempel (e-l) både med och utan aktiverad kontext utan att någon deltagare får dem i båda betingelserna, eftersom de då redan skulle kunnat ha en viss aktiverad förförståelse när de läser det ”andra gången”.

Resultatet från den experimentella studien presenteras i nästa avsnitt.

Resultat

Tabell 2 visar medelvärdet för bedömningen av exemplen med de åtta undersökta verben när de uppträder med respektive utan aktiverad kontext. Längst ner i tabellen visas det totala medelvärdet för respektive betingelse. Inom parentes visas standardavvikelsen, som är ett mått på hur mycket individuella data skiljer sig från medelvärdet. En låg standardavvikelse innebär att deltagarna är överens i större utsträckning än vid hög. I kolumnen längst till höger visas ett signifikansvärde som visar om bedömningen beror på en aktiverad eller icke aktiverad kontext, eller

¹⁰ Inom experimentell metodik är betingelse en etablerad term och syftar till ”de situationer som vi vill studera och som vi ska fördela försökspersonerna på” (Kjellberg & Sörqvist 2011:60). Inom den nordistiska forskningstraditionen saknas tyvärr en motsvarande term.

om skillnaderna i bedömning snarare beror på slumpen. Signifikansnivån är 0,05, vilket innebär att ett högre värde än så betyder att vi inte kan utesluta att det beror på slumpen. Sannolikheten att resultatet beror på slumpen är med andra ord mindre än 5% med denna signifikansnivå.

II

Tabell 2. Bedömningen av fraser med de olika verben i aktiverad respektive icke aktiverad kontext.

Verb	Aktiverad kontext medelvärde 1-100 (std)	Icke aktiverad kontext medelvärde 1-100 (std)	Signifikansvärde avs. skillnaden
<i>knubba</i>	65 (31)	59 (31)	(0,517)
<i>slampa</i>	85 (20)	36 (38)	0,000
<i>shoppa</i>	70 (29)	36 (33)	0,001
<i>chansa</i>	73 (35)	38 (28)	0,001
<i>skramla</i>	83 (23)	85 (19)	(0,852)
<i>klirra</i>	82 (28)	61 (30)	0,026
<i>elefanta</i>	72 (34)	53 (37)	(0,084)
<i>hjorta</i>	71 (34)	52 (33)	(0,078)
Total	75 (30)	52 (35)	0,000

Det totala medelvärdet för aktiverad kontext är högre (75) än när aktiverad kontext saknas (52).¹¹ Detta förhållande gäller även för samtliga individuella fall, bortsett från *skramla* där vi finner en svag fördel för exemplet som saknar aktiverad kontext. Störst skillnad finner vi för verben *slampa*, *shoppa* och *chansa*, där bedömningen skiljer sig avsevärt mellan betingelserna, 70–85 för aktiverad kontext och 36–38 för icke aktiverad kontext.

Om vi tittar på standardavvikelsen kan vi se att den individuella variationen är hög.¹² Men det är några fall där värdet sticker ut. Det gäller verbet *skramla* både med aktiverad (23) och icke aktiverad kontext

¹¹ En tidigare pilotstudie med 12 deltagare visade liknande förhållande mellan aktiverad och icke aktiverad kontext.

¹² Viss individuell variation är förväntad då olika språkbrukare har olika erfarenheter av en konstruktion, vilket betyder att en del verb kan vara nya i sammanhanget för vissa språkbrukare, men inte för andra (jfr Bybee 2010:14; Dąbrowska 2015).

(19), som är relativt låga i förhållande till medelvärdet för respektive betingelse (83 och 85). Detta tyder på att deltagarna varit mera överens än i övrigt i båda fallen. Det gäller också verbet *slampa*, där deltagarna var mer överens i sin bedömning när verbet används med aktiverad kontext (20). Däremot är de mindre överens när verbet saknar aktiverad kontext (38).

På nedersta raden i den högre kolumnen visar tabellen en statistiskt signifikant skillnad mellan aktiverad och icke aktiverad kontext för hela experimentet.¹³ Tittar vi på de enskilda verben visar tabellen trots detta att skillnaden mellan aktiverad och icke aktiverad kontext är signifikant vid endast fyra verb. Det gäller *slampa*, *shoppa*, *chansa* och *klirra*. För *knubba* och *skramla* ligger värdet däremot långt över signifikansnivån, vilket tyder på att skillnaden i bedömning beror på något annat än om kontexten är aktiverad eller inte. Men vad gäller *elefanta* och *hjorta* är värdet relativt nära signifikansnivån och bör kunna betraktas som en tendens.

Utfallet i tabell 2 kan möjligtvis bero på vilken funktion verbet har i konstruktionen.¹⁴ *Knubba*, *elefanta* och *hjorta* anger rörelsesätt. *Skramla* och *klirra* betecknar ett ljud som kan ses som ett resultat av förflyttningen. Det är vanligt att svenska rörelseverb inte bara uttrycker rörelsesätt men också resultat av förflyttningen (Olofsson 2014), vilket betyder att det finns många konventionaliserade kandidater som dessa verb kan vara semantiskt lika. Av dessa fem verb är det endast *klirra* som uppvisar en signifikant skillnad mellan aktiverad och icke aktiverad kontext.

Vidare har *slampa* en slags predikativ funktion i det avseendet att verbet anger en egenskap eller mentalt tillstånd hos subjektet, som inte

¹³ Den signifikanta skillnaden gäller även för respektive grupp (grupp 1: 0,032; grupp 2: 0,000).

¹⁴ Funktion används ofta om syntaktisk funktion (se SAG 1:173). I den här artikeln använder jag funktion av två anledningar: 1) för att hålla isär ett verbs konventionella betydelse, som kan beskrivas med verbklass- eller semantiska fälttillhörighet, och den betydelse som verbet får i en förflyttningskonstruktion; 2) för att visa att enheter som vi normalt uppfattar som nominala led (t.ex. *hjorta*) fungerar som verb i den här konstruktionen.

kan härledas till ett specifikt rörelsesätt. *Chansa* anger en slags omständighet och *shoppa* anger en samtidig händelse. Dessa funktioner är ovanliga hos redan etablerade verb i konstruktionen, vilket kan förklara varför de är så pass beroende av kontexten som tabellen visar.

Avslutande diskussion

II

I den här artikeln har jag visat att kontextuella faktorer påverkar språkbrukare mer när förflyttningkonstruktionen [VERB-iväg-(PP)] används med vissa nya verb än med andra. Kontextuell påverkan gäller särskilt de verb i den experimentella studien som är semantiskt otypiska för konstruktionen, dvs. verb med en annan funktion än de som redan etablerade verb i konstruktionen (t.ex. *springa*, *susa*) brukar ha. Däremot visar studien inte att användning av verb med mer typiska funktioner, så som rörelsesätt och resultat, påverkas av kontexten (bortsett från *klirra*). Här kan man tänka sig att typer som är frekventa i konstruktionen motiverar nya verb med liknande funktion, jfr ovan, dvs. användningen bygger mer på språkbrukarens kunskap om konstruktionen än på kontexten.

Om det finns ett samband mellan verbfunktion och kontextuell påverkan går inte att svara på med den här studien, men det är en intressant hypotes för en framtida undersökning med ett större antal verb med olika funktioner. Det också kan vara så att olika typer av kontexter kan vara olika gynnsamma för användningen av nya verb, vilket innebär att en framtida studie också bör ha flera olika typer av kontexter att testa verb och konstruktioner i.

Diskussionen om kontextuell påverkan i den här artikeln har främst handlat om hur språkbrukare uppfattar och förstår språkliga uttryck. Utifrån ett språkbruksbaserat perspektiv, där språklig struktur bygger på språkanvändning, samverkar produktion och förståelse, och om kontextuella faktorer påverkar hur vi förstår nya uttryck, är det möjligt att samma faktorer också gör mönstret tillgängligt för produktivt användande. För att reda ut detta behöver experiment med fokus på produktion genomföras.

Det är lätt att anta att kontexten alltid spelar en viss roll. Den här

artikeln visar att det är mer komplicerat än så och att ytterligare ljus behöver kastas över frågan om kontextuell påverkan vid produktivt språkbruk.

Litteratur

- Anderson, Richard; Ralph Reynolds, Diane Schallert & Ernest T. Goetz 1977. Frameworks for Comprehending Discourse. *American Educational Research Journal*. 14 (4). S. 367–381.
- Barðdal, Jóhanna 2008. *Productivity. Evidence from case and argument structure in Icelandic*. Amsterdam: John Benjamins Pub Co.
- Bauer, Laurie 2001. *Morphological Productivity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boas, Hans 2011. Coercion and leaking argument structures in Construction Grammar. *Linguistics*. 49 (6). S. 1271–1303.
- Bransford, John & Marcia Johnson 1973. Considerations of some problems of comprehension. I: W. G Chase (red.), *Visual Information Processing*. New York: Academic Press.
- Brown, Gillian & George Yule 1983. *Discourse analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bybee, Joan 2010. *Language, usage and cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cowart, Wayne 1997. *Experimental syntax: Applying Objective Methods to Sentence Judgments*. Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Croft, William 2003. Lexical rules vs. constructions: a false dichotomy. I: H. Cuyckens, T. Berg, R. Dirven, & K.-U. Panther (red.), *Motivation in Language: Studies in honour of Günter Radden*. Amsterdam: John Benjamins. S. 49–68.
- Dąbrowska, Ewa 2010. Naive v. expert competence: An empirical study of speaker intuitions. *The Linguistic Review*. 27. S. 1–23.
- Dąbrowska, Ewa 2015. Individual differences in grammatical knowledge. I: E. Dąbrowska & D. Divjak (red.), *Handbook of Cognitive Linguistics*. Berlin: De Gruyter Mouton. S. 649–667.
- Fillmore, Charles J. & Collin Baker 2010. A Frames Approach to Semantic Analysis. I: B. Heine & H. Narrog (red.), *The Oxford Handbook of Linguistic Analysis*. Oxford: Oxford University Press. S. 313–339.
- Goldberg, Adele 2006. *Constructions at Work. The Nature of Generalization in Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Google. <www.google.se>. [Tillgänglig 14-02-01].
- Hilpert, Martin 2014. *Construction Grammar and its application to English*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hilpert, Martin 2015. From *hand-carved* to *computer-based*: Noun-participle com-

pounding and the upward strengthening hypothesis. *Cognitive Linguistics* 2015; 26(1). S. 113–147.

Kjellberg, Anders & Patrik Sörqvist 2011. *Experimentell metodik för beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur.

Korp, Bloggmix. <<http://spraakbanken.gu.se/korp/>>. [Tillgänglig 14-02-01].

Langacker, Ronald 2000. A dynamic usage-based model. I: M. Barlow & S. Kemmer (red.), *Usage-Based Models of Language*. Stanford: CSLI Publications. S. 1–63.

Malmgren, Sven-Göran 2001. Förnybart, reliabelt och tvåsamnt föräldraskap. Om subjektiv och objektiv produktivitet hos några suffix. I: S. Allén (red.), *Gäller stam, suffix och ord*. Festskrift till Martin Gellerstam. Göteborg: Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning.

Olofsson, Joel 2014. Argument structure constructions and syntactic productivity – The case of Swedish motion constructions. *Constructions* 1-7/2014.

Peirce, Jonathan 2007. PsychoPy - Psychophysics software in Python. *J Neurosci Methods*. 162 (1-2). S. 8–13.

Plag, Ingo 1999. *Morphological Productivity: structural constraints on English derivation*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.

SAG = Teleman, Ulf; Erik Andersson & Staffan Hellberg 1999. *Svenska Akademiens Grammatik*. Stockholm.

Sag, Ivan & Thomas Wasow 1999. *Syntactic theory. A formal introduction*. Stanford: CSLI.

III

Förhållandet mellan rörelseverb och
förflyttningskonstruktioner – lexikogram-
matisk associationskraft och produktivitet

III

III

Förhållandet mellan rörelseverb och förflyttningskonstruktioner – lexikogrammatisk associationskraft och produktivitet

Joel Olofsson

Denna artikel handlar om svenska förflyttningsuttryck. Dessa analyseras som konstruktioner i konstruktionsgrammatisk mening och består av ett verb i kombination med rikttningsadverbet *iväg* och/eller prepositionsfras med prepositionen *till*. Syftet med artikeln är att belysa varför vissa verb har en starkare relation till en konstruktion än till en annan, även när konstruktionerna i sig har liknande semantiskt innehåll. I artikeln presenteras en korpusundersökning av 40 mer eller mindre kända verb och dessas förekomst i två förflyttningskonstruktioner. Artikeln visar att relationen mellan verb och konstruktion kan förklaras med frekvens och konstruktionernas grad av produktivitet. Högfrekventa rörelseverb tenderar att förekomma i den ena av konstruktionerna medan lågfrekventa verb tenderar att förekomma i den andra, som, trots lägre total frekvens, förefaller vara mer produktiv.

III

Nyckelord: förflyttning, rörelseverb, konstruktionsgrammatik, lexikogrammatisk analys, produktivitet

1 Inledning¹

Ett rörelseverb som *springa* kan konstrueras på en mängd olika sätt. Låt oss titta på språkexemplen i (1) där verbet konstrueras med två olika förflyttningskonstruktioner som används för att uttrycka rörelsescener (jfr Olofsson 2011, 2014).

-
1. Tack till deltagarna vid konferensen Grammatik i Norden (Gramino) i Göteborg 2016 för givande respons på den presentation som ligger till grund för denna artikel. Extra tack till Benjamin Lyngfelt, Åsa Wengelin och tre anonyma granskare för värdefulla synpunkter på en tidigare version av artikeln.

- (1) a. Jag springer iväg till bussen.
 b. Jag springer till bussen.

Båda exemplen (1a–b) används för att ange en förflyttning till ett slutmål. (1a) innehåller riktningadverbet *iväg* och en prepositionsfras med *till*. (1b) innehåller också *till* men saknar adverbet. Jämför (1) med (2) där samma två konstruktioner används med verbet *älga*, som är ett nyare och mindre frekvent rörelseverb (jfr SO 2009).

- (2) a. Jag älgar iväg till posten.
 b. ? Jag älgar till posten.

Här kan vi se att *älga* inte lika naturligt som *springa* kan användas i båda konstruktionerna, trots att verben används med liknande betydelse. Sådana begränsningar på konstruktionsväxlingar förklaras ofta lexikalt, som någon egenhet hos verben (jfr Levin 1993). Detta har i konstruktionsgrammatisk forskning kommit att handla om vad verbet och dess egenskaper har för relation till konstruktionens egenskaper. Det har föreslagits att verbet och konstruktionen semantiskt måste passa ihop ('The Semantic Coherence Principle' i Goldberg 1995: 50; 'Semantic fit' i Diessel 2015). Oavsett om man försöker förklara (1)–(2) lexikalt eller konstruktionellt, är frågan om det verkligen räcker med semantisk information för att förklara varför *älga* endast fungerar bra i ena konstruktionen när *springa* fungerar bra i båda. Båda verben används ju som rörelseverb och konstruktionerna är dessutom så lika.

På en mer detaljerad nivå kan vi kategorisera *springa* som ett rörelseverb av typen 'snabba steg' i likhet med verb som *löpa* och *jogga*, medan *älga* kan kategoriseras som ett rörelseverb av typen 'stora kliv' i likhet med verb som *stövla* och *klampa*. Baserat på detta skulle vi kunna anta att verb som uttrycker 'snabba steg' är kompatibla med både [VERB-*iväg-till*-NP] i (1a + 2a) och [VERB-*till*-NP] i (1b + 2b), medan verb som uttrycker 'stora kliv' enbart är kompatibla med den förra.

Det har också föreslagits att relationen mellan verb och konstruktioner byggs på frekvens. Bybee (2010, 2013) framhåller *tokenfrekvens*, dvs. antalet gånger ett verb förekommer i en konstruktion i en korpus, som det främsta måttet på hur stark denna relation är. Så om verbet *springa* förekommer oftare i en av konstruktionerna i (1)–(2) är relationen mellan dem starkare. Stefanowitsch (2013) jämför verbets förekomst i konstruktionen med bland annat det totala antalet gånger konstruktionen förekommer i en korpus, och tillämpar därefter

inferentiell statistik för att få fram ett värde som visar vilken styrka relationen har. Denna metod kan kallas lexikogrammatisk attraktion (Schmid & Küchenhoff 2013).

En annan typ av frekvens är s.k. *typfrekvens*, vilket är det totala antalet olika verb som används med en konstruktion. Detta brukar ses som ett mått på konstruktionens produktivitet (Goldberg 1995; Barödal 2008; Bybee 2010, 2013) då det visar möjligheten att använda konstruktionen med nya verb. Att ett nyare verb som *älg*a fungerar bättre i ena konstruktionen än den ena skulle kunna ha med konstruktionens produktivitet att göra.

I den här artikeln undersöker jag i vilken utsträckning relationen mellan verb och förflyttningskonstruktion kan förklaras med tokenfrekvens och vilken utsträckning den kan förklaras med en lexikogrammatisk analys. I samband med detta tittar jag också på semantisk typ, dvs. om denna relation beror på semantiska likheter och skillnader mellan verb och konstruktion å ena sidan och mellan de olika verben å andra sidan. Dessutom undersöker jag i vilken utsträckning den lexikogrammatiska relationen beror på konstruktionernas produktivitet, dvs. i vilken utsträckning det är möjligt att använda konstruktionerna med nya verb, genom en analys av typfrekvens. För att undersöka detta presenterar jag en korpusstudie där jag utgår från 40 mer eller mindre kända rörelseverb och dessas förekomst i de två konstruktionerna i (1)–(2). Merparten av verben har i stora drag semantiska likheter, men de är utvalda för att kunna delas in i undergrupper som illustrerar mer detaljerade semantiska skillnader.

Artikeln har följande struktur: i avsnitt 2 redogör jag för den teoretiska bakgrunden där tidigare studier av rörelseverb och förflyttning tas upp, samt konstruktionsgrammatik som utgör artikelns teoretiska ramverk. Avsnitt 3 beskriver korpusmaterialet och de utvalda verben. Avsnitt 4 beskriver den lexikogrammatiska metoden. I avsnitt 5 presenteras resultatet och avsnitt 6 avslutar artikeln med en diskussion.

2 Bakgrund

Svenska rörelseverb har beskrivits i ett antal artiklar (t.ex. Andersson 1997; Viberg 2013). Dessa har en lexikal utgångspunkt och sorterar in verb baserat på verbens egenskaper (jfr Levin 1993). Många av studierna har ett typologiskt perspektiv på förflyttning och rörelseverb som med utgångspunkt i Talmy (2000) beskriver svenskan i relation till hur andra språk uttrycker förflyttning (t.ex. Zlatev & David 2003; Zlatev & Yangklang 2004; Viberg 1981, 2013; Blomberg 2014).

Viberg (1981) gör en distinktion mellan egenförflyttning och objektsförflyttning. Skillnaden kan illustreras med följande exempel:

- (3) a. Vi springer uppför backen.
b. Vi drar kärran uppför backen.

I (3a) förflyttar sig subjektet *vi* genom att springa. I (3b) orsakar subjektet *vi* att objektet *kärran* förflyttas. Den här artikeln handlar om egenförflyttning. *Svenska Akademiens grammatik* (Teleman et al. 1999), hädanefter SAG, redogör för ett antal spatiala verbtyper som främst utgår från de prepositionsfraser som verben kombineras med. De spatiala typerna visas i Tabell 1.

Tabell 1. Spatiala typer i SAG (3: 467ff.)

Typ	definition	Exempel
MÅL	- rörelse med hänsyn till målet	När Eino var 10 år flyttade han <i>till Sverige</i> .
RIKTMÄRKE	- rörelse med hänsyn till det tilltänkta målet	Maria sprang <i>mot ett hyreshus</i> .
UTGÅNGSPUNKT	- rörelse med hänsyn till utgångspunkten	Statsministern kommer direkt <i>från Paris</i> .
VÄG	- en rörelsens bana	Lotta gick <i>uppför fjället</i> . Vi passerade <i>Motala</i> .
BEFINTLIGHET	”anger subjektreferentens plats i vila (eller i rörelse som inte påverkar befintligheten)” (SAG 3:468)	Det står en kaffebryggare <i>på diskbänken</i> .

MÅL handlar om förflyttningens uppnådda mål. RIKTMÄRKE skiljer sig från MÅL genom att målet inte nödvändigtvis blir uppnått, dvs. aktionsarten är normalt oavgränsad, jämfört med MÅL som normalt är avgränsad. Typerna förknippas ofta med prepositionerna *till* (MÅL) och *mot* (RIKTMÄRKE).

Typen UTGÅNGSPUNKT handlar om förflyttningens startpunkt, som ofta anges med hjälp av prepositionerna (*i*)*från*, och *ur* (jfr SAG 2: 701).

VÄG handlar varken om mål eller utgångspunkt, utan om den förhållningspunkt som förflyttningen sker i förhållande till.

BEFINTLIGHET, som vanligtvis inte förknippas med förflyttning, kan ändå beskriva en typ av förflyttning som sker inom ett begränsat område, exempelvis *Lotta rusade omkring i parken*.

Vi kan se att det framför allt är prepositionerna som styr vilken spatial typ det handlar om, baserat på prepositionens typiska betydelse. Detta är dock inte helt givet. Exempelvis är både *Lotta cyklade iväg på fotbollsträning* och *Lotta cyklade iväg till fotbollsträning* av typen MÅL.

Den ena av de två förflyttningskonstruktionerna [VERB-*till*-NP] är klart mål-inriktad. Däremot kan man diskutera om [VERB-*iväg-till*-NP] involverar MÅL eller RIKTMÄRKE. Jämför följande exempel:

- (4) a. Lotta gick till affären.
b. Lotta gick iväg till affären.

I (4a) antar vi att Lotta kom fram till affären, medan i (4b) är uppnåendet av målet utanför fokus, dvs. det är irrelevant om Lotta verkligen kommer fram till affären eller inte.

I svenskan används konstruktioner med olika typer av adverb för att beskriva semantiskt olika scener.

- (5) a. Lotta sprang in i rummet.
b. Lotta sprang (inne) i rummet.

Exemplen i (5) visar att vi i svenskan kan markera skillnaden mellan befintlighet och riktning även morfologiskt. I (5a) har vi riktningadverbet *in* och i (5b) har vi befintlighetsadverbet *inne*, en avledd form bildad med tillägg av *-e* (SAG 2: 673f.). Observera att (5a) fungerar även utan *inne*. I detta sammanhang brukar man prata om *translokativ* förflyttning (Talmy 2000; Zlatev & David 2003), vilket är en förflyttning mellan två punkter. Endast (5b) är ett exempel på en sådan förflyttning.

I svenskan används också riktningadverb för att markera att en gräns korsas (Slobin 1996). I andra språk, exempelvis spanska och turkiska uttrycks riktningen i verbet istället i gränskorsande förflyttningsscener (Özçalışkan 2015). Men gränskorsning verkar inte gälla generellt för konstruktioner med riktningadverb och prepositionsfras, utan är centrerat till några få kombinationer, se följande exempel:

- (6) a. Lotta gick till affären.
b. Lotta gick i affären.
c. Lotta gick iväg till affären.
d. Lotta gick iväg i affären.
e. Lotta gick in till affären.
f. Lotta gick in i affären.

Av de sex exemplen i (6) är det endast i (6f) som en gräns korsas, där riktningsadverbet *in* konstrueras med prepositionen *i*. Det fungerar inte lika bra med prepositionen *till* i (6e). Men inte ens kombinationen [*in* – *i*] är alltid gränskorsande. Jämför följande exempel:

- (7) a. Lotta sprang in i huset.
b. Lotta sprang in i staketet.

Båda är translokativa, men bara i (7a) korsas en gräns. Det verkar därför som att det finns semantiska krav på prepositionsfrasens rektion för att en gräns ska korsas när man använder just detta mönster.² Dessa semantiska krav bygger på vår kunskap om världen, i detta fall att referenten är något man kan korsa, så som gränsen till en behållare.

Det här visar att olika strukturer och kombinationer av lexikala led har olika semantiska möjligheter. Den här sortens nära koppling mellan form och betydelse brukar inom konstruktionsgrammatiken analyseras som konstruktioner, vilka är konventionaliserade form-betydelsepar (Fillmore m.fl. 1988; Goldberg 1995; Bybee 2013). Dessa fångar både mer generella strukturer (så som [V-ADV-PP]) och mer specifika instanser av dessa strukturer där vissa av leden är lexikalt fyllda medan andra är öppna (så som [VERB-iväg-till-NP] eller [V-in-i-NP]). Förflyttning i svenskan utifrån ett konstruktionsperspektiv har endast behandlats (mer eller mindre utförligt) i ett fåtal studier (se Lyngfelt 2007; Martola 2007; Olofsson 2011, 2014; Forsskåhl 2015; jfr objektsförflyttning i Sjögren 2015). Fördelen med att ta sin utgångspunkt i grammatiska konstruktioner är att man kan fånga en uppsättning mer eller mindre vanliga verb som är svåra att upptäcka om man tar en lexikal utgångspunkt. Enligt Olofsson (2014) är presensformen *ska* (av *skola*) ett av de vanligaste verben i [VERB-iväg-till-NP]; ett hjälpverb som normalt inte förknippas med förflyttning. Dessutom är det lättare att fånga nya verb. Olofsson (2014) visade även att förflyttningkonstruktionen kan användas med flertalet nya djurverb (*elefanta, hara, hjorta*), utöver de redan kända (*orma, åla, älga*, se SO 2009). På detta sätt utgör perspektivet ett bra komplement till de mer lexikala beskrivningarna.³

Utifrån ett konstruktionsgrammatiskt perspektiv antas ofta frekvens spela en viktig roll för hur språkets struktur formas och förändras (Bybee 2010, 2013).

2. Om man istället använder prepositionen *över* fungerar just staket som rektion alldeles utmärkt för att beskriva en gränskorsande scen, som i *Lotta skuttade över staketet*.
3. Det behöver inte nödvändigtvis vara någon motsättning mellan ett lexikalt och ett konstruktionsperspektiv (Croft 2003; Boas 2008), inte minst då lexikala enheter analyseras som konstruktioner.

Som nämndes i inledningen brukar man skilja mellan token- och typfrekvens, vilka antas ha olika effekt på språket. Tokenfrekvens (antalet gånger ett visst ord eller uttryck förekommer i en text eller korpus) antas bland annat ha en konserverande effekt (så som att oregelbundna verbformer ofta är frekventa och därmed bevaras). Dessutom antas den ha en förstärkande effekt genom att uttryck som vi hör många gånger befästs i språkbrukarnas minne (eng. 'entrenchment' i Schmid & Küchenhoff 2013; Stefanowitsch 2013; Bybee 2010; 2013).

Typfrekvens är, som nämnts, antalet olika ord eller uttryck som används i en konstruktion i en text eller korpus. Om exempelvis verben *springa* och *krypa* används i en förflyttningskonstruktion utgör de två olika typer oavsett hur många gånger de förekommer. Flertalet korpusstudier (t.ex. Goldberg 1995; Barödal 2008; Olofsson 2011, 2014) och experimentella studier (Dąbrowska 2008; Endress & Hauser 2011; Schreuder & Baayen 1997; Suttle & Goldberg 2011) visar att typfrekvens spelar en viktig roll för språkförståelse, inläring och produktivitet (se också Bybee 2010, 2013).

När det kommer till olika sätt att mäta produktivitet har ofta typfrekvens framhållits som en viktig komponent (Aronoff 1976; Anshen & Aronoff 1989; Baayen & Lieber 1991; Baayen 1993).⁴ Baayen och kollegor ser s.k. *hapaxer* (eller *hapax legomena*) som särskilt viktiga när man mäter produktivitet. Detta är en beteckning på ord och uttryck som bara förekommer en enda gång i en korpus. Exempelvis kan ett verb som endast förekommer en gång i en specifik förflyttningskonstruktion ses som ett uttryck som i sig är en hapax, även om det verbet förekommer flera gånger i andra konstruktioner. Hapaxer är centrala för produktivitet eftersom de tenderar att vara ord eller uttryck som inte redan är kända för språkbrukare (generellt sett). Det är således bland hapaxer som vi finner merparten av nya ord och uttryck. Däremot måste inte en hapax vara nytt utan kan helt enkelt vara ett ovanligt lågfrekvent ord eller uttryck. I den här artikeln undersöker jag effekter av både token- och typfrekvens.

3 Material

Analysen bygger på en korpusundersökning i Bloggmix 2012–2013

4. Samtidigt argumenterar en del för att typfrekvens inte alls är så nära knutet till produktivitet. Exempelvis har det engelska suffixet *-ment* (t. ex. *investment*) hög typfrekvens men har inte använts för särskilt många nya ord i modern tid, jämfört med suffixet *-ese* (t. ex. *journalese*) som har låg typfrekvens men är tillgängligt för att skapa nya ord som uttrycker ett speciellt språk eller jargon (se Haspelmath & Sims 2010:130).

(<<http://spraakbanken.gu.se/korp>>), som består av 133 859 971 tokens, 8 458 280 meningar, från ett urval av svenska bloggar insamlade under 2012 och 2013. Syftet är att se i vilken utsträckning en uppsättning mer eller mindre kända rörelseverb används i de två förflyttningskonstruktionerna [VERB-*iväg-till*-NP] och [VERB-*till*-NP] som illustrerades i exempel (1)–(2) i inledningen. För att kunna hantera verbens förekomst i konstruktionerna manuellt är undersökningen begränsad till 40 verb. Verben, som visas i Tabell 2, är valda för att kunna besvara frågan om i vilken utsträckning verbens semantik spelar roll för att förklara varför ett verb förekommer i en konstruktion men inte en annan. Merparten av verben är i grund och botten semantiskt lika, med en rörelsekomponent, men samtidigt olika på så vis att de kan delas in i undergrupper som representerar mer detaljerade semantiska skillnader. De huvudsakliga typerna hittar vi i vänsterkolumnen i tabellen. Typerna bygger i stora drag på semantiska ramar (jfr Fillmore & Baker 2010) så som de är definierade i Berkeley Frame-Net (BFN). Typen Utan rörelse skiljer sig dock från de övriga då det hos dessa verb typiskt saknas en inherent rörelsebetydelse. Verben representerar då nya icke-konventionella verb i konstruktionen, vilket visar om man kan använda en konstruktion produktivt eller inte. Det här gäller till viss del även för typen Ljud.

III

Tabell 2. De 40 undersökta verben

Semantisk typ	Verb
Ospecificerad rörelse	<i>kila, sticka, kvista, dra</i>
Snabba steg	<i>springa, löpa, jogga, rusa</i>
Stora kliv	<i>stövla, klampa, älga, traska</i>
Utan mål	<i>flanera, spankulera, spatsera, strosa</i>
Vertikal riktning	<i>hoppa, falla, klättra, ramla</i>
Fordon	(Häst): <i>rida, skritta, galoppera, trava</i>
	(Land/Gata): <i>cykla, hoja, skejta, bila</i>
	(Vatten): <i>segla, paddla, ro, surfa</i>
Ljud	<i>rassla, fräsa, dundra, susa</i>
Utan rörelse	<i>krångla, trotsa, brassa, tralla</i>

Den översta typen representerar rörelseverb som i någon utsträckning saknar specifik information om rörelsesätt. Både *kila* och *sticka* antyder nog en viss grad av hastighet, men kan ofta användas allmänt (*Nej, nu måste jag kila/sticka/dra hem*).

Snabba steg och Stora kliv, som i någon mån fokuserar på subjektets fötter och ben, är en vanlig typ av verb som anger rörelsesätt (se Slobin 2004).

Typen Utan mål representeras av fyra verb vars betydelse handlar om en planlös förflyttning som ofta saknar ett slutmål.

De fyra verben i nästa typ uttrycker både riktning och rörelsesätt (jfr Zlatev & David 2003), men här fokuserar jag på den vertikala riktningen eftersom det är den komponent som skiljer dem från de andra rörelsesättsverben.

Under typen Fordon hittar vi verb som anger att förflyttningen sker med hjälp av ett fordon (jfr Viberg 1981, 2013). Den här typen består av 12 verb indelade i tre subtyper. Subtyperna Häst och Gata kan i sin tur ses som subtyper till Land (i kontrast till subtypen Vatten, jfr Viberg 2013).

Ljudhärmande verb är relativt vanligt i förflyttningsscener, och brukar tolkas som ett resultat av förflyttningen snarare än en beskrivning av rörelsesätt (Olofsson 2011, 2014). Wellander (1964: 202) kommenterar meningen *bilen brakade in genom skyltfönstret* på följande sätt: ”*braka* uttrycker ingen rörelse, vars riktning kan anges genom *in*, det är först sammansättningen som uttrycker en rörelse” och “[...] verbet *braka* [anger] endast [...] en åtföljande företeelse”. I och med att ljudverben sällan har en inherent rörelsebetydelse är de användbara när man vill undersöka i vilken utsträckning man kan använda en konstruktion produktivt där konstruktionens betydelse är avgörande för att förstå uttrycket.

Den sista typen består av fyra verb som helt saknar en rörelsebetydelse. De skiljer sig från de ljudhärmande verben genom att det inte nödvändigtvis finns ett kausalt samband mellan dem och konstruktionens betydelse (se *Causal Relation Hypothesis* i Goldberg 1995: 62). Ett exempel är verbet *tralla*, som anger en samtidig aktivitet, dvs. trallandet sker samtidigt som förflyttningen (jfr Israel 1996). I SAG beskrivs detta på följande vis: ”Riktningssadverbial förekommer vanligen vid verb som uttrycker en rörelse men kan ibland förekomma vid andra verb än rörelseverb. De hänför sig då till en i kontexten (eller i talsituationen) aktuell rörelse” (SAG 3: 470). De anger exemplet *Vi gick från teatern, och Petra hostade ända hem*. Det är dock inte givet att det alltid finns ett verb som nämns i en tidigare sats som underförstås.

Vidare skriver Andersson (1997: 42) att “[ljudangivelser som *hosta*, *hicka*, *snörvla*, *väsa* är redan en aning marginella som rörelseverb, och andra ljudangivelser som *sjunga*, *prata* är i det närmaste omöjliga”. Detta beror dock på vilken konstruktion man använder verbet med. En snabb sökning på Google ger exempelvis: *Får sjunga iväg till jobbet efter en liten stund*. Således verkar verbet *sjunga* fungera bra med [VERB-*iväg-till*-NP]. Däremot fungerar det sämre

med exempelvis [VERB-*in-i*] som i *hon sjunger in i rummet*, där vi hellre gör tolkningen att det sjungande subjektet står (kvar) utanför och sjunger in, vilket innebär att det som förflyttas in i rummet är ljudet, inte subjektet.

4 Lexikogrammatisk metod

Syftet med en lexikogrammatisk analys (ibland också kallad kollostruktionell analys) är att mäta den lexikogrammatiska associationskraften mellan två konstruktioner, där den ena typiskt är en syntaktisk konstruktion (t.ex. förflyttningskonstruktion) och den andra är en lexikal konstruktion (t.ex. rörelseverb) (Stefanowitch 2013; Schmid & Küchenhoff 2013). Detta påminner till viss del om principen för kollokationer (se t.ex. Firth 1957).

I den här artikeln fokuserar jag på en s.k. *distinktiv lexikogrammatisk analys* som går ut på att ta en lexikal konstruktion och se vilken av de två undersökta syntaktiska konstruktionerna som den är starkast associerad med (Stefanowitch 2013: 295).⁵

Det är viktigt att poängtera att detta inte är en fråga om huruvida kombinationen mellan verb och konstruktion är grammatisk eller inte, dvs. en fråga om grammatikalitet. Ett och samma verb kan vara vanligt och grammatiskt i fler än en konstruktion. Det är snarare en fråga om konventionalitet; hur brukligt något är (se Lyngfelt, Magnusson Petzell & Wide u.u.; jfr Bybee 2010, 2013).

Frekvensinformationen som behövs för en distinktiv analys visas i Tabell 4, där verbet *springa* och de två undersökta konstruktionerna används som exempel.

På den översta raden i tabellen visas först det antal gånger i korpusen som *springa* förekommer i konstruktion A, i det här fallet [VERB-*iväg-till-NP*], följt av det totala antalet exempel på konstruktionen utan *springa*. Detta sätts i relation till informationen på den undre raden där samma typ av frekvenser för verbet och konstruktion B, i det här fallet [VERB-*till-NP*], visas. Vi ser till exempel

5. Den distinktiva analysen är en vidareutveckling av en s.k. *enkel lexikogrammatisk analys*. Den enkla analysen går ut på att jämföra associationskraften mellan en konstruktion och flera olika lexikala konstruktioner, och därmed avgöra vilka lexikala konstruktioner som är starkare associerade med konstruktionen än andra (se Stefanowitch 2013; Schmid & Küchenhoff 2013). I en enkel analys är *p*-värdet ett mått på graden av associationskraft mellan den syntaktiska och den lexikala konstruktionen. För att en lexikal konstruktion ska ha en hög associationsstyrka måste den förekomma i den grammatiska konstruktionen oftare än vad slumpen hade förutspått. Enligt detta synsätt kan man säga att verbet *springa* (*p*: 3,7688E-145) är starkare associerad med konstruktionen [VERB-*iväg-till-NP*] än exempelvis verbet *klampa* (*p*: 0,046165) trots att båda är statistiskt signifikanta med ett gränsvärde på 95%.

Tabell 4. Verbet *springa* i konstruktionerna

1. <i>springa</i> i A ([VERB-iväg-till-NP]) 152	3. A ([VERB-iväg-till-NP]) med andra verb än <i>springa</i> 4 259
2. <i>springa</i> i B ([VERB-till-NP]) 874	4. B ([VERB-till-NP]) med andra verb än <i>springa</i> 217392

att *springa* har högre tokenfrekvens i konstruktion B (jfr ruta 1 och 2), men också att denna är totalt sett vanligare i korpusen än konstruktion A (jfr ruta 3 och 4).⁶

Med frekvensinformationen i tabellen görs ett statistiskt Fischer Exact-test, vilket ger ett *p*-värde. Enligt Stefanowitch (2013) visar detta värde om ett ord, i det här fallet verbet *springa*, är signifikant mer associerad med konstruktion A än med konstruktion B, eller om det inte finns någon distinktiv skillnad mellan konstruktionerna (vilket kan betyda att den är lika mycket eller lite associerad). En uträkning baserat på informationen i Tabell 4 visar att *springa* är distinktivt associerat med konstruktion B [VERB-till-NP].

5 Resultat

I det här avsnittet presenteras först utfallet av den distinktiva lexikogrammatiska analysen och därefter presenteras typfrekvens- och hapaxresultatet.

5.1 Distinktiv lexikogrammatisk attraktion

Resultatet från den distinktiva lexikogrammatiska analysen är uppdelat i två tabeller. I tabell 5 presenteras de verb som är distinktiva i [VERB-iväg-till-NP] och i Tabell 6 de verb som är distinktiva i [VERB-till-NP]. I tabellerna visas verben, vilken semantisk typ de representerar, antal tokens i båda konstruktionerna, samt det *p*-värde som Fischer Exact-testet gav. *p*-värdet presenteras i form av tiopotenser, vilket innebär att exempelvis 7,627E-169 betyder 7,627 gånger 10 upphöjt till -169, alltså betydligt mindre än gränsvärdet 0,05.

6. Det finns vissa problematiska aspekter av både metod och material i min undersökning som bör beaktas. Exempelvis finns det problem med informationen om tokenfrekvens. En sökning på konstruktionen [VERB-iväg-till-NP] är möjlig att manuellt gå igenom för att rensa bort sådant som inte är exempel på konstruktionen. Men för [VERB-till-NP] är detta mycket svårare p.g.a den enorma datamängden. Det finns därför en stor risk att den siffran som analyserna i denna artikel (ca 218 000) är baserad på innehåller träffar som inte är exempel på den undersökta konstruktionen.

Tabell 5. Distinktiva verb i [VERB-iväg-till-NP]

Verb (V)	Semantisk typ	1. Frekv. (V) i A ([VERB-iväg-till-NP])	2. Frekv. (V) i B ([VERB-till-NP])	<i>p</i> -värde
kila	Ospecificerad rörelse	137	84	7,627E-169
trava	Fordon (häst)	8	3	6,8314E-12
kvista	Ospecificerad rörelse	5	0	4,501E-9
tralla	Utan rörelse	5	3	2,3833E-7
strosa	Utan mål	4	2	3E-6
rassla	Ljud	3	0	1,0E-5
brassa	Utan rörelse	2	0	4,59E-4
dundra	Ljud	2	0	4,59E-4
stövla	Stora kliv	1	0	0,021418
älga	Stora kliv	1	0	0,021418
klampa	Stora kliv	1	0	0,021418
trotsa	Utan rörelse	1	0	0,021418
krångla	Utan rörelse	1	0	0,021437
fräsa	Ljud	1	1	0,042378

III

Tabell 5 innehåller 14 av de 40 undersökta verben som baserat på den lexikogrammatiska metoden anses distinktivt associerade med konstruktionen [VERB-iväg-till-NP] jämfört med [VERB-till-NP]. Tabellen är ordnad efter *p*-värde för konstruktion A med det lägsta värdet högst upp och värdet närmast gränsvärdet (0,05) längst ner. Vi kan i denna tabell över de verb som är distinktiva i [VERB-iväg-till-NP] se en högre tokenfrekvens för verben i denna konstruktion än i [VERB-till-NP]. Ett undantag gäller verbet *fräsa* längst ner i tabellen, där frekvensen är lika, men där *p*-värdet ändå anger att verbet är distinktivt associerat med [VERB-iväg-till-NP]. Bortsett från *kila* har verben generellt låg tokenfrekvens i båda konstruktionerna, varav 6 är hapaxer, dvs. de förekommer endast en gång. Nio av verben förekommer inte alls i [VERB-till-NP].

Tittar vi på de semantiska typerna utmärker sig Utan rörelse där samtliga fyra verb är distinktiva med denna konstruktion, samt Stora kliv och Ljud med tre av fyra verb för respektive typ.

Tabell 6 visar att 11 av de 40 verben är distinktiva med konstruktion B, dvs. [VERB-till-NP]. Dessa har generellt hög tokenfrekvens i båda konstruktionerna, vilket är den omvända bilden jämfört med det som visades i Tabell 5. *p*-värdena för *dra* och *sticka* ska tolkas som de lägsta i tabellen och utgör därmed de mest associerade verben. Att det blir värdet 0 beror på att *p*-värdet består av fler decimaler än datorn kan hantera (jfr Stefanowitch 2013).

De semantiska typerna fördelar sig inte lika tydligt som i Tabell 5. Här finns några fler fordonsverb än för den förra konstruktionen. Ljud verbet *susa*, som

Tabell 6. Distinktiva verb i [VERB-*till*-NP]

Verb (V)	Semantisk typ	1. Frekv. (V) i A ([VERB- <i>iväg-till</i> -NP])	2. Frekv. (V) i B ([VERB- <i>till</i> -NP])	p-värde
dra	Ospecificerad rörelse	416	2835	0,000
sticka	Ospecificerad rörelse	273	604	0,000
springa	Snabba steg	152	874	6,4201E-174
traska	Stora kliv	71	83	3,1501E-75
cykla	Fordon (gata)	89	834	1,2181E-55
rusa	Snabba steg	26	107	1,209E-17
susa	Ljud	7	8	1,1369E-8
skritta	Fordon (häst)	5	15	5,3E-5
hoppa	Vertikal riktning	7	40	6,1E-5
paddla	Fordon (vatten)	3	6	7,49E-4
rida	Fordon (häst)	6	47	9,33E-4

finns med i Tabell 6, skiljer sig något från de övriga tre ljudverben genom att det har en konventionaliserad rörelsebetydelse (se SO 2009). Vi kan se att det finns olikheter i förhållandet mellan verben och de två konstruktionerna, både vad gäller frekvens och fördelningen av semantiska typer.

Beträffande den grupp av 15 verb som inte är distinktiva med någon av de två konstruktionerna är det mest anmärkningsvärda att tre av de fyra verben i den semantiska typen Utan Mål (*flanera*, *spankulera*, *spatsera*), samt tre av de fyra verben i den semantiska typen Vertikal riktning (*falla*, *klättra*, *ramla*) finns representerade här.

5.2 Typfrekvens och hapax legomena

I detta avsnitt tar vi en titt på om det finns några skillnader mellan konstruktionerna när det kommer till produktivt användande, genom att undersöka typfrekvens och hapaxer. I följande tabell visas de två undersökta konstruktionerna, antalet verb av de undersökta 40 verben som de förekommer med, samt hur många av dessa verb som enbart förekommer en gång i konstruktionen.⁷

7. Det är viktigt att poängtera att undersökningen av typfrekvens i den här artikeln är begränsad i och med att statistiken bygger på hur många av de undersökta verben som förekommer i respektive konstruktion, dvs. utfallet bygger till stor del på det begränsade urval av typer. Tendensen som visas i den här artikeln, att [VERB-*iväg-till*-NP] förekommer med fler typer än [VERB-*till*-NP], behöver följas upp med en mer omfattande korpusundersökning som bygger på en förutsättningslös utgångspunkt i konstruktionerna. En annan uppsättning av typer skulle troligtvis också ge en annan fördelning av hapaxer, vilket är ytterligare ett argument för en uppföljande undersökning. En sådan skulle kunna ge en mer tillförlitlig bild av produktivitet hos konstruktionerna.

Tabell 7. Typer och hapaxer i [VERB-iväg-till-NP] och [VERB-till-NP]

Konstruktion	Typer	Hapaxer
[VERB-iväg-till-NP]	32	13
[VERB-till-NP]	26	1

Tabell 7 visar att [VERB-iväg-till-NP] förekommer med 32 av de 40 undersökta verben, medan [VERB-till-NP] förekommer med endast 26. Typfrekvensen för den förstnämnda konstruktionen är alltså aningen högre, vilket antyder en högre grad av produktivitet, dvs. baserat på detta skulle det vara lättare att använda [VERB-iväg-till-NP] med nya verb än [VERB-till-NP]. Vidare visar högerkolumnen att av de 32 förekommande verben för [VERB-iväg-till-NP] är 13 hapaxer, jämfört med 1 hapax av de förekommande 26 verben för [VERB-till-NP]. Även detta tyder på en högre grad av produktivitet hos [VERB-iväg-till-NP].

Ett annat sätt att mäta produktivitet med hapaxer är i relation till konstruktionernas tokenfrekvens, ett s.k. *category conditioned degree of productivity* (Baayen & Lieber 1991; Baayen 1993). Produktivitet mäts då genom att beräkna förhållandet mellan den totala andelen tokens för ett specifikt mönster och antalet hapaxer bildade med det mönstret i samma korpus. Metoden kan formellt beskrivas enligt följande:⁸

Category-conditioned degree of productivity

$$Prod = V_{1,g} / N_g$$

Om förhållandet (*Prod*) mellan den totala tokenfrekvensen för konstruktionen [VERB-iväg-till-NP] (N_g) och dess hapaxer ($V_{1,g}$) i en korpus är högre än motsvarande förhållande ($Prod = V_{1,g} / N_g$) för konstruktionen [VERB-till-NP], är den förstnämnda konstruktionen att betrakta som mer produktiv.⁹ I följande tabell visas resultatet från denna mätmetod.¹⁰

Tabell 8. *Category-conditioned degree of productivity*

8. Förkortningarna i formeln är: g = grammatisk konstruktion, 1 = hapax, V = verb och N = antal.
9. Det finns även en annan mätmetod som kallas *hapax-conditioned degree of productivity* (Baayen 1993), där antalet hapaxer för en konstruktion jämförs med det totala antalet hapaxer i hela korpusen. Denna mätmetod får bli tillämpad i en framtida studie då det krävs en ny och relativt omfattande genomgång av korpusen för att få fram denna information i och med att korpusen är så pass stor (runt 133 milj tokens).
10. Precis som den lexikogrammatiska metoden ger även denna ett *p*-värde. För att minimera risken för sammanblandning av dem har jag valt att kalla detta för *Prod*-värde istället, eftersom de två *p*-värdena betyder olika saker.

Konstruktion	Tokens	Hapaxer	Prod
[VERB-iväg-till-NP]	4411	13	0,003
[VERB-till-NP]	218 266	1	4,58E-6

Tabellen visar att [VERB-iväg-till-NP] har ett mycket högre *prod*-värde än [VERB-till-NP], vilket innebär en högre grad av produktivitet.

6 Avslutande diskussion

Den här artikeln visar några skillnader på hur verb fördelar sig mellan de undersökta konstruktionerna. Vi kan notera att de verb som är distinkt associerade med konstruktionen [VERB-till-NP] (11/40) generellt har hög tokenfrekvens i båda konstruktionerna, dvs. de är relativt vanliga i en förflyttningskonstruktion. Konstruktionen [VERB-iväg-till-NP] är distinkt associerad med något fler verb (14/40) som istället har låg tokenfrekvens i konstruktionerna, dvs. de representerar i större utsträckning verb som inte är lika konventionella i förflyttningsscener.

Vidare fördelar sig de semantiska typerna också något olika mellan konstruktionerna. Den semantiska indelningen visar att kategorierna Utan rörelse, Ljud och Stora kliv i större utsträckning är distinkt associerade med [VERB-iväg-till-NP], medan kategorierna Fordon och Snabba steg i större utsträckning är distinkt associerade med [VERB-till-NP]. Att verb som saknar konventionaliserad rörelsebetydelse drar sig till [VERB-iväg-till-NP] snarare än [VERB-till-NP] kan bero på att den konstruktionen i större utsträckning bidrar med den semantiska information som behövs för att tolka in förflyttning genom att ha både riktningssadverb och målorienterad prepositionsfras. Man kan säga att ju mer förflyttningsrelaterad information som förmedlas med konstruktionen desto mindre krav läggs på verbet att bidra med det. I [VERB-till-NP] däremot måste verbet i större utsträckning bidra med sådan semantisk information.

Det finns flera saker som tyder på att [VERB-iväg-till-NP] är mer tillgänglig för produktivt användande än [VERB-till-NP], så som antalet olika verb (typfrekvens) som används i konstruktionen, antalet lågfrekventa verb jämfört med högfrekventa verb, antalet hapaxer och antalet verb som saknar den semantiska rörelsekomponenten. Att [VERB-iväg-till-NP] är mer tillgänglig för produktivt användande kan kanske förklara varför ett relativt nytt och relativt lågfrekvent verb som *älg*a förekommer i denna konstruktion och inte i [VERB-till-NP].

Man kan diskutera i vilken grad en lexikogrammatisk analys kan förklara den språkliga intuition som presenterades i inledningen där verbet *älga* ansågs fungera bättre i den ena konstruktionen än i den andra. Resultatet av artikelns undersökning stämmer överens med intuitionen då *älga* är distinkt associerad med [VERB-*iväg-till*-NP]. Å andra sidan har tidigare studier visat att acceptabilitetsomdömen inte alltid stämmer överens med lexikogrammatisk styrka (se Bybee 2010: 100),¹¹ även om det finns studier som har visat att man kan redogöra för acceptabilitet med statistiska metoder (se Lau, Clark & Lappin 2016).

Undersökningen i den här artikeln visar i stort sett samma resultat i avseende på associationsstyrka om man enbart utgår från tokenfrekvens som p-värdet i den lexikogrammatiska analysen, dvs. de verb som är distinkt associerade med den ena konstruktionen har i regel högre tokenfrekvens än i den andra konstruktionen. Det är i sig inte särskilt anmärkningsvärt då den lexikogrammatiska analysen bygger på tokenfrekvens. Däremot tyder det på att man klarar sig ganska bra med enbart tokensfrekvensen för att beskriva den statistiska relationen mellan verb och förflyttningkonstruktioner. Fördelen med den lexikogrammatiska analysen är att man med den kan hantera fall där verbets förekomst i de två konstruktionerna inte skiljer sig åt, dels genom att den tillämpas på fler typer av frekvensinformation, dels genom att visa när det inte finns någon skillnad i attraktion mellan konstruktionerna även om verbet förekommer oftare i den ena konstruktionen.

Avslutningsvis visar denna artikel (åtminstone) två saker, som på sätt och vis kan ses som olika sidor av samma mynt. Det första är att olika verb kan ha en starkare associationskraft till vissa konstruktioner även om konstruktionerna i sig har liknande semantiskt innehåll. Exempelvis används både [VERB-*till*-NP] och [VERB-*iväg-till*-NP] för att beteckna en målorienterad förflyttningsscen. Detta kan inte helt och hållet förklaras kompositionellt eftersom semantiken hos merparten av verben i undersökningen passar lika bra med konstruktionernas semantik som de verb som var starkt associerade med dem; det finns inget uppenbart semantiskt som diskvalificerar *kvista* eller *stövla* från [VERB-*till*-NP].

Det andra är att olika konstruktioner har olika grad av produktivitet, dvs. är olika tillgängliga att användas med nya verb. Att [VERB-*iväg-till*-NP] förekommer med fler typer kan hänga ihop med att typerna i sig har låg tokenfrekvens. Enligt Bybee (2010) har tokenfrekvens en negativ inverkan på produktivitet på så vis att högfrekventa instanser ger intrycket av att en kon-

11. För ytterligare kritik mot den lexikogrammatiska metoden se Schmid & Küchenhoff (2013) och Bybee (2010).

struktion endast associeras med dessa och inte är öppen för andra (nya) typer. Det kan också förklara varför [VERB-*till*-NP], vars typer har hög tokenfrekvens, förekommer med färre antal typer.

Litteratur

- Andersson, Erik. 1997. Svenska rörelseverb och måladverbial. I Haapamäki, Saara (red.): *Svenskan i Finland 4*. Skrifter från svenska institutionen vid Åbo Akademi Nr. 3. Åbo universitet.
- Anshen, Frank & Mark Aronoff. 1989. Morphological productivity, word frequency and the Oxford English Dictionary. I Fasold, R.W. & D. Schiffrin (red.): *Language Change and Variation*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins., 197–202.
- Aronoff, Mark. 1976. *Word Formation in Generative Grammar*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Baayen, Harald. 1993. On frequency, transparency and productivity. Booij, Geert & Jaap van Marle (red.): *Yearbook of Morphology 1992*. Dordrecht: Kluwer, 181–208.
- Baayen, Harald & Rochelle Lieber. 1991. Productivity and English derivation: A corpus-based study. *Linguistics* 29, 801–44.
- Barðdal, Jóhanna. 2008. *Productivity. Evidence from case and argument structure in Icelandic*. Amsterdam: John Benjamins.
- Blomberg, Johan. 2014. *Motion in Language and Experience: Actual and Non-actual motion in Swedish, French and Thai*. The Faculties of Humanities and Theology. Lund: Lunds universitet.
- Boas, Hans C. 2008. Determining the structure of lexical entries and grammatical constructions in Construction Grammar. *Annual Review of Cognitive Linguistics* 6, 113–144.
- Bybee, Joan. 2010. *Language, usage and cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bybee, Joan. 2013. Usage-based theory and exemplar representation. I Hoffman, Thomas & Graeme Trousdale (red.): *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford University Press, 49–69.
- Croft, William. 2003. Lexical rules vs. constructions: a false dichotomy. I Cuyckens, H., T. Berg, R. Dirven, & K.-U. Panther (red.): *Motivation in Language: Studies in honour of Günter Radden*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 49–68.

- Dąbrowska, Ewa. 2008. The effects of frequency and neighborhood density on adult speakers' productivity with Polish case inflections: An empirical test of usage-based approaches to morphology. *Journal of Memory and Language* 58, 931–951.
- Diessel, Holger. 2015. Usage-based construction grammar. I Dąbrowska, Ewa & Dagmar Divjak (red.): *Handbook of Cognitive Linguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Endress, Ansgar & Marc Hauser. 2011. The Influence of Type and Token Frequency on the Acquisition of Affixation Patterns: Implications for Language Processing. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition* 37, 77–95.
- Fillmore, Charles J., Paul Kay & Mary Catherine O'Connor. 1988. Regularity and idiomaticity in grammatical constructions. The case of *Let alone*. *Language* 64-3, 501–538.
- Fillmore, Charles J. & Collin Baker. 2010. A Frames Approach to Semantic Analysis. I Heine, Bernd & Heiko Narrog (red.): *The Oxford Handbook of Linguistic Analysis*. Oxford: Oxford University Press, 313–339.
- Firth, John Rupert. 1957. Modes of Meaning. I Firth, John Rupert: *Papers in Linguistics 1934-1951*. London: Oxford University Press, 190–215.
- Forsskåhl, Mona. 2015. Färdas på finlandssvenska. I Sandström, Caroline, Ilse Cantell, Eija-Riitta Grönros, Pirkko Nuolijärvi & Eivor Sommardahl (red.): *Perspektiv på lexikografi, grammatik och språkpolitik i Norden*. Helsingfors: Institutet för de inhemska språken, 245–270.
- Goldberg, Adele. 1995. *Constructions. A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Haspelmath, Martin & Andrea Sims. 2010. *Understanding Morphology*. London: Arnold.
- Israel, Michael. 1996. The way constructions grow. I Goldberg, Adele (red.): *Conceptual Structure, Discourse and Language*. Stanford: CSLI Publications, 217–230.
- Lau, Jey Han, Alexander Clark & Shalom Lappin. 2016. Grammaticality, Acceptability, and Probability: A Probabilistic View of Linguistic Knowledge. *Cognitive Science* 41, 1–40.
- Levin, Beth. 1993. *English Verb Classes and Alternations. A Preliminary Investigation*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Lyngfelt, Benjamin. 2007. Mellan polerna. Reflexiv- och deponenskonstruktioner i svenskan. *Språk och Stil* 17, 86–134.

- Lyngfelt, Benjamin, Erik Magnusson Petzell & Camilla Wide. Under utgivning. Forskning om språksystemet – definiera vad som är grammatiskt eller karakterisera vad som är brukligt? I Håkansson, David & Anna-Malin Karlsson (red.): *Varför språkvetenskap?*
- Martola, Nina. 2007. *Konstruktioner och valens: Verbfraser med åt i ett jämförande perspektiv*. Nordica Helsingiensia nr 9. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Olofsson, Joel. 2011. ”Det känns lite som att googla in i en frysbox” – Om rörelsekonstruktioner och produktivitet. I Edlund, Ann-Catrine & Ing-Marie Mellenius (red.): *Svenskans beskrivning* 31. Umeå: Umeå universitet, 294–303.
- Olofsson, Joel. 2014. Argument structure constructions and syntactic productivity – The case of Swedish motion constructions. *Constructions* 1–7, 2014, 1–17.
- SAG = Teleman et al. 1999.
- Schmid, Hans-Jörg & Helmut Küchenhoff. 2013. Collostructional analysis and other ways of measuring lexicogrammatical attraction: Theoretical premises, practical problems and cognitive underpinnings. *Cognitive Linguistics* 24-3, 531–577.
- Schreuder, Robert & R. Harald Baayen. 1997. How Complex Simplex Words Can Be. *Journal of memory and language* 37, 118–139.
- Sjögreen, Christian. 2015. *Kasta bort bollen och äta bort sin huvudvärk. En studie av argumentstrukturen i kausativa bort-konstruktioner*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Slobin, Dan. 1996. Two ways to travel: verbs of motion in English and Spanish. I Shibatani, Masayoshi & Sandra. A. Thompson (red.): *Grammatical constructions. Their form and meaning*. Oxford: Clarendon Press, 195–220.
- Slobin, Dan. 2004. The many ways to search for a frog: Linguistic typology and the expression of motion events. I Strömqvist & Verhoeven (red.), 219–257.
- SO = *Svensk ordbok, utgiven av Svenska Akademien* 2009. Stockholm: Norstedt.
- Stefanowitsch, Anatol. 2013. Collostructional analysis. I Hoffmann, Thomas & Graeme Trousdale (red.): *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, 290–306.
- Strömqvist, Sven & Ludo Verhoeven (red.). 2004. *Relating Events in Narrative: Typological and Contextual Perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erl-

- baum, Suttle, Laura & Adele Goldberg. 2011. Partial productivity of constructions as induction. *Linguistics* 49-6, 1237–1269.
- Talmy, Leonard. 2000. *Toward a Cognitive Semantics Vol.2: Typology and Process in Concept Structuring*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson. 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Norstedts.
- Viberg, Åke. 1981. Svenska som främmande språk för vuxna. I Kenneth Hyltenstam (red.): *Språkmoïe. Svenska som främmande språk, hemspråk, tolkning*. Lund: Liber läromedel, 21–65.
- Viberg, Åke. 2013. Seeing the lexical profile of Swedish through multilingual corpora. The case of Swedish åka and other vehicle verbs. I Aijmer, Karin & Bengt Altenberg (red.): *Advances in corpus-based contrastive linguistics. Studies in honour of Stig Johansson*. Amsterdam: Benjamins, 25–56.
- Wellander, Erik. 1964. Aktionsart och aspekt: Anteckningar till föredrag i "Samfundet för nordisk språkforskning" 7.12.1964. *Nysvenska studier* 44, 184–252.
- Zlatev, Jordan & Caroline David. 2003. Motion event constructions in Swedish, French and Thai: Three different language types? *Manusya* 6, 18–42.
- Zlatev, Jordan & Peerapat Yangklang. 2004. A third way to travel: the place of Thai in the motion event typology. I Strömquist & Verhoeven (red.), 159–190.
- Özçalışkan, Seyda. 2015. Ways of crossing a spatial boundary in typologically distinct languages. *Applied Psycholinguistics* 36, 485–508.

URL

Berkeley FrameNet: <https://framenet.icsi.berkeley.edu/>

Korp: <http://spraakbanken.gu.se/korp>

Summary

This article discusses some Swedish motion expressions. These are analyzed as constructions in the sense of construction grammar. Two constructions are investigated. The [VERB-*iväg-till*-NP] construction consists of a verb combined with the directional adverb *iväg* 'off' and a prepositional phrase headed by the preposition *till* 'to'. The [VERB-*till*-NP] construction lacks the adverb. I present a corpus investigation of 40 verbs, of which most are known motion verbs in Swedish, and their occurrences in two motion constructions. The purpose of

the article is to elucidate why some verbs have a stronger relation to one construction than to the other, even when the constructions themselves have similar semantic content. The article shows that this relation can be explained by frequency of use and productivity of constructions in the sense that highly frequent motion verbs tend to appear in one construction while low frequent verbs tend to appear in the other, which, despite lower overall frequency, appears to be more productive.

Joel Olofsson
Institutionen för svenska språket
Göteborgs universitet
Box 200
SE-40530 Göteborg
joel.olofsson@svenska.gu.se

IV

Frekvens som mått på produktivitet
– en konstruktionsgrammatisk
undersökning av
förflyttningskonstruktioner i svenskan

IV

Frekvens som mått på produktivitet – en konstruktionsgrammatisk undersökning av förflyttningskonstruktioner i svenskan

1. Inledning

Denna artikel är en konstruktionsgrammatisk studie om produktiviteten hos vad jag kallar förflyttningskonstruktioner i svenskan. Jag fokuserar på sådana förflyttningskonstruktioner som bygger på ett verb, ett riktningssadverb och en prepositionsfras.

Förflyttning kan beskrivas som en scen där någon eller något förflyttas (av egen eller yttre kraft) från en punkt till en annan (jfr Talmy 2000b). Låt oss titta på följande exempel med svenska förflyttningsuttryck.

- (1) a. Siri springer iväg till bussen.
b. Siri kvistar iväg till bussen.

Verbfraserna i satserna i (1) kan i konstruktionsgrammatiska termer beskrivas som en förflyttningskonstruktion med strukturen [VERB-*iväg-till*-NP], där ett rörelseverb följs av riktningssadverbet *iväg* och en prepositionsfras med prepositionen *till*, som betecknar förflyttningens slutmål. Verbet *springa* i (1a) är ett relativt vanligt rörelseverb. Verbet *kvista* i (1b) är också ett känt rörelseverb, men inte lika frekvent. I enlighet med t.ex. Bybee (2010, 2013) kan därför *springa*, främst av frekvensmässiga skäl, ses som starkare knutet till konstruktionen än *kvista* (jfr Olofsson 2017).

Ytterligare exempel på förflyttning hittar vi i (2).

- (2) a. Arne krockade in i staketet.
b. ?Arne krockade iväg till affären.
c. ?Arne krockade omkring på stranden.

Här används samma verb men olika kombinationer av riktningsadverb och prepositioner. I (2a) används verbet *krocka* i konstruktionen [VERB-*in-i*], i (2b) i konstruktionen [VERB-*iväg-till*] och i (2c) i konstruktionen [VERB-*omkring-på*]. Vi kan se att utan given kontext fungerar inte verbet *krocka* lika bra i (2b–c) som i (2a), vilket markerats med frågetecken. Det är dock inte helt omöjligt att tänka sig kontexter där (2b–c) hade varit acceptabla meningar (jfr Olofsson 2016).¹ Det innebär att begränsningen inte tycks ligga på det grammatiska planet, utan istället verkar det handla om i vilken grad verbet och konstruktionen typiskt associeras till varandra.

Att ett visst ord, t.ex. rörelseverb, fungerar mer eller mindre bra i en viss konstruktion behöver inte nödvändigtvis bero på att det föreligger några absoluta syntaktiska eller semantiska restriktioner, vare sig hos konstruktionen eller hos verbet, utan kan också handla om i vilken grad bruket är konventionaliserat (Olofsson 2017; jfr Bybee 2010), vilket främst är en fråga om frekvens.

Konstruktioner är olika produktiva, dvs. de uppvisar olika benägenhet att användas med många och nya lexikala enheter. Ett sätt att mäta konstruktioners produktivitet är att undersöka deras s.k. typfrekvens, dvs. det antal olika lexikala enheter (t.ex. verb) som förekommer i en konstruktion (Goldberg 2006; Barðdal 2008; Bybee 2010, 2013). I föreliggande studie, där jag undersöker 17 förflyttningskonstruktioner testar jag även andra frekvensvarianter som mått på produktivitet. Hur vanligt är det, i en given korpus, att ett verb bara förekommer en gång i en viss konstruktion eller rent av endast en gång i en enda av ett antal konstruktioner med gemensamma drag? Och hur vanligt är det med icke-lexikaliserade belägg?

I Olofsson (2017) jämfördes två konstruktioner, en med verb, adverbet *iväg* och prepositionsfras med *till* [VERB-*iväg-till*] och en med verb och enbart prepositionsfras med *till* [VERB-*till*]. Poängen med den studien var att undersöka i vilken utsträckning användning av både mer konventionella och mindre konventionella verb påverkas i en struktur med riktningsadverb jämfört med en struktur utan. Studien visar att konstruktionen med riktningsadverb används produktivt i större utsträckning än konstruktionen med enbart prepositionsfras.

För att dels kunna jämföra konstruktioner med mer liknande strukturella egenskaper, dels kunna jämföra ett större omfång av konstruktioner, undersöker jag i den här artikeln olika typer av frekvens för 17 olika förflyttningskonstruktioner (av typen i 1–2, med både adverb och preposition)

1 En möjlig kontext till (2b) skulle kunna vara att Arne är en mycket dålig bilförare och därför brukar krocka inte bara med en utan flera bilar på sin väg till affären. För (2c) skulle det kunna vara en lek som går ut på att man ska krocka med de andra deltagarna och att denna lek sker på stranden.

i en korpus. En frekvensbaserad undersökning kan i många fall ge viktig, kompletterande information om konstruktionernas specifika egenskaper och deras relation med olika typer av verb, som inte lika enkelt kan fångas med fokus på grammatikalitet. De frågeställningar som jag ämnar besvara är följande:

- a) Hur skiljer sig typfrekvensen mellan olika förflyttningskonstruktioner och vad kan vi lära oss av detta?
- b) Hur ser förhållandet ut mellan olika sorters frekvens för respektive konstruktion å ena sidan och för konstruktionerna generellt å andra?
- c) I vilken utsträckning förekommer konstruktionerna med unika typer, dvs. typer som enbart förekommer i en konstruktion och inte i de andra?

Frågeställning (a) undersöks främst för att komma åt konstruktionernas olika grad av produktivitet. Frågeställning (b) handlar om att ställa olika mått på typfrekvens i relation till tokenfrekvens, dvs. hur vanliga konstruktionerna är i en korpus, vilket kan visa om produktivitet även hänger ihop med hur förhållandet mellan typ- och tokenfrekvens ser ut hos de undersökta konstruktionerna. Den sista frågeställningen (c) undersöks för att fånga relationen mellan specifika verb och verbgruppers relation till specifika konstruktioner, vilket kan ge en bild av hur vissa konstruktioner attraherar en viss typ av verb.

Artikeln är indelad i 6 avsnitt. I avsnitt 2 presenteras bakgrund och tidigare forskning om rörelseverb och förflyttning. Avsnitt 3 handlar om konstruktionsgrammatik, som är den teoretiska ramen för artikeln. I avsnitt 4 redogörs för undersökningens material och metod. Resultatet från undersökningen presenteras i avsnitt 5, dels med fokus på konstruktionerna, dels med fokus på grupper av verb som i olika utsträckning förekommer med de undersökta konstruktionerna. Avslutningsvis summeras och diskuteras resultaten i avsnitt 6.

2. Förflyttning och spatiala typer

Tidigare forskning om rörelseverb och förflyttning på svenska (t.ex. Andersson 1997; Zlatev & Yangklang 2004; Viberg 2013; Blomberg 2014) tar, liksom den internationella forskningen om förflyttning i övrigt (t.ex. Slobin 2004, 2008) ofta sin utgångspunkt i Talmys typologiska arbeten (Talmy 1985, 2000b). Talmy beskriver en rörelsehändelse (eng. ‘motion event’) på följande vis: “The basic Motion event consists of one object (the **Figure**) moving or located with

respect to another object (the reference object or **Ground**)” (2000b:25). En sådan ganska allmän beskrivning kan referera till olika typer av förflyttning. T.ex. kan man skilja mellan *egenförflyttning* (3a), där den som förflyttas utgör subjektsreferent, och *objektsförflyttning* (3b), där den/det som förflyttas typiskt fungerar som objektsreferent (se Viberg 1981:52–53). I (3a) är det *Maja* som förflyttas och i (3b) är *Maja* den som orsakar att *glassen* förflyttas.

- (3) a. Maja sprang till kiosken.
b. Maja kastade glassen mot kiosken.

I föreliggande studie fokuserar jag på förflyttningskonstruktioner som beskriver egenförflyttning.

Man kan också skilja mellan olika spatiala typer, beroende på vilket förhållande som finns mellan den/det som förflyttar sig och den lokativa referenspunkten. I SAG (3:467 ff.) redovisas följande spatiala typer.

TABELL 1. *Spatiala typer i SAG (1999).*

Typ	Definition	Exempel (från SAG)
MÅL	- rörelse i förhållande till målet	När Eino var 10 år flyttade han <i>till Sverige</i> .
RIKTMÄRKE	- rörelse i förhållande till det tilltänkta målet	Maria sprang <i>mot ett hyreshus</i> .
UTGÅNGSPUNKT	- rörelse i förhållande till utgångspunkten	Statsministern kommer direkt <i>från Paris</i> .
VÄG	- en rörelses bana	Lotta gick <i>uppför fjället</i> . Vi passerade <i>Motala</i> .
BEFINTLIGHET	”anger subjektreferentens plats i vila (eller i rörelse som inte påverkar befintligheten” (SAG 3:468)	Det står en kaffebruggare <i>på diskbänken</i> .

I tabellen visas den spatiala typen i vänsterkolumnen, följt av en definition i mittenkolumnen och en exempelmening i högerkolumnen som illustrerar hur den spatiala typen ska förstås. Typen BEFINTLIGHET kräver kanske en kommentar, då den rent intuitivt förknippas med motsatsen till förflyttning. Typen kan användas för att beskriva en typ av förflyttning som sker inom ett begränsat område, exempelvis *Lotta rusade omkring i parken*. Detta kallas i denna artikel *befintlighetsförflyttning* (BEFINTLIGHET_{FÖRFL}).²

2 Man skulle visserligen kunna kalla förflyttning inom ett befintligt område för något annat, så som område. Etiketten *befintlighetsförflyttning* är vald för att ligga så nära SAG som möjligt.

I artikeln undersöker jag 17 olika förflyttningskonstruktioner där samtliga typer utom VÄG finns representerade.³ Några exempel på dessa konstruktioner visas i (4):

- (4) a. Vi gick in i butiken. (MÅL)
b. Hon rusade omkring på stan. (BEFINTLIGHET_{FÖRRL})
c. Han kilade ut från affären. (UTGÅNGSPUNKT)

I alla tre exemplen används konstruktioner som består av ett verb, ett riktning-adverb och en prepositionsfras.⁴

Riktning- och befintlighetsadverb kan ofta kombineras med en prepositionsfras. Detta kallar SAG (1999) *dubbeladverbial*, vilket är en kombination av två (eller flera) adverbial som tillsammans utgör ett primärt satsled (SAG 3:441).

- (5) a. Vi åkte ut till landet (MÅL)
b. Vi åkte iväg till byn (MÅL)

Trots ett utgångspunktsbetecknande adverb, som *ut* i (5a) och *iväg* i (5b), ger helheten av de båda exemplen en måltolkning, och en relativt undandömd roll för själva utgångspunkten. Men så måste inte fallet alltid vara:

- (6) Vi åkte in från Motala

I (6) sticker det målbetecknande adverbet *in* ut mer än adverbet i (5). Enligt SAG är inte ordningen mellan två delar i ett dubbeladverbial grammatiskt reglerad utan beror på stilistiska eller pragmatiska faktorer. Men när riktningadverbial av olika betydelsekategorier kombineras till dubbeladverbial finns det en tendens att ordna adverbial i tidsföljd, så att t.ex. utgångspunkten kommer före målet, som i (7a):

3 De undersökta konstruktionerna innehåller dubbeladverbial, närmare bestämt riktningadverb och prepositionsfras (se nedan). VÄG uttrycks oftast med en konstruktion som innehåller enbart preposition, så som *Vi gick förbi kyrkan*, vilket på syntaktiska grunder faller utanför fokus i den här artikeln.

4 Huruvida subjektet räknas som en intern del av konstruktionen eller som ett externt led som hör till konstruktionens valens är en fråga om vilken grammatisk analys man vill göra. I den här artikeln går jag inte närmare in på den formella beskrivningen av konstruktioner, men jag har valt att hantera konstruktionen som en verbfras och beskriver endast subjektet där det är relevant (jfr Olofsson 2014). Man skulle dock, i viss utsträckning, kunna använda subjektets (och objektets) funktion i konstruktionerna för att avgränsa egen- och objektsförflyttningskonstruktioner.

- (7) a. Vi flög från Gambia till Tanzania
b. Vi flög till Tanzania från Gambia

Men precis som i (6) ovan fungerar ordningen i (7b), med målmarkören först och utgångspunkten efter. Skillnaden mellan (7a) och (7b) handlar främst om informationsstruktur. Det bör påpekas att den här ordningen främst gäller konstruktioner med två prepositionsfraser, som i (7). Ordningen i de konstruktioner, med en adverbfras och en prepositionsfras, som undersöks i den här artikeln verkar mindre flexibla (jämför *Vi springer iväg till affären* med ?*Vi springer till affären iväg*).

3. Konstruktionsgrammatik

I den här artikeln analyserar jag förflyttningsuttryck utifrån konstruktionsgrammatik. Det är ett teoretiskt perspektiv där generalisering över språklig struktur beskrivs i termer av *konstruktioner*, vilka är konventionaliserade kluster av särdrag (syntaktiska, prosodiska, pragmatiska, semantiska osv.) som binder samman form och betydelse (Fillmore m.fl. 1988; Goldberg 1995, 2006).

Inom konstruktionsgrammatik gör man ingen skarp uppdelning mellan grammatik (baserad på generella regler) och lexikon (baserat på det specifika, ex. ord och idiom). Detta antagande bygger på det faktum att ett språk omfattar ett stort antal språkliga uttryck som är för generella för att placeras i lexikon och samtidigt för specifika för att räknas som allmänna grammatiska regler. Istället utgår man, inom konstruktionsgrammatiken, från att ett språks grammatik består av en uppsättning mer eller mindre komplexa konstruktioner som i ett schematicitetskontinuum sträcker sig från generella konstruktioner till mer specifika sådana (se Fried 2015). Det kan handla om allt från lexikalt fyllda uttryck (*gött mos*), via mönster som består av både lexikalt fyllda, fixerade led och öppna luckor, så som prepositionsfrasen [*i ADJaste laget*] där ett adjektiv i superlativ är det som kan varieras medan *i* och *laget* är fixerade (jfr *den kakan var i sötaste laget* och *den bilen var i dyraste laget*), till öppna, fullt schematiska konstruktioner så som PÅSTÅENDESATS. Tidiga konstruktionsgrammatiska undersökningar fokuserade i stor utsträckning på delvis fyllda mönster och produktiva idiom (Fillmore m.fl. 1988). Goldberg (1995) argumenterade för att även abstrakta, syntaktiska konstruktioner bidrar med betydelse. Ett klassiskt exempel är *He sneezed the napkin off the*

table,⁵ där verbet *sneeze* i sig inte innehåller någon förflyttningskomponent. Istället menar Goldberg att betydelsen att 'flytta på något genom att nysa' kommer från konstruktionen [V-NP-(ADV)-PP], som hon kallar *caused-motion* (jfr *objektsförflyttning* hos Viberg 1981). Den här typen av konstruktioner, som kallas argumentstrukturkonstruktioner, återfinns relativt högt upp på schematicitetsskalan.

Det är dock viktigt att poängtera att graden av schematicitet inte enbart är något som skiljer olika typer av konstruktioner från varandra, utan även antas finnas inom en och samma (typ av) konstruktion. Exempelvis kan en förflyttningskonstruktion beskrivas på olika nivåer, vilket illustreras i (8):⁶

- (8) a. [V-ADVL]
 b. [V-ADV-PP]
 c. [V-*iväg*-PP]
 d. [V-*iväg-till NP*]
 e. *springa iväg till bussen*

Här är (8a) den mest generella nivån med öppna luckor för varje led, medan (8b) är specificerad till dubbeladverbial med adverb och PP. (8c) är mer specifik genom att adverbet är lexikalt fyllt, dvs. på den nivån är *iväg* ett fast led som inte byts ut medan verb och preposition är öppna. I (8d) är även prepositionen ifyllt och i (8e) är samtliga led lexikalt fyllda (och motsvarar närmast en fast fras).

I linje med detta resonemang har vissa forskare (t.ex. Boas 2008) ifrågasatt Goldbergs abstrakta konstruktioner då de tenderar att övergenerera, dvs. de är inte tillräckligt precisa i vilka verb som kan och inte kan användas med dem. Ta exempelvis följande exempel från Boas (2008:120–121):

- (9) a. Miriam talked herself blue in the face.
 b. *Miriam spoke herself blue in the face.

Enligt Boas fungerar verbet *talk* i (8a) bra i en resultativ konstruktion, vilket inte gäller verbet *speak* i (9b).⁷ Detta visar att semantiskt lika verb inte alltid

5 För svenska motsvarigheter, så som *Kim nös bort dammet från bordet*/*Kim nös bort inbrotts-tjuvarna*/*Kim nös bort hela semestern*/*Kim nös bort ryggskottet*, se Sjögreen (2015:17).

6 Se Diessel (2015) som beskriver fyra typer av nätverkslänkar mellan konstruktioner (taxonomiska, horisontella, syntaktiska, lexikala länkar). (8) är ett exempel på taxonomiska länkar. Jämför även med Sjögreens (2015:87) beskrivning av olika abstraktionsnivåer för kausativa *bort*-konstruktioner.

7 Detta resonemang kanske är överrestriktivt. Söker man på Google kan man till exempel hitta uttryck som *speak herself hoarse*, även om *talk* förstås är frekventare i konstruktionen.

kan förekomma i samma konstruktioner. Detta måste vara en del av engelska språkbrukares språkliga kompetens. Enligt Boas visar detta att en abstrakt argumentkonstruktion inte ger tillräckligt med information för att kunna generera (9a) och samtidigt förhindra (9b). Med andra ord blir det svårt att med en ”independent meaningful construction” avgöra vilka verb den ska kombineras med (Boas 2008:123).

Istället föreslår bl.a. Croft (2003) och Boas (2008) att konstruktioner kan beskrivas på en mer specifik nivå. Croft talar om *verb-specifika* och *verbklass-specifika* konstruktioner, och Boas talar om *mini-konstruktioner* för att beskriva ungefär samma sak, nämligen konventionaliserade mönster knutna till vissa verb eller särskilda grupper av verb (jfr Sjögren 2015:73).

Tre saker är viktiga att påpeka i det här sammanhanget. Ett, det är inte en fråga om en lexikalistisk språksyn, utan det är fortfarande centralt att hantera språkliga uttryck som konstruktioner. Till exempel kan man fortfarande anta Goldbergs observationer att betydelsen hos verbet i stor utsträckning beror på konstruktionen.

Två, det finns en metodologisk fördel med en mer specifik analys eftersom den är närmare konkret språkbruk, något som Croft uttrycker på följande vis: ”Verb-specific and verb-class-specific constructions [...] are much closer to what a speaker actually hears and uses” (Croft 2003:64).⁸

Tre, fokus på konstruktioner på en mer specifik nivå innebär inte nödvändigtvis att man förkastar idén med abstrakta konstruktioner helt och hållet. Detta uttrycker Boas (2013:239) på följande vis: ”This means that while very broad generalizations are captured by Goldberg-type abstract meaningful constructions, more limited conventionalized patterns are captured by more concrete constructions at various midpoints of the hierarchical network”.

IV

3.1. Frekvens effekter och produktivitet

I och med att konstruktioner är konventionaliserade antas frekvens spela en central roll för hur språkets struktur formas och för hur det förändras (Barðdal 2008; Bybee 2010, 2013). Exempelvis menar Dąbrowska (2004:25) att ”[f]

8 Denna ståndpunkt är på sätt och vis kontroversiell, eftersom det traditionella idealet för grammatiska analyser är att sträva efter maximal generalitet. Men utifrån ett perspektiv där grammatisk struktur beskrivs som ett kontinuum från det mest generella till det mest specifika är detta mindre problematiskt och utesluter alltså inte en analys där specifika tokens instansierar både specifika och generella konstruktioner, dvs. analysen kan sträva efter maximal generalitet och en språkbruksnära analys samtidigt.

luent language users are remarkably sensitive to the statistical properties of their language.”

Man brukar skilja mellan två huvudtyper av frekvens som har olika effekter på språket: tokenfrekvens och typfrekvens.

Tokenfrekvens refererar till det antal gånger som en språklig enhet förekommer i en text eller korpus. Om förflyttningskonstruktionen [VERB-omkring-på] förekommer med verbet *springa* tio gånger i en korpus är tokenfrekvensen för [springa-omkring-på] 10. Genom upprepad användning av ett ord eller uttryck, dvs. ökad tokenfrekvens, blir det starkare befäst i språkbrukarnas minne (jfr 'entrenchment' i Bybee 2010).⁹ En konsekvens av detta antas vara att högfrekventa flerordsuttryck analyseras som en enhet snarare än som flera kompositionellt hopsatta delar. Hög tokenfrekvens antas också ha reducerande och konserverande effekter (t.ex. *be going to* blir *gonna* respektive bevarandet av äldre böjningsmönster hos frekventa verb).

Typfrekvens är det antal olika typer av enheter som förekommer i en konstruktion, t.ex. olika verb i en förflyttningskonstruktion. Det betyder att uttryck som *springer runt i* och *smyger runt i*, representerar olika typer i konstruktionen [VERB-runt-i] oavsett hur många gånger de förekommer i en korpus. Så om [VERB-runt-i] endast förekommer med de två verben, är konstruktionens typfrekvens två. Det finns flera studier (t.ex. Goldberg 1995:137; Barðdal 2008; Dąbrowska 2008) som argumenterar för att hög typfrekvens korrelerar med produktiviteten, dvs. möjligheten att använda konstruktioner med nya och okonventionella enheter.

Ett mått som kombinerar token- och typfrekvens är s.k. type/token-ratio (förkortas ibland TTR), ett mått på hur många typer en konstruktion har i förhållande till dess antal tokens. Vanligtvis används det för att mäta lexikal variation i en text, men kan också användas för att ange en konstruktions grad av produktivitet (jfr Coleman 2015).

Ett annat mått på produktivitet är s.k. hapaxer (eller *hapax legomena*), som är ord och uttryck som endast förekommer en gång i en stor korpus (Baayen & Lieber 1991; Baayen 1993). I den här artikeln räknas ett verb som enbart förekommer en gång i en specifik konstruktion som en hapax, även om verbet i sig förekommer flera gånger i andra konstruktioner (jfr Olofsson 2017). Hapaxer antas vara centrala för produktiviteten eftersom det är bland dessa man hittar merparten av ord och uttryck som är nya och inte redan kända för en stor grupp

9 Det finns även mer avancerade statistiska metoder att beräkna befästning på än med ren tokenfrekvens (jfr (Stefanowitsch 2013; Olofsson 2017).

av språkbrukare.¹⁰ Dock hittar man även exempel på lågfrekventa ord och uttryck som inte är nya, utan välkända för de flesta språkbrukare och inte sällan upptagna i en ordbok.

I den här artikeln skiljer jag därför mellan hapaxer generellt och s.k. icke-lexikaliserade hapaxer (jfr 'rare items' hos Zeldes 2012), dvs. verb som endast förekommer en gång i en konstruktion och som saknar en lexikaliserad förflyttningensbetydelse. Dessutom urskiljer jag något som jag kallar *konstruktionsunika typer*, vilka är verb som uteslutande förekommer med en av de undersökta konstruktionerna och inte i andra.

4. Metod och material

Materialet för undersökningen är hämtat från Språkbankens korpusar Bloggmix 2012 och 2013 (spraakbanken.gu.se/korp), vilka tillsammans består av 133 859 971 tokens.

Syftet med korpusundersökningarna är att få fram konstruktionernas token- och typfrekvens samt den semantiska variationen mellan de förekommande verben. Token- och typfrekvenserna ligger till grund för de olika frekvensbaserade jämförelser mellan konstruktionerna som presenteras i avsnitt 5.1. Totalt används sju frekvensmått, varav ett är tokenfrekvens och sex är varianter av typfrekvens (se avsnitt 5.1). Tokenfrekvensen visar hur ofta konstruktionerna förekommer i korpusarna oavsett vilket verb som förekommer i dem.

Dessutom har jag systematiskt gått igenom alla typer för att se vilka verb och grupper av verb som förekommer med vilka konstruktioner. Detta redovisas i avsnitt 5.2.

Som jag nämnde i avsnitt 3.1 undersöker jag hur många av de verb som förekommer i korpusundersökningen som är s.k. icke lexikaliserade typer, dvs. inte har någon inherent rörelsebetydelse i sin typiska betydelse. Här har jag klassat ett verb som icke lexikaliserat rörelseverb (IL) om det inte finns upptaget i SO (2009) med en rörelsebetydelse. Detta är dock något problematiskt, då det medför att en liten andel verb som faktiskt är rörelseverb hamnar i denna kategori av verb. T.ex. finns självfallet verbet *åka* med i ordboken och klassas därför inte som en IL. Men sammansättningen *akutåka*, som har *åka* som efterled, finns inte angiven i ordboken och har därför klassats som IL, trots att

10 Här är det värt att poängtera att metodologiskt kan det förefalla problematiskt att man utgår från en kategorisk skillnad mellan hapaxer (n=1) och lågfrekventa typer (t.ex. n<5). Hapaxer är bra korpusindikatorer för produktivitet, men det gäller även andra lågfrekventa element.

man intuitivt kan förstå det som ett rörelseverb.¹¹ Det finns också exempel med verb som jag som enskild språkbrukare vet har en rörelsebetydelse, t.ex. *kubba*, men som inte nödvändigtvis är ett känt verb för en större språkgemenskap. Givetvis kan inte en ordbok ta med alla ord i ett språk, men vi kan åtminstone utgå från att de mest kända rörelseverben finns beskrivna där. Det blir ett sätt att förhålla sig objektivt till klassificeringen av verb.

4.1 Urval

Jag har utgått från 17 förflyttningskonstruktioner (tabell 2), som valts för att de representerar de spatiala typerna MÅL, RIKTMÄRKE, UTGÅNGSPUNKT och BEFINTLIGHET_{FÖRF}. Valet av konstruktioner grundar sig även i representation av konstruktioner av varierande frekvens, dvs. både konstruktioner som är vanliga och konstruktioner som är mindre vanliga.

TABELL 2. Förflyttningskonstruktioner och spatiala typer.

Konstruktion	Spatial typ	Exempel
[VERB-iväg-till-NP]	MÅL	Hon gick iväg till skolan.
[VERB-in-i-NP]	MÅL	Hon gick in i parken.
[VERB-in-till-NP]	MÅL	Hon gick in till stan.
[VERB-fram-till-NP]	MÅL	Hon gick fram till bordet.
[VERB-bort-till-NP]	MÅL	Hon gick bort till bordet.
[VERB-ner-till-NP]	MÅL	Hon gick ner till city.
[VERB-upp-till-NP]	MÅL	Hon gick upp till övervåningen.
[VERB-fram-mot-NP]	RIKTMÄRKE	Hon gick fram mot bordet.
[VERB-bort-mot-NP]	RIKTMÄRKE	Hon gick bort mot bordet.
[VERB-ut-från-NP]	UTGÅNGSPUNKT	Hon gick ut från parken.
[VERB-ut-ur-NP]	UTGÅNGSPUNKT	Hon gick ut ur parken.
[VERB-ner-från-NP]	UTGÅNGSPUNKT	Hon gick ner från övervåningen.
[VERB-upp-från-NP]	UTGÅNGSPUNKT	Hon gick upp från källaren.
[VERB-omkring-på-NP]	BEFINTLIGHET _{FÖRF}	Han gick omkring på stan.
[VERB-omkring-i-NP]	BEFINTLIGHET _{FÖRF}	Hon gick omkring i parken.
[VERB-runt-på-NP]	BEFINTLIGHET _{FÖRF}	Hon gick runt på torget.
[VERB-runt-i-NP]	BEFINTLIGHET _{FÖRF}	Hon gick runt i parken.

11 Man skulle också ha kunnat hantera sådana fall genom att klassificera sammansatta verb enligt efterled.

Mittenkolumnen visar den spatiala typen för konstruktionen som helhet. Denna styrs i regel av prepositionsfrasens semantik. Det betyder att konstruktionen kan innehålla adverb som har en annan inherent betydelse. I Strzelecka (2003:104) anges exempelvis *iväg* och *bort* som adverb som implicerar en utgångspunkt, men i Tabell 2 ser vi att båda dessa adverb kan ingå i konstruktioner som på grund av den följande prepositionen är målorienterade.

Konstruktionerna har samma övergripande struktur i det att de innehåller ett verb, ett adverb och en prepositionsfras. I konstruktionsgrammatiska termer kan man säga att de instansierar en mer generell struktur [VERB-ADV-PP], något jag återkommer till i det avslutande avsnittet (5.).

Anledningen till att jag valt konstruktioner med samma struktur är att de ska kunna vara så jämförbara som möjligt. I Olofsson (2017) jämfördes konstruktionerna [VERB-*iväg-till*-NP] och [VERB-*till*-NP]. Den jämförelsen visar att skillnader i distribution och verbfördelning inte enbart behöver vara en fråga om frekvens eller 'semantic fit', utan kan också bero på att det ingår mer semantisk förflyttninginformation i den förra än i den senare, vilket kan förklara varför nya/ovanliga verb oftare förekommer i konstruktionen med riktningadverb än i den utan. I den här undersökningen består de olika konstruktionerna med lika mycket information om rörelse, riktning, utgångspunkt, slutpunkt och förhållningspunkt.

Samtliga konstruktioner utom en i Tabell 2 förekommer i par med en annan konstruktion som innehåller samma riktningadverb. Exempelvis ser vi att *omkring* förekommer med både *i* och *på* eller att *fram* förekommer med *till* och *mot*. I det senare fallet motsvarar de två konstruktionerna med *fram* två olika spatiala typer. Men även vid de två konstruktionerna med *omkring*, som båda har samma spatiala typ, kan det finnas skillnader dem emellan.

Den konstruktion som inte ingår i en parrelation är [VERB-*iväg-till*-NP]. Denna konstruktion har tidigare blivit utförligt beskriven i Olofsson (2014) och till viss del i Olofsson (2016, 2017). Anledningen till att den undersöks även i den här artikeln är framför allt att den fungerar som en bra jämförelse med tidigare undersökningar, men nu med ett delvis annat material.¹²

4.2 Korpusundersökning

Vid excerperingen ur de båda korpusarna har jag använt söksträngar som motsvarar var och en av de 17 undersökta konstruktionerna. Exempelvis användes

12 Jämförelser med andra närliggande konstruktioner så som [VERB-*iväg-från*] och [VERB-*iväg-på*] görs i Olofsson (2014).

söksträngen [pos = "VB"] [word = "iväg"] [word = "till"] för konstruktionen [VERB-*iväg-till*]. Med söksträngar av detta slag får man träffar som inte enbart är exempel (se 10 längre ner) på de avsedda konstruktionerna, vilka måste sorteras bort manuellt. Dessutom fångar inte söksträngarna exempel med omvänd ordföljd, vilket dock inte bör påverka resultatet nämnvärt. Det finns inget som talar för att någon av konstruktionerna skulle användas med omvänd ordföljd i större utsträckning än de andra.

I Tabell 3 visas dels antalet träffar för varje söksträng, dels antalet faktiska belägg på motsvarande konstruktioner, sorterade utifrån konstruktionernas frekvens.¹³

TABELL 3. *Frekvenser för söksträngar och relevanta konstruktioner i Bloggmix 2012 och Bloggmix 2013.*

Söksträng	Frekvens (n)	Konstruktion	Frekvens (n)
VB + <i>in</i> + <i>i</i>	23 373	[VERB- <i>in-i</i>]	8321
VB + <i>in</i> + <i>till</i>	7 626	[VERB- <i>in-till</i>]	5392
VB + <i>iväg</i> + <i>till</i>	4 431	[VERB- <i>iväg-till</i>]	3873
VB + <i>ner</i> + <i>till</i>	4 984	[VERB- <i>ner-till</i>]	3560
VB + <i>runt</i> + <i>i</i>	5 715	[VERB- <i>runt-i</i>]	2556
VB + <i>upp</i> + <i>till</i>	8 421	[VERB- <i>upp-till</i>]	2380
VB + <i>runt</i> + <i>på</i>	3 949	[VERB- <i>runt-på</i>]	1648
VB + <i>ut</i> + <i>från</i>	1 796	[VERB- <i>ut-från</i>]	979
VB + <i>bort</i> + <i>till</i>	1 164	[VERB- <i>bort-till</i>]	802
VB + <i>fram</i> + <i>till</i>	7 816	[VERB- <i>fram-till</i>]	786
VB + <i>ut</i> + <i>ur</i>	1 646	[VERB- <i>ut-ur</i>]	742
VB + <i>omkring</i> + <i>i</i>	1 127	[VERB- <i>omkring-i</i>]	456
VB + <i>omkring</i> + <i>på</i>	683	[VERB- <i>omkring-på</i>]	382
VB + <i>ner</i> + <i>från</i>	623	[VERB- <i>ner-från</i>]	307
VB + <i>upp</i> + <i>från</i>	694	[VERB- <i>upp-från</i>]	244
VB + <i>bort</i> + <i>mot</i>	101	[VERB- <i>bort-mot</i>]	63
VB + <i>fram</i> + <i>mot</i>	290	[VERB- <i>fram-mot</i>]	35
Alla	74 439	Alla	32 526

Sammanlagt gav sökningarna över 74 000 träffar. Efter att rensat bort dubletter och felträffar, återstod totalt 32 526 belägg på de eftersökta konstruktionerna.

Låt oss ta konstruktionerna [VERB-*omkring-på*] och [VERB-*omkring-i*] som exempel på hur sökräffarna har hanterats. I dessa konstruktioner anges riktning med adverbet *omkring* och prepositionsfrasen med prepositionen *på* respektive *i* betecknar den semantiska rollen PLATS. I korpusundersökningen

13 Av utrymmesskäl anges inte prepositionsfrasens NP-rektion i konstruktionsbeskrivningarna. Detta gäller även i följande tabeller.

har jag därför tagit bort träffar där prepositionsfrasen betecknar en annan semantisk roll, exempelvis de i (10):

- (10) a. Vi ska driva omkring i jättemånga dagar.
b. Han balanserar omkring på bakbenen.
c. Vi cyklade omkring i shorts.
d. Signe har burit omkring på dockan.

I (10a) betecknar prepositionsfrasen *i jättemånga dagar* en tidsangivelse. I (10b) betecknar prepositionsfrasen det SÄTT aktiviteten *balansera* sker på. Man kan också tänka sig bakbenen som INSTRUMENT då frasen liknar andra sådana uttryck, så som *på hästen* eller *på cykeln*. (10c) innebär att förflytta sig iförd någon form av klädesplagg, i det här fallet ett par shorts. I (10d) är verbet *bära* transitivt. I fall som det i (10d) spelar möjligtvis prepositionsfrasens rektion en viss roll för hur uttrycket ska tolkas, då *docka* inte är något typiskt rumsadverbial med rollen PLATS utan oftast uppfattas som ett objektsliknande adverbial med rollen TEMA.

Ett annat exempel där prepositionsfrasens rektion är det enda som skiljer två tolkningarna åt visas i (11):

- (11) a. Jag drar omkring på stan.
b. Jag drar omkring på vagn och barn.

I (11) används samma lexikala enheter, bortsett från prepositionsfrasens rektion. Rektionen i (11a) är *stan*, som är en lokativ enhet, på så vis att det är en plats där man kan befinna sig, medan *vagn och barn* i (11b) typiskt är något som subjektet flyttar på. Med Vibergs (1981) termer kan man här skilja mellan egenförflyttning och objektsförflyttning. Skillnaden mellan (11a) och (11b) beror i stor utsträckning på vår encyklopediska kunskap. Exempel av typen (11b) har plockats bort från undersökningen, då det huvudsakligen är egenförflyttning som undersöks i den här artikeln.

Som vi såg i Tabell 3 har det tagits bort träffar även för de andra undersökta konstruktionerna. Inte sällan handlar det om olika tidsuttryck. I (12) ges några få sådana exempel.

- (12) a. Se fram mot nästa helg.
b. Nu går vi in i vecka 30.
c. Vi kämpade in i det sista.

I (12a) handlar det om konstruktionen [se fram mot DATUM/TID], i (12b) om [in i DATUM/TID] och i (12c) om [in i det sista/längsta].

5. Resultat

I det här avsnittet redovisas först resultatet med fokus på konstruktionerna som helhet i 5.1. Här visas olika typer av frekvensuppgifter för respektive konstruktion. Därefter redovisas resultatet med fokus på verben i 5.2. Här presenteras olika grupper av verb och i vilken utsträckning de förekommer med de olika konstruktionerna.

5.1 Konstruktioner

Uppgifter om konstruktionernas frekvens visas i Tabell 4. Här ser vi de undersökta konstruktionerna i vänsterkolumnen, följt av konstruktionens tokenfrekvens, typfrekvens, antal hapaxträffar, antal icke lexikaliserade typer, icke lexikaliserade hapaxer, konstruktionsunika verb samt icke lexikaliserade hapaxer som också är unika typer för respektive konstruktion. Respektive mått förklaras i den följande diskussionen.

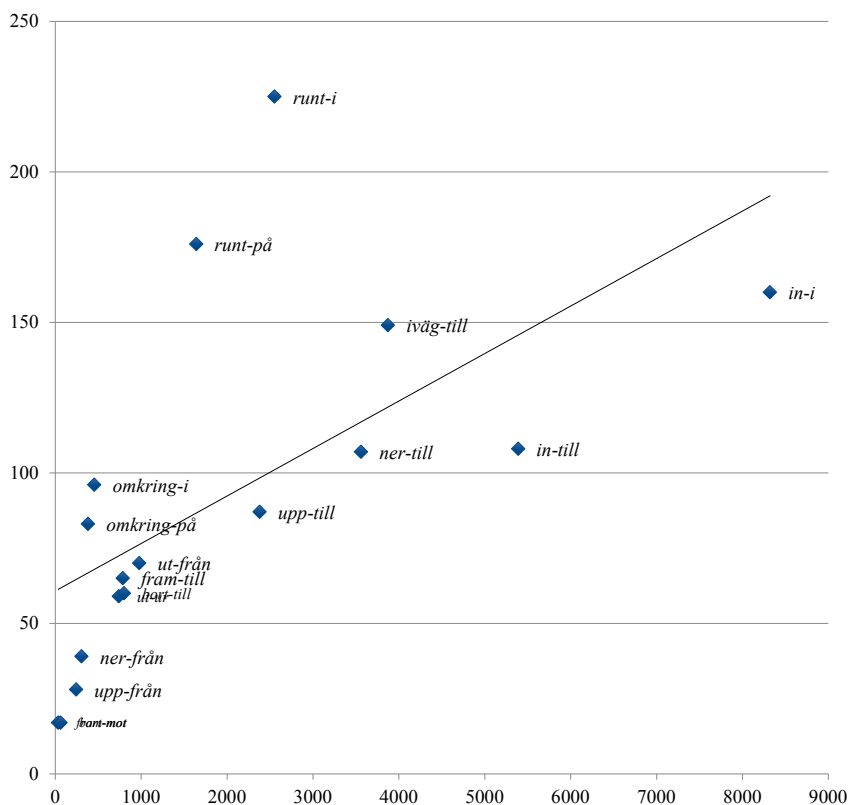
TABELL 4. *Frekvensinformation för de undersökta konstruktionerna. Hx = antal hapaxträffar, IL = antal icke lexikaliserade typer, IHL = icke lexikaliserade hapaxer, UV = konstruktionsunika verb, ILHU = icke lexikaliserade hapaxer som är unika för respektive konstruktion.*

Konstruktion	Tokens	Typer	Hx	IL	ILH	UV	ILHU
[VERB-in-i]	8321	160	51	42	23	38	12
[VERB-in-till]	5390	108	37	27	11	10	4
[VERB-iväg-till]	3873	149	67	46	26	27	20
[VERB-ner-till]	3560	107	44	27	17	10	6
[VERB-runt-i]	2553	225	83	90	53	55	38
[VERB-upp-till]	2380	87	31	21	15	3	2
[VERB-runt-på]	1643	176	78	66	41	28	19
[VERB-ut-från]	979	70	30	11	6	5	2
[VERB-bort-till]	802	60	23	9	5	1	1
[VERB-fram-till]	785	65	33	9	5	6	3
[VERB-ut-ur]	742	59	21	7	2	2	0
[VERB-omkring-i]	456	96	41	21	18	5	3
[VERB-omkring-på]	382	83	43	12	11	3	2
[VERB-ner-från]	307	39	18	2	2	1	1
[VERB-upp-från]	244	28	9	1	0	1	0
[VERB-bort-mot]	63	17	13	1	1	1	1
[VERB-fram-mot]	35	17	12	1	1	2	1

I tabellen kan vi se en stor variation i hur ofta konstruktionerna förekommer i korpusen, dvs. konstruktionernas tokenfrekvens. Överst i tabellen visas [VERB-*in-i*] som är den vanligaste konstruktionen (8321 tokens) och längst ner visas de lågfrekventa konstruktionerna [VERB-*fram-mot*] (35 tokens) och [VERB-*bort-mot*] (63 tokens).

I kolumnen för antal typer visas en relativt stor variation mellan de olika konstruktionerna. [VERB-*runt-i*] är den konstruktion som har högst typfrekvens (225) medan [VERB-*bort-mot*] och [VERB-*fram-mot*] endast förekommer med 17 typer vardera. Förhållandet mellan konstruktionernas typ- och tokenfrekvens visas i Figur 1.

Typ/token

FIGUR 1. Förhållandet mellan konstruktionernas typ- och tokenfrekvens

I Figur 1 visas tokenfrekvens längs x-axeln och typfrekvens längs y-axeln. De olika punkterna som linjen sträcker sig mellan är de 17 undersökta konstruk-

tionen, med den minst frekventa konstruktionen [VERB-*fram-mot*] längst till vänster och den mest frekventa konstruktionen [VERB-*in-i*] längst till höger. I figuren löper dessutom en rät linje, en s.k. regressionslinje, vilken visar den genomsnittliga relationen mellan typer och tokens.¹⁴

Som framgår av Figur 1 verkar det inte finnas någon enkel korrelation mellan typ- och tokenfrekvens. Det föreligger en viss statistisk sannolikhet för att många tokens innebär fler typer, men avvikelserna i de enskilda fallen är påfallande. Det är till exempel två konstruktioner med förhållandevis få tokens, [VERB-*runt-i*] och [VERB-*runt-på*], [som har högre typfrekvens än [VERB-*in-i*] trots att den senare har den högsta tokenfrekvensen, jfr Tabell 4. Som också framgår av tabell 4 förekommer den relativt lågfrekventa konstruktionen [VERB-*omkring-i*] med fler typer än fem mer frekventa konstruktioner, nämligen [VERB-*upp-till*], [VERB-*ut-från*], [VERB-*bort-till*], [VERB-*fram-till*], [VERB-*ut-ur*].

Vidare i Tabell 4 visas olika typer av typfrekvens. I den fjärde kolumnen visas antalet hapaxer som konstruktionerna förekommer med, dvs. instanser av konstruktionen som enbart förekommer en gång i korpusen. Precis som för typfrekvens är det [VERB-*runt-i*] som hamnar i topp. [VERB-*upp-från*] har inga.

I den femte kolumnen visas antalet icke lexikaliserade typer. Som jag nämnde tidigare bygger den indelningen på huruvida verben finns upptagna i SO (2009) med en förflyttningsbetydelse eller inte. Det är dock värt att poängtera att den här indelningen inte är så enkel alla gånger. En del verb har uppenbart lexikaliserade rörelsebetydelse, så som *springa*, *stappla* och *strosa*, och en del saknar uppenbart sådan betydelse, så som *dregla*, *krångla* och *nöta*. Men det finns åtminstone två typfall där det är mer problematiskt att avgöra huruvida en sådan betydelse ska tolkas in eller inte. Det första gäller verb där förflyttningen är implicit, så som *jaga* där huvudsyftet är att fånga ngn/ngt, inte att förflytta sig. Det andra handlar om verb som jag intuitivt vet har en rörelsebetydelse, men som av olika anledningar inte är upptagna i ordboken (t.ex. *kubba*).¹⁵ Även i denna kolumn har [VERB-*runt-i*] högst siffra.

Den sjätte kolumnen i Tabell 4 visar träffar som är hapaxer och samtidigt icke-lexikaliserade. Detta är ett sätt att utesluta de fall där en hapax bara är en redan känd men lågfrekvent variant, och på så vis ett mått som tydligare visar hur ofta en konstruktion förekommer med nya verb.

I den sjunde kolumnen visas det antal verb som är unika för respektive konstruktion. De konstruktionsunika verben kan ge ytterligare information angående konstruktionens produktivitet. Exempelvis kan man anta att det finns

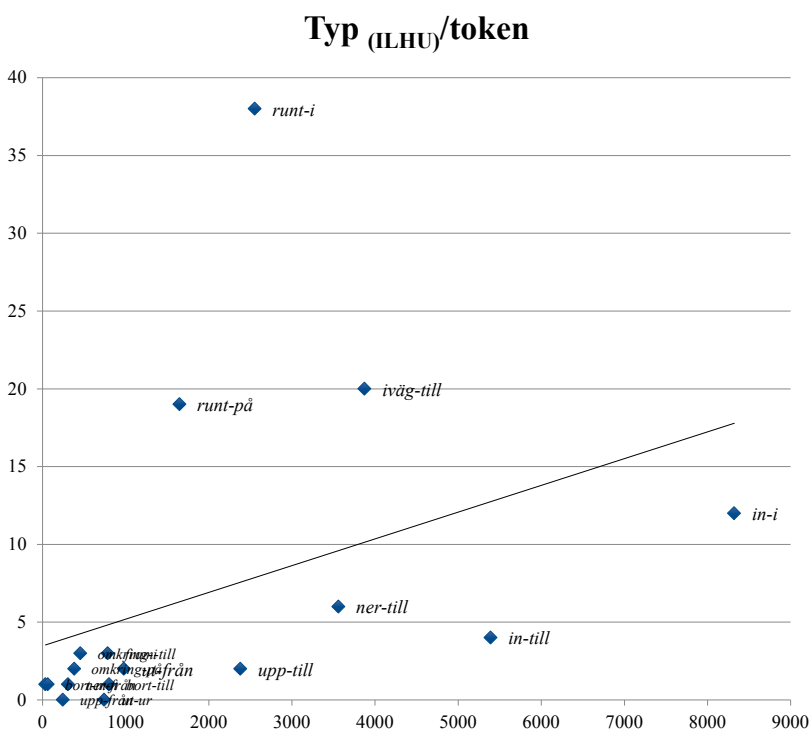
14 Baayen (1992) visar dock att förhållandet mellan typer och tokens i morfologi inte är helt linjärt.

15 En ordbok kan givetvis inte redogöra för alla lexikala enheter i ett språk.

en uppsättning relativt grundläggande rörelseverb, som används mer eller mindre i alla konstruktioner. Tittar vi på en konstruktion som [VERB-omkring-på] så är den relativt produktiv om man enbart utgår från ren typfrekvens. Men tittar vi på antal konstruktionsunika typer istället ser vi att endast 3 av de typerna är unika för just den konstruktionen. Jämför vi med [VERB-runt-i], så förekommer den konstruktionen med ett stort antal unika typer, samtidigt som den har hög typfrekvens.

I den sista kolumnen visas icke lexikaliserade hapaxer som uteslutande förekommer i en av de undersökta konstruktionerna och inte i någon annan (ILHU).

I Figur 2 illustreras förhållandet mellan konstruktionernas tokenfrekvens och den sistnämnda typen av frekvens.

FIGUR 2. Typ/token-förhållande med icke lexikaliserade konstruktionsunika hapaxer.

I Figur 2 är typfrekvensen baserad på konstruktionsunika verb med icke lexikaliserad rörelsebetydelse som endast förekommer en gång. Detta mer snäva mått än vanlig hapax är kanske det som tydligast pekar ut i vilka av de undersökta konstruktionerna som i störst utsträckning används för produktivt bruk. Här är det framför allt [VERB-runt-i], [VERB-runt-på] och [VERB-iväg-till] som sticker ut. Vi kan också se att en konstruktion som [VERB-in-i] med relativt hög

typfrekvens (se Tabell 4 och Figur 1) med detta mått hamnar betydligt lägre än [VERB-*iväg-till*], trots att den senare har lägre typfrekvens.

5.2 Verb

I det här avsnittet redovisas resultat med verb som utgångspunkt istället för konstruktioner. Först presenteras de vanligaste verben i undersökningen, dels i fråga om antal tokens, dels i fråga om antalet konstruktioner som de förekommer i. Därefter gör jag några nedslag i grupper av verb som utmärker sig i undersökningen. Detta är en indelning som på många sätt påminner om den i Levin (1993), där författaren visar hur olika grupper eller klasser av verb kan förekomma i liknande syntaktiska strukturer. Skillnaden mellan min redovisning i det här avsnittet och Levins är främst att hon utgår från ett lexikaliskt perspektiv med huvudfokus på verbens egenskaper, medan jag utgår från konstruktionernas egenskaper. Det är viktigt att redan här påpeka att indelningarna ibland bygger på gemensam funktion och ibland på betydelse. Redogörelsen görs inte nödvändigtvis på samma nivå hela tiden. Fokus ligger på att redovisa drag som visar hur verb med olika grad av konventionalitet används i de undersökta konstruktionerna. Poängen är alltså inte att redovisa lexikala verbklasser.

Totalt förekommer 450 olika verb i undersökningen. Av utrymmesmässiga skäl redovisas inte alla verb och verbgrupper. Jag har i stället valt ut ett antal grupper av verb som illustrerar dels hur förflyttningskonstruktioner kan användas med verb som normalt inte förknippas med förflyttning, dels hur vissa verb och grupper av verb drar sig till en eller ett fåtal förflyttningskonstruktioner medan andra används i flera konstruktioner (jfr Olofsson 2017).

Den vanligaste typen av verb i undersökningen är verb som har en inherent rörelsebetydelse som refererar till rörelsesätt ('manner of motion' Slobin 2004). Exempel på sådana verb är:

- vattenrelaterade rörelseverb (t.ex. *kråla, simma, snorkla, surfa, vada, paddla, segla*)
- fordonsverb (t.ex. *bila, bussa, cykla, hoja, moppa, sparkcykla, velocipeda*)
- planlös förflyttning (t.ex. *driva, drälla, flanera, hatta, irra, loda, luffa, spankulera, skrota, skräpa, strosa*)
- verb som har en inbakad riktning (t.ex. *komma, passera, retirera, tvärkomma, återvända*)
- djurverb med rörelsebetydelse (t.ex. *åla, älga, orma* och *snigla*)

Andra grupper med verb som inte lika tydligt har förflyttning i sin betydelse är t.ex.:

- verb som innebär särskilda kroppsrörelser som inte nödvändigtvis har med själv förflyttningssättet att göra (t.ex. *bocka, fladdra, flaxa, fläkta, fäkta, gunga, guppa, jazza, skaka, sprattla, studsa, vagga, vibrera, vingla*)
- verb som innebär att skynda och stressa (t.ex. *hasta, hetsa, jäkta, lunchhasta, stressa, tokstressa, skynda*)
- verb som uttrycker livsstil (t.ex. *leva, lyxa, njuta*)
- verb som innebär att man grejar eller att något krånglar (*böka, glatta, greja, joxa, knöla, pyssla, krångla, trassla, rådda*)
- verb som har en prediktiv funktion (t.ex. *flumma, muppa, schteka, sega, slöa, glassa*)
- verb som anger ansträngning (*baxa, gröta, harva, härja, nöta, orka, pumpa, pressa, röja, streta, traggla, tränga*)

I det följande tar jag en närmare titt på ytterligare några grupper av verb som är extra intressanta, några för att de kan användas i stort sett med alla de undersökta konstruktionerna och andra för att de är begränsade till endast en eller ett fåtal konstruktioner.

5.2.1 Vanliga verb

Med vanliga verb kan man mena åtminstone två olika saker. I det ena fallet handlar det om de verb som har högst tokenfrekvens jämfört med de andra verben i undersökningen. Jag avser då hopslagen frekvens oberoende av vilka konstruktioner de förekommer i. I det andra fallet handlar det om de verb som förekommer med olika konstruktioner. De båda dragen behöver inte sammanfalla med varandra, utan ett verb med hög tokenfrekvens kan mycket väl förekomma med en eller ett fåtal konstruktioner, medan ett lågfrekvent verb kan förekomma med flertalet eller samtliga konstruktioner.

Låt oss börja med att titta på det förstnämnda. I Tabell 5 visas de tio mest frekventa verben i korpusundersökningen. Här är verbens förekomst i samtliga av de undersökta konstruktionerna inkluderad.

I mittenkolumnen visas antalet tokens för respektive verb i undersökningen, dvs. i samtliga undersökta konstruktioner, medan det i den högra kolumnen visas hur många procent av undersökningens totala antal tokens (32 524) det utgör. Exempelvis utgör verbet *gå* runt 18 % av undersökningens träffar. Därefter följer *åka* och *komma* med 15 % respektive 11 % av träffarna. På nedersta raden visas att den sammanlagda tokenfrekvensen för de tio mest frekventa verben utgör runt 71 % av hela undersökningen. Förutom *skola* och *vara* (som behandlas i 5.2.3) är dessa typiska rörelseverb. De resterande 440 verben i undersökningen utgör således mindre än 30 %.

TABELL 5. De 10 mest frekventa verben (i korpusen).

V	Tokens	% av undersökningens totala tokens (32524)
gå	5823	~ 18
åka	4861	~ 15
komma	3675	~ 11
hoppa	2312	~ 7
skola	1542	~ 4,8
springa	1479	~ 4,5
flytta	1175	~ 3,5
dra	985	~ 3
vara	568	~ 2
kliva	558	~ 2
Tot tokens	22978	~ 71

Om vi istället tittar på vanliga verb utifrån förekomst i flest konstruktioner får vi en delvis annan bild än den i Tabell 5. Detta visas i Tabell 6.

TABELL 6. De tio verb som förekommer i flest konstruktioner.

V (tokens)	Iväg	Omkring	Runt	Ut	In	Fram	Bort	Ner	Upp	Tot cx
gå (5823)	till	i, på	i, på	ur, från	i, till	till, mot	till, mot	till, från	till, från	17
springa (1479)	till	i, på	i, på	ur, från	i, till	till, mot	till, mot	till, från	till, från	17
åka (4861)	till	i, på	i, på	ur, från	i, till	till	till, mot	till, från	till, från	16
krypa (286)	till	i, på	i, på	ur, från	i, till	till, mot	till	till, från	till, från	16
rulla (227)	till	i, på	i, på	ur, från	i, till	till, mot	till, mot	till, från	till	16
smyga (128)	till	i, på	i, på	ur, från	i, till	till, mot	till	till, från	till, från	16
rida (128)	till	i, på	i, på	ur, från	i, till	till, mot	till, mot	till	till, från	16
komma (3675)	till		i, på	ur, från	i, till	till, mot	till, mot	till, från	till, från	15
köra (528)	till	i, på	i, på	ur, från	i, till	till	till	till, från	till, från	15
promenera (346)	till	i, på	i, på	ur, från	i, till	till	till, mot	till, från	till	15

I tabellen ser vi de tio verb som förekommer i flest av de undersökta konstruktionerna. Liksom i föregående tabell hittar vi verbet *gå* högst upp. Men sedan hamnar både *åka* och *komma* lite längre ner i denna tabell jämför med Tabell 5. Av totalt 450 verb är det endast två verb, *gå* och *springa*, som förekommer med alla 17 undersökta konstruktionerna.

TABELL 7. De fem vanligaste verben för var och en av de undersökta konstruktionerna.

Konstruktion	Tokens	Typer	5 vanligaste verben (tokens)
[VERB-iväg-till]	3873	149	åka (773), skola (446), dra (414), komma (298), sticka (264)
[VERB-omkring-på]	382	83	springa (62), gå (50), krypa (28), strosa (23), vandra (18)
[VERB-omkring-i]	456	96	gå (83), springa (47), strosa (21), vandra (18), flyta (18)
[VERB-in-i]	8321	160	hoppa (2109), gå (1817), komma (1215), flytta (740), kliva (392)
[VERB-in-till]	5390	108	åka (2128), komma (733), gå (509), skola (454), dra (301)
[VERB-runt-på]	1643	176	gå (270), springa (244), strosa (148), åka (73), glida (53)
[VERB-runt-i]	2553	225	gå (446), springa (241), strosa (167), åka (109), resa (99)
[VERB-ut-ur]	742	59	komma (253), gå (155), kliva (61), hoppa (29), springa (18)
[VERB-ut-från]	979	70	komma (389), gå (189), checka (67), flytta (44), springa/kliva (27)
[VERB-fram-till]	785	65	gå (467), springa (73), hinna (30), hitta (20), rida (17)
[VERB-fram-mot]	35	17	gå (9), springa (5), rusa (5), komma (3), [resten (1)]
[VERB-bort-till]	802	60	gå (229), åka (97), promenera (66), springa (61), komma (40)
[VERB-bort-mot]	63	17	gå (14), traska (12), promenera (7), rulla (5), åka (4)
[VERB-ner-till]	3560	107	gå (884), åka (875), komma (279), skola (243), springa (165)
[VERB-ner-från]	307	39	ramla (68), komma (44), trilla (36), hoppa (27), gå (20)
[VERB-upp-till]	2380	87	åka (665), gå (450), komma (314), skola (186), flytta (79)
[VERB-upp-från]	244	28	komma (93), dyka (29), kliva (26), gå (23), hoppa (14)

Vi ser att verb som *hoppa, skola, flytta* och *dra*, som fanns med i Tabell 5, inte finns med i Tabell 6. Här hittar vi istället exempel på relativt lågfrekventa verb så som *krypa, rulla, smyga* och *rida*, som endast förekommer mellan 100 och 300 gånger totalt i korpusundersökningen. Det finns med andra ord inte alltid en rak korrelation mellan verbets tokenfrekvens och antalet konstruktioner det förekommer i.

Låt oss också titta på de vanligaste verben för respektive konstruktion. För att det inte ska ta för mycket plats i artikeln har jag begränsat det till de fem vanligaste verben per konstruktion. Detta visas i Tabell 7.

Precis som i Tabell 5 där de mest frekventa verben utgör en majoritet av undersökningens totala tokens, ser vi att det mest frekventa verbet i respektive konstruktion utgör en stor andel av konstruktionens totala tokenfrekvens, t.ex. verbet *gå* (467 tokens) i [VERB-*fram-till*] (785 tokens).

I nästa avsnitt presenteras grupper av verb som är extra intressant genom att de har en intressant semantik och/eller att de endast förekommer med en eller ett fåtal av de undersökta konstruktionerna, eller att de på annat sätt är intressanta, exempelvis genom att de blivit diskuterade i tidigare forskning.

5.2.2 Oavsiktlig rörelse

Denna grupp av verb tar typiskt ett subjekt som inte har rollen AGENT, dvs. de betecknar en aktivitet som inte är avsiktlig från subjektreferentens sida.

I Tabell 8 visas de olika verben i den vänstra kolumnen. I kolumnerna där efter följer de undersökta konstruktionerna. Av utrymmesskal visas konstruktionens riktningsadverb i översta raden, medan prepositionen används för att markera vilken av konstruktionerna det handlar om. I den kolumnen längst till höger visas antalet konstruktioner (cx) som varje enskilt verb används i.

Tabellen visar att de oavsiktliga verben framförallt förekommer med de källorienterade konstruktionerna [VERB-*ut-ur/från*] och [VERB-*ner-från*], liksom de befintlighetsorienterade [VERB-*omkring-il/på*] och [VERB-*runt-il/på*]. De målorienterade konstruktionerna är i mindre utsträckning representerade. Verben *ramla* och *snubbla* är de verb i gruppen som används i flest konstruktioner, tio respektive sex st.

TABELL 8. *Oavsiktlig rörelse.*

V	Iväg	Omkring	Runt	Ut	In	Fram	Bort	Ner	Upp	Tot Cx
dimpa					i			från		2
famla			i							1
falla				från				från		2
fumla	på		i							2
halka	till	i/på	i/på		i		till	till		8
ramla	till	i/på	i	ur/från	i/till			till/från		10
snubbla			i/på	ur/från	i				till	6
stupa					i					1
trilla			på	ur/från	i			från		5
tumla			i							1
rasa			i/på					från		3
störta				ur	i	till		från		4

I många av de undersökta konstruktionerna, t.ex. [VERB-*ut-ur*], [VERB-*ut-från*], [VERB-*in-i*] och [VERB-*ner-från*], behåller subjektet rimligtvis sin icke agentiva karaktär, så som i *Han ramplar ner från taket* eller *Hon snubblade in i brevlådan*. Men i följande exempel framstår subjektetsreferenten mer som en agentiv egenförflyttare:

- (13) Nu ska jag halka iväg till bokhandeln (för att köpa en bok).

Exempel (13) är inte en beskrivning av någon som halkar på sin väg till bokhandeln, utan någon som rör sig på ett halkande sätt, möjligtvis förflyttar sig på ett halt underlag. Den här användningen är intressant i och med att verbets typiska semantik och förflyttningens semantik på sätt och vis uttrycker motsatta semantiska komponenter. Trots detta uppstår ingen semantisk krock.

5.2.3 Hjälperb

Ibland kan en förflyttningsscen beskrivas med ett hjälperb utan något huvudverb som i sig uttrycker förflyttning. Nikanne & Östman (2006) ger följande exempel:

- (14) Peter måste/skall/borde till Åbo/badrummet/sängs/vessan.

SAG (3:470) beskriver detta på följande vis: ”[v]issa hjälpverb konstrueras direkt med adverbial för mål eller i någon mån med adverbial för utgångspunkt. Ett rörelseverb kan då ses som underförstått efter hjälpverbet” (SAG 3:470).¹⁶ Nikanne & Östman (2006) ger dock följande exempel på hjälpverb som fungerar sämre än de i (14):

- (15) a. *Han får till Åbo.
 b. *Han kan till Åbo.
 c. *Han lär till Åbo.

Detta ska enligt Nikanne & Östman bero på att förflyttningskonstruktion med hjälpverb används för att uttrycka framtid, vilket inte fungerar med hjälpverben i (15) på samma sätt som med dem i (14).

Korpusundersökningen i denna artikel ger en mer systematisk genomgång över vilka hjälpverb som används, och i vilka konstruktioner de används. Detta visas i Tabell 9.

TABELL 9. *Hjälpverb.*

V	Iväg	Omkring	Runt	Ut	In	Fram	Bort	Ner	Upp	Tot
behöva							till	till		2
få	till								till	2
hinna	till			ur/ från	i/till	till	till	till/ från	till	10
måste	till			ur/ från	i/till			till	till	7
måste-måste	till									1
ska	till		i	ur/ från	i/till	till	till	till/ från	till/ från	12
vilja	till			ur/ från	i/till	till		till	till	8

Flera av hjälpverben i Tabell 9 förekommer med flera konstruktioner. Till exempel används *ska* i 12 av de 17 undersökta konstruktionerna och *hinna* används med tio. Det som sticker ut är att befintlighetskonstruktionerna [VERB-omkring-il/på] och [VERB-runt-il/på], som generellt förekommer med ett stort antal typer, inte förekommer med några hjälpverb, bortsett från ett belägg på *ska* i konstruktionen [VERB-runt-i].

¹⁶ Detta är också i viss utsträckning möjligt i andra germanska språk så som norska, tyska, engelska (Kjellmer 2002) och danska (Vikner 1988:17).

Nikanne & Östmans (2006) exempel i (15) stämmer på så vis att *få* inte finns belagd i den specifika konstruktionen [VERB-*till*], medan tabellen visar att verbet används med konstruktionerna [VERB-*iväg-till*] och [VERB-*upp-till*].¹⁷

5.2.4 Perceptionsverb

Vanligtvis när perceptionsverb används i förflyttningskonstruktioner brukar man göra en tolkning som kallas *fiktiv rörelse*, vilket är när en riktning beskrivs utan att det finns någon faktisk rörelse (Talmy 2000a; Olofsson 2011). Detta illustreras i (16).

(16) Hon kikade in i kuvertet

I (16) undergår inte subjektet någon förflyttning, utan kan snarare beskrivas som att 'ngn riktar uppmärksamhet mot ett mål'. Slobin (2008:2) gör i dessa sammanhang en skillnad mellan *visual path* och *physical motion*.

Fiktiv rörelse i svenskan har tidigare uppmärksammats av Lundbladh (1991). Han ger även exempel med andra verb än perceptionsverb, så som dem i (17).¹⁸

- (17) a. På östsidan stupar vägen ner i dalen.
b. Vägen skär ner i kullen.
c. Skogen klättrar upp för berget.

IV

Exemplen i (17) skiljer sig något från (16) då subjekten här avser inanimata företeelser, och uttrycken beskriver ett statiskt förhållande snarare än en förflyttning.

De belagda perceptionsverben i undersökningen är *kika*, *kolla*, *nosa*, *sniffa*, *spana*, *titta*. Undersökningen visar att verben framför allt används med konstruktionerna [VERB-*runt-i/på*] och [VERB-*in-i/till*]. Konstruktionerna [VERB-*omkring-i*] och [VERB-*ner-till*] används med endast ett verb vardera, medan fyra konstruktioner inte används alls, däribland konstruktionen [VERB-*iväg-*

17 Det är viktigt att poängtera att Nikanne & Östmans (2006) utgångspunkt är konstruktioner med verb och prepositionsfras. De behandlar inte konstruktioner med verb, adverb och prepositionsfras. Det som gäller för enkeladverbialkonstruktioner behöver inte gälla för dubbeladverbialkonstruktioner.

18 Liknande exempel förekommer också i andra strukturer (t.ex. den transitiva strukturen i *Åsryggen klyver slätten*, Lundbladh 1991:255).

till], som används med flertalet av de verbgrupper som presenteras i den här artikeln. Verben *titta* och *kika* används med flest konstruktioner, i sex respektive fem av de 17 konstruktionerna, medan *nosa* och *sniffa* endast används med [VERB-runt-*i*] och [VERB-runt-på].

Detta visar att perceptionsverben även kan användas i konkret förflyttning. En viktig skillnad här är att riktningadverbet måste ha partikelbetoning (jfr Strzelecka 2003; SAG 3:413).

- (18) a. Hon kollade runt på stan
b. Hon kollade runt på stan

Med betoning på verbet, som i (18a), görs i större utsträckning en fiktiv tolkning, medan förflyttningstolkningen i större utsträckning görs med betoning på adverbet, som i (18b) (jfr liknande observation i Strzelecka 2003:124).

5.2.5 Ljudverb

Nästa grupp består av ljudhärmande verb (jfr Olofsson 2014; Viberg 2015). Ralph (1991) gör en skillnad mellan verb som betecknar ljudets egenskap (*braka*, *döna*, *skramla*) och verb som betecknar frambringande av ljud/läte (*brumma*, *bröla*, *skrika*). Det första fallet handlar om ett resultat av själva förflyttningen, medan det i det senare fallet är den/det som förflyttar sig som samtidigt frambringar ljudet (jfr *Causal Relation Hypothesis* i Goldberg 1995:62).

De verb som betecknar ljudets egenskap i korpusen är *braka*, *dundra*, *fräsa*, *klafsa*, *knattra*, *panga*, *plaska*, *ploppa*, *plumsa*, *poppa*, *puttra*, *pysa*, *rassla*, *skramla*, *skvalpa*, *smacka*, *smasha*, *smälla*, *susa*, *svischa*, *tuta* och *vina*.

Undersökningen visar att denna typ av ljudverb förekommer mer eller mindre i alla typer av konstruktioner, även om [VERB-iväg-till], [VERB-in-i] och [VERB-runt-i] är de konstruktioner som förekommer med flest verb. Beträffande de två senare konstruktionerna kan man notera att verben som används med [VERB-in-i] sällan också förekommer med [VERB-runt-i] och vice versa.

Susa är det verb som förekommer med flest konstruktioner. Hela 12 verb förekommer endast med en enda konstruktion.

Andra verb som *braka*, *panga*, *smasha*, *smälla* används i stort sätt bara med [VERB-in-i] med denna tolkning. På så vis skiljer sig dessa verb från verb som *susa*, *svischa* och *vina* som också är ett resultat av själva förflyttningen, men inte på grund av kontakt med målet.

De verb i undersökningen som istället betecknar frambringande av ljud eller läte är *brumma*, *grymta*, *buttra*, *lalla*, *pipa*, *smattra*, *surra*, *tissla*, *tralla*, *tuffa*.

Undersökningen visar att även denna typ av ljudverb främst används med [VERB-*iväg-till*] och [VERB-*runt-i*], liksom [VERB-*runt-på*], men i mindre utsträckning med [VERB-*in-i*] än för verben som betecknar ljudets egenskap.

Tralla är det verb, tätt följt av *pipa*, som förekommer med flest konstruktioner. Här handlar det om en aktivitet som sker samtidigt som själva förflyttningen (jfr Talmy 2000b, 2017), inte ett sätt att förflytta sig på.

Andersson (1997:42) menar att "[l]judangivelser som hosta, hicka, snörvla, väsa är redan en aning marginella som rörelseverb, och andra ljudangivelser som sjunga, prata är i det närmaste omöjliga". min undersökning visar att det visst är möjligt att använda den här typen av ljudverb i förflyttningskonstruktioner, men kanske inte med vilka konstruktioner som helst.

5.2.6 Kollisionsverb

Den här gruppen av verb har gemensamt att de används i en förflyttningskonstruktion för att beteckna en scen där den som förflyttat sig på ett plötsligt och kraftfullt sätt kommer i kontakt med ett MÅL. Kollisionsverben i undersökningen (*bumpa, dunka, krascha, kraschlanda, krocka, kvadda, stöta, törna*) är således en typ av kontaktverb (jfr Viberg 1983). Korpusundersökningen visar att de här verben uteslutande används med konstruktionen [VERB-*in-i*], precis som de närbesläktade ljudverben (t.ex. *panga, smälla*) i förra avsnittet. I (19) visas två exempel på kollisionsverb i konstruktionen [VERB-*in-i*].

- (19) a. Han kraschade in i staketet
b. Hon kraschade in i rummet

I (19a) är staketet det mål som subjektet kolliderar med. I (19b) är det inte lika uppenbart vad det är subjektet kolliderar med, men det framgår ändå att någon kollision uppstår i dess förflyttning i rummet. Det är värt att notera att själva kollisionstolkningen kan uppstå även med vanliga rörelseverb, så som i *Han springer in i staketet*.

5.2.7 Skojverb

Följande grupp av verb förmedlar mer ett sätt att vara än något man gör. Att *fantå* innebär att man är *fantig*, *tramsa* att man är *tramsig*, *vela* att man är *velig*. Några av verben har normalt ett föremål för aktiviteten. Till exempel busar eller skojar man ofta med någon, även om denna roll inte realiseras i de aktuella konstruktionerna. Denna grupp av verb (*busa, fantå, lattja, leka*,

showa, skoja, spexa, spralla, stoja, stöka, tramsa, vela, vimsa) kan kallas skojverb. Undersökningen visar att verben används i ett begränsat antal konstruktioner. Bortsett från en användning av *skoja* i [VERB-*in-i*] och ett par tre belägg (*busa, lattja, stöka*) i konstruktionerna [VERB-*omkring-på*] och [VERB-*omkring-i*], är det uteslutande med i konstruktionerna [VERB-*runt-i*] och [VERB-*runt-på*] som de här verben används.

6. Avslutande diskussion

I den här artikeln har jag undersökt skillnader i frekvens hos 17 förflyttningskonstruktioner. Undersökningen visar en stor variation mellan konstruktionerna i avseende på olika frekvenser. Man kan fråga sig varför frekvens är centralt för att undersöka relationen mellan verb och förflyttningskonstruktioner. För det första antas det, bl.a. inom bruksbaserad konstruktionsgrammatik, att frekvens spelar en stor roll för språkets struktur och förändring (Bybee 2010). Till exempel ses typfrekvens ofta som ett mått på hur produktiv en konstruktion är (t.ex. Goldberg 2006; Barðdal 2008; Bybee 2010). För det andra kan man se fokus på frekvens som en metodologisk fördel, nämligen att man kan fånga tendenser i språkbrukarnas användning av förflyttningskonstruktioner, som inte nödvändigtvis kan härledas till syntaktiska eller semantiska restriktioner hos verben eller konstruktionerna.

I inledningen ställde jag tre frågor. Den första handlade om skillnader i typfrekvens mellan de olika konstruktionerna. Artikeln visar en stor variation mellan konstruktionerna, där några få ([VERB-*runt-i*], [VERB-*runt-på*], [VERB-*in-i*] och [VERB-*iväg-till*]) uppvisar en hög typfrekvens, medan andra (t.ex. [VERB-*ner-från*], [VERB-*upp-från*], [VERB-*bort-mot*], [VERB-*fram-mot*]) förekommer med färre typer. Låg typfrekvens verkar, till viss del, sammanfalla med att konstruktionen som helhet har låg tokenfrekvens. Det är givetvis logiskt på så vis att det krävs ett stort antal tokens för att flera typer ska representeras, närmare bestämt minst en token för varje typ. Det innebär att en konstruktion med låg tokenfrekvens per automatik har låg typfrekvens. Men det betyder inte att konstruktioner med hög tokenfrekvens per automatik har hög typfrekvens. Exempelvis har konstruktionerna [VERB-*runt-i*] och [VERB-*runt-på*] högre typfrekvens än [VERB-*in-i*] trots att den senare är mer än tre gånger så vanlig i tokens mått.

Förhållandet mellan typ- och tokenfrekvens knyter också an till den andra frågeställningen, som handlade om förhållandet mellan olika sorters frekvens för respektive konstruktion å ena sidan och för konstruktionerna generellt å den andra. Bland annat visar denna artikel att förhållandet mellan typ- och to-

kenfrekvens är komplext. Konstruktionerna [VERB-*runt-i*] och [VERB-*upp-till*] är ungefär lika vanliga i korpusen (2 553 respektive 2 380), men den förstnämnda förekommer med mer än dubbelt så många typer (225 respektive 87). Tittar man sedan på ett annat mått på typpfrekvens, antalet icke lexikaliserade typer, visar undersökningen att [VERB-*runt-i*] har mer än fyra gånger så många verb som saknar rörelsebetydelse än [VERB-*upp-till*]. I och med att konstruktionerna har ungefär lika hög tokenfrekvens, betyder det att den ena oftare används med en stor variation av verb, varav många är lågfrekventa i konstruktionen, medan den andra har fler verb som förekommer med hög tokenfrekvens i konstruktionen (jfr liknande observation i Olofsson 2017). Exakt vilken funktion tokenfrekvensen har när det kommer till produktivitet är fortfarande en öppen fråga. Bybee (2010) menar att hög tokenfrekvens har negativ inverkan på produktiviteten då högfrekventa instanser av en konstruktion ger intrycket av att konstruktionen främst associeras med dessa och därmed uppfattas som mindre öppen för andra (nya) typer. Man kan hur som helst inte helt kan utesluta att hög tokenfrekvens främjar produktiviteten.

Den tredje frågeställningen, som också fokuserar på frekvens, handlar om i vilken utsträckning konstruktionerna uppträder med verb som enbart förekommer i en konstruktion och inte i de andra. Undersökningen visar att det finns verb och grupper av verb som är starkt förknippade med en viss konstruktion. Exempelvis förekommer konstruktionerna [VERB-*runt-i*] och [VERB-*in-i*] med en relativt stor andel unika typer. Förekomst av unika typer kan både bero på frekvens och olika strukturella restriktioner. Det kanske tydligaste exemplet på det senare är att kollisionenverben uteslutande används med konstruktionen [VERB-*in-i*]. Ett annat liknande exempel på när en grupp av verb förknippas med uteslutande en konstruktion är användningen av skojverb i [VERB-*runt-i*] och [VERB-*runt-på*]. Men här är det inte uppenbart fråga om en semantisk restriktion, utan verkar istället handla om en konventionell användning; en frekvensmässig relation mellan den typen av verb och konstruktionerna i fråga (jfr Olofsson 2017).

Studien visar helt enkelt att de undersökta konstruktionerna har olika egenskaper och frekvensmässiga förutsättningar. Detta är språklig kunskap som språkbrukare antas ha, vilket påminner om hur Malmgren beskriver kunskap om suffix:¹⁹

19 Malmgren, precis som många andra, diskuterar produktivitet utifrån ett morfologiskt perspektiv, därav fokus på suffix. Utifrån ett konstruktionsgrammatiskt perspektiv går det att se på syntaktisk och morfologisk produktivitet på liknande sätt (se t.ex. Zeldes 2012).

Man kan alltså anta att det i språkbrukarnas kunskap om ett suffix ingår kunskap – eller intuitioner – om huruvida det kan användas för att bilda nya ord eller inte. (Malmgren 2001:3)

När det gäller förflyttning, kan man tänka sig att språkbrukare har kunskap om sådant som att verb som betecknar ett ljuds egenskap används i de flesta förflyttningskonstruktioner, så som *braka in i rummet* eller *braka omkring i rummet*, medan de som betecknar ett frambringande av ljud eller läte (t.ex. *tralla*) främst används med [VERB-iväg-till], [VERB-runt-i] och [VERB-runt-på], och att djurverb främst används med [VERB-iväg-till].

Detta resonemang knyter an till Crofts (2003) och Boas (2008) idé om att analysera konstruktioner på en mer specifik nivå. Det innebär inte att man för den sakens skull helt kan förkasta den mer abstrakta analysnivå som Goldberg (1995) föreslår – det finns flera anledningar att anta att en sådan nivå existerar, inte minst antagandet att generalisering över konkreta instanser leder till abstraktion (se t.ex. Ross & Makin 1999; Langacker 2000). Dessutom medger Boas (2008) att, även om den inte är tillräcklig för att förutsäga idiomatisk produktion av specifika instanser, kan Goldbergs abstrakta konstruktionsnivå spela en viktig roll vid förståelse, tolkning och viss produktion av helt nya instanser (dvs. produktivitet): ”While argument structure constructions seem to be of great importance for the understanding of novel utterances, they are not sufficient for the production of all novel utterances” (Boas 2008:128).

I artikeln förs även en diskussion om produktivitet utifrån typfrekvens och hapaxer, med utgångspunkten att hög typfrekvens och ett stort antal hapaxer korrelerar med hög grad av produktivitet. Framför allt problematiseras begreppet hapax, vilket brukar definieras som ord, fraser och instanser av en konstruktion som endast förekommer en gång i en korpus. Jag presenterar en snävare definition, som fokuserar på sådana verb som endast förekommer en gång, saknar rörelsebetydelse och som förekommer uteslutande i en av de undersökta konstruktionerna. Detta är ett mått som troligtvis tydligare visar konstruktionernas olika grad av produktivitet. Här tyder resultatet på att det endast är [VERB-runt-i], [VERB-runt-på], [VERB-iväg-till] och [VERB-in-i] som i någon större utsträckning används produktivt. Men kanske är detta mått lite för snävt. Istället för att fokusera på instanser av konstruktioner som endast förekommer en gång, skulle man lika gärna kunnat fokusera på instanser som förekommer få gånger (t.ex. 1–5 ggr). Det finns inget självändamål med att enbart fånga de allra mest lågfrekventa instanserna. Huvudpoängen med att fokusera på hapaxer är främst att hitta nya och relativt okända uttryck, och det finns därför ingen egentlig anledning att utesluta en ny okonventionell instans bara för att den förekommer två eller fler gånger. Med ett sådant bredare mått skulle man kunna finna fler intressanta

nyanser i frågan om förflyttningskonstruktioners olika grad av produktivitet.

Avslutningsvis visar den här artikeln att olika förflyttningskonstruktioner är produktiva i olika grad, dvs. har olika stor potential att användas med nya verb eller redan kända verb med ny funktion. I artikeln argumenterar jag för att konstruktionernas produktivitet främst beror på frekvens, men även konstruktionernas strukturella egenskaper kan spela roll. Det verkar finnas ett intressant samspel mellan dessa båda faktorer som är värt att reda ut, vilket motiverar fler studier av konstruktioner och produktivitet.

Referenser

- Andersson, Erik 1997. Svenska rörelseverb och måladverbial. I: Haapamäki, Saara (red.), *Svenskan i Finland 4*. Skrifter från svenska institutionen vid Åbo Akademi Nr. 3. Åbo universitet.
- Baayen, Harald 1992. Quantitative aspects of morphological productivity. I: Booij, Geert & Jaap van Marle (red.), *Yearbook of Morphology 1991*. Dordrecht: Springer, s. 109–149.
- Baayen, Harald 1993. On frequency, transparency and productivity. I: Booij, Geert & Jaap van Marle (red.), *Yearbook of Morphology 1992*. Dordrecht: Kluwer, s. 181–208.
- Baayen, Harald & Rochelle Lieber 1991. “Productivity and English derivation: A corpus-based study”. *Linguistics* 29, s. 801–44.
- Barðdal, Jóhanna 2008. *Productivity. Evidence from case and argument structure in Icelandic*. Amsterdam: John Benjamins.
- Blomberg, Johan 2014. *Motion in Language and Experience: Actual and Non-actual motion in Swedish, French and Thai*. The Faculties of Humanities and Theology. Lund: Lunds universitet.
- Boas, Hans 2008. Determining the structure of lexical entries and grammatical constructions in Construction Grammar. *Annual Review of Cognitive Linguistics* 6, s. 113–144.
- Boas, Hans 2013. Cognitive Construction Grammar. I: Hoffman, Thomas & Graeme Trousdale (red.), *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford: Oxford University Press, s. 233–254.
- Bybee, Joan 2010. *Language, usage and cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bybee, Joan 2013. Usage-based theory and exemplar representation. I: Hoffman, Thomas & Graeme Trousdale (red.), *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford: Oxford University Press, s. 49–69.

- Bybee, Joan & Sandra Thompson 2007. Three frequency effects in syntax. I: Bybee, Joan (red.), *Frequency of use and the organization of language*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 269–278.
- Colleman, Timothy 2015. Constructionalization and Post-constructionalization: The Constructional Semantics of the Dutch Krijgen-passive in a Diachronic Perspective. I: Barðdal, Jóhanna m. fl. (red.), *Diachronic Construction Grammar*. Amsterdam: John Benjamins, s. 213–255.
- Croft, William 2003. Lexical rules vs. constructions: a false dichotomy. I: Cuyckens, Hubert, Thomas Berg, René Dirven, & Klaus-Uwe Panther (red.), *Motivation in Language: Studies in honour of Günter Radden*. Amsterdam: John Benjamins, s. 49–68.
- Dąbrowska, Ewa 2004. *Language, mind and brain: some psychological and neurological constraints on theories of grammar*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Dąbrowska, Ewa 2008. The effects of frequency and neighbourhood density on adult speakers' productivity with Polish case inflections: An empirical test of usage-based approaches to morphology. *Journal of Memory and Language* 58, s. 931–951.
- Diessel, Holger 2015. Usage-based construction grammar. I: Dąbrowska, Ewa & Dagmar Divjak (red.), *Handbook of Cognitive Linguistics*. Berlin: De Gruyter Mouton, s. 295–321.
- Fillmore, Charles J., Paul Kay & Mary Catherine O'Connor 1988. Regularity and idiomatcity in grammatical constructions. The case of *Let alone*. *Language* 64(3), s. 501–538.
- Fried, Mirjam 2015. Construction Grammar. I: Alexiadou, Artemis & Tibor Kiss (red.), *Syntax – Theory and Analysis*. Berlin: De Gruyter Mouton, s. 974–1003.
- Goldberg, Adele 1995. *Constructions. A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Goldberg, Adele 2006. *Constructions at Work. The Nature of Generalization in Language*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Kjellmer, Göran 2002. *Must down*: On non-occurring verbs of motion in Modern English. *Nordic Journal of English Studies* 1/2, s. 339–353.
- Langacker, Ronald 2000. A dynamic usage-based model. I: Barlow, Michael & Suzanne Kemmer (red.), *Usage-Based Models of Language*. Stanford: CSLI Publications, s. 1–63.
- Levin, Beth 1993. *English Verb Classes and Alternations. A Preliminary Investigation*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Lundbladh, Carl-Erik 1991. Processverb med tillståndsbetydelse. I: Thelander, Mats, Britt-Louise Gunnarsson, Olle Hammermo, Olle Josephson,

- Caroline Liberg, Bengt Nordberg & Carin Östman (red.), *Svenskans beskrivning* 18. Lund: Lund University Press, s. 248–260.
- Malmgren, Sven-Göran 2001. Förnybart, reliabelt och tvåsamt föräldraskap: om subjektiv och objektiv produktivitet hos några suffix. I: Allén, Sture (red.), *Gäller stam, suffix och ord: festskrift till Martin Gellerstam den 15 oktober 2001*, s. 302–311.
- Nikanne, Urpo & Jan-Ola Östman 2006. Finland-Swedish directionality in conceptual semantics and in construction grammar: A methodological dialogue. I: Suominen, Mickael & Antti Arppe m.fl. (red.), *A man of measure - Festschrift in honour of Fred Karlsson on his 60th birthday*. Turku: SKY Journal of Linguistics. Volume 19, s. 66–86.
- Olofsson, Joel 2011. ”Det känns lite som att googla in i en frysbox” – Om rörelsekonstruktioner och produktivitet. I: Edlund, Ann-Catrine & Ing-Marie Mellenius (red.), *Svenskans beskrivning* 31. Umeå: Umeå universitet.
- Olofsson, Joel 2014. Argument structure constructions and syntactic productivity – The case of Swedish motion constructions. *Constructions* 1-7/2014.
- Olofsson, Joel 2016. Kontextuell påverkan på produktivitet. I: Gustafsson, Anna W, Lisa Holm, Katarina Lundin, Henrik Rahm & Mechtild Tronnier (red.), *Svenskans beskrivning* 34. Lund: Lunds universitet, s. 371–384.
- Olofsson, Joel 2017. Förhållandet mellan rörelseverb och förflyttningskonstruktioner – lexikogrammatisk associationskraft och produktivitet. *Norsk lingvistisk tidskrift* 35, s. 87–107.
- Ralph, Bo 1991. Strömningar inom ordforskningen. I: Thelander, Mats, Britt-Louise Gunnarsson, Olle Hammermo, Olle Josephson, Caroline Liberg, Bengt Nordberg & Carin Östman (red.), *Svenskans beskrivning* 18. Lund: Lund University Press, s. 9–28.
- Ross, Brian. H. & Valerie S. Makin 1999. Prototype versus exemplar models. I: Sternberg, Robert (red.), *The Nature of Cognition*. Cambridge, MA: MIT Press, s. 205–241.
- SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Svenska Akademien & Norstedts ordbok.
- Sjögreen, Christian, 2015. *Kasta bort bollen och äta bort sin huvudvärk. En studie av argumentstrukturen i kausativa bort-konstruktioner*. Uppsala: Uppsala universitet
- SO = *Svensk ordbok, utgiven av Svenska Akademien* 2009. Stockholm: Norstedts.
- Slobin, Dan 2004. The many ways to search for a frog: Linguistic typology and the expression of motion events. I: Strömquist, Sven & Ludo Verhoeven (red.), *Relating Events in Narrative: Vol. 2. Typological and Contextual Perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, s. 219–257.

- Slobin, Dan 2008. Relations between Paths of Motion and Paths of Vision: A crosslinguistic and developmental exploration. I: Gathercole, V. M. (red.). *Routes to Language: Studies in Honor of Melissa Bowerman*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, s. 197–221.
- Stefanowitsch, Anatol 2013. Collostructional analysis. I: Hoffmann, Thomas & Graeme Trousdale (red.), *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 290–306.
- Strzelecka, Elżbieta 2003. *Svenska partikelverb med in, ut, upp och ner: En semantisk studie ur kognitivt perspektiv*. Uppsala: Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 62.
- Talmy, Leonard 1985. Lexicalization patterns: semantic structure in lexical forms. I: Shopen, Timothy (red.), *Language typology and syntactic description*, vol. III: *Grammatical categories and the lexicon*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 57–149.
- Talmy, Leonard 2000a: *Toward a cognitive semantics Vol.1: Concept structuring systems*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Talmy, Leonard 2000b. *Toward a Cognitive Semantics Vol.2: Typology and Process in Concept Structuring*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Talmy, Leonard, 2017. Foreword: Past, present, and future of motion research. I: Ibarretxe-Antuqano, Iraide (red.), *Motion and space across languages and applications*. Amsterdam: John Benjamins, s. 1–12.
- Viberg, Åke 1981. Svenska som främmande språk för vuxna. I: Hyltenstam, Kenneth (red.), *Språkmöte. Svenska som främmande språk, hemspråk, tolkning*. Lund: Liber läromedel, s. 21–65.
- Viberg, Åke 1983. ”Fysiska kontaktverb i svenskan. En skiss”. I: *Svenskans beskrivning 14*, Lund: Institutionen för nordiska språk, s. 174–185.
- Viberg, Åke 2013. Seeing the lexical profile of Swedish through multilingual corpora. The case of Swedish *åka* and other vehicle verbs. Aijmer, Karin & Bengt Altenberg (red.), *Advances in corpus-based contrastive linguistics. Studies in honour of Stig Johansson*. Amsterdam: John Benjamins, s. 25–56.
- Viberg, Åke 2015. Sensation, perception and cognition Swedish in a typological-contrastive perspective. *Functions of language* 22-1, s. 96–131.
- Vikner, Sten 1988. Modals in Danish and event expressions. *Working Papers in Scandinavian Syntax* 39, s. 1–33.
- Zeldes, Amir 2012. *Productivity and Argument Selection. From Morphology to Syntax*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Zlatev, Jordan & Peerapat Yangklang 2004. A third way to travel: the place of Thai in the motion event typology. I: Strömquist, Sven & Ludo Verhoeven (red.), *Relating Events in Narrative: Typological and Contextual Perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, s. 159–190.

Resurser

Korp, Bloggmix < spraakbanken.gu.se/korp/ > (tillgänglig 151105)

Google < www.google.se >